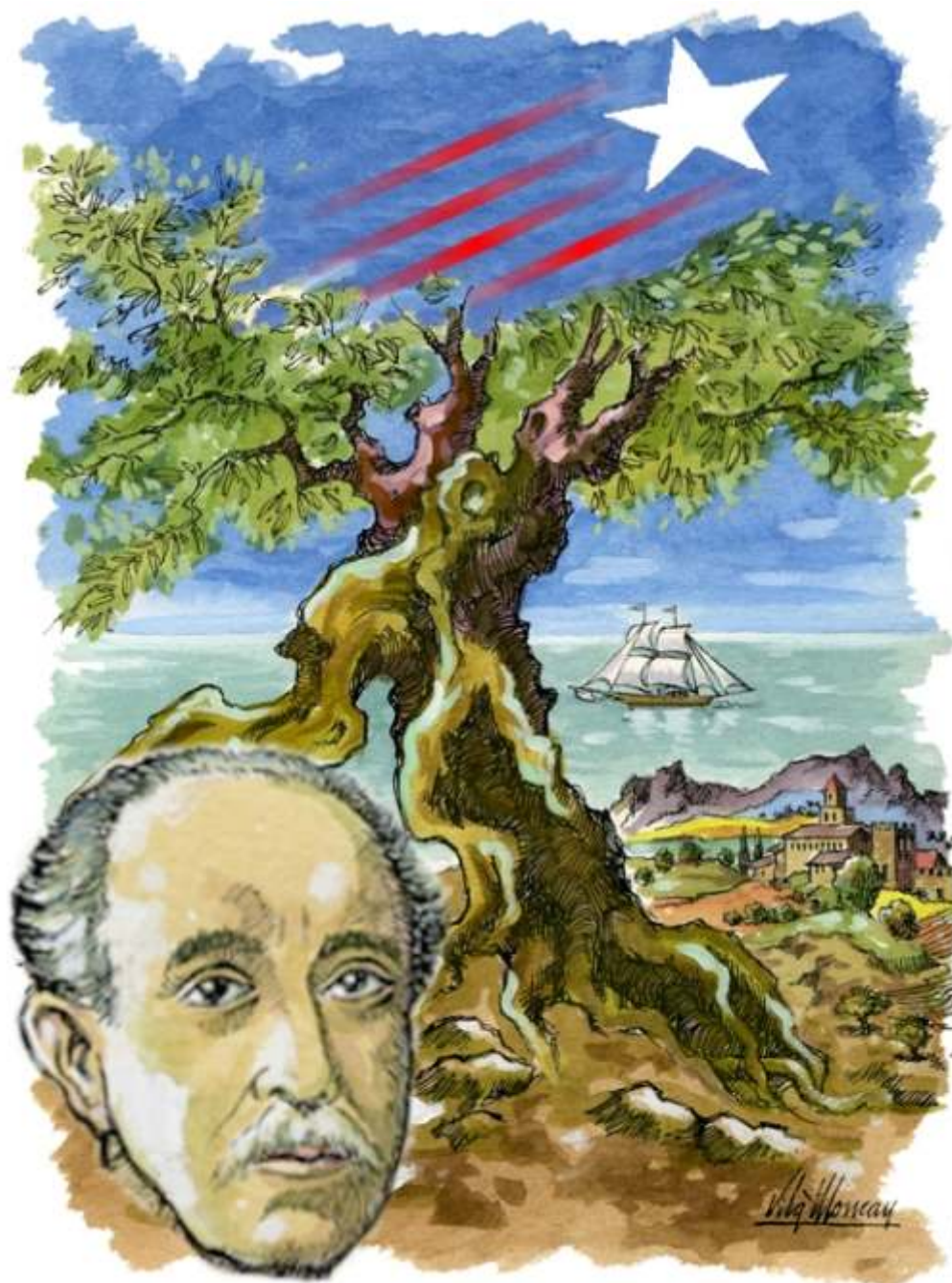


Víctor Castells  
El Consell Nacional Català



CNC Edicions

[www.cnc.cat](http://www.cnc.cat)



**Víctor Castells**, nat a Barcelona el 1928, adherit al Consell Nacional Català des de 1957, llavors resident a Lima, Perú. Procedent de les avantguardes artístiques, literàries i catalanistes a les darreries dels anys quaranta. Viatges professionals i d'estudi per Europa i finalment establert a Amèrica, en diversos països. Contacte actiu amb l'exili català. Col·laboracions a periòdics locals i escrits a les publicacions catalanes, especialment a *Ressorgiment* de Buenos Aires. Un cop retornat, escriu a *TeleEstel* i a *l'Avui*. Entre altres llibres publicats destaquen *Manuel González i Alba. Una vida per la Independència, Catalans d'Amèrica per la Independència, Dau al Set. Cinquanta anys després, Nacionalisme català i Guerra Civil a Catalunya (1936-1939), Nacionalisme català a l'exili (1939-1946)*.



*El CONSELL NACIONAL CATALÀ*, sorgit de la I Conferència Nacional Catalana el 1953, a Mèxic en certa manera va ser la represa del Consell Nacional de Catalunya, creat el 1940, a Londres. Com remarca l'autor, «una voluntat de participació i de presència internacional» amb informacions a l'opinió pública i gestions i denúncies als governs i a les altes instàncies mundials, en defensa dels drets i de la reivindicació de la Nació Catalana. Una labor de gran abast, avalada pels catalans actius de l'exili i en conjunt de la diàspora catalana. Exemple admirable d'idealisme i dedicació per a obtenir unanimitats nacionals i fer escoltar la veu de Catalunya. L'autor –amic i deixeble directe dels grans mestres del CNC, al seu torn protagonista– en revisa amb precisió matemàtica la llarga trajectòria fins a 1975, quan finalment podia albirar-se un nou inici de reconstrucció nacional. Ara, arribats al tombant històric que defineix els nostres dies, la publicació d'aquest llibre es feia necessària i oportuna. Aporta llum nova a plantejaments i fets poc o gens coneguts, amb exemplaritats que són valuoses eines per a afrontar millor reptes de la contemporaneïtat. S'imposa reprendre el pensament valent dels creadors del CNC per a superar el pensament erràtic que ens ha portat al fracàs de la via regionalista –repetidament denunciada– amb l'elevat cost, nacional i econòmic, que hem de suportar. En aquest llibre se'n dona àmplia notícia, certament útil per al debat obert: la urgència de definir amb claredat, des de la responsabilitat de cada català i amb inequívoc sentiment català, la situació de Catalunya a Europa.

Carles Camins

President del CNC  
Juny de 2005



ISBN: 84-96563-05-7



[www.cnc.cat](http://www.cnc.cat)

EL CONSELL NACIONAL CATALÀ  
(1953-1975)

Gent del CNC



Gent del CNC



*Resum - Reproducció d'alguns capítols*

EL CONSELL NACIONAL CATALÀ  
(1953-1975)

[www.cnc.cat](http://www.cnc.cat)

**Resum - Reproducció d'alguns capítols**

Víctor Castells

**EL CONSELL NACIONAL CATALÀ  
(1953-1975)**

una voluntat de participació col·lectiva  
i presència internacional



[www.cnc.cat](http://www.cnc.cat)

Fons de la portada realitzat per Joan Vila i Moncau a partir d'un dibuix a Ressorgiment de Buenos Aires (1943) de Francesc Fàbregas (1898-1992), director artístic del Comissariat de Propaganda. Adaptació d'una fotografia de Josep Maria Batista i Roca.

© Víctor Castells  
1a edició: juliol, 2005

Aquest llibre ha estat editat pel Consell Nacional Català (CNC).  
El Consell Nacional Català és una institució d'àmbit internacional que fonamentada en els drets històrics inherents, inviolables, inalienables i imprescriptibles de la nació catalana, basa els seus principis bàsics en les més profundes arrels democràtiques i el més absolut respecte a tots els pobles i cultures del món.  
El CNC té com a objectiu retornar a Catalunya -des de Salses a Guàrdamar i de Fraga a Maó- la seva independència nacional, tot dotant la nostra Nació d'un Estat propi.

[www.cnc.cat](http://www.cnc.cat)

ISBN: 84-609-6338-1

Dipòsit Legal: B-32765-2005

Disseny, maquetació i impressió:



Gràfiques Monterde, s.l.

Passatge Milans, 62

L'Hospitalet de Llobregat (Barcelona)

Tel. 93 337 07 27

E-mail: [grafiques@grafiquesmon.com](mailto:grafiques@grafiquesmon.com)

«Estem entusiasmats de la vostra activitat i molt contents de veure com coincidim plenament en l'acció política internacional basada en una coincidència igual en els principis nacionals i democràtics.»

(Miquel Ferrer a J.M. Batista i Roca, 5 de febrer de 1955)

«... la tendència Prieto, que és la pitjor de les tendències socialistes espanyoles, enemigues totes de les reivindicacions nacionals catalanes.»

(Miquel Ferrer a Víctor Castells, 9 de juny de 1957)

«El Consell no és un partit més, sinó una aliança nacional a base d'adhesions individuals.»

(Miquel Ferrer a Miquel Guinart, 12 de maig de 1959)

«Costa molt de treure del cap de la nostra gent més pròxima la mania de fer política provinciana o regional que tots sabem que no porta enlloc que valgui la pena. Tothom és partidari del mal menor, que és el pitjor de tots els mals.»

(Miquel Ferrer a Fivaller Seras, Barcelona 18 de maig de 1981)

«Per damunt de tot mantingueu la unió de tots els catalans. Eviteu tots aquells problemes polítics que puguin dividir-los.»

(J.M. Batista i Roca a Joan Ballester, 22 d'octubre de 1956)

«Cal concentrar tots els esforços en promoure un nou moviment de ressorgiment nacional que es recolzi principalment damunt les noves generacions.»

(J.M. Batista i Roca a H. Nadal i Mallol, 8 de novembre de 1968)

«Hem escollit aquest camp d'acció —defensa de la llengua i de la cultura, de la nostra personalitat nacional i del nostre dret a l'autodeterminació— perquè al marge de la política de partits, que tant ens afebleix, tots els catalans poden trobar-se d'acord.»

(Batista i Roca a Ramon Arrufat, 13 de desembre de 1969)

«Les úniques coses que tenen valor són les obres constructives de base i espero que així ho comprendran les generacions futures.»

(Batista i Roca a Joan B. Cendrós, 16 de juny de 1978)

## Índex

Preàmbul.....	5
Consell Nacional de Catalunya .....	11
Per la unitat nacional .....	17
El Poble Català.....	25
Vers una Conferència Nacional.....	33
Comissió Organitzadora.....	39
I Conferència Nacional Catalana .....	49
Consell Nacional Català.....	59
Generalitat de Catalunya .....	65
Acords, informes, documents, expectatives.....	73
Josep M. Batista i Roca.....	81
Per la Cultura Catalana i l'Autodeterminació .....	91
Joan Masot i Rodamilans .....	99
Sense unanimitats suficients .....	109
Unió Federalista de Comunitats Nacionals Europees .....	117
UNESCO, París 1958.....	125
Per la catalanització de Catalunya .....	135
Catalunya ha de ser defensora de si mateixa .....	149
Per l'Europa dels Pobles.....	159
Batista i Roca, Secretari General .....	171
Nova etapa.....	181
Per a una atmosfera de veritable unió.....	197
Pau i Treva. III Conferència.....	209
Espanya, obstacle a l'expansió de Catalunya .....	223
Homenatge a Batista i Roca.....	233
Índex onomàstic .....	247
Arxius consultats.....	253





## Pr e à m b u l

La capacitat de resistència i recuperació de la Nació Catalana és sorprenent. De fet admirable, quan observem la força i la intensitat de les agressions sofertes. Guerres civils, d'una manera o altra importades, repressions sanguinàries i llargues èpoques de sotmetiments sense contemplacions, amb els afegits demolidors de les traïdories i alienacions inherents a tot plegat. Les nacions, els pobles no són d'una peça, ni en sentiment ni políticament, la qual cosa vol dir que queden sempre moltes esclletxes i fuites perilloses que els fan vulnerables i els debiliten. Llavors apareixen, en doble cara, les predisposicions a adaptar-se a les situacions més desfavorables a la supervivència nacional: es sobreviu a costa del que sigui. I, tot i així, Catalunya, el conjunt de la Nació, continua existint amb prou força per a tenir ben presents els valors que la diferencien —amb l'idioma propi com a emblema, instrument, militància humanística— i en fan realitat substancial. En el conjunt d'Europa, al món. Malgrat els que s'hi oposen, malgrat els que l'ignoren i malgrat els folls que a casa mateix se'n desenten.

No ens cal anar molt enrere en la història i en tenim prou evidència en allò que ens ha tocat viure a nosaltres mateixos en el darrer segle. Però faria bon servei, des d'aquesta plataforma d'observació, resseguir la vida social i política del país des del Compromís de Casp ençà per a veure amb claredat aquest desgraciat fet col·lectiu que ens manté immersos en un contenciós inglori que ens fa víctimes d'agressions i intromissions alienes, amb tot el que hi ha de contaminació en el conjunt nacional que, de manera reincident, posa en perill la nostra existència com a Nació suficient i

fesomia pròpia, entenedora. Alhora, no caldria recordar-ho, amb gestes i realitats magnífiques de resistència, creativitat i recuperació... Res d'historicismes, romanticismes o somnis —ni que hi siguin—, sinó tot just observació i reflexió per a la voluntat de progrés i normalitat per a l'ara immediat i per al futur. Si el segle XIX, amb tot el seu dramatisme, ofereix culminacions positives de gran volada, el XX, que ha estat el nostre —que ho és—, es fa present vital amb tot el patetisme de tragèdia sagnant i alhora amb els més bells dissenys de civisme i de llum, una fenomenal complexitat social sobre la qual encara no s'hi ha pensat prou i es manté com un magma sentimental i polític on es fa difícil destriar-ne les definicions clares, objectives, salvadores, que bona falta ens fan. Predomina la confusió.

País refet, en tants aspectes refet, però amb brúixoles deficientes. Sorprenentment refet. El cop ha estat molt fort i l'alienació està arribant a cotes massa altes, amb parcel·les de territori nacionalment dessolades. Una Guerra Civil com la que se'ns fa iniciar el juliol de 1936, just en un any on abundaven considerables avenços col·lectius. Un èxode multitudinari com el de 1939, any d'esborronador retrocés. Més la repressió, amb milers de morts i damnats. Imposició brutal desnacionalitzadora —el mateix 1936 a les Balears, el 1938 a Lleida i tot València, el 1939 arreu— que es prolongaria anys i anys, fins a poder pensar en qualsevol mena de liquidació definitiva. Perquè allà on no podia arribar l'eliminació física —els genocidis difícilment són totals— s'hi instal·lava el pas inexorable del temps i els estralls del conformisme i la deseducació. Entre una cosa i l'altra, dues onades generacionals s'han vist privades dels més elementals suports de formació en catalanitat: els primers patint a la infantesa els horrors de la guerra, la fam i la repressió, els altres materialment aixafats per una Espanya amb tota la contundència del món, aliena i anticatalana. Per una banda, mitges tintes, els desgraciats catalans que la utilitzaven o havien d'utilitzar com a suport inevitable per a sobreviure. Per l'altra, tintes aberrants les dels suplantadors que usurpaven els llocs dels mestres naturals del país. Hem dit Guerra Civil, però benentès: a Catalunya no hi havia els components que la podien desfermar, tot i les tensions socials existents, amb minories reaccionàries i feixistes negligibles. És l'Exèrcit, els reaccionaris i els feixistes espanyols els qui la precipiten, amb clara voluntat de frenar el catalanisme. Tot seguit, la revolució, en gran part importada i amb massa aspectes equívocs, l'acaba definint. I hi hagué enfrontament de fons i finalment país ocupat.

La demoníaca parafernàlia feixista del nou Estat centralista i del seu dirigent màxim, va fer que tot plegat es definís, amb clara especificitat d'enquadrament nacional espanyol, com a franquisme, mentre anava

apareixent, com a antídote espontani i necessari, el seu contrari: l'antifranquisme. També se n'havia dit antifeixisme. En principi tot correcte, al cap i a la fi producte de la desgraciada lògica imposada amb la maleïda Guerra Civil i, sense que s'hi pogués fer gran cosa, establerta amb eficàcia totalitària. Però atenció! Era una manera, és una manera malgirbada —i malvada!— de deixar de banda la defensa de la catalanitat —víctima propiciatòria i primordial!— com a simple complement o subproducte, amb tota la càrrega política excoent que això comporta. No va ser ben bé així en els primers anys heroics de la resistència i, de fet, no ho ha estat mai, perquè en la defensa i salvació de la catalanitat, tan ferotgement amenaçada, hi han participat les gents més diverses. Des de molts activistes que es jugaven la vida en un no a Espanya, la que fos, fins a catalans provinents del mateix franquisme, però que no n'acceptaven els components més anticatalans, passant per sectors amplíssims de la societat, a les ciutats i al camp, que no feien res més —i no és poc!— que persistir en mantenir-se catalans.

Però una inèrcia intel·lectual i política, d'autoria francament sospitosa, ha anat forçant posicions per a deixar l'antifranquisme estricte, català o no, com a protagonista magnificat de la resistència al règim. En aquest esquema mestre de la manipulació històrica, la en qualsevol cas magnífica reacció catalana a l'opressió queda sense el relleu que li correspon. Antifranquisme inclòs. I això fa que sigui doblement complicat poder esbrinar i detallar, sense por a rebre observacions o recriminacions de caràcter ideològic, el que hi ha hagut d'esforçada, persistent, ferma i diversificada catalanitat en el llarg recorregut de lluita que va des de la desfeta de 1939 fins als atribolats moments històrics que ara ens toca viure. Continuem en la resistència, des de la catalanitat radical i des de la catalanitat moderada, però incapacitats per a entendre d'una vegada on som i, consegüentment, poder traçar vies clares de comunicació vers clarianes suficients de definitiva reconstrucció nacional. El catalanisme es veu constret a continuar resistent. Continuem en l'anormalitat.

Aquesta mena d'instal·lació «inqüestionada», o poc qüestionada, en l'antifranquisme, deixant en segon terme la resistència pròpiament catalanista o amb forts continguts de catalanitat, va fer i en certa manera encara ara fa que mantinguin vigència els nefastos esquemes bàsics de la Guerra Civil, com ho és l'enfrontament de dretes i esquerres enquadrades com a espanyoles —en terminologia inicial feixisme i antifeixisme— per damunt de l'altre gran contenciós, de fet més determinant, que deriva d'una Espanya decidida a espanyolitzar i subordinar la Nació Catalana. I el dir Espanya vol dir majories d'espanyols —més el que hi hagi d'espanyolitzats—, des de les oligarquies i grups reaccionaris fins a la gent nor-

mal d'on ha provingut el fort de la immigració, passant per professionals i activistes de les més diverses capes i ocupacions socials. Amb l'agregant que al cantó del feixisme no s'ha tingut vergonya d'anotar-hi gent i aspectes del catalanisme tradicional que no van més enllà d'un cert conservadorisme civilitzat i cívic.

La forta repressió franquista, sobretot en les primeres tongades de l'ocupació i durant la primera fase de la guerra mundial, deixa ben poc marge de maniobra, en la memòria i en la documentació, per descriure fets i gent d'oberta oposició, però reconforta i és agradable de recordar el molt que hi havia de resistència passiva. Aquí s'escau parafrasejar la dita prou coneguda: havien vençut, però no convencien. En el pla ideològic i en catalanitat. Abundaven els caragirats: massa gent que havien passat a l'espanyolisme i feien de franquistes, alhora que es veien per tot arreu i marcaven tant com podien la seva presència els ocupants, prepotents i agressius, però el gros de la població feia la seva via catalana en silenci. Vist amb pressa, amb tants afusellaments, empresonaments, absències i fanfàries espanyolistes, podia semblar la mort nacional. A l'exili, en canvi, en la gran massa de refugiats, més enllà de tantes tragèdies personals i a mesura que s'anava superant el primer moment de la desgràcia, tot era efervescència política i nacional allà on hi havia més de quatre catalans i en qualsevol avinentesa.

En el capteniment general es fa evident una catalanitat insubornable, amb marcada tendència cap a fórmules de radicalitat, tot i el que s'hi pugui detectar de contradicció sobretot en sectors en principi allunyats del separatisme. La primera fase es dirimeix a França —només amb ressons a Anglaterra i a la immensa Amèrica—, on hi ha les grans concentracions de polítics i gent compromesa en el teixit social catalanista. Les oposicions ideològiques i de partit són aferrissades, però a París tot seguit es posen en marxa mecanismes d'afirmació nacional, ben mirat al marge d'Espanya, i fins i tot als camps de concentració i a les ciutats on havien pogut afluir moltes famílies, els catalans s'agrupen fent foc a part. Antifeixistes sí, és clar, però des de l'afirmació nacional. Hi ha comportaments equívocs per part dels comunistes, lligats de peus i de mans a compromisos aliens, i els molt nombrosos cenetistes mantenen la seva específica ideologia, però en uns i altres predominen els que no deixen de fer de català. Tot plegat es veuria aviat, en arribar l'alliberament, amb la creació d'innombrables casals catalans en tot l'Estat francès.

Abans, l'ocupació de França va desplaçar cap a Anglaterra i Amèrica el pes polític, intel·lectual i social de la Catalunya exiliada. A l'Amèrica es varen trobar amb contingents considerables d'emigrants amb

tradició catalanista ben estructurada, tot plegat formant un conjunt nacional reforçat d'excel·lent importància, divers i com qui diu estratègicament situat per tot el continent. Potser no s'escau parlar de resistència, com ho era a l'interior, i s'imposa entendre-ho com una mena de normalitat en una anormalitat definida, paradoxalment, per la més fidel i abraçada adhesió al catalanisme més allunyat d'Espanya. O de l'Espanya pensada i forçada pels espanyols pròpiament dits. Digui's com es vulgui. Es manté sempre, sense cap indicatiu de defallença, el contingut i la intenció antifranquista, però des d'una posició clara, i coneguda per tothom: Catalunya per damunt de tot. Ni que tots els catalans trobables fossin tan explícits... A l'Àfrica la gent sabia i sap que els catalans són catalans. Més de quatre fent palesa la seva condició de catalans aliens a qualsevol forma d'espanyolitat: en el caràcter, en la manera de ser, en la pertinença manifesta a un mateix col·lectiu. Una Catalunya de fet separada, com l'estol de casals catalans d'antiga creació, al marge d'entitats espanyoles. Ara, amb l'exili, reforçats i fent circular butlletins i revistes, en conjunt un fet admirable en si mateix i per la consistència nacional que evidencia.

I és en aquest context que, en la primera fase de l'exili, encara mal definida la nova i tràgica situació mundial, s'estructura a Anglaterra el Consell Nacional de Catalunya. No es tenia una visió correcta del que passava a França, però es podia conèixer bé el sentiment nacional ben assaonat dels nuclis catalans d'Àfrica. El cas és que se seguiren els postulats de sobirania que inspirava el President Companys en donar per superat el Govern i crear el Consell que propugnaven i reclamaven majories de catalans que feien sentir la seva veu. Va ser l'estiu de 1940, amb constitució formal l'Onze de Setembre. Més endavant, un cop acabada la guerra mundial, amb tantes frustracions com hi hagué i en un esforç renovat per a superar els divisionismes generats per la dissolució d'aquell Consell i l'evident manca de lideratge nacional, s'inicia una nova fase de convergències i possibilitats per a actuacions conjuntes. El món català de la diàspora seguia viu i actiu, però mancat de cohesió política i no prou ben relligat amb la Resistència interior. I és així com es va posar en marxa el Consell Nacional Català, que ara passem a considerar gràcies a l'impuls i col·laboració de Carles G. Camins i Sergi Torrente. Va ser el 1953, a Mèxic, després d'un procés llarg i entusiasmador. Com en el cas precedent, amb clara voluntat de participació col·lectiva i presència internacional.

# EL POBLE CATALA

ORGAN DE LA COMISSIÓ ORGANITZADORA DE LA CONFERÈNCIA NACIONAL CATALANA

ORGAN DE COMUNITAT CATALANA DE BARRIS  
Núm. 1514



70 LLETJES DE 40 LÍNIES CADA  
Dimecres 1987 25 de gener de 1987

## DECLARACIÓ

La Comissió Organitzadora de la Conferència Nacional Catalana, després d'haver consultat amb la seva comissió d'assessorament, declara que la Conferència Nacional Catalana, que es celebrarà el proper 25 de gener a Barcelona, té un caràcter exclusivament català.

La Conferència Nacional Catalana és una iniciativa catalana que es desenvolupa amb el suport i la participació de tots els sectors de la societat catalana, sense distinció de raça, religió, ideologia política o d'altres factors. La Conferència Nacional Catalana té com a objectiu principal el de discutir i prendre decisions sobre els problemes comuns a tots els catalans.

Es declara que la Conferència Nacional Catalana no té cap relació amb el Govern de Catalunya, ni amb cap altre organisme oficial de l'Estat, ni amb cap altre organisme oficial de Catalunya.

Tot i així, la Conferència Nacional Catalana té un caràcter exclusivament català.

Tot i així, la Conferència Nacional Catalana té un caràcter exclusivament català.

## NOTICIARI

● **Arribada al món de la cultura catalana** a través d'un certamen internacional de poemes i contes catalans, amb la participació de nombrosos autors catalans, que es celebrarà el proper 25 de gener a Barcelona.

● **Vincent Ferrer**, autor de "El món de la cultura catalana", ha estat guardonat amb el Premi Nacional de Literatura catalana, que es celebrarà el proper 25 de gener a Barcelona.

● **El Govern de Catalunya** ha aprovat el projecte de llei que regula el dret de residència dels catalans a l'estranger.

● **La Generalitat de Catalunya** ha aprovat el projecte de llei que regula el dret de residència dels catalans a l'estranger.

● **La Generalitat de Catalunya** ha aprovat el projecte de llei que regula el dret de residència dels catalans a l'estranger.

## CONFERÈNCIA NACIONAL CATALANA

La Conferència Nacional Catalana, que es celebrarà el proper 25 de gener a Barcelona, té un caràcter exclusivament català.

### PONÈNCIES

(Són presentats per la comissió d'assessorament)

28

**Conferència Nacional Catalana** — El nostre país té un caràcter exclusivament català i ha de mantenir aquest caràcter en tots els aspectes de la seva vida política, social, econòmica i cultural.

Es declara que la Conferència Nacional Catalana té un caràcter exclusivament català i no té cap relació amb el Govern de Catalunya, ni amb cap altre organisme oficial de l'Estat, ni amb cap altre organisme oficial de Catalunya.

Al nostre país, cultura i economia són dos aspectes que estan íntimament vinculats.

1. **Reconèixer el caràcter exclusivament català del nostre país.**  
2. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra cultura.**  
3. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra economia.**

4. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra societat.**  
5. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra història.**

6. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra llengua.**  
7. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra religió.**

8. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra literatura.**  
9. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra música.**

10. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra art.**  
11. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra ciència.**

12. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra filosofia.**  
13. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra pedagogia.**

14. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra medicina.**  
15. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra agricultura.**

16. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra indústria.**  
17. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra artesanía.**

18. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra arquitectura.**  
19. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra escultura.**

20. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra pintura.**  
21. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra música.**

22. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra literatura.**  
23. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra història.**

24. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra llengua.**  
25. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra religió.**

26. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra literatura.**  
27. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra història.**

28. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra llengua.**  
29. **Reconèixer el caràcter exclusivament català de la nostra religió.**

## Consell Nacional de Catalunya

El Consell Nacional de Catalunya —dit també de Londres, per diferenciar-lo del de París, sense continuïtat, del President Companys— va ser possible per la confluència de factors diversos en un dels moments més crítics de la història moderna d'Europa, de Catalunya, de la gent catalana. La impensable aberració del nazisme alemany, quan avançava 1940, afirmava la seva força ascendent i hegemònica sense aturador, amb una Espanya addicta i alhora decidida a portar a les últimes conseqüències la seva voluntat d'imposició ideològica ben determinada i una uniformització nacional, espanyola, rigorosament centralitzada. Es vivia en una presó, amb ben escassos espais d'aire respirable i d'on contínuament en sortien condemnats a mort i arraconats a l'asfíxia. Totes les pors còsmiques eren possibles per als que no s'avenien a cantar els himnes programats... Mentrestant, en la lliure, ben travada i acollidora Anglaterra, Josep M. Batista i Roca mantenia, amb dignitat insubornable, la seva condició de Delegat del Govern català, alhora punt de referència per als nouvinguts, entre els quals Pere Bosch i Gimpera, Josep Trueta, Carles Pi i Sunyer, bo i administrant amb seny diplomàtic el bon capital d'amistats i relacions acumulat —amb perfecte sintonia amb els amics bascs— des que s'hi va instal·lar l'abril de 1938.

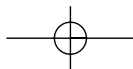
A París, Lluís Companys sostenia amb dificultat una Generalitat que disposava de ben pocs recursos i no prou suports polítics per a formar nou Govern. Sovint, a més a més, blanc d'atacs i desconsideracions provinents de la seva mateixa gent i, no caldria dir-ho, des d'altres grups, especialment violents per part del Partit Socialista Unificat de Catalunya, en aquest cas contra ell i contra qualsevol vel·leïtat d'orientació poc o molt

separatista. La desfeta soferta, en qualsevol lluita o contenció, no és mai bona recomanació per a ostentar autoritat i, vulnerable com havia acabat sent, no se li escatimaven retrets i se li imputaven responsabilitats pel que havia estat la seva acció de govern. Tot i així, conscient cada dia més que calia cercar fórmules d'unitat nacional per a un millor servei a la causa catalana, va aconseguir superar una bona part de les desavinences i formar un Consell Nacional de Catalunya a base de personalitats de provada responsabilitat i prestigi que donarien a la Generalitat una dimensió moral més estrictament catalana i apartidista, capaç de fer front a aquell tan delicat moment històric. Per a veure'n la bondat n'hi hauria prou en remarcar que el presidia Pompeu Fabra, llavors en el punt més alt de la seva consideració col·lectiva.

Però en va. Constituït el 13 de maig de 1940, ni va arribar a poder prendre possessió: els alemanys entraven a París el 14 de juny, tot l'exili català a França quedava perillosament deslloriat i el 13 d'agost Lluís Companys era detingut per la gentalla nazi-espanyola i aviat vilment assassinat al cor mateix de Catalunya!... Quina tonalitat i quina eficàcia hauria adquirit la Generalitat amb el suport d'aquest nou Consell? El Govern deixava de ser una neta emanació del Parlament i, doncs, dels partits, bé que mantenint la vigència en la figura màxima de les institucions, és a dir el President, un cop desfet també el Parlament. Acceptat així per les majories d'exiliats i tenint en compte el capteniment i les atribucions del President Companys durant la Guerra Civil, que en reforçaven la llibertat i l'autenticitat nacionals, de fet s'anaven assolint cotes més altes de sobirania, més d'acord amb la nostra realitat col·lectiva i les necessitats peremptòries d'aquell nou i delicat moment històric. No hi hagué res d'això i es baixava de sobte a cota zero. Catalunya decapitada.

A Londres no arribaven notícies i no s'anava més enllà de tenir coneixement del gran divisionisme existent, aparentment insuperable i aviat consumat amb l'ocupació. Eren pocs, però amb la Delegació del Govern —és a dir, Batista i Roca, que en mantenia malgrat tot la vigència— com a pal de paller i la consciència clara que el Regne Unit jugaria un paper primordial en la nova conjuntura històrica. Calia, doncs, reforçar la representació nacional, fos el que fos que passés a França. Les bones relacions prèviament establertes a la primera línia de la política britànica i la intel·ligent complicitat dels bascs, afegit a l'arribada de fugitius d'altres pobles agredits reconeguts per les autoritats, va fer evident la conveniència urgent de formar grup nacional català. És així com es va arribar a la creació del Consell Nacional de Catalunya, presidit per Carles Pi i Sunyer, Josep M. Batista i Roca com a secretari, les valuoses personalitats de Pere Bosch i Gimpera i Josep Trueta i els no tan coneguts Fermí Vergés, perio-






---

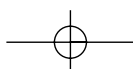
Consell Nacional de Catalunya

dista, i Ramon Perera, enginyer, «home seriós, íntegre i conseqüent», remarcaria Miquel Ferrer. N'hem explicat la gènesi i la consolidació al llibre Nacionalisme català a l'exili (1939-1946) .

En ple procés per a l'acord de formació del grup català representatiu a Londres, els alemanys ocupen Bèlgica i Holanda. El 14 de juny entren a París. L'11 de juliol es constitueix a Londres el Consejo Nacional de Euzkadi, presidit per Manuel de Irujo. El dia 25 del mateix mes, acte fundacional del Consell Nacional de Catalunya a casa de Josep M. Batista i Roca, al barri de Golders Green. Noves reunions el mes d'agost —els mateixos dies de la detenció i extradició del President Companys, sense que en tinguessin cap notícia!— i constitució oficial simbòlica l'Onze de Setembre... Va ser un esdeveniment molt ben rebut per la important emigració catalana a l'Amèrica, ara reforçada amb els primers nuclis d'exiliats. Les nombroses adhesions rebudes, de grups organitzats i de personalitats capdavanteres, pot dir-se que ja existien per endavant perquè ho venien reclamant i ho propiciaven amb llurs escrits a les publicacions existents i amb projectes d'unitat nacional que circulaven amb abundosa correspondència entre amics, grups i entitats.

El Consell Nacional de Londres no naixia com a partit nou ni per a prescindir dels existents, que prou feina tenien per a conservar les sigles i intentar representativitats. Tampoc per a substituir la Generalitat que, si de primer vivia amb prou precarietat, ara es trobava escapçada i, de fet, inexistent. La creació del Consell obeïa a un sentit urgent de suplència, perquè Catalunya no podia quedar mancada si més no de mínims de representació nacional ni diluïda en un Govern de la República espanyola, ferotgement dividits i amb tan escassa credibilitat en el respecte als més elementals drets de sobirania catalana. Obeïa també, després de la tragèdia, al clam molt generalitzat de fer foc nou —més enllà del que havia estat la Guerra Civil—, la qual cosa no significava cap mena de negació de la Generalitat i l'Estatut d'Autonomia de 1932, sinó la voluntat, reiteradament manifestada, de situar el fet nacional en les noves coordenades que es dissenyaven a causa de tantes errades comeses. Per una banda, la desfeta havia d'entendre's com una lliçó i no ser inspiració per a revenges, mentre que per l'altra calia tenir present la nova situació mundial que emergiria de la victòria dels aliats, en la qual es confiava.

El prestigi de Carles Pi i Sunyer com a polític i ara autor d'escrits i manifestos molt divulgats, amb llargues reflexions de la més ben madurada catalanitat, el coneixement que molta gent tenia de Batista i Roca com a creador de Palestra i la presència del doctor Josep Trueta, inspiraven respecte i es confiava en la seva eficàcia per a mantenir la unitat nacional



---

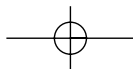
El Consell Nacional Català

---

majoritària i fer escoltar la seva veu. Això a tot Amèrica, en base a les organitzacions existents i les que s'anirien creant impulsades pel Consell. I poc o molt a l'interior de Catalunya, en la mesura que podien arribar-ne ressons, bàsicament via Front Nacional de Catalunya. Les diverses publicacions catalanes d'Amèrica en parlen positivament i a Nova York —un altre centre neuràlgic— els del Casal Català s'estructuren com a Delegació registrada oficialment, formant el grup Free Catalonia seguint l'exemple d'altres pobles europeus en situació semblant, víctimes del feixisme.

Una primera crisi es produiria a mitjan 1942, a causa de maniobres sorgides de la França no ocupada. No sobraven facilitats per a cap mena de reunió, però sectors directius de l'Esquerra Republicana molt compromesos amb els republicans espanyols, en assabentar-se de l'envergadura que anava assolint el Consell de Londres, varen acordar posar-hi fre: la condició de membre del Partit de Carles Pi i Sunyer i també d'alguns dels correligionaris residents ara a Mèxic, varen servir per obrir la crisi. Podria haver significat només la creació de tensions interiors o alguna mena de polèmica, però va ser molt més greu, comportant una aturada lamentable que es va prolongar fins ben avançat 1943 quan, per cert, es varen reprendre les activitats amb molta més volada i una organització més ben travada. En certa manera perdia protagonisme Londres, tot i que en mantingués la centralitat, però es guanyava en amplitud, en la línia més radical marcada pels de Nova York. Són ells els que, amb un gran dinamisme i sentit de l'oportunitat, culminaran el procés amb la cèlebre Apel·lació a les Nacions Unides, datada —amb aguda significació nacional!— el 14 d'abril de 1945.

La dissolució (fraudulenta) del Consell Nacional de Catalunya es va produir «oficialment» el juliol de 1945. Sense que hi estiguessin d'acord, però amb acceptació resignada i de fet inevitable, de Josep Trueta i de Batista i Roca. Alliberada França, varen ressortir els partits i els personalismes amb inusitada efervescència i, en realitat, la dissolució va ser «decretada» abans per l'Esquerra Republicana de Catalunya. L'ofensiva frontal es cobreix en tres etapes hàbilment dirigides per Josep Tarradellas. De primer es reprèn una certa vigència de la Generalitat, amb Josep Irla com a President interí i el nomenament d'un Consell Assessor presidit per Antoni Rovira i Virgili (desembre de 1944, gener de 1945). Tot seguit el Manifest de Solidaritat Catalana «Per la Llibertat de Catalunya» amb Josep Tarradellas com a primer signant a nom d'Esquerra Republicana de Catalunya i importants adhesions de partits, com és ara, bé que aviat esborrat, el Front Nacional de Catalunya (6 de gener de 1945)... I llavors el Primer Congrés de l'Esquerra a Tolosa, amb presència de Carles Pi i Sunyer i acceptació dels acords per ell presentats (3 i 4 de juny de 1945).

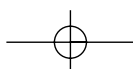


---

Consell Nacional de Catalunya

Tàctica política. Ara sí, el Consell de Londres tenia els dies comptats. «Unió i disciplina com mai», es demanava, al cap i a la fi les adequades per a destruir la unió assolida.

Aquest era el punt més dèbil del Consell de Londres: concebut, de fet, com a presidencialista, resultava que la responsabilitat màxima i el suport clau recolzaven en un membre destacat i fèrriament disciplinat d'una Esquerra Republicana no solament decidida a recuperar l'hegemonia anterior, sinó també a eliminar per endavant qualsevol entrebanc abans d'un retorn que llavors es veia possible. I tot i que hi hagués nombrosos membres del Partit adherits o simpatitzants del Consell, allò que es va decidir al Congrés era, manifest o implícit, ordre inapel·lable: res ni ningú podia quedar amb un bri d'autonomia a les vores del Partit... Carles Pi i Sunyer va fer reiterats malabarismes per a salvar el Consell en el sentit d'incorporar-lo a nous projectes a l'entorn d'una Generalitat que podia semblar que no seria ben bé la d'abans. Podrien aflluïxar-se, per exemple, els lligams més estrictes del règim estatutari bo i salvaguardant en tot i pertot la fidelitat republicana espanyola. Fins i tot es va pensar en un Govern que, ultra el propi Pi i Sunyer, inclouria Batista. Inviabile. I això perquè els mínims exigibles per l'honestat nacionalista catalana eren del tot inassumibles per l'espanyolisme polític dels que no volien cap mena de foc nou poc o molt al marge de la legalitat establerta. Els idòlatres de la llei no estan capacitats per a les subtilitats del bon fer lliure. Temorosos de la llibertat s'agafen on poden per a sentir-se segurs. Reaccionaris, certament. El Govern que finalment va aconseguir construir, o més aviat embastar, Carles Pi i Sunyer va tenir ben escassa vigència i cap mena de continuïtat que, d'una manera o altra, s'hi pogués referenciar. Solidaritat Catalana que, aquesta és la veritat, comportava un missatge engrescador i havia il·lusionat molta gent benintencionada, va resultar aviat inexistent, ni millor ni pitjor. I és que el seu protagonisme acabava en liquidar qualsevol altra mena de real solidaritat, existent o possible. La Generalitat, aparentment refeta, fos quina fos la voluntat honesta del President Irla, va recloure's, a poc a poc i despresa, en una letargia allargassada que, de manera insistent, deploraven les ments lúcides de la diàspora catalana. Mentrestant, però, aquella gran unitat aconseguida pel Consell Nacional de Catalunya de Londres, que havia viscut moments d'eufòria, delerosa de poder veure's ampliada amb els catalans de la França alliberada, havia deixat d'existir. Hi havia, en tot cas, una considerable efervescència catalanista arreu i quedava, del Consell, un record admiratiu amb prou força i vitalitat per a no renunciar a possibilitar-ne la reconstrucció. O una nova versió.





## Per la unitat nacional

El sentit i la necessitat d'unitat nacional va anar manifestant-se cada vegada amb més força entre les majories de catalans actius així que es va acabar de consumir la desfeta. Ens referim a l'exili, on pot detectar-se i resseguir amb relativa facilitat. La Guerra Civil es definia com una gran errada i, alhora que s'afermava l'antifeixisme, es propugnaven fórmules inspirades en la conveniència de fer foc nou. Hi insistim. Més encara en esclatar la guerra mundial i definir-se amb tanta brutalitat les posicions de lluita. Catalunya hauria de trobar, en el nou món que sorgiria, un lloc més remarcable i reconegut que no pas fins llavors, els darrers segles, i amb millors garanties d'estabilitat social i nacional. I és en aquesta direcció que el Consell Nacional de Londres s'havia perfilat com la millor recepta possible, adscrita al pensament lliure de les democràcies occidentals i avalada per grans grups, bé que d'extracció heterogènia, que no dubtaven a deixar en certa manera de banda les seves adscripcions partidistes i procedències per a retrobar-se en entitats, aplecs, rememoracions patriòtiques i en general activitats de caràcter nacional. Els catalans, en general, no escatimaven dedicació al viure en els llocs de residència, escampats en barris i professions diverses, però feien vida de catalans.

A Europa tot va haver de quedar reduït a Anglaterra, poc notable, però a l'Amèrica es va anar engruixint una presència catalana considerable, admirable en tants aspectes i, malgrat la immensitat continental, interrelacionada. Fora de casos excepcionals —i certes passivitats més aparents que reals— els catalans es retroben als casals existents, els quals agafen nova volada social, cultural i política. En tot cas, presents en el

---

El Consell Nacional Català

sentiment de tothom... Les propostes dels de l'Argentina, en el sentit d'agrupar-se en Comunitats i d'organitzar uns Jocs Florals de la Llengua Catalana itinerants, s'accepten arreu i es posen en marxa, més els sovintejats Aplecs de la Sardana i festes folklòriques. Les publicacions catalanes de l'antiga i valuosa emigració es consoliden i n'apareixen de noves. I no tardaria a iniciar-se fins i tot la publicació de llibres: a Buenos Aires, a Santiago de Xile, a Mèxic... Sempre atents a les festivitats tradicionals i a les efemèrides històriques, com l'Onze de Setembre, el 15 d'Abril, a les quals s'afegiria el 15 d'Octubre, luctuós i sempre amb gran solemnitat, i parlaments d'entranyable fons unitari. Mai absents, per altra banda i convé remarcar-ho, a les commemoracions i festes dels països de residència, sobretot les de la Independència.

El mateix sentiment es faria ben patent a França en retornar-hi la llibertat, bé que tot seguit molt marcat per la política partidista que acabaria desllorigant el concepte necessari d'unitat nacional que havia predominat, ni que fos vagament, durant la guerra. El convenciment d'un retorn immediat era prou fonamentat i hi havia corredisses per a agafar posicions. S'hi distingia Esquerra Republicana, com dèiem, decidida a recuperar l'hegemonia precedent, i també els principals components d'Acció Catalana, amb qui compartien l'obsessió malaltissa d'un legitimisme estricte lligat al republicanisme espanyol. Fins llavors tot es mantenia en un republicanisme clar, però decantat d'una manera evident cap a Catalunya: el 14 d'Abril era el de la República Catalana. Ara ja no seria tant així —o gens, amb sinceritat diluïda en la indefinició— i s'instal·laria una mai més superada divisió entre legalistes i no legalistes. En rigor, encara que no en blanc i negre, espanyols i no espanyols. Des de quan l'arrosseguem, aquesta malura? I el que potser és més lamentable i corrosiu: rarament els camps es defineixen amb mínims de seny, adient reflexió i claredat. La confusió és multiplicadora de problemes.

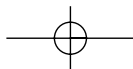
A França i en el moment just els que més es fan notar en l'ofensiva a favor del legalisme republicà espanyol, amb atac frontal al Consell Nacional, són els d'Acció Catalana. Inicien la campanya el gener de 1945 amb una —cal dir-ho— de les millors publicacions de l'exili: Quaderns d'Estudis Polítics, Econòmics i Socials, editat a Perpinyà. Més aviat coneguts com a «Quaderns de Perpinyà». En el primer número Claudi Ametlla accentua tant el seu menyspreu, a manera d'arma letal, que, per parlar malament del Consell, el redueix a «els catalans de Londres» deixant de banda com si res la considerable catalanitat adherida al Consell escampada per tot el continent americà. Quin elitisme tan corrosiu!... I feia forat, arreu. Precisament allà, a Xile —com a exemple—, esclata la crisi, al Centre Català de Santiago i l'Agrupació Patriota, equivalent i anterior a les

Comunitats Catalanes, que era un dels millors suports del Consell: suspenen la publicació de Germanor, el setembre de 1944, i al desembre fan sortir L'Emigrant, amb el mateix format gran, sense miraments a l'hora d'atacar el Consell, que acusen gratuïtament de voler ser Govern... Germanor, editat pel Centre, reapareix el gener de 1945, amb format petit, esperit moderat i constructiu: recorden amb fervor Francesc Macià.

La catalanitat imperava i varen ser molts, arreu, els que es mantien en aquest esperit constructiu amb vocació d'unitat nacional sense amagatalls. D'ací que a la França alliberada fos molt generalitzada l'adhesió a les primeres propostes de Solidaritat i de qui fos. No tothom tenia informació suficient sobre el Consell Nacional de Londres i no cal dir que era lícit creure en enteses que podrien permetre subordinar les posicions de grup a l'interès general. Els més assabentats, a Europa i a l'Amèrica, tenien clar per on anaven els trets, però el sentiment anava cap a la unitat. I és així com els legalistes, camuflats en propagadors d'unitat, varen guanyar la partida. La recuperació de la Generalitat en si mateixa, la figura de Josep Irla al capdavant i una Solidaritat Catalana àmpliament pregonada, amb els ressons mítics de tot plegat, garantien l'èxit. Revisar ara quins eren els grups amb què s'acompanyava Josep Irla fa entendre que es pogués pensar que s'aniria bé i es demanés adhesió i marge de confiança.

Una observació més atenta, però, en podia fer veure la fragilitat nacional i això és el que va fer el Front Nacional de Catalunya, des de l'interior, reclamant la retirada de l'adhesió a Solidaritat, per a corregir la ingenuïtat del primer moment. Josep Trueta no va dubtar en afirmar —a Ressorgiment de desembre de 1945— que amb la dissolució del Consell s'acabava «la defensa de la catalanitat i la germanor entre els catalans». A Mèxic, els de Quaderns de l'Exili, que donaven suport al Consell i li demanaven que es posés al davant d'una crida per a la formació d'un cos d'exèrcit català per lluitar al costat dels aliats, critiquen que Carles Pi i Sunyer no hagués estat prou enèrgic per a liderar un Consell Nacional fort i decideixen continuar en la seva línia de sòlida consciència nacional. La Comunitat Catalana, el novembre de 1945, divulga una llarga declaració en la qual lamenten la dissolució del Consell, que coordinava les «accions del Moviment de les Comunitats» i detallen vuit punts —que caldrà tenir presents quan sigui l'hora de parlar del Consell Nacional Català—, el primer dels quals reclama el «dret de Catalunya al lliure exercici de la seva sobirania nacional».

H. Nadal i Mallol, al davant de Ressorgiment de Buenos Aires, sempre a punt per a evitar trencadisses, fa veure que no s'adona de la gravetat de la dissolució del Consell de Londres. Mirava de no embolicar-se




---

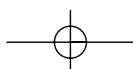
 El Consell Nacional Català
 

---

en les picabaralles habituals per a salvar el que es pugui i impulsar allò que pogués ser aprofitable per a l'afirmació nacional. Fins i tot eleva la categoria d'allò que es cou a França quan diu —a l'editorial de la revista del mes de juliol de 1945— que «per les notícies que ens vénen de França sembla que la unitat dels catalans s'està realitzant sobre una base ferma». Sap que estan agafant la davantera els polítics i, des del seu coneixement de la realitat i de la gent, considera que no és el cas de boicotejar-ho, sinó de mirar de relligar-ho amb allò existent, provat i solvent. Al número següent —agost— el fidel col·laborador de la revista Miquel Ferrer, des del llunyà i nacionalment tan pròxim Mèxic, escriu: «Fusionar el Consell Nacional de Catalunya i el Consell Assessor de França en un nou organisme en funcions de Govern de Catalunya seria la cristal·lització de la unitat dels catalans i vindria a situar la nostra emigració i els moviments de resistència de l'interior en el primer pla (...) per a decidir el nostre règim interior i establir les bases de la convivència peninsular amb plena llibertat i sobirania.»

Es cercava la unitat nacional a l'exili, però en vistes a un retorn a Catalunya que fos sense condicionaments i apriorismes. Res de tornar enrere en un sentit formal estricte, recuperant càrrecs i lleis que les circumstàncies havien superat d'un bon tros, però això sí, aportant el cúmul de reflexions elaborades en el sofriment i en la plena llibertat de les nacions occidentals amigues i alhora font d'exemples i experiències, sovint també amb amistats d'alt nivell. Per això, així que arriben les noves de la creació del Consell Nacional de la Democràcia Catalana —dit també de Pous i Pagès— a darreries d'any i a Catalunya mateix, tothom s'hi apunta —tothom que maldava, amb honestedat, per unitats de debò— a fi i efecte de donar-hi suport i també per a fer-hi sentir els punts de vista defensats a l'entorn del Consell de Londres. Batista i Roca, per exemple, escriu arreu —publicacions catalanes i també angleses— per a divulgar conceptes reivindicatius i alhora de convivència peninsular que fa arribar als de Barcelona a través de Miquel Coll i Alentorn: convenia fer sentir la veu raonada de l'exili, per a evitar claudicacions precipitades i facilitar fórmules de constructiva unitat nacional.

Els catalans directament separatistes, habituats a ser i manifestar-se a cel obert, sense subterfugis, no se sentien còmodes amb el Consell de Londres embolcallat amb preocupacions de convivència peninsular, encara que fos segurament obligades per pragmatismes de moderació i més fàcil audiència internacional. Malgrat tot, eren molts els qui s'hi adherien de bon grat, mentre que d'altres s'abstenien o miraven de forçar posicions més clarament independentistes. És el cas, per exemple, del Catalunya Grup Nacionalista Radical de Santiago de Cuba, creat per Salvador

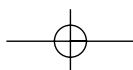




Carbonell, nat en aquella illa i format a Catalunya. Conjuntament amb el Moviment Social d'Emancipació Catalana de Mèxic —format per gent que havien deixat el PSUC, amb Miquel Ferrer al davant— ja l'octubre de 1941 reclamaven «la desitjada unitat del nostre poble a l'entorn d'un punt concret i bàsic: la independència de Catalunya». Aquest Moviment Social seria aviat Partit Socialista Català i més endavant Moviment Socialista de Catalunya... Salvador Carbonell, admirador convençut de Nadal i Mallol de l'Argentina, el desembre de 1943 li escriu insistint perquè col·labori a fer prevaler els principis de la Unió dels Catalans Independentistes que ell propulsava.

Aquesta Unió dels Catalans Independentistes va tenir a Mèxic un puntal i actiu col·laborador, en Josep M. Murià, d'Estat Català. I quan el Consell de Londres ja trontollava encara enviaven comunicacions «a les entitats, agrupacions, nuclis, revistes i periòdics catalans fora de Catalunya, propugnant la unitat catalana sota els principis de la independència», bo i declarant que «l'organisme que l'hauria de realitzar a l'exili és el Consell Nacional de Londres». De fet, eren tots els catalans independentistes que, cadascú a la seva manera, agafaven posicions per a la fase post Consell que acabaria imposant-se. Ho fan els de Nova York, ara com a Redreçament Nacional de Catalunya. I els de la Comunitat Catalana, de Mèxic, el novembre de 1945, imprimeixen molt bé i divulguen una llarga Declaració demanant «l'articulació orgànica de les Comunitats Catalanes en una Confederació d'organitzacions patriòtiques presidides per un Consell coordinador». Conclouen: «Per damunt dels homes i les institucions hi ha una entitat ideal suprema i sagrada: Catalunya, per la qual seguim i seguirem endavant.»

És en els catalans de més marcada tendència separatista on se sent amb més força el clam i l'activisme en el sentit de fer foc nou i, doncs, aplaudir idees d'unitat nacional en funció de fórmules, ni que fossin moderades, de reforçament de la sobirania nacional. Les desgràcies de la Guerra Civil n'havien accentuat el sentiment, en quantitat i en qualitat, i a l'Amèrica agafava més gruix amb la tradició separatista que havia dut els catalans a fer vida a part. Ho testimonia, no ens cansarem de recordar-ho, l'estol de casals catalans i tantes activitats i publicacions, sobretot a partir de començaments de segle... Ara es pensava en el retorn i es proclamava la conveniència de fer-ho de manera d'iniciar una etapa històrica completament nova. És amb aquesta base de patriotisme en llibertat que el Consell Nacional de Catalunya havia pogut fer camí, amb considerable capacitat de convicció, i és des d'aquesta mateixa base on trobaran inici i suport totes les propostes deslligades de l'anomenat legalisme, dit altrament espanyolisme.

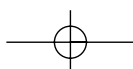
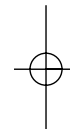
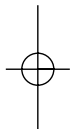


---

El Consell Nacional Català

---

En tot s'hi troben ressons del Consell Nacional de Londres i, d'una manera o altra, camí fent, s'arribarà a la I Conferència Nacional Catalana, el 1953, a Mèxic, d'on va sorgir el Consell Nacional Català que mantindrà vigència durant 25 anys i que Josep M. Batista i Roca, a les darreries de la seva vida, portarà a Catalunya mateix... Des del primer moment s'hi destaca, amb caràcter excepcional, aquest gran català que va ser Miquel Ferrer, actiu com ningú més amb la màquina d'escriure al davant i amb una capacitat inusitada per a fer-se present arreu, via epistolar, carregat d'informació i a punt sempre per a noves iniciatives i llargues argumentacions a favor de les idees i el capteniment que defensava. Ho va poder fer en aquell país nord-americà, que és on es va produir la més gran concentració de catalans actius de vàlua, que, formant conjunt amb l'impressionant escampall de catalanitat en tot el Continent, ens porta a constatar —afegint-hi Anglaterra i França— que correspon parlar d'una Catalunya a la diàspora d'admirable consistència social, cultural i política, part substancial de la nostra història nacional moderna.



Esteve Albert  
(1914-1995)



Entre la Gent del CNC, Esteve Albert va ser dels més persistents en la Resistència a l'ocupació anticatalana de l'espanyolisme franquista. Ja actiu en el llunyà Sis d'Octubre, era dels qui hi veien una possibilitat de definitiva afirmació nacional. Acostat als sectors més radicals del nacionalisme català durant la Guerra Civil, en plena Dictadura no es va estar mai de maniobrar en totes les fórmules d'unió catalanista i de defensa cultural, sempre en contacte amb l'exili de França, d'Anglaterra i d'Amèrica. Els seus millors contactes varen ser Miquel Ferrer, Batista i Roca, Joan Masot. Corresponsal ben informat i pas de frontera quan convingués.

Manuel Alcàntara  
(1892-1981)



A Manuel Alcàntara s'escau anotar-lo entre els catalans més assenyats i efectius de l'exili català. Havia estat home de primera línia a la Unió Catalanista, pioner en l'Administració pública catalana i, a l'exili, artífex i organitzador exemplar de la famosa Residència de Montpeller creada pel President Companys. Un cop a Mèxic es va distingir sempre pel seu bon fer en totes les activitats culturals i polítiques de la col·lectivitat, ciutadà de la millor mena a l'hora d'evitar o atenuar enfrontaments. Va ser puntal inestimable en la coordinació dels itinerants Jocs Florals de la Llengua Catalana, en això ben acompanyat i assessorat per Miquel Guinart a Europa.

Salvador Armendar es  
(1893-1964)



Salvador Armendares i Torrent va néixer a Malgrat i, format a Barcelona, va ser metge de l'Aliança Mataronina i de la Federació de Sindicats Agrícoles. Des de molt jove milità a la Unió Catalanista i l'any 1931 ingressà a l'Esquerra. Macianista de tota la vida. Va ser elegit diputat al Parlament de Catalunya i s'exilià amb el gran èxode de 1939. Atenia els refugiats que ho necessitaven, gratuïtament, fins que embarcà cap a Mèxic amb el vaixell Sinaia. Era dels que no volien que hi hagués discòrdia entre catalans, organitzador d'una clínica de tipus cooperatiu, fundador de la Borsa del Metge Català i, el 1953, elegit President del Consell Nacional Català.

Josep Arr oyo  
(1905-1979)

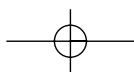


Josep Lluís Arroyo i Maldonado és un cas atípic en la història del nacionalisme català. Va néixer a Iquique (Xile), fill de pare andalús i mare xilena. Quan encara no havia complert els vuit anys, la família, nombrosa, es va traslladar a Sabadell, amb bons estudis a l'Escola Pia. Allà es va formar com a català definitiu i així es va mantenir fins a la seva mort, exiliat a Miami. En plena Guerra Civil va decidir conèixer l'Amèrica dels seus orígens i finalment es quedà a Cuba, on es nacionalitzà i exercí com a periodista connotat i català de primera línia. Combatíu, apassionat, efectiu, un dels puntals més sòlids del separatisme català, President del Centre Català.

## «El Poble Català»

La diàspora catalana feia el ple. A l'entorn de 1945 —anys abans, anys després— la vitalitat manifesta és espectacular, sorprenent. La confiança, en molts absoluta, en la victòria dels aliats i, ja després, l'efectiu alliberament de França i l'acabament definitiu de les hostilitats alimentaven tota mena d'optimismes. Afegim-hi el retrobament de les famílies i el fet que s'anés assolint, en majories, de bons o, si més no, força acceptables nivells de vida. En molts aspectes i de manera prou generalitzada pot dir-se que, superada la guerra mundial i en tot cas a l'Amèrica, es vivia i es va continuar vivint pitjor aquí, a l'interior, aixafats per tota mena de mancances i agressions, sense un bri de llibertat. A l'exili, cal també recordar-ho, tot i anar millorant les condicions de vida, no eren pocs els que sucumbien per aquests mons de Déu, corcats per l'enyorança, les inquietuds i mals pressentiments. En aquest aspecte s'escau recollir el testimoniatge d'una reflexió de caràcter intel·lectual, a manera de feixuga constatació històrica, trobada en una pàgina solta d'una lletra perduda datada qui sap on el febrer de 1947, sense que se'n pugui deduir l'emissor i el destinatari. Segurament tots dos persones d'edat avançada, gent que culminaven el seu procés vital amb la dolorosa realitat de la maltempsada i la desfeta.

En una primera consideració, fragmentada, es delata el cos ideològic de l'autor: «És evident que la conjuntura universal exterior no és gens favorable a les nostres coses. Comunisme, estatisme, materialisme i odi de classes els són francament contraris.» Abans, l'autor es fa una sèrie de preguntes angoixoses. «La Renaixença catalana que nosaltres duguérem al

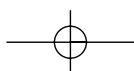


El Consell Nacional Català

punt més alt al donar-li força política, haurà estat foc d'encenalls? Estarem assistint a la ruïna no sols de l'obra del nostre grup i de la nostra generació, sinó a la dels nostres davanters, i serà la Renaixença catalana que haurà entrat en període de fatal desastre? Ve per Catalunya un període, de durada indefinida, en el qual l'apetència de riquesa i les satisfaccions purament egoistes que la riquesa pot donar, i l'esperit i rancor de classes dels altres, arribaran a produir l'asfíxia dels sentiments de pàtria? Caldrà esperar una nova conjuntura universal que li sigui favorable, com a mitjans del segle XIX ho fou el Romanticisme, per a iniciar-se una nova Renaixença? I si ve aquesta nova conjuntura —que cap de nosaltres podrà veure— subsistirà el rescalf necessari perquè es produeixi un nou abrandament? Trobaria aquesta conjuntura una successió d'homes i una sèrie de fets com trobà l'altra, per a provocar una nova Renaixença que es relligui amb la que sembla anar a la posta?»

Tornem-ho a indicar: era el 1947. En els fons de correspondències disponibles no escassegen les mostres de pessimismes personals i nacionals. I en els tan nombrosos articles publicats. Però la veritat és que el que ens conserva la història d'aquells anys com a vida col·lectiva, nacional, és un seguit de mostres d'abrandada catalanitat. Ho trobem en les ressenyes de la vida a l'entorn de les entitats locals, les activitats de caràcter nacional que d'una manera o altra relliguen el conjunt o grans sectors de la diàspora, les abundants i sovint sorolloses interrelacions partidistes i els esforços per a predominis ideològics, ací o allà i en el tot. Com a proves per així dir-ho tangibles i a l'abast hi ha les nombroses publicacions que generaven les col·lectivitats i que circulaven pertot arreu on hi havia catalans. En bona part, diguem-ho de passada, disponibles als fons públics amb aportacions nostres... Podien ser de caràcter local o distribució restringida, però les més importants viatjaven regularment d'un país als altres i era habitual poder llegir arreu notícies d'arreu i trobar residents a un país escrivint a publicacions de les ciutats més allunyades. Cal dedicar-hi una atenció suplementària per a fer-se'n prou bé la idea considerant la tirania de les distàncies i de les limitacions de llavors. La majoria de gent es guanyaven la vida, molts francament bé, però no era pas una diàspora d'adinerats... Dedicació, esforç, entusiasme, patriotisme.

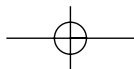
Arribats a la segona meitat dels anys quaranta l'esplet de revistes i butlletins és considerable. Poden situar-se com a més abundoses i poc consistents, si se n'exclou el valor sociològic i testimonial sempre considerable, les publicacions d'escassa entitat i poca durada, però a més de diverses d'alta qualificació n'hi ha d'altres que, sense que puguin figurar en cap antologia de la premsa catalana, no són gens negligibles. Anotem, per exemple, *Noticiari Català* (1936-1955) de Santiago de Xile o *La Nova*



Catalunya (antiga, però nova etapa 1942-1959) de l'Havana, on apareixen ressenyes, remembrances i col·laboracions de gran interès nacional. Tampoc poden deixar-se de banda *Opinions* (1945-1947) de Perpinyà, en format gran de diari, *El Poble Català* (1944-1945) de Tolosa del Lenguadoc, amb el mateix format, com també *Enllà!* (1944-1945) i *Endavant* (1946), ambdues de Mèxic i amb arrencada de gran volada... Sense oblidar els 12 sòlids números de *Galeuzca* (1945-1946) de Buenos Aires i els valuosos quatre de la *Revista de Catalunya*, una mica anterior (1943) a Mèxic i tres (1947) a París.

Cal sobretot remarcar *Ressorgiment* (1916-1972) de Buenos Aires, la revista de més durada i regularitat de la premsa catalana, *Catalunya* (1930-1946) també de Buenos Aires, *Quaderns de l'Exili* (1943-1947) a la capital mexicana (concretament a Coyoacan), *Lletres* (1944-1948) i *La Nostra Revista* (1946-1954) a la mateixa ciutat, *Quaderns* (1945-1947) de Perpinyà... Quan ja estarà en marxa el Consell Nacional Català es destacaran a Mèxic *Pont Blau* (1952-1963) i *La Nova Revista* (1955-1958). Convé no passar per alt, sobretot en les publicacions d'Amèrica, l'interès afegit que ofereixen la munió d'anuncis publicitaris, per altra banda suport econòmic per a poder continuar endavant. I cal recordar que, fora de Catalunya de Buenos Aires, que comptava amb generosos mecenes, i en bona part *Quaderns de l'Exili*, les publicacions eren obra de fidels esforços i entusiasmes, sovint il·limitats, com és el cas de H. Nadal i Mallol amb *Ressorgiment*. Ningú rebia cap mena de remuneració... I encara més, ho destaquem com a elogi i expressió de gratitud: domina la impressió pulcra, gairebé sempre impecable, amb un català en general correctíssim, de la millor qualitat.

*El Poble Català* és una capçalera que es va utilitzar a Mèxic en un període, relativament llarg, que va des de 1941 a 1953, però amb irregularitat en l'aparició, la numeració i el format, seguint els avatars de la Comunitat Catalana que havia estat creada amb molta empenta, aquell 1941, d'acord amb l'exemple de la creada a l'Argentina un any abans i a redós del Consell Nacional de Londres. Donen com a adreça la de l'Orfeó Català —indiquen Casal de l'Orfeó Català— on convergia tothom, excepte els comunistes, que feien foc a part i tenien publicació pròpia. A Mèxic és freqüent trobar papers de divulgació i de grups organitzats que donen com a adreça la de l'Orfeó i quan se la veu diferent és a causa de canvis de local de l'entitat: carrers Uruguai, Rosales, Bolívar... Correspon a un captament col·lectiu que distingeix la nombrosa colònia catalana d'aquella ciutat, amb tants noms de la cultura i de la política catalanes del darrer segle, que no varen poder mantenir amb facilitat casals com el de Buenos Aires o el de Santiago de Xile, i que en bona part va ser base pro-



El Consell Nacional Català

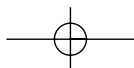
---

pícia perquè s'encaminés amb èxit la creació, el 1953, del Consell Nacional Català.

Una primera etapa cobreix els anys d'actuació i vigència del Consell Nacional de Catalunya després de superar la primera crisi, amb un número especial —el 31 de setembre de 1945— dedicat a la famosa Apel·lació a les Nacions Unides presentada per la Delegació de Nova York i avalada per gairebé tots els catalans d'Amèrica. No manté regularitat en la publicació, pel que fa al nombre de pàgines i en contingut, a causa dels canvis en els responsables de la publicació i en la direcció de la Comunitat, però sempre possibilitant una lectura de gran interès, amb escrits de la millor qualitat i capteniments polítics diversos. Els primers números s'enriqueixen també amb informacions valuoses, com és ara les llistes dels nous catalans que s'incorporen a la vida mexicana... Amb el mateix format, però paper més pobre, encara varen sortir quatre números més, molt espaiats: del 32 del mes de març de 1946 al 35 d'octubre/novembre del mateix any. Hi ha hagut novetat a Catalunya: havia estat creat el Consell Nacional de la Democràcia Catalana i tots aquells que havien format amb entusiasme al costat del Consell de Londres, i que eren majoria a la Comunitat, corren a aplaudir-lo i a adherir-s'hi. Optimisme. «El sol de Franco cap a la posta», remarquen en nota editorial.

De fet, havia estat iniciada una nova etapa que s'encalla i es reprèn amb el número 36 de març de 1947, format petit i paper tampoc no gaire bo. Continuarà fins al número del mes de juny... No mancaven tensions al si de la Comunitat Catalana —segurament també problemes de disponibilitat econòmica i personal—, però d'una manera o altra hi és sempre present Miquel Ferrer, sovint com a President de la Comissió de Relacions i Propaganda i propiciant fórmules de concentració o coordinació d'esforços i estimulants i recollint opinions i projectes. Per exemple, el 14 d'abril de 1945, destaca una expressió del seu amic Josep Carner: «La Catalunya que jo desitjo» i en fa emblema d'una enquesta que comença contestant ell mateix com a membre del Partit Socialista Català, i contesten —en conjunt números 28 i 29— Ramon Peypoch d'Acció Catalana, Pere Estapé d'Estat Català, més Ferran Zulueta de l'Esquerra Republicana, Abel Velilla del Partit Federal i Joan Vila del POUM. Són sis llargues respostes a diverses preguntes sobre constitució i política nacionals que expressen amb claredat el pensament de l'ampli ventall de magnífica catalanitat que animava l'exili en aquell moment històric.

Al número 34 d'agost/setembre de 1946, una nova enquesta, ara concebuda amb més amplitud i ambició, «considerant el gran interès

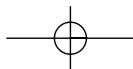




—diuen— per als que ens trobem en terres d'Amèrica conèixer el pensament polític dels homes més representatius de les diverses tendències de la política nacional catalana que viuen exiliats a Europa». Calia relligar novament la diàspora catalana. Són 11 temes diferents —el primer dels quals és «El règim futur de Catalunya i la nova estructura peninsular»— i anoten les personalitats escollides. El mateix Miquel Ferrer ho explica així en un «Informe de les darreres activitats de la Comunitat Catalana de Mèxic» que va fer circular l'agost de 1946: «Amb la intenció de trencar el divorci existent entre els catalans exiliats a Europa, els d'Amèrica, des de Relacions de Comunitat, ha fet una sèrie d'enquestes als homes més significats de la política catalana de tots els sectors, exceptuant els psuquistes, prèvia la conformitat entusiasta de tot el Consell Directiu de Comunitat.» Una vuitantena, residents a França, Bèlgica, Suïssa, Gran Bretanya. No es volia deixar ningú fora —demòcrates—, per molt escampats pel món que visquessin.

Les primeres respostes, algunes molt llargues, són publicades al número següent: Feliu Elias, Rafael Tasis, Joaquim de Camps i Arboix, Frederic Escofet, Manuel Andreu, Jaume Torres Minoves (octubre/novembre de 1946) i continuen (març de 1947, format petit) amb un molt extens treball d'Amadeu Hurtado. Més endavant, Humbert Torres, Miquel Guinart, Marià Rubió, Joan Pons, Ferran Cuito, Josep Camps i Coma... Malauradament, no hi ha continuïtat ni coneixement d'altres respostes, però si s'hi afegeixen les manifestacions obtingudes sota l'epígraf «La Catalunya que jo desitjo», formen un cos de pensament nacional que és expressió d'un determinat moment històric i que encara ara faria un gran bé a la consciència nacional de les generacions catalanes actuals, tan empastifades d'espanyolismes i de confusió, tot propiciat per ments alienades i sectàries que han predominat i predominen al país. Llegit llavors a Catalunya mateix, quan havíem de suportar els pseudointel·lectuals espanyols suplantadors, hauria estat de gran profit per als pobres que, al seu torn, han estat els mestres de la Catalunya d'ara... Afegint-hi una selecció d'escrits d'entre els centenars que apareixien a les publicacions de llavors, formaria un volum gruixut, volums, de vàlua nacional considerable. Els catalans parlaven, en llibertat, els anys de la Catalunya silenciada per la fèrula espanyola franquista.

Al número 33, encara format gran, i sempre en la línia del Consell de Londres, publiquen una comunicació presentada a l'ONU pels catalans de Nova York: signen Josep Carner i Ribalta i Josep M. Fontanals, amb data 23 de març de 1946. Més endavant, el 17 d'octubre, són els de Mèxic que es dirigeixen al nou organisme internacional: signen Salvador Armendares com a President i Miquel Ferrer com a secretari de relacions

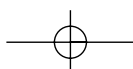


El Consell Nacional Català

---

i ho publiquen al número 35. L'anterior, el 34, és particularment dens, amb «Missatge que els Escriptors Catalans des de Catalunya transmeten al Congrés Internacional del PEN Club celebrat a Estocolm» i la resolució favorable aprovada. Tot gestionat i enviat per Josep M. Batista i Roca. També publiquen la «Memòria de Secretaria» presentada a l'«Assemblea General Ordinària de Socis de la Comunitat Catalana de Mèxic», llegida per Miquel Ferrer. I una nova proposta: «Projecte de Bases d'Organització de la Comunitat Catalana d'Amèrica», amb una llista llarga d'adhesions de tot Amèrica i unes primeres observacions i esmenes també rebudes. Són, al cap i a la fi, camins que portarien a la creació del Consell Nacional Català.

El març de 1947, en reprendre la publicació d'El Poble Català, dediquen un llarg editorial a allò que, definitivament, en diuen Confederació d'Entitats Catalanes d'Amèrica. És una idea sobre la qual els havia insistit molt Batista i Roca, de resultes de la dissolució del Consell Nacional de Catalunya, i ara era un fet. El Secretariat va quedar establert a Mèxic, amb Miquel Ferrer al davant, que són els que redacten el projecte d'Estatuts, però no varen tardar a aparèixer greus problemes a la Comunitat, amb perill de liquidació, i el mateix El Poble Català deixa de publicar-se el mes de juny. En l'Assemblea del 27 de setembre aconseguen salvar la situació els que consideren que encara hi ha molta feina a fer. Es fan alguns retocs als Estatuts i reapareix El Poble Català com a «Nova Època» i nova numeració: número 1 a novembre de 1948 fins al número 20 del 30 de setembre de 1950. A primera línia un col·laborador de la millor mena: Ramon Fabregat, macianista convençut de tota la vida. Llavors començava a treballar en el que serien els dos llibres dedicats al gran líder del separatisme: Macià. La seva actuació a l'estranger. Bona feina, bon emblema, bones intencions. Evitació d'entrar pels camins perdors de les picabaralles. Sòlida convicció nacionalista.



### Ramon Arrufat (1898-1981)



Resseguir les vicissituds de la vida de Ramon Arrufat equival a seguir pas a pas el drama del nostre viure nacional de fet des de 1909, que és quan va conèixer Francesc Macià a les Borges Blanques, fins als nostres dies, quan encara arrosseguem les desgràcies que ell denunciava. L'octubre de 1937 veia clar que la revolució i la guerra eren perdudes i preconitzava parlar amb una potència estrangera. Pensava, és clar, en la França de Joan Masot i Daniel Cardona. No es va exiliar, no parava de conspirar i va patir presó. No acceptava la condició de vençut i deia: «El nacionalisme català no reeixirà mentre ens preocupem de la sort o dissort de la política espanyola.»

### Avel·lí Artís-Tísner (1912-2000)



El bon i majoritari capteniment positiu dels catalans als països d'acollida va trobar en el cas de Tísner un dels millors components. Catalaníssim, integrat de ple en la col·lectivitat catalana, alhora va saber exercir una mexicanitat de la millor mena: en el fer, en el parlar, en formar una família catalana-mexicana, també en el coneixement profund del Mèxic ancestral i vivent. Integrat al Consell Nacional Català en la fase fundacional, en tot moment va assumir amb eficàcia les labors que li eren encomanades. Director de La Nova Revista (1955-1958). Amb el retorn no va quedar deslligat de Mèxic i, com és prou conegut, va actuar fort per Catalunya i la bona memòria nacional.

Joan Ballester  
(1913-1980)



Homes com Joan Ballester i Canals figuren, amb relleu especial, en el nomenclàtor de la memòria ciutadana, tot i que ments alienades i corrosives s'hagin afanyat a esborrar-los o embolicar-los amb boires estranyes. A ells devem la nostra permanència vital com a catalans, a desgrat dels que, equívocs i maldestres, ens governen i dissenyen. Només ens en queda el nom. Sense l'inventari de l'obra feta, les actuacions agosarades, els empresonaments i constància prou clara del seu mestratge. Des de joveníssim a Nosaltres Sols! fins a l'hora de la malgirbada recuperació democràtica, ningú com ell ha viscut amb tant d'encert el ple de la Nació Catalana, els Països Catalans.

Maria Dolors Bargalló  
(+1980)

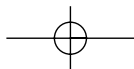


El Consell Nacional Català va trobar en Maria Dolors Bargalló un dels seus millors components, en cordialitat, bona feina i bona veu per a noticiar les activitats i les propostes que s'acordaven. Ho podia fer des de L'Hora Catalana, el programa radiofònic que, a partir de 1945, va animar durant molts anys. Era militant d'Esquerra Republicana de Catalunya i s'avenia en tot allò que agrupava catalans, part molt entusiasta de la Massa Coral de l'Orfeó Català de Mèxic. El 1940, en refer-la i en cantar Els Segadors, reclamava a Ressorgiment: «que cadascú es faci digne de Catalunya per a poder foragitar-ne la gent ufana i superba que se n'ha possessionat».

## Vers una Conferència Nacional

«Dissolt el Consell Nacional, i a mercè de directrius estranyes, els catalans hem donat, d'aleshores ençà, una trista mostra d'incompetència i d'inactivitat. El Govern de la Generalitat que va formar-se morí sense pena ni glòria i a hores d'ara subsisteix només el seu President, simbòlic, sotmès a la voluntat d'un anomenat Govern de la República que no és Govern ni és res, que no fa ni fum.» «Tants entusiasmes, tantes il·lusions, tantes esperances com havien nat amb el Consell Nacional de Catalunya, s'han fos en la grisor, l'escepticisme i la indolència davant el fracàs del legalisme i dels legalistes, que és tant com dir el fracàs de la política de partit.» Ho llegim a l'editorial de Ressorgiment del mes de gener de 1949. És el de sempre: massa catalans deixen de fer política pròpiament catalana per embolicar-se en la política espanyola, que no fa res més que portar a enfrontaments i divisions destructives o, en els millors casos, entrem a vies mortes. Calia, doncs, sortir-se'n i serien nombrosos els catalans que no escatimarien esforços per a aconseguir-ho. Catalunya per damunt de tot.

Fracàs de la política de partit. Enfront de la gran obertura de futur del «Catalans, Catalunya!» macianista, la defensa aferrissada de la cleda política amb llurs lligams ideològics convertits en dogma i disciplina i abans de tot, la qual cosa fossilitza en la pedra dura del passat. No hi fa res que hi hagués hagut Guerra Civil, nefasta per tots cantons: es seguia amb plantejaments semblants. No n'hi havia prou amb la persistència dels dos bàndols que havien definit la tragèdia, amb tantes malaurances que encara s'arrossegaven, sinó que es covava el divisionisme partidista en el propi bàndol republicà dels catalans exiliats. Més que fidelitats a idees, obsessions malaltisses d'exclusió. De primer, el Front Nacional de Catalunya a



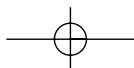

---

El Consell Nacional Català

l'interior i el Consell de Londres a l'exterior havien estat posant les bases per a possibilitar un recomençament d'ampli espectre nacionalista i voluntat dialogant. Després, accentuant pautes de pragmatisme, n'agafava el relleu el Consell Nacional de la Democràcia Catalana, sorgit de la resistència multipartidista. Ara es reclamava refer mínims de cohesió en la diàspora.

Calia evitar que la gent de fora, residents i exiliats, quedessin marginats dels projectes de futur, però alhora en cap cas pretendre retornar amb els mateixos esquemes desplaçats per la desfeta i la mateixa realitat que la va fer possible. D'ací el clam generalitzat per a aconseguir aglutinar un pensament català solvent, dissenyat en la llibertat, atent a tot i pertot a les veus de l'interior, capaç d'estar a punt a l'hora de poder encaminar el procés constituent que, partint del fet institucional aconseguit amb la República, s'obrí a una nova època d'incontestada i sòlida sobirania nacional. Arribats a les acaballes dels anys quaranta, els perills de dispersió eren grans i des dels més diversos indrets de la diàspora, com a l'interior, es reclamava unitat nacional. Hi havia el gran destorb dels grups tancats, amb la direcció de l'Esquerra Republicana al davant, que pretenia no cedir en res l'hegemonia institucional passada. Ja n'hem parlat. Però no eren tampoc un grup compacte, perquè estava fortament dividida. I entre els disposats a fer foc nou, sense trencadisses, hi havia nombrosos adherents, com també a Acció Catalana, a la CNT i a altres sectors.

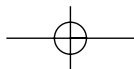
Per altra banda, cal tenir present que anaven apareixent indicatius importants de cansament i, de fet, pèrdua de força en tot el món de la diàspora. En la classe dirigent i en molts dels que feien pinya. És un fenomen que es fa notable entre la gent exiliada —morts incloses— com també en els vells residents, moltes vegades a causa de no suportar a gust els massa allargassats embolics dels polítics nouvinguts. Es va anar accentuant, per exemple a Xile, on ens vagaria de constatar-ho anys després, bé que en bona mesura superat amb les festes tradicionals, al marge de la política... A l'Argentina hi ha el cas de la fi de la prestigiosa revista Catalunya, el desembre de 1946, que, amb Joan Merli al davant, just va aconseguir un any més amb ben precària volada. Hi interferien molts factors i, amb raó, s'ha parlat molt del desengany generalitzat en constatar que els aliats abandonaven definitivament la causa antifranquista. Per una banda hi havia la fallida de les potències occidentals, cínicament secundades per la Unió Soviètica, que menava i menaria els comunistes a seguir manaments estratègics —de coloració antifranquista— aliens als interessos específics de Catalunya i font també de picabaralles a les col·lectivitats catalanes.



Hi havia també explicacions d'ordre social i personal que el mateix pes dels anys anava fixant. En positiu: la bona acollida i les possibilitats que oferien els països on els catalans s'establien, la qual cosa permetia aconseguir viure bé, en molt nombrosos casos molt millor que no pas abans a Catalunya, amb la pròpia família o creant-ne de noves entre catalans o amb la gent d'allà. Pensem més en Amèrica, amb tant camp per córrer i bons espais de confort, però no és del tot aliè a França, bé que enquadrat en les limitacions del nostre Continent... En negatiu: més de quatre factors, entre els quals el ja destacat de les morts, cada vegada més sensibles col·lectivament. Anotem dos noms emblemàtics en aquells anys: Pompeu Fabra, el 1948, i Antoni Rovira i Virgili, el 1949, tots dos força deteriorats, però que aportaven solidesa amb la seva sola presència. I encara que només sigui com a indicatiu entre els sectors del catalanisme més combatiu, escau recordar Josep M. Xammar, el 1947. Destaquem un nom entre els exiliats que varen preferir introduir a Catalunya mateix el sentiment d'unitat superador de la desfeta: Josep Pous i Pagès, el 1952.

Continuava, en tot cas, l'activitat i la presència catalana. Actes culturals i folklòrics, celebracions i commemoracions patriòtiques, intercanvis epistolars sovint amb un molt dens contingut nacional, publicacions diverses que arribaven arreu on hi havia catalans i també entre intel·lectuals i polítics amics, més els Jocs Florals de la Llengua Catalana on s'hi fan presents els valors màxims que la Nació ofereix, cada vegada més amb aportacions de l'interior i amb tota la significació política que comporten, bo i mantenint una relació constant entre entitats i grups actius: 1941 a Buenos Aires amb predomini d'antics i valuosos representants dels «catalans d'Amèrica», el 1942 a Mèxic amb noms com Josep Carner i Avel·lí Artís al davant, 1943 a Santiago de Xile presidits per Margarida Xirgu, 1944 a l'Havana emblema del separatisme català, 1945 a Bogotà que hi aporta figures del Govern colombià, 1946 a Montpeller occità i sempre més el puntal de Miquel Guinart, 1947 a Londres... Miquel Ferrer —signant Jeroni Fuster— va publicar a Ressorgiment de setembre de 1951 un article encapçalat «El valor polític dels Jocs Florals a l'exili» i remarca, amb raó: «La festa tradicional esdevé un acte altament polític, en el més noble sentit de la paraula, perquè el considerem com una manifestació d'afirmació nacional, de defensa de les llibertats de Catalunya i de lluita obrera, davant del món lliure, contra el règim polític opressor de la nostra Pàtria.»

Aquell 1947 els catalans de l'Havana «que al llarg dels seus 40 anys d'existència —llegim en relació al Centre Català i res és tan veritat com això— no han defallit mai en les seves tasques del més pur i desinteressat patriotisme», sorprenen amb una «Crida per a una Conferència Nacional

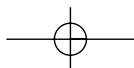


El Consell Nacional Català

dels Països de Llengua Catalana». Proclamen, com a punt primer, «El dret immanent, inalienable i imprescriptible de Catalunya a la Independència Nacional». Ho fan al número 55/56 de juliol/agost de La Nova Catalunya, bo i recordant un manifest anterior —març/abril de 1946— on reclamaven un Consell Català d'Amèrica i acceptaven —tema recurrent poc o molt acceptat per la gent independentista— una possible Confederació de Repúbliques Ibèriques. La Nova Catalunya, de periodicitat bimensual, es publicava amb la Declaració del Centre Català de l'Havana a la portada, de ben explícit caràcter nacionalista i democràtic. Consisteixen en el primer punt abans esmentat i altres dos: el dret a donar-se l'organització constitucional i el Govern que determinin les majories, i la decisió franca de secundar tots els esforços pel recobriment de la Independència del Poble Català.

Creuen que el lloc més adient per a celebrar la Conferència és França i, per si així fos, nomenen Manuel Serra i Moret, Josep M. Poblet i Jordi Arquer perquè «conjuntament o separada» els representin... En circular la proposta es parlà de Perpinyà i també de Prada, amb el suggeriment de nomenar Pau Casals per a la presidència. Hi havia els avantatges de la proximitat amb l'interior i, relativament, per als participants europeus, però els desavantatges eren prou evidents: deixant de banda possibles problemes amb les autoritats franceses, es quedava massa a prop de les espanyoles i es feia com qui diu impossible la presència americana. La idea no va prosperar. Pel que fa als proposats delegats «cubans», Jordi Arquer era molt ben indicat, en aquella època amb magnífics escrits a La Nova Catalunya. I, en relació a Manuel Serra i Moret quedava descartat, llavors del tot ocupat amb el Partit i el Moviment Socialista Català, a més a més de les seves inquietuds com a diputat i presumible President del prou deteriorat conjunt institucional català.

La idea d'una Conferència Nacional no era nova del tot a França i Ressorgiment se n'havia fet ressò a l'editorial del mes de març. També poc després Germanor de Xile, decantats per França i recomanant que fos el President Irla qui la convoqués. Però és a Cuba, com hem vist, on se'n fa una formulació clara i del tot allunyada dels partits o de res que s'hi assemblés. Anotem que entre els pocs nou arribats a l'Illa hi havia Miquel A. Baltà —amb la seva muller Concepció Batista i Roca—, Joan Torres i Picart i Tomàs Gilabert, catalans de soca-rel, i que al Centre Català, amb La Nova Catalunya, hi ha en primera línia tres vells residents, macianistes, de sòlida formació nacional: l'activíssim Josep Pineda i Fargas, l'acreditat periodista Ramir Tomàs i el també periodista i personatge excepcional Josep Lluís Arroyo i Maldonado. Aquest darrer nat el 1905 a Iquique, Xile, fill de pare andalús i mare xilena. Abans dels vuit anys la família va venir a instal·lar-se a Sabadell, on es formà amb bona base cultural a l'Escola Pia





i com a català de la millor mena. Tornà a l'Amèrica, exercí de periodista i, finalment nacionalitzat cubà, es va convertir en ciutadà molt estimat i sol·licitat per a importants serveis en la diplomàcia del país. Miquel Ferrer acull amb aplaudiments la proposta de celebració d'una Conferència Nacional. Ho manifesta a la mateixa *La Nova Catalunya*, d'on és també col·laborador assidu, aportant-hi idees sobre la possible i necessària organització. Som a març de 1948. A la mateixa revista, al juny, els de Santiago de Cuba hi donen tot el suport, però adverteixen que no hi poden ser presents «els que porten en la seva consciència els grillons de l'esclavatge», els «que parlaran de conllevància i confraternidades» bo i esperant que hi siguin els de *Quaderns de l'Exili* que ells admiren... No s'avançava, però d'una manera o altra tothom apunta la conveniència d'una direcció nacional efectiva, alguns també reclamant-la a una Generalitat parisenca que prou veuen en estat somnolent. «Creiem que ha arribat el moment de treure's la mandra de sobre», clama Nadal i Mallo l'editorial d'abril de 1950.

El novembre de l'any anterior havia aplaudit «un document important» que li arribà del Front Nacional de Catalunya, a l'interior, ben comunicat amb l'exili, on comptaven amb ben explícites adhesions. En el mateix número Miquel Ferrer hi inicia una tanda d'articles per a revisar tots els intents coneguts per a aconseguir fórmules d'unitat nacional i ho fa com a nova ofensiva per a insistir-hi, en la necessitat de fer-la possible. També amb nombroses i llargues lletres a diversos destinataris. Ho fa des de la seva posició d'home d'esquerra —marcadament anticomunista— i refractari als postulats legalistes adscrits a no tocar res del que havia estat establert el 1932. Rellegir tot el que hi ha disponible d'aquells anys crea una forta angúnia pel fet de constatar l'existència d'un cúmul tan considerable de pensament contradictori i divergent, i alhora admira que amb tanta dispersió geogràfica aflorin esforços per a fer possibles programes coherents de representació nacional majoritària. No costa descobrir-hi els estralls provocats per les fixacions espanyolistes que ho entrebanquen tot, però fa de bon veure com es mantenen les possibilitats d'arribar a enteses transversals en benefici d'acords viables. Serà l'any següent, el 1951, quan farà eclosió, des de Mèxic, la proposta ben definida, d'una Conferència Nacional Catalana. Al davant, com a abanderat convincent, gràcies al seu activisme sense parió, hi ha Miquel Ferrer. Amb la ràpida i nombrosa adhesió rebuda es comprova el ressorgir entusiasmats de les majories escampades per Amèrica, ara també amb sòlides i explícites adhesions a França i, com en temps del Consell Nacional de Londres, amb el suport àmpliament argumentat, a l'interior, del Front Nacional de Catalunya.

**Salvador Bartolí**  
(1914-1992)



Salvador Bartolí era home decididament d'Estat Català. Els anys cinquanta, en plena represa i reorganització, escrivia: «Estat Català viu, i viu embolcallat amb el grandios mantell de la dignitat. El guiatge del nostre plorat President Francesc Macià ha estat i és encara la nostra raó d'ésser.» Ferit dues vegades, vivia amb una bala italiana al tòrax. En convocar-se la I Conferència Nacional Catalana va cuitar a enviar-hi una ponència. Coincidia amb els plantejaments generals i en va ser bona base, des de Besiers, sobretot per a crear i possibilitar fórmules d'entesa general entre les forces resistents, com va ser el cas (1954) de Treva Catalana. Darre-rament vivia a Perpinyà.

**Josep M. Batista i Roca**  
(1895-1978)

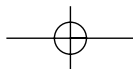


Antropòleg, historiador i polític, figura senyera del nacionalisme català, una de les personalitats més considerables en la història moderna de Catalunya. Actiu en la Universitat i en el camp del folklore i de l'excursionisme, fundador dels Minyons de Muntanya (1928) i de Palestra (1930). Assessor al Comissariat de Propaganda (1936), Delegat de la Generalitat a Madrid (1937) i a Londres (1938) en missió especial. Impulsor i secretari del Consell Nacional de Catalunya (1940), adherit al CNC (1953), després delegat a Europa, secretari general i President. Occitanista nat i fundador del CAOC. Protagonista en reivindicació internacional catalana i europeisme català.

## Comissió Organitzadora

«La Comissió Organitzadora provisional de la Conferència Nacional Catalana que s'ha pensat de celebrar a la ciutat de Mèxic i en la data que, oportunament, serà acordada, s'adreça a tots els catalans nacionals i demòcrates cridant-los a la unitat d'acció, ferma i permanent, al servei de Catalunya i de les seves llibertats.» Així inicien l'editorial d'El Poble Català del 30 d'abril de 1951, amb nova numeració després d'una llarga aturada. La Comunitat Catalana de Mèxic havia viscut una de les ja habituals crisis i ara reapareixia amb renovada consistència i una programació agosarada, de gran alè. Mes enllà de la polèmica, sempre subjacent, a l'entorn del legalisme, es va endavant amb un gran desplegament de contactes i relacions intenses a fi i efecte d'estructurar un cos de doctrina de base nacional capaç d'aglutinar voluntats. Això en vistes a poder actuar amb una bona formació i tota mena d'argumentacions a mà quan es produís el canvi, sempre desitjat i possible, en la malvada i destarotada Espanya franquista.

«El resultat de la Conferència projectada —continuen— no ha d'ésser la creació d'un nou partit polític, sinó la de fer un moviment patriòtic nacional, d'orientació eminentment democràtica i estretament lligat amb els compatriotes de l'interior de la nostra terra que, desafiant les ires del règim dictatorial espanyol, han fet i estan fent esforços i sacrificis admirables per a la conservació de les essències espirituals del nostre poble, pel manteniment de la nostra llengua i la nostra cultura, perseguides i ultratjades, i per orientar les joventuts catalanes salvant-les de caure sota la influència maligna d'ideologies forasteres, totalitàries i anticatalanes». No



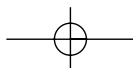
El Consell Nacional Català

---

es va contra res ni contra ningú que no sigui anticatalà o enemic de Catalunya, bé que alerten sobre desviacions que malauradament apareixen... Cal exigir, van dient, «que Catalunya entri en període constituent i que els catalans, i només els catalans, puguem determinar el nostre règim interior, les nostres relacions amb els altres països de llengua catalana i el règim de convivència entre els diversos pobles peninsulars».

La Comissió Organitzadora provisional la formen el Catalunya Grup Nacionalista Radical de Santiago de Cuba, la Comunitat Catalana de Mèxic, el Centre Català de l'Havana, el Centre Català de Nova York i el Front Nacional de Catalunya com a organització democràtica de la Resistència a l'interior. I estableixen els cinc principis que guien la iniciativa, els quals poden resumir-se en l'elaboració d'un programa de cara a la proclamació de la República Catalana, col·laboració per a la formació de moviments autònoms als territoris de València i les Illes Balears, actuació conjunta amb els moviments nacionals d'Euscadi i Galícia, projecció internacional davant de les Nacions Unides i els partits de la democràcia occidental europea per al manteniment de la pau i les bones relacions entre els pobles, i constituir un Consell Nacional de Catalunya estretament vinculat amb la Resistència interior de la nostra terra. Pensen que la Conferència es podria celebrar a la ciutat de Mèxic i conclouen: «Catalans! Trameteu la vostra adhesió. 14 d'abril de 1951».

Segons que diu Miquel Ferrer a Manuel Serra i Moret en lletra d'aquell mateix mes d'abril, enviaven unes cinc mil invitacions i el tiratge d'El Poble Català seria de dos mil exemplars. A la capçalera de la publicació es remarca que és «Portaveu de la Comissió Organitzadora de la Conferència Nacional Catalana» i «Òrgan de la Comunitat Catalana de Mèxic». No hi figura l'adreça de l'Orfeó Català —segurament a causa d'allò que quedés de la crisi esmentada— i és indicat l'apartat postal 8620, que és el que sempre més utilitzarà Miquel Ferrer en la seva abundantíssima correspondència... Aquesta sèrie d'El Poble Català consta de 27 números, fins a juny de 1953, amb un total de 76 pàgines —cap a unes 200 d'un llibre—, que formen un nou gruix de pensament català de la millor mena, la lectura de les quals —escau fer-se pesat en aquesta mena de recomanació— faria un bon servei per a millorar els actuals nivells de consciència nacional i de capacitat de reacció davant de tantes malvestats, desviacions i badoqueries que ens aclaparen. Miquel Ferrer hi és en tot present —signant, sense signar o amb pseudònim— i s'hi fa notar Ramon Fabregat, sempre actiu en la seva qualitat d'home que havia estat un dels «braç dret» de Francesc Macià.



La tasca de divulgació i acceptació d'adhesions, idees i propostes va ser llarga, però ben travada i en si mateixa positiva com a instrument de consolidació i enriquiment de les interrelacions nacionalistes. O, més d'acord amb la terminologia de l'època, de relació entre organitzacions patriòtiques amb vocació d'unitat i alliberament nacional. Fet i fet va passar un any abans de poder presentar un quadre substancial de participació assegurada. Es constata en el número 14/15 d'El Poble Català, el maig/juny de 1952, quan es detalla la relació, encara provisional, de les col·lectivitats que formen el cos actual, ampliat, de la Comissió Organitzadora, amb indicació en molts casos de qui les representa a la ciutat de Mèxic. Entre un seguit de notes informatives, destaquen: «Els catalans nacionals i demòcrates no podem continuar plegats de braços i hem de fer tot el que calgui per arribar a coordinar d'una vegada les activitats disperses de l'interior i de l'exili per tal de servir millor Catalunya i els ideals de llibertat i d'independència de la nostra terra». Aquesta és la relació, amb molts noms coneguts de catalans nacionals i esment, naturalment sense nomenar-los, de resistents de l'interior:

ESTATS UNITS MEXICANS. Comunitat Catalana, Mèxic D.F.: Miquel Ferrer, President; Antoni Soler Torner, vicePresident; Ma. Dolors Bargalló, secretària; Eduard Garcia Capdevila, Francesc Requena i Marian Roca, vocals; Rossend Cabré, Ramon Cervera, Antoni Gilabert, Llorenç Perramon, J. Soler-Vidal i Abelard Tona, adjunts. Unió de Catalans Independentistes : Artur Costa. Joventut de la Unió de Catalans Independentistes: Daniel Climent, Carles Perelló i Francesc Tomàs-Piera.

CUBA. Catalunya Grup Nacionalista Radical. Santiago de Cuba: Pere Palau, President; Salvador Carbonell i Puig, secretari de relacions; Enric Marimon, tresorer; Pere Clavé i Ferrer, Josep Bruna Ferrando, Francesc Castillo Ponsico i Joan Esclasans Olivella, adjunts. Cap de la Delegació a Mèxic: Marcel·lí Perelló. Centre Català de l'Havana: Ramon Vilanova, President; Joaquim Muntal, secretari. Adjunts: J. Conangla i Fontanilles, Josep Pineda i Fargas, Tomàs Gilabert. Delegació a Mèxic: Dr. Francesc Paniello i J. Cid Mulet. Delegat de la Comissió Organitzadora a Camagüey : Bonaventura Roig.

ESTATS UNITS D'AMÈRICA. Front Nacional de Catalunya . Nova York: Pere Clua, Joan Montllor i Albert Pujol. Centre Català de Nova York: Joan Broch i Pere Montllor. Delegat de la Comissió Organitzadora : J. Carner Ribalta. Los Angeles, Califòrnia.

COLÒMBIA. Comunitat Catalana de Colòmbia. Bogotà : Dr. Antoni Trias, President; Miquel Fornaguera i Ramon, vicePresident; Francesc de S. Aguiló, secretari general; Lluís Vicens, tresorer; Lluís

El Consell Nacional Català

---

Salat, bibliotecari; Lluís Ballera, Miquel Fornaguera i Pineda, Francesc Capdevila, vocals. Adjunts: Joan Busquets (Bogotà), Josep Rabat (Barranquilla), Josep M. Capdevila (Cali), Joan Batllori (Cartagena), Joan de Garganta (Medellín), Joan Montón Blasco (Popayán), Isidre Escofet (Santa Marta). Delegació a Mèxic: Dr. Salvador Armendares i J. Roure Torrent.

CENTRE AMÈRICA. Comunitat Catalana de Centr e Amèrica. San José (Costa Rica): Prof. Llorenç Vives, President; Silvestre Isern Ventura, secreteri de relacions; Ricard Àlvarez, vocal.

VENEÇUELA. Delegat de la Comissió Organitzadora: Joan Fronjosà. Caracas.

ARGENTINA. Comunitat Catalana de la República Argentina. Buenos Aires: Josep Rovira Armengol, President; Dr. Joan Llorens i Bassa, secretari de relacions. Delegació a Mèxic: Manuel Alcàntara i Ferran Llardent. Comitè Llibertat. Buenos Aires: Pere Seras Isern, President; Josep Cabré i Bru, secretari. Grup «Joventut Catalana». Buenos Aires: Francesc Pino i Josep R. Codina.

URUGUAI. Delegats de la Comissió Organitzadora: Pere Nogués, Josep Brió i Avenir Rosell. Montevideo.

XILE. Delegats de la Comissió Organitzadora a Santiago: Frederic Margarit, Pere Artigas Xambó i Joan Gasol i Mitjavila. Delegat de la Comissió Organitzadora a Concepción: Joaquim Claramunt. Delegat de «Noticiari Català» a Mèxic: Francesc Salvat.

BRASIL. Front Nacional de Catalunya, São Paulo: Francesc de P. Marquès i Marian Font.

PREMSA CATALANA D'AMÈRICA. El Poble Català, Mèxic D.F. Òrgan de Comunitat Catalana. «Ressorgiment», Buenos Aires. Director: H. Nadal i Mallol. La Nova Catalunya, L'Havana. Òrgan del Centre Català, «Noticiari Català», Santiago de Xile. Director: F. Margarit i Pascual.

GRAN BRETANYA. Front Nacional de Catalunya. Londres: Pere Mitjà i Jordi Vilanova i Cardona.

BÈLGICA. Delegat de la Comissió Organitzadora: Joan Nicolau. Brussel·les.

FRANÇA. Delegats de la Comissió Organitzadora: Enric Guiter. Perpinyà (Rosselló); Domènec Pallerola. Tolosa de Llenguadoc (Haute-Garonne); Antoni Turró. Marsella (Bouches-du-Rhône); Lluís Esteve. Avinyó (Vaucluse); Gabriel Nogués. París.

ISRAEL. Front Nacional de Catalunya: Carles Nogueres Saumell. Caesàrea.

Comissió Organitzadora

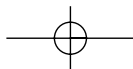
CATALUNYA. Front Nacional de Catalunya . Barcelona;  
Agrupació de Patriotes Catalans. Barcelona.

VALÈNCIA. Delegat a Mèxic: V. Riera Llorca.

ILLES BALEARS. Delegat a França : Gumersind Gomila.  
Perpinyà.

A l'apartat de correus 8620 de la ciutat de Mèxic hi arribaven nombroses lletres d'arreu, la majoria amb adhesions incondicionals i reflexions que s'incorporaven com a aportacions prèvies. Gent activa, com els del Moviment Socialista, consideren la Conferència «en principi justa». Ho publiquen a Endavant de juny de 1951. No els sembla, però, «que una reunió d'uns quants grups polítics aïllats de contactes amb la Pàtria pugui donar el resultat positiu que mereixeria», la qual cosa es desmentia, en gran part, pel cúmul d'informacions i comentaris que arribaven a Mèxic i en general a l'Amèrica directament de Catalunya o via França. N'hi ha prou de revisar les publicacions existents llavors per a tenir-ne una bona idea. El mateix El Poble Català , per exemple. Miquel Ferrer no s'està de remarcar-ho a Jordi Arquer en una de les lletres d'aquells anys, el 5 febrer de 1952: «Els nostres contactes amb Barcelona són més freqüents i de més eficàcia». I eren prou realistes. «Toco de peus a terra», no s'està de dir-li. Calia, això sí, apuntar alt. I això, més enllà de la informació que cadascú pogués tenir, estigués a dins, a prop o lluny del país, era més cosa de voluntat, de dedicació i de bon urc polític i nacional que no pas altra cosa. Idealisme i llibertat creadora per endavant.

De moment i amb sentit d'urgència, calia relligar sentiments i definir fites cap on orientar-se. Prèviament i per a disposar de bases sòlides, recollir opinions que fossin l'expressió lliure d'individus i de grups organitzats que al seu torn tinguessin a mà esquemes i vies d'actuació. Ho diu clar Miquel Ferrer a Jordi Arquer en la lletra esmentada: «crear una petita minoria a cada país capaç de portar a la pràctica el programa que s'acordi adoptar». Partidari com era de la política d'equip, no s'estava mai d'esperonar els altres a manifestar-se i, sobretot, de promoure reunions al si de cada col·lectivitat. Així, els grups que fossin creats podrien ser millor exponent d'opinions més generalitzades, certament més assumibles, i alhora actius difusors d'aquell programa com a «moviment nacional renovador i d'orientació constituent». A favor dels components de la diàspora, Miquel Ferrer es manifestava clarament en contra «dels que creuen o diuen que hem de tenir en compte sempre la voluntat dels de l'interior i sotmetre'ns a ella, com si els que som fora haguéssim renunciat als nostres drets civils». I no és pas sobrer recordar que el fet d'estar a prop de les



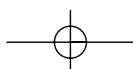
El Consell Nacional Català

---

situacions creades no és en si mateix garantia de saber-ne o poder-ne obtenir una visió clara: la pressió ambiental i la brutalitat de l'opressió actuen fort per a distorsionar la ment.

A partir de juny de 1951 El Poble Català publica algunes de les lletres rebudes. Pere Clua, antic macianista, home de mar, radicat a Nova York. Frederic Margarit, sabadellenc, artífex del Noticiari Català de Santiago de Xile. Dr. Salvador Armendares, procedent de la Unió Catalanista, afiliat a l'Esquerra Republicana i diputat al Parlament de Catalunya. Josep Pineda i Fargas, l'actiu català de Cuba ja en temps de Macià. Josep Soler i Vidal, procedent del Bloc Obrer i Camperol i el Partit Socialista Unificat de Catalunya, present en les millors actuacions catalanistes de Mèxic... Manuel Costa i Cabré, Salvador Bartolí des de Besiers, Jesús Martínez Sequero dels Mutilats de Guerra associats a França, Carles Nogueres des del món diplomàtic a Israel... Josep Conangla i Fontanilles, ciutadà cubà de gran prestigi, redactor de la Constitució Provisional de la República Catalana macianista. Domènec Borja, inspector de cultura de la Generalitat, exiliat a Bogotà. Pere Mitjà, del Front Nacional de Catalunya a la Gran Bretanya, que reclama la República Catalana. Coronel Jordi Fragnals, des de Mèxic mateix. Antoni Soler i Torner, que fa una crida als seus coreligionaris de l'Esquerra Republicana perquè s'hi adhereixin. I no hi podia mancar: Pau Casals...

Lletres de l'interior, també de València, d'un «Desertor de l'Exèrcit espanyol refugiat a França», del Comitè «Llibertat» de Buenos Aires amb Pere Seras i Josep Cabré al davant, de Domènec de Bellmunt (Domènec Pallerola) des de Tolosa de Llenguadoc, d'Abelard Tona i Nadalmà, del Front Nacional de Catalunya del Brasil signant Francesc Marquès, de Lluís Esteve que escriu des d'Avinyó no gaire temps després d'haver aconseguit evadir-se quan la policia acabava de descobrir la seva activitat propagandística de resistent nacionalista... I les ponències, que van arribant, les primeres de les quals apareixen al número de maig/juny de 1952, signades per Maria Dolors Bargalló, Miquel Ferrer, Marian Roca, Francesc Requena i Antoni Soler i Torner, tots de Mèxic. Al número següent —16/17 de juliol/agost— hi ha les d'una Agrupació de Patriotes Catalans de Barcelona, dues del Front Nacional de Catalunya també des de Barcelona, Hipòlit Nadal i Mallol de Buenos Aires i Josep M. Batista i Roca des de Londres. En aquest número Josep Carner i Ribalta, des de Los Àngeles, parla del llibre Francesc Macià. La seva actuació a l'estranger publicat a Mèxic per Ramon Fabregat. I, remarquem-ho, Miquel Ferrer hi apareix amb un article encapçalat de manera prou explícita: «Catalunya i Europa». Gran tema, mai prou ben encaminat adientment pel nacionalisme català d'extracció partidista. Posat al dia en relació

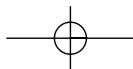




a les entitats i organitzacions que s'esmenten, és de rigorosa actualitat ara que es debat la presència de Catalunya a Europa.

L'activitat —a Mèxic, arreu, epistolar, en escrits— és intensa en tothom que participa a la Comissió Organitzadora o s'hi acosta. S'aplaudeix Lluís Esteve, fervent adherit a la Conferència Nacional, per la seva tasca organitzativa en un gran festival de germanor catalano-provençal a Avinyó. Enric Frangioni, de l'Esquerra Republicana de l'Hospitalet, s'incorpora a la Delegació del Brasil. Apareix el primer número de Pont Blau —setembre de 1952—, sense cap mena de dubte una de les millors publicacions de l'exili i del món català en general, amb la direcció de Vicenç Riera Llorca, membre del Ple de la Comissió Organitzadora. Ressorgiment de Buenos Aires —octubre de 1952— avala amb el seu prestigi la celebració de la Conferència. El lehendakari Aguirre acompanya amb molt d'interès els treballs preparatoris i es manifesta desitjós d'assistir-hi... Entre les ponències que es reben hi destaquen, per citar només noms coneguts, les d'Humbert Torres, Miquel Guinart, Marià Rubió i Tudurí, Ferran Cuito, el propi Miquel Ferrer que repeteix, i la del Centre Català de l'Havana que ells mateixos divulguen, en separata, amb el número de La Nova Catalunya d'agost/setembre de 1953. Però cal remarcar, sobretot, la molt extensa —i darrera publicada— que envia el Front Nacional de Catalunya de Barcelona, amb les signatures —entre altres també residents a fora: Gran Bretanya, Estats Units d'Amèrica, Brasil i Israel— de Manuel Viusà i Jaume Castells a França, evadits malgrat les fortes detencions sofertes darrerament.

La resistència catalana —inequívocament nacionalista— havia estat i continuava ben instal·lada en els més sòlids principis de sobirania plena i mantenia relació intensa amb l'exili, així com l'exili nacionalista estava atent al seu fer i el seu pensament. Una historiografia esbiaixada ha deixat tot el protagonisme, bàsicament en format antifranquista, a un comunisme que en aquells primers anys no es fa present en el tot català i, en tot cas, subjecte als avatars d'estratègies alienes. Per això és des del catalanisme clar que s'està atent a iniciatives com ara la Conferència Nacional i que es demana que, a través de grans personalitats exiliades, Catalunya es faci sentir a l'Assemblea General de la Unesco que anava a celebrar-se a París aquella tardor de 1952. Preparen un llarg memorial que fan arribar a França, via Manuel Serra i Moret i Josep Pallach, i, a Anglaterra, en la persona de Josep M. Batista i Roca que, en la línia més acostada als amics de la Conferència Nacional, ja projectava fer-ho. A Barcelona ho coordinava Ramon Porqueres i hi intervenia, molt actiu, Josep M. Ainaud de Lasarte, com a David Ferrer, segons que ell mateix em confirma desmuntant equívocs anteriors.



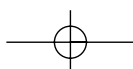

---

El Consell Nacional Català

Tot indicava que la situació a l'Estat espanyol anava a agafar un altre caire. Canvis ideològics importants s'operaven al si del règim, sobretot pel que fa a una readequació en el pla internacional occidental, cada dia més dominat per la política dels Estats Units enfront de l'expansionisme comunista, i es veïé clar que Espanya seria admesa a la UNESCO. Un escàndol per a la gent sensible i honesta, però en tot cas una nova realitat que s'imposava. Inevitable? Tampoc no es veia tan clar i calia, doncs, actuar amb tota l'energia i urgència possibles. Es podria evitar la vergonya de veure l'Espanya opressora entre les nacions lliures?... El greu error seria quedar-se al marge, inexistents. Per això Catalunya presentaria la denúncia que corresponia. I aquesta va ser una actuació remarcable de Batista i Roca en aquesta instància internacional amb continuïtat tan rellevant quan sigui un fet el Consell Nacional Català. Per a seguir les incidències d'aquest fet és molt explícita la correspondència amb el seu amic Lluís Nicolau d'Olwer, llavors retrobat per Batista, epistolament, a Roma.

La rapidesa amb la qual Batista i Roca va actuar, així que va rebre el projecte de document, i sobretot la destresa i autoritat amb què el va canviar per adaptar-lo millor al cas que tenien al davant, és el que fa veure que ja hi havia pensat. Àngel Morera i Josep Pallach, residents a París, havien estat els encarregats de fer arribar el document, per a la seva adhesió i signatura, a Pau Casals, Batista i Roca, Bosch i Gimpera, Carles Cardó, Josep Carner, Comte de Güell, Nicolau d'Olwer, Rafael Patxot, August Pi i Sunyer, Manuel Serra i Moret, Antoni Trias i Josep Trueta... El text definitiu, però, anà signat per Batista, Carner, Nicolau, Patxot i Serra, segons que es pot veure en un opuscle de 40 pàgines, imprès a Cambridge: «Memorandum on the anti-catalan policy of General Franco's Government», profusament divulgat. Hi hagué també un text francès, amb redacció diferent i més difícil de trobar. Amb els mateixos termes del primer, però més curt, es va publicar en versió catalana distribuïda per Batista i Roca a diverses publicacions: El Poble Català, Endavant, La Nostra Revista, La Nova Catalunya, en aquest cas amb les signatures de Pau Casals, Josep M. Batista i Roca, Rafael Patxot, August Pi i Sunyer, Manuel Serra i Moret... Es tractava d'oposar-se a l'entrada de l'Espanya franquista a l'organisme internacional, o fer-ne veure el contrasentit amb clara denúncia des de la situació de Catalunya, i calia afinar bé. S'afinava bé.

«Els catalans d'Anglaterra continuem creient —diu Batista a Nicolau, en una lletra de sis pàgines del dia 3 de novembre— q. el text fet a París (q. és el mateix de Barcelona)... no és del to ni de l'elevació adequada a UNESCO i q. sobretot no s'adiu al to dels cercles britànics ni de les diverses notes i documents q. els catalans hem circulat». Però allò més



greu i que desconcertava era que no admetien cap referència a l'afusellament del President Companys i a l'actitud de l'Església. Batista i Roca no s'ho explicava. Nicolau confessa a Batista, en resposta del dia 7, que s'havia avingut a signar el text inicial «un xic avergonyit de presentar coram nationibus una cosa tan mal girbada». «El vostre text anglès, en canvi —afegeix—, està bé de fons i de forma, pot presentar-se amb el cap alt, i el signo de bon grat, sense reserves». Raons diverses varen fer que no signessin Josep Trueta, Pere Bosch i Gimpera —que figurava en l'organigrama de l'organització— i Carles Cardó... Tot en va, però. Espanya va ser admesa. Podríem dir: per imperatiu internacional.

La UNESCO «s'ha omplert de ludibri en admetre com a membre integrant l'Espanya de Franco», deia Nadal i Mallol a Ressorgiment de desembre. L'Europa occidental, amb els dos grans enemics dirigint l'orquestra, Estats Units i la Unió Soviètica, encapçalaven aquest gest vergonyós... Només varen votar en contra Mèxic, Uruguai, Birmània i Iugoslàvia. D'entre els països que es varen abstenir hi havia alguns dels quals Batista havia pogut treballar millor: Índia, Israel, Suècia, Noruega, Dinamarca, Holanda —Iugoslàvia en contra— on, segons que Batista explica a Nicolau el dia 30, hi tenien amics comuns des de l'època de contactes a Ginebra... A Manuel Serra i Moret, Batista li escriu el primer de desembre: «Ja veieu quin fruit han donat els nostres esforços! No havia pensat mai q. guanyéssim, però tampoc mai no havia pensat q. perdéssim tant! UNESCO ha adquirit un dictador, però ha compromès els seus principis. Qui podrà convèncer els catalans de la sinceritat de les altisonants declaracions dels drets humans? I, per tant, els catalans són el poble d'idees més europees i internacionals de la Península!» No creia, però, que s'hagués perdut el temps. Ho remarca així a Rafael Patxot: «La nostra actuació presentant el Memoràndum català a la UNESCO no deixarà de produir la seva eficàcia allà on ens interessa més: dintre del poble català mateix». El mateix poble, no pas cap ambició de grup o de partit, per al qual accelerava motors la Comissió Organitzadora de la Conferència Nacional Catalana.

### Enric Bellprat (1923)



A Suïssa hi havia hagut, les primeres dècades del segle passat, alguns catalans i catalanòfils que seria bo conèixer millor, però no es forma col·lectivitat fins a l'emigració econòmica dels anys cinquanta, amb dinamisme a l'àrea de Zurich. Enric Bellprat s'establí a Winterthur i en va ser un dels més clars referents, per la seva cordialitat i catalanisme, protagonista en les activitats de Casa Nostra, l'Associació descentralitzada que els agermana. En moments de preocupació europea pel fenomen immigratori, que Batista i Roca estudiava, s'inicia el contacte, i tot seguit Bellprat passa a ser base i suport per a les activitats del CNC.

### Joan Broch (1899-1991)

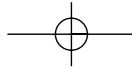


Joan Broch forma part de la munió de catalans d'Amèrica —en aquest cas els Estats Units— que, sense presumpció per a figurar, han estat la millor i més continuada base de catalanitat, en cooperació nacional i en la projecció exterior. Ell, per altra banda, amb reconeguda personalitat artística, creador d'innovadores i molt ben acceptades escultures en fusta en nombroses exposicions. Una primera estada de joventut a Nova York i molt actiu en la segona, després de la Guerra Civil i de patir camp de concentració. President del Centre Català, participà important en l'organització dels Jocs Florals (1951), editor del butlletí Catalan Newsletter (1964-66).

## I Conferència Nacional Catalana

Dos anys complets de gestions i d'intercanvi d'idees varen permetre acumular un volum considerable de material per a dissenyar una proposta col·lectiva de gran volada per a fer possible els primers passos de la reconstrucció nacional que tothom desitjava per a superar la fatídica tragèdia de la Guerra Civil i el malfat de tants anys de dictadura franquista, presumiblement a les acaballes. Aquesta és la gran paradoxa de l'exili: una darrere l'altra es succeïen situacions que prefiguraven estar, la Dictadura franquista, a les acaballes... Durant els dies 11, 12 i 13 de setembre de 1953 es va celebrar a la ciutat de Mèxic la primera Assemblea General de la Conferència Nacional Catalana, amb la participació directa o delegada d'un nombre considerable d'entitats i agrupaments de diverses tendències democràtiques —vol dir: exclosos els comunistes o qualsevol altra ideologia totalitària— de les col·lectivitats catalanes disperses pel món i de l'interior dels països de llengua catalana. Retenim la data simbòlica de l'Onze de Setembre escollida i, per a recordar-la, seguim al peu de la lletra la ressenya llavors divulgada en fulls ciclostilats, posteriorment —desembre de 1953— publicada a La Nostra Revista precedida de la llarga memòria de la Comissió Organitzadora que havia estat llegida per Miquel Ferrer.

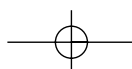
«La sessió inaugural —anem transcrivint— fou presidida pel Secretariat de la Comissió Organitzadora representat pel Doctor Salvador Armendares, Marian Roca, Manuel Alcàntara, Ma. Dolors Bargalló i Miquel Ferrer, acompanyats del Delegat del Govern d'Euzkadi a Mèxic, senyor José Luis de Irisarri i del Delegat del Consell de Galícia, senyor



El Consell Nacional Català

Rogelio Rodríguez de Breña. També hi havia a la presidència una representació de les Delegacions arribades de l'estranger, formada pels senyors Salvador Carbonell i Pere Clavé, de Santiago de Cuba, i el senyor Sebastià Bru, en representació de les Delegacions de l'interior de la República Mexicana. Ma. Dolors Bargalló va adreçar una salutació de benvinguda a tots els Delegats i, especialment, a les altes representacions amigues d'Euzkadi i Galícia. Seguidament es va donar compte d'unes quantes de les comunicacions rebudes per la Comissió Organitzadora encoratjant-la en les seves activitats i d'altres comunicacions de salutació i solidaritat adreçades directament a l'Assemblea, signades per il·lustres personalitats polítiques i culturals catalanes de l'exili i per diverses entitats i agrupaments adherits a la Conferència. "El Poble Català", de Mèxic, "Ressorgiment", de Buenos Aires, "La Nova Catalunya", de l'Havana, "Noticiari Català", de Santiago de Xile, "Afany", de la Joventut Catalana de Buenos Aires, publicacions catalanes d'Amèrica representades a l'Assemblea, i "Germanor", de Santiago de Xile, i "La Nostra Revista", de Mèxic, que havien anat informant dels progressos de l'organització de la Conferència.

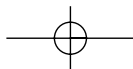
»Entre les comunicacions particulars —seguim— n'hi ha del Mestre Pau Casals, de Prada, Manuel Serra i Moret, de Perpinyà, Rafael Patxot i Jubert, de Ginebra, Doctor August Pi i Sunyer, de Caracas, Joan Sauret, de París, Miquel Guinart, de Montpeller, Carles Pi i Sunyer, de Caracas, Josep Conangla i Fontanilles, de l'Havana, Doctor Antoni Trias i Pujol i Francesc de S. Aguiló, de Bogotà, Josep Tomàs i Piera, Ferran Zulueta i Manuel Galés, de la República Mexicana, Frederic Margarit, de Santiago de Xile, Josep Rovira Armengol, Doctor J.J. Llorens, Francesc Arnó, H. Nadal i Mallol, Pere Seras, Josep Cabrer i J. Ricard Codina, de Buenos Aires, J.J. Domènech, de Perpinyà, Josep Guiraud, d'Elna, Carles Nogueres i Bernat Cervera, d'Israel, Pere Clua, Joan Montllor, Jaume Xicart i Jaume Miravittles, de Nova York, Xavier Clapés, de Caracas, Lluís Esteve, d'Avinyó, Gabriel Nogués, de París, Pere Mitjà i Jordi Vilanova, de la Gran Bretanya, Francesc de P. Marquès, Enric Frangioni i Marià Font, de São Paulo, Josep Brió, Pere Nogués, Avenir Rosell i Dr. Francesc Bergós, de Montevideo, Llorenç Vives, de Costa Rica, i durant el curs de les cinc sessions celebrades encara es van anar rebent telegrams de salutació procedents de diverses entitats catalanes d'Amèrica i de molts particulars i un cable molt expressiu de l'Honorable Consell de Galícia, fundat pel malaguanyat patriota gallec i gran amic de Catalunya, Alfonso R. Castelao. Un missatge d'adhesió, emotiu i abrandat de patriotisme, adreçat a la Conferència i signat en nom de l'Agrupació Catalana d'Invàlids i Mutilats de Guerra, va merèixer una gran ovació.



»Miquel Ferrer, secretari general de la Comissió Organitzadora —conclouen— va llegir la Memòria dels treballs realitzats des del 14 d'abril del 1951, data de la Crida feta "a tots els catalans nacionals i democràtics, als partits polítics de disciplina catalana i a les organitzacions patriòtiques de l'interior i de l'exili"; va informar dels diversos intents d'afegir en una assemblea popular totes les tendències de la democràcia catalana; va donar compte minuciosa de la preparació de la Conferència i de les innombrables gestions fetes prop dels representants de les darreres Institucions catalanes a l'exili i de diputats del darrer Parlament de Catalunya perquè fossin ells qui convoquessin una assemblea com la que s'estava celebrant per a establir un programa d'actuació immediata, de cara a l'interior i de cara al món lliure, per a crear un organisme representatiu de la voluntat catalana a l'exili i començar l'estudi dels greus problemes que es plantejaran a les terres catalanes un cop siguin alliberades de la tirania franquista actual; va llegir la relació de les 67 entitats i agrupaments adherits a la Conferència i va fer la ressenya de les 35 Ponències publicades i de les altres 30 que s'havien rebut posteriorment. Per acabar, va presentar el Dictamen elaborat per una comissió especial sobre els diversos temes plantejats en les Ponències presentades i sobre les múltiples proposicions rebudes. La Comissió Dictaminadora havia estat formada per Manuel Alcàntara, Pius Arias, Salvador Armendares, Ma. Dolors Bargalló, Rosend Cabré, Miquel Ferrer, Francesc Paniello, Marcel·lí Perelló, Francesc Requena, Vicenç Riera, Marian Roca, J. Roure Torent i Abelard Tona i Nadalmai.

»El President Doctor Armendares, va cedir la paraula als invitats d'Euzkadi i Galícia. Les representacions basca i gallega van reiterar, amb parlaments vibrants i cordialíssims, la fraternal solidaritat de les democràcies dels seus respectius països amb la democràcia catalana i van ratificar la seva ferma voluntat de col·laborar en una acció conjunta en defensa dels drets nacionals de Galícia, Euskadi i Catalunya, contra la tirania franquista d'avui i per una nova estructura política peninsular de tipus confederal. A continuació van fer ús de la paraula Salvador Carbonell, de Santiago de Cuba, i el President Doctor Salvador Armendares. Carbonell, de Santiago de Cuba, va fer un parlament altament patriòtic dient la confiança que tenien posada en la Conferència tots els catalans conscients i orgullosos d'ésser catalans. El Dr. Armendares, va llegir unes quartilles parlant de la transcendència de les sessions que anaven a començar, recomanant cordialitat en les deliberacions i encerts patriòtics en les resolucions».

Continuen: «Les sessions ordinàries foren dedicades a la discussió de les diverses Declaracions proposades per la Comissió Dictaminadora i

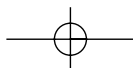


El Consell Nacional Català

---

a establir el text definitiu de les resolucions de l'Assemblea sobre cada qüestió o tema plantejat i sobre les diverses proposicions rebudes de col·lectivitats i particulars adherits a la Conferència. Les intervencions foren molt nombroses, les discussions bastant apassionades a estones, però mai no es va haver d'arribar a votacions. Diverses qüestions plantejades van passar a estudi posterior de les comissions especials que seran creades. Les resolucions aprovades tracten de les qüestions doctrinals o de principi, de qüestions polítiques i culturals, sobre l'organització i formació de les joventuts catalanes, sobre finances i ajut a l'interior, sobre l'organització de les col·lectivitats catalanes d'Amèrica i d'Europa i sobre aquesta primera i successives assemblees de la Conferència Nacional Catalana. Entre les darreres resolucions adoptades hi ha la dedicada a tributar un homenatge d'agraïment al gran país de Mèxic, com a conseqüent defensor de la democràcia peninsular i constant adversari del totalitarisme espanyol davant les democràcies mundials. I, per això, l'Assemblea acordà de fer públic un vot de gràcies i manifestar el profund agraiement de la democràcia catalana al poble mexicà.

»A la darrera sessió del diumenge, dia 13, es va procedir a l'elecció dels Membres del Consell General i del Consell Executiu que hauran de formar el Consell Nacional Català; es van designar els Consellers responsables de sis comissions especials que en principi han estat creades com a col·laboradores permanents del Consell Executiu, i es va encomanar a una comissió especial la redacció definitiva de les conclusions adoptades per la Conferència. Els noms dels Consellers de l'interior dels països de llengua catalana i els dels Consellers que serviran d'enllaç amb l'interior no es faran públics mentre duri l'ocupació militar i franquista de la terra catalana. Un projecte de Reglament interior del Consell Nacional Català serà posat a la consideració dels Consellers elegits que ratifiquin llur adhesió al nou moviment de reivindicació nacional catalana que s'inicia i que acceptin el càrrec que se'ls ha conferit. El diumenge al vespre, a l'Hotel Majèstic, de Mèxic, es va celebrar un sopar de comiat oficial als Delegats. Van ocupar la presidència Miquel Ferrer, Ma. Dolors Bargalló, Pere Palau i Roca, Salvador Carbonell, Pere Clavé i Antoni Gilabert, en representació del Consell Executiu i de les Delegacions foranes. Ma. Dolors Bargalló va fer l'ofertament de l'àpat i van intervenir, a continuació, Antoni Gilabert i Salvador Carbonell. El primer, amb un parlament molt patriòtic, va dir la ferma voluntat dels catalans de treballar constantment al servei de la Pàtria esclavitzada i per la seva reconstrucció nacional. Salvador Carbonell, va dir tota l'emoció que havia sentit i sentia en trobar-se entre els catalans reunits en la Conferència i, especialment, entre els catalans exiliats a Mèxic que havien sabut portar a terme l'Assemblea patriòtica



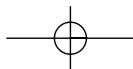


que acabava de celebrar-se. Va prometre seguir treballant, al costat de tots els bons patriotes, al servei de la independència nacional catalana i va dir que estava convençut que, si continuàvem per aquest camí amb la mateixa voluntat de lluita, la tercera República Catalana seria instaurada de manera definitiva i per sempre més». Abraçades dels assistents als patriotes de Cuba, com a representants de les delegacions foranes, varen segellar l'acte.

De l'Assemblea n'emanà la següent «Declaració de Principis», que transcrivim del full imprès que posteriorment va circular en milers d'exemplars com a document bàsic acreditatiu:

«I. La Conferència Nacional Catalana és un clam vital de la nostra Nació; és l'aplegament de representants de tots els països que constitueixen la nacionalitat catalana i de patriotes de les diverses tendències democràtiques, disseminats pel món; és un acte de fe en els destins del nostre poble i en el seu esperit de lluita. En celebrar aquesta Conferència, no solament refem els nostres rengles sinó que donem un pas endavant en el camí de la integració nacional, afirmant que els diversos Països de Llengua Catalana són regions d'una sola nacionalitat, lleugerament matisades de caràcter local però unides pel gran nexce de l'idioma i de la història. I afirma també que la sobirania d'una nació és irrenunciable i que el dret a la sobirania nacional és imprescriptible.

»II. La Conferència Nacional Catalana es declara partidària de desenvolupar una acció que vigoritzi en el nostre poble la consciència nacional; que afirmi rotundament el dret de la Nació catalana a regir els seus propis destins i que promogui constantment l'aspiració de totes les terres catalanes, amb dret no reconegut, a una comuna sobirania política. Tenir consciència nacional és adonar-se de l'existència de la Pàtria i sentir-s'hi lligat per un conjunt de deures: sentir que la Pàtria existeix i té una ànima, que és la seva cultura i el seu geni; i un cos, que és la seva terra i els seus fills; que té un passat, un present i un futur; que té una història que al llarg dels segles ha demostrat unes possibilitats de vida nacional amb caràcter propi i que ha creat uns valors definidors d'una manera d'ésser que és la catalana. La divisió actual de les terres catalanes és obra de l'Estat espanyol i de la nostra pròpia feblesa. Per aconseguir que aquesta divisió desaparegui, hem de desenvolupar una acció que desvetlli en tots els països catalans llur catalanitat. No hem d'esperar que aquells que encara no senten la consciència nacional vinguin cap a nosaltres, sinó que cal que els que ja sentim la catalanitat —particularment els catalans del Principat, on ja hi ha una consciència nacional ben desperta— anem a desvetllar-los, per tal de preparar la futura federació, quan aquesta sigui la voluntat, lliurement expressada, dels països que l'han d'integrar. La federació del



El Consell Nacional Català

Principat, del País Valencià i de les Illes és el primer pas a donar en la integració de tots els països de llengua catalana.

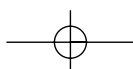
»III. L'acollida que ha trobat al Rosselló el nou moviment democràtic nacional català, especialment entre alguns destacats intel·lectuals i bon nombre d'estudiants rossellonesos, imposen el deure d'enfortir els lligams espirituals que ens uneixen a tots com a catalans i mirar de refer la unitat de cultura que correspon a uns països que tenen el mateix idioma.

»IV. Les relacions dels catalans del Principat amb els catalans de les Valls d'Andorra s'han intensificat considerablement aquests darrers anys. I Catalunya ha trobat en els andorrans més conscients una fraterna solidaritat davant dels crims comesos pel franquisme contra els drets més elementals de la persona humana i contra la personalitat col·lectiva de catalans, valencians i illencs que viuen sotmesos a l'actual dictadura espanyola. Aquest comportament dels andorrans exigeix dels catalans tots una major activitat per tal d'estrènyer, cada dia més, els lligams de tota mena que ens uneixen amb els catalans de les Valls.

»V. La Conferència Nacional Catalana constitueix l'afirmació de l'esperit històricament humà i democràtic del nostre poble. I el concreta, per evitar desviacions de dreta o d'esquerra, declarant que la llibertat de l'home està pel damunt de tots els objectius i tàctiques. Per tant, el moviment democràtic nacional que s'inicia s'oposarà, per tots els mitjans, a les tendències totalitàries, descarades o dissimulades, que pretenguin vexar, moralment o físicament, la persona humana. La llibertat de consciència, de pràctiques religioses, d'exposició del pensament, d'associació i de reunió són drets inalienables. Tanmateix, al costat d'aquests drets cívics, no podem oblidar que l'home té un altre dret: el dret a una vida feliç i digna. Caldrà, doncs, reorganitzar la nostra societat per tal d'assegurar aquesta felicitat a la infància; fer-la extensiva a la joventut, encoratjant-la en les seves iniciatives i vocacions i sincronitzant el deure del treball amb les naturals inclinacions a l'estudi i a l'esplai; caldrà recompensar el treball amb un nivell elevat i deixar garantida una vellesa sense misèries».

I la següent «Declaració Política»:

«I. La Conferència Nacional Catalana no va contra res ni contra ningú que no sigui enemic del nostre poble. No es proposa la creació d'un nou partit polític i la llibertat de tendències entre els adherits al nou moviment democràtic nacional serà respectada en tot moment. La Conferència no pretén erigir-se en Poder Legislatiu ni els òrgans que se'n derivin no podran atribuir-se funcions governamentals. Tots els catalans reunits i representats en aquesta Assemblea som demòcrates, i, per tant, respectuosos amb la voluntat sobirana de la majoria del nostre poble, la qual acatarem al moment oportú.

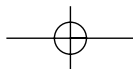


»II. La Conferència Nacional Catalana es proposa establir un clima de convivència i de col·laboració entre totes les tendències de la democràcia catalana de l'interior i els catalans demòcrates d'arreu del món que encara senten la dignitat i l'orgull de dir-se catalans. I acorda dedicar una atenció preferent a restablir la concòrdia entre els catalans per considerar que és una tasca urgent i imprescindible a realitzar per aconseguir l'alliberament i reconstrucció de la nostra terra.

»III. Per tant, l'objectiu immediat de la Conferència Nacional Catalana és establir una coordinació entre les forces de la Resistència interior i els demòcrates catalans, absents de la Pàtria, per tal de crear una sola política d'oposició al règim franquista i unes condicions que coadjuvin a precipitar la caiguda del totalitarisme espanyol que subjuga els nostres pobles, que té conculcades totes les llibertats individuals i que, amb procediments típicament hitlerians, pretén destruir-nos col·lectivament, despersonalitzant i empobrint la nostra terra. Per això, la Conferència Nacional Catalana propugnarà una acció conjunta de la democràcia catalana en l'acció exterior, davant la democràcia espanyola i de cara a les organitzacions de la democràcia mundial. Tota acció, pacte o entesa unilaterals, tot lligam o compromís contrets particularment per alguna de les forces que integrin l'aliança democràtica nacional catalana, al marge de l'organisme representatiu del conjunt, serà suficient per a denunciar-la i condemnar-la.

»IV. La Conferència Nacional Catalana afirma que, en la lluita darrera contra l'opressió espanyola, cal una acció preferentment política i, per tant, no creu en la conveniència ni del terrorisme ni dels cops de mà amb finalitats propagandistes. La millor propaganda, tant de cara a l'interior com de cara a les nacions democràtiques, és posar de manifest la maduresa política que hem assolit els catalans durant aquests anys de prova; la més eficient pertorbació a la tasca de la dictadura espanyola ha d'ésser la presència, enfront d'ella, d'un moviment democràtic ben responsable. Tota altra acció solament podrà ésser eficaç quan serà coordinada per l'alta direcció d'una gran força d'oposició general al règim franquista.

»V. Tenint en consideració la tràgica situació creada per la bàrbara opressió de la nostra terra, opressió que ha fet milers de víctimes i que ha culminat amb l'assassinat de l'Honorable President Companys; en presència de les conxorxes que s'estan fent per tal de disfressar l'actual règim franquista amb altres aparences, el moviment de reivindicació nacional que neix d'aquesta Conferència, no solament s'esmerçarà a alliberar el nostre poble de la tirania actual, sinó que s'organitzarà per enfrontar-se a qualsevol altre règim, monàrquic o republicà espanyol, que s'oposi al dret a la llibertat, la sobirania i la democràcia del nostre país.



El Consell Nacional Català

---

»VI. La Conferència Nacional Catalana és partidària que s'estableixi a Catalunya un règim transitori o constituent tan bon punt caigui l'actual dictadura franquista, per tal de poder decidir, lliurement, el nostre règim interior i fixar les bases polítiques d'un possible nou règim peninsular que representi una veritable garantia per als drets i llibertats dels catalans, fins ara a mercè de l'afany dominador dels espanyols. Per garantir els seus drets i el respecte degut a la voluntat catalana, la Conferència propugna la proclamació de la tercera República Catalana com a punt de partida per a la possible federació del Principat, del País Valencià i de les Illes i també com a condició indispensable i prèvia a qualsevol possible tipus d'organització confederal, lliurement pactada, entre les diverses nacionalitats que l'hagin d'integrar.

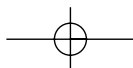
»VII. La Conferència Nacional Catalana recomana el manteniment, vitalització i possible ampliació, sobre bases concretes, del Pacte "Galeuzca" establert entre les forces democràtiques de Galícia, Euzkadi i Catalunya, per a una acció conjunta a l'exterior i per a una major eficàcia en la lluita interior contra l'enemic comú.

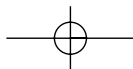
»VIII. Tenint en compte que l'objectiu de totes les forces democràtiques peninsulars és la desaparició del règim totalitari espanyol, la Conferència es declara partidària d'una aliança política antifranquista, però amb la condició del previ reconeixement de la personalitat nacional del nostre poble i del seu dret a la plena sobirania.

»IX. La Conferència Nacional Catalana acorda treballar intensament per tal de convèncer les potències occidentals que no hi haurà estabilitat ni continuïtat política a la Península Ibèrica sense el reconeixement als Països de Llengua Catalana del seu dret al lliure desenvolupament de la seva personalitat nacional. Tota forma de règim unitari, encara que emani d'un plebiscit general espanyol, serà combatuda per la democràcia catalana.

»X. La Conferència Nacional Catalana es declara partidària d'una intervenció activa en el moviment federalista europeu i prop dels organismes de les Nacions Unides per tal de fer conèixer al món lliure la personalitat nacional catalana i el nostre afany de col·laboració per a la pau i la fraternitat entre els pobles. També es declara partidària d'establir relacions de cordialitat i col·laboració amb tots els partits i organitzacions de la democràcia mundial procurant, en tot moment, que no sigui desdibuixada ni menystinguda la personalitat catalana de la nostra representació. I expressa la seva satisfacció per la independència assolida per diversos països i desitja l'alliberació de tots els que segueixen oprimits».

Esperit i convicció nacionals sense demagògies, expressions d'odi o revenges, sentit integrador sense cap mena d'exclusions que no siguin

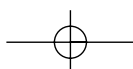
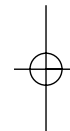
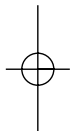




---

I Conferència Nacional Catalana

les que deixen fora els totalitarismes o qualsevol altra fórmula que coarti la llibertat nacional. Esperit civilitzat i civilitzador, amb plena adscripció a capteniments assenyats per a una societat catalana convivencial, justa i progressista com a finalitat primordial. Cap més apriorisme que no sigui el que reclama la necessitat de tenir les mans lliures per a acollir totes les aportacions possibles i poder encarar amb eficàcia els reptes de la realitat en cada moment donat... En un «Informe i proposicions de la Comissió Dictaminadora» —onze pàgines ciclostilades en fulls gran foli— datat al setembre i puntualment també força divulgat, s'explica en detall el procés de les deliberacions en cada un dels apartats previstos. Es preveu que «mentre duri la submissió de les terres catalanes a l'Estat autoritari espanyol, siguin celebrades, anualment, noves Conferències Nacionals Catalanes per a analitzar la tasca realitzada d'un any a l'altre i per a fer nous plans de treball de cara al futur immediat». Camins oberts al futur.



### Josep Carner -Ribalta (1898-1988)



L'independentisme català ompliria una gran Enciclopèdia Biogràfica i el CNC va aconseguir aglutinar-ne un gruix considerable. Josep Carner i Ribalta hi ocupa un lloc destacat per la força de la seva personalitat i la fermesa del seu pensament, pel seu dinamisme i per la seva cordial i seriosa capacitat de convenciment. Modern i efectiu en cada moment donat. Francesc Macià va tenir en Carner-Ribalta el jove enèrgic, amic filial, i en el llarg exili nord-americà el seu activisme es va fer notar: durant la Guerra Mundial, en la inestable postguerra, sempre que l'interès nacional ho reclamava. Les seves vingudes les aprofitava, optimista, per alligonar amb radicalisme.

### Joan Carreras (1894-1970)

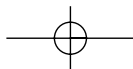


Si només fos per la creació de Palestra (1930) —acompanyant Josep M. Batista i Roca i amb Pere Gabarró— Joan Carreras i Palet ja hauria guanyat un lloc d'honor entre la gent catalana. Era de Cercs, al Berguedà, enginyer format a l'Escola Industrial de Terrassa. Una obra seva va ser declarada llibre de text a Mèxic. Donat a la formació patriòtica de la joventut, enamorat de la natura, bon amic. Deia Miquel Ferrer: «Alt i gros i un sentimental com una casa. El seu optimisme no fallava mai, la seva empenta tampoc». Va patir molt quan, com recordava, «va morir assassinat el moviment de les Comunitats Catalanes» (1945) i va ser molt bon referent en la marxa del CNC.

## Consell Nacional Català

«De la primera Conferència Nacional Catalana celebrada a Mèxic el mes de setembre —remarca l'editorial de Ressorgiment de gener de 1954— sorgí la constitució del Consell Nacional que ja ha començat a actuar, per cert molt encertadament, en defensa dels drets imprescriptibles de la Nació Catalana. Els primers passos donats són d'una importància evident, d'una correcció i d'una fermesa patriòtica admirables. L'actuació del Consell no ultrapassa, en atribucions, cap límit. Respectuosa de les institucions catalanes, més simbòliques que efectives, hi ha, entre el Consell Nacional i aquestes, una entesa i comprensió cordials, germanívoles. Així ha d'ésser i així ha de continuar essent si volem que l'obra de tots adquireixi el gruix necessari i obtingui l'adhesió general, és a dir: que les actuacions duguin el reforç d'unitat i siguin expressió clara del pensament i anhels, si pot ser de tots els catalans».

Aquest era el criteri majoritari entre els catalans d'Amèrica, molt compartit a Europa i repetidament expressat pels sectors més actius de l'interior que vivien informats de la realitat de l'exili. I Nadal i Mallol hi posava tot l'èmfasi possible per a incidir-hi amb el seny que el caracteritzava. Catalunya per damunt de tot!... Amb aquestes paraules aplaudia la capacitat de relligament del Consell i les seves primeres actuacions, com havia estat sortint al pas d'unes manifestacions del «liberal» Salvador de Madariaga —res més que President del Consell Federal Espanyol del Moviment Europeu— als Cuadernos del Congreso per la Llibertat de la Cultura. Hi havien publicat un article pòstum d'Antoni Rovira i Virgili: «El problema de las nacionalidades hispánicas», i Madariaga ho espanyo-

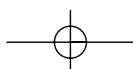


El Consell Nacional Català

litza de mala manera amb «Las autonomías en España». Nadal i Mallol aplaudia sobretot el nou «memorial presentat a l'Organització de les Nacions Unides denunciant i detallant les malvestats que comet el règim de Franco contra la cultura catalana i els drets més elementals de Catalunya a un tracte humà, just i equitatiu».

Es refereix a la lletra dirigida a Dag Hammerskjöld, secretari general de les Nacions Unides amb data 10 de desembre de 1953, «amb motiu del Vè Aniversari de la promulgació de la Carta de Drets Humans per a recordar a les democràcies que, d'ençà del 1939, Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears, tres països de llengua catalana, viuen sotmesos a un règim tirànic i foraster que prohibeix als seus fills l'exercici dels drets més elementals de la persona humana i els veda usos i costums que deriven d'una tradició de llibertat remotíssima». De fet era continuació de les comunicacions enviades en temps del Consell Nacional de Catalunya i que tindria gran seguiment, sense que ara com ara —i ja avancem en el segle XXI!— cap historiador o centre d'estudis n'hagi fet una recopilació amb base al material disponible o en recerca directa als arxius dels organismes internacionals. Quin era el context en cada cas? Com eren rebudes aquestes denúncies? Quins tràmits seguien? Qui hi donava suport o els consultava? Quins ressos positius poden detectar-se en determinats capteniments internacionals o de pressió confidencial diplomàtica?... És una de les inexplícables mancances de la historiografia catalana d'aquests 30 anys darrers, ja en «democràcia», i és evident una negligència sospitosa pel que fa al nacionalisme català pròpiament dit.

Una nova apel·lació del Consell Nacional Català és del 8 de setembre de 1954 amb motiu de la IX Assemblea General de l'ONU. Es reitera l'adhesió a l'Organització i es demana que sigui resolta la tràgica situació dels Països de Llengua Catalana, amb còpies i sengles lletres —anglès, francès, espanyol, segons el cas— a tots els caps de les delegacions. Varen seguir, aquell mateix mes, diverses comunicacions i material informatiu amb motiu de la X Assemblea de l'Associació Internacional Interamericana de Premsa que s'anava a celebrar els primers dies d'octubre a les ciutats de São Paulo i Rio de Janeiro, recordant la deplorable situació del poble català sota el règim totalitari espanyol. Una feïnada considerable per a un equip de gent que no escatimaven temps i dedicació enllà de les seves activitats professionals i vida familiar: recollir noms i adreces, traduir, mecanografiar i ciclostilar textos, fer-ne la tramesa... Tanta feïnada com tan poca ha estat esmerçada per a preservar-ne, completa quan encara s'hi era a temps, la memòria documental i el seu tan emotiu entorn humà. Dedicació sense subvencions d'enlloc ni cap mena de pagament de fons polítics o estratègics: es vivia la causa catalana amb convenciment vital i il·limitada generositat.

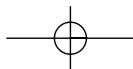




La finalitat era fer presència internacional catalana com un tot organitzat, amb prou representativitat per a poder fer-se escoltar. Bé que fins llavors s'hagués fet o es continués fent amb documents signats per personalitats prestigioses, però encara millor si es donava veu a un Consell Nacional prou sòlid i reconegut. El Consell Executiu va quedar format amb Salvador Armendares com a President, Manuel Alcàntara i Ferran Llardent vicePresidents, Marian Roca tresorer, Francesc Salvat comptador, Miquel Ferrer com a secretari general i Maria Dolors Bargalló secretària adjunta. A les diverses comissions, Marcel·lí Perelló, Pius Arias, Francesc Paniello, Josep Soler i Vidal, Josep Roure Toront, Artur Costa, Vicenç Riera Llorca, Rossend Cabré, Abelard Tona i Nadalmal, Jaume Camps i Illa, Francesc Requena, Martí Soler... Metges, advocats, periodistes, tipògrafs, empresaris, procedents de la Unió Socialista i del PSUC, de la Unió Catalanista i l'Esquerra Republicana, Estat Català, Acció Catalana... El darrer indicat i més jove, Martí Soler, fill de Soler Vidal i format a Mèxic. En conjunt un marcat decantament a posicions d'esquerra, en tots els components esmentats i que no costa d'identificar en la gran majoria dels adherents de primera hora, arreu. En una de les primeres llistes distribuïdes s'hi inclouen, ultra «80 Consellers de l'Interior dels Països de Llengua Catalana, els noms dels quals no es poden fer públics» i «5 Consellers d'Enllaç», cent sis noms de 16 països: independents, vells residents, Esquerra Republicana, Acció Catalana, Moviment Socialista, Estat Català, gent procedent de la Unió Socialista i apartats del PSUC...

En línies generals i bàsicament reprenen la línia del Consell Nacional de Londres i, no oblidem que el moviment es concretava impulsat des de Mèxic, reafirmada en la Declaració de la Comunitat Catalana d'aquest país que havia estat divulgada el novembre de 1945 a l'hora de referir-se a la dissolució del Consell de Londres i de reflexionar sobre el Govern que llavors es proposava i a la qual hem fet referència més amunt. Proposaven unes directrius que es resumien en vuit punts: sobirania, nova estructuració peninsular, Confederació de Nacions, règim democràtic, difusió internacional dels drets del poble català a la plena llibertat, coordinació amb la Resistència interior, constitució d'una Assemblea Consultiva, acció conjunta dels pobles català, basc i gallec... La Declaració de principis i la Declaració política emanades de la I Conferència Nacional ratifica i expressa millor, en nova versió més elaborada, les idees i el sentiment manifestats amb claredat i fermesa a partir de la desfeta de 1939 i ara més d'acord amb l'específica situació de 1953.

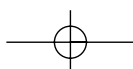
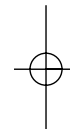
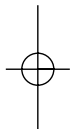
Convé remarcar, però, diferències de forma substancials entre el Consell de Londres i el sorgit de la Conferència de Mèxic. El primer,



El Consell Nacional Català

---

1940, es crea a partir d'una excepcionalitat de gran trasbalsament mundial i sentit d'urgència, la qual cosa va aconsellar a un grup de patriotes adoptar la decisió agosarada d'erigir-se en eix vertebrador del sentiment nacional dispers en una munió d'entitats, organitzacions, publicacions i gent diversa, mentre que ara, amb un exili consolidat i una situació internacional amb estabilitat equívoca, es partia de totes les veus, individuals i de grup, que es feien sentir i volguessin convergir en el Consell. En dir exili consolidat ens referim al fet d'ésser reconegut arreu en un espectacular seguit d'actes col·lectius i també amb provatures polítiques, encara que immers en una situació internacional poc favorable a canvis que anessin d'acord amb les necessitats de la Nació Catalana... Coincidien, els dos Consells, en no negar o voler superar els partits, propugnant unitat d'acció de caràcter nacional, però així com a Londres predominava el presidencialisme, a Mèxic tenia un caràcter més obert i per naturalesa més receptiu, amb un Consell Executiu més funcional que no pas amb to d'autoritat. Les delegacions varen sorgir en bona part de la mateixa organització, ben travades les d'Amèrica i molt activa, però de trajectòria més irregular, la de França. La bona relació amb Euscadi es va segellar, el maig de 1954, en un sopar ofert al President Aguirre —en nou viatge a Mèxic— a l'espaiosa i elegant residència de Manuel Acàntara i Laura Berdier, amb l'assistència de José Luis de Irisarri, Salvador Armendares i Miquel Ferrer.



### Ambr osi Carrion (1888-1973)



El nom d'Ambr osi Carrion és dels que han estat més presents en la gran escampadissa de l'exili. S'instal·là a París i allí residí gairebé sempre, però el seu pensament ha estat conegut i aplaudit on hi ha hagut nuclis de catalans: en publicacions, en els Jocs Florals, al Casal de Catalunya de París, del qual en va ser President. Persistí en la seva cordial militància com a català, poeta, escriptor i home de teatre. Quan s'acostà més a la política representà amb lucidesa el CNC. Arran de la mort de la gran actriu Maria Vila en destacà la seva dignitat en voler representar només en català: «Quina lliçó més definitiva hi donà als claudicants, oportunistes i aprofitadors!»

### Víctor Castells (1928)



Incorporat a l'exili el gener de 1956 a través de l'antic i molt actiu Centre Català de Santiago de Xile. Ben acollit per bons catalans com Celestí Morlans, Domènec Guansé, Cristià Aiguader, Salvador Sarrà i Serravinyals. Al CNC l'any següent, a Lima, en visita d'Artur Costa i intensa correspondència amb Miquel Ferrer. Provenint de la generació inconformista dels darrers quaranta, en procés accelerat de desespanyolització. Després de prolongada col·laboració a les publicacions de fora i, quan arribà l'hora, a l'Avui, publica el 1986 Catalans d'Amèrica per la Independència, que és la primera panoràmica de l'exili català polític i nacionalista.

Joan B. Cendrós  
(1916-1986)



Joan B. Cendrós va adonar-se molt aviat de la importància de les activitats de l'exili com a resistència cultural i defensa política de la catalanitat. El seu suport es va manifestar en múltiples aspectes, no prou coneguts, però sí que hi ha testimoniatge de les seves aportacions econòmiques en forma de publicitat, per exemple a Pont Blau, a partir de 1961, i a Ressorgiment, febrer de 1962. Va seguir a Xaloc i també en publicacions menors. Amb l'obertura d'Òmnium Cultural a París, el 1964, les actuacions es van intensificar amb decidida amplitud internacional. La relació amb Batista i Roca era constant, amb la participació i plena identificació de Narcís Bonet.

Joan Cervera  
(1926)

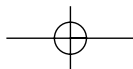


La recuperació política nacional, al segle passat, la devem en gran part a l'excursionisme. Homes com Josep M. Batista i Roca o Francesc de P. Maspons i Anglasesell hi varen dedicar gran part de la seva vida. Civisme i amor a la natura, ben tractat sentiment nacional, esperit d'equip. D'entre els que n'han assegurat la continuïtat Joan Cervera i Batariu n'és bon exemple, component actiu del Club Excursionista de Gràcia i en la línia de més ferma catalanitat, amb la seva muller Aurora Vila. No és estrany, doncs, que se sentís identificat amb el CNC, més encara des que va fer coneixença personal (1967 a Marsella) amb Josep Maria Batista i Roca.

## Generalitat de Catalunya

La Generalitat de Catalunya, vençuda per l'Espanya més unitarista i reaccionària, va passar la frontera carregada de problemes i de contradiccions. Prou sòlida, oficialment, per a mantenir-se com a Govern amb més personalitat i prerrogatives del que es dissenyava amb l'Estatut a la mà, però minada políticament i desguarnida del tot, sense recursos i agafadors suficients. Al davant hi figurava un Lluís Companys, President de Catalunya, agosarat, combatiu, responsable, que fins i tot hauria estat capaç de no moure's del Palau de la Generalitat amb el coratge del vençut que no marxa ni abaixa el cap. Però desvalgut, combatut per tots cantons, a mercè dels components del seu partit que sí que anaven amb les espatlles guardades i per altra banda lligats de peus i de mans a la també prou dividida i contradictòria República espanyola. És en aquestes condicions que la Generalitat, amb suports mínims per part de les autoritats franceses, s'instal·la a París i just s'arriba a poder llogar uns no gaire folgats pisos per a oficines.

Els catalans no havien seguit l'exemple dels bascs, ells també amb un President al davant de gran personalitat i més ben travada solidesa política. A París ja feia temps que hi tenien una seu magnífica, en propietat, amb recursos econòmics i una bona xarxa de relacions internacionals. És el camí que, amb més discreció i modèstia, havia encetat Josep M. Batista i Roca, a Londres, on havia muntat una Delegació molt digna, encara que de lloguer, i en feia base de relacions i de prestigi per Catalunya, al marge de tuteles extracatalanes. A París només hi havia un petit despatx a càrrec de Nicolau M. Rubió i Tudurí i, ara, nouvinguts com a exiliats, hi

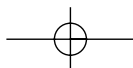


El Consell Nacional Català

dominaven els que se sentien bé com a acòlits dels espanyols i no varen tenir en compte Londres per a res. Lluís Companys, per la seva banda, com a home, comptava amb el suport consistent de Carme Ballester —segona esposa, procedent d'Estat Català—, però alhora molt trasbalsat per altres aspectes de la seva realitat familiar, com a pare i en relació al seu primer casament, a tot el qual s'hi afegien les fortes pressions polítiques i ambientals a les quals estava sotmès. Tot i així, va aconseguir deixar de banda el Govern i estructurar un Consell Nacional de Catalunya que es perfilava amb clara superació del que havia estat l'Estatut del 1932.

L'esclat de la Guerra Mundial va acabar amb tot plegat —inclosa la vida del President Companys!— i la dispersió quedava assegurada. Salvada en bona part des de Londres i a l'Amèrica, va reaparèixer en arribar l'alliberament de França en nom d'una Generalitat, d'unes institucions, que tendien i tendrien fatalment cap a la petrificació sectària, en mans d'alguns diputats supervivents que, com es digué, no ho eren de Catalunya, sinó simples homes de partit. De primer, amb la col·laboració o aquiescència de gent que podien creure, de bona fe i voluntat respectable, que aquest era el millor camí per a refer Catalunya, figurant en primer pla Josep Irla. Però aviat es va anar veient que era més una obsessió de partit, amb Josep Tarradellas al davant, que no pas plataforma per a una generosa i àmplia actuació de política nacional. I, no caldria dir-ho, submissió als dictats de l'unitarisme espanyol, en aquest cas ni que fos en format republicà. Josep Irla no anava sobrat d'energia, suportava malament que tot s'allargassés sense concrecions constructives i, cansat i amb prou problemes, a la fi, el 1958, va afegir-se a la llista de morts que anaven marcant dolorosament la fi de la primera fase de l'exili.

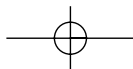
En arribar el 1952, quan més se sentien lamentacions per la inoperància de la Generalitat i, en canvi, es constatava el gran desplegament epistolar, de primer amb la Confederació d'Organitzacions Catalanes d'Amèrica —Ferrer al davant, amb Lludent d'Esquerra, Paniello d'Estat Català i Salvat d'Acció Catalana— i tot seguit amb la Comissió Organitzadora de la Conferència Nacional —Ferrer com a secretari, Armendares d'Esquerra com a President—, Josep Tarradellas va anar a Mèxic a frenar-ho. Error sobre error. Per començar creia que Miquel Ferrer vivia en bona posició econòmica per a poder fer un enrenou tan gran i es va trobar, en visitar-lo i veure-ho amb els seus propis ulls, que vivia en un pis petit on s'hi arribava amb una escala incòmoda i estreta... No va atendre els amics que el volien convèncer que es podia seguir endavant amb el CNC sense que fos en detriment de la Generalitat i es va tancar en voler constatar-hi una total incompatibilitat. Considerava que el temari de la Conferència era maximalista i que això impossibilitava les



tàctiques polítiques —deia— que els partits poden emprar en negociacions i pactes amb els partits espanyols. Dit altrament: persistia a confiar en Espanya i els espanyols i la veritat és que no creia en Catalunya i la seva gent.

És clar que els comentaris són diferents si, per exemple, acudim a les publicacions de l'Esquerra a França o a La Nova Catalunya de Cuba, però el fet és que a Mèxic Josep Tarradellas no se'n va sortir i que la Conferència Nacional va seguir endavant, com hem vist. I això amb un ample ventall de posicions i sentiments entre els nombrosos catalans que s'hi adherien i, d'una manera o altra, hi participaven. No eren pocs els que no els hauria sabut greu, ni poc ni molt, que ja no es parlés més d'una Generalitat sorgida d'una concessió regatejada i gens convincent espanyola, però predominaven els que volien evitar ruptures arriscades o, en tot cas, innecessàries. Nadal i Mallol ho definia així, el setembre de 1954: «Un clima de convivència entre les diferents tendències del catalanisme s'és iniciat i cal que s'eixampli i enforteixi. I si, com sembla, hi ha la intenció de deixar la Generalitat solament com a organisme simbòlic de les nostres Institucions, tenim, d'altra banda, constituït un organisme de treball —el Consell Nacional Català— que pot desenvolupar una tasca fructífera per ser un organisme dintre el qual hi ha homes de tots els partits polítics de la democràcia catalana units en un front únic, diríem, patriòtic». No era aquest el criteri dels principals dirigents de l'Esquerra Republicana a França —tampoc d'altres catalans—, amb Josep Tarradellas al davant, que en cap cas estaven disposats que es consolidés un moviment nacional d'un abast que anava més enllà de l'estricta Generalitat del 1932 que, per altra banda, presidida per Josep Irla, no aconseguia els mínims de dinamisme i cohesió que la situació reclamava. Un intent de recórrer a Carles Pi i Sunyer, llavors resident a Caracas, per a la formació d'un Consell Nacional no va prosperar: va ser un procés molt lent, amb bones expectatives, aquesta és la veritat, però fracassat sobretot pel seu assenyat convenciment que era un greu error enfrontar-se al Consell de Mèxic i que calia trobar fórmules d'enteniment. I és llavors que Josep Irla, malmès en la seva salut i també en la seva situació econòmica personal, decideix dimitir. Abans, però, creant la figura de Conseller primer i personalitzant-la en Josep Tarradellas. Érem a l'abril de 1954.

Tot plegat, és clar, recolzat en interpretacions d'una legalitat estatutària ben difícil de mantenir amb prou unanimitat i de la qual pretenia allunyar-se'n tothom que s'alineava amb o a prop de les propostes del Consell Nacional de Mèxic. Enfront de la posició de l'Esquerra s'alçà amb força el Moviment Socialista de Catalunya proclamant Serra i Moret com a President. En el número de maig de la seva publicació Endavant Josep

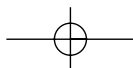


El Consell Nacional Català

Pallach argumenta en dues pàgines atapeïdes: «Contra l'intent de violar la legalitat catalana» i, a primera pàgina, ho afirmen amb contundència: «Després de la renúncia del Sr. Irla, Manuel Serra i Moret pren possessió del seu càrrec de President de la Generalitat de Catalunya». Josep Tarradellas hi oposarà de primer un intent de proposar la presidència a Pau Casals, que certament podia trobar bons suports com a personalitat de renom internacional i al marge de lluites partidistes, però finalment s'imposarà ell mateix amb els pocs diputats que es varen poder reunir, a Mèxic, l'agost d'aquell 1954. Legalistes contra legalistes, en aquest cas, i tants entrebancs com es vulgui per a no deixar avançar lliurement la nau, mai prou ben armada, del nacionalisme català.

No caiguéssim, però, en l'error de considerar que l'exili era només això. Una observació mínimament detallada permet constatar un gruix de vida i presència catalanes que admira. Tot i els estralls del pas dels anys i la poc favorable conjuntura internacional, Catalunya es fa notar. Ara amb joves que s'incorporen i, posats en aquell 1954, van apareixent aportacions noves producte de l'emigració d'aquells anys. En aquest aspecte —residents, exiliats, nova emigració— els Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats a São Paulo ofereixen una panoràmica excepcional, poc o molt vàlida per a d'altres ciutats importants. Des de Caracas va anar-hi Carles Pi i Sunyer per a presidir l'acte i de l'Argentina, com també l'Uruguai, s'hi varen fer presents molts catalans, exiliats i residents, entre aquests darrers personalitats prou conegudes com és ara Gràcia B. de Llorens. A São Paulo mateix vells residents com els Roso —Enric Roso i els seus fills Enric, Jordi i Albert— coincidien amb refugiats com Francesc de P. Marquès del CNC i nouvinguts com Enric Frangioni també del CNC, Xavier Faus entre els ben situats econòmicament, el jove Salvador Riera, Lluís Busquets provinent de Colòmbia, el pintor Francesc Domingo... Tot en el marc solemne de les celebracions del IV Centenari de la Fundació de la Ciutat, amb el batlle Jânio Quadros, fill de pare català, el governador de l'Estat i un esplet impressionant d'intel·lectuals brasilers, alguns dels quals connotats catalanòfils.

Els Jocs Florals de São Paulo varen ser el mes de novembre de 1954. El primer ple del Consell Nacional Català havia estat el 26 de maig, amb un bon plec d'informacions, de l'exili i de l'interior, i nombrosos temes per tractar: constitució a França de la delegació i una delegació autònoma al Rosselló, projecte de creació d'unes Joventuts Nacionals Catalanes, noves respostes a una enquesta sobre la solució confederal amb Pau Casals, August Pi i Sunyer i Miquel Guinart, missatge a la Reina d'Anglaterra motivat pel seu pas per Gibraltar, sol·licitud d'ingrés a la Federació Internacional d'Organitzacions No Governamentals a les

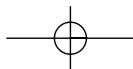




Nacions Unides, constitució de l'Associació d'Estudis Militars sota la direcció i presidència del coronel Vicenç Guarner, gestions per la constitució d'una Agrupació Nacional Catalana Pro Federació Europea i una Federació Internacional de Premsa Catalana amb el propòsit d'ingrés a la Federació Mundial de Premsa Lliure i Democràtica... Es pretenia que tots els catalans se sentissin cridats a actuar, des de les específiques predisposicions de cadascú i relacions personals, en tots els nivells possibles.

Però tornem a la Generalitat. Després d'una llarga i intensa preparació epistolar amb els incondicionals de Mèxic —on hi havia la més gran concentració possible de polítics—, el juliol de 1954 Josep Tarradellas s'hi presenta i manté una primera reunió amb els diputats presents. Com qui diu tot seguit, el dia 20, organitza un sopar amb Salvador Armendares, Manuel Alcàntara, Antoni Dot, Carles Gerhard i Miquel Ferrer. En redacció informativa d'aquest darrer hi hagué «molta cordialitat, ben disposats a restablir la concòrdia per a preparar les condicions d'un clima de convivència democràtica catalana». «Tarradellas —sempre segons Ferrer— va parlar en tons d'un catalanisme radical i es va manifestar contrari a qualsevol entesa amb els republicans espanyols i els bascos que portés Catalunya a remolc d'ells». Tarradellas va manifestar-se partidari d'establir punts de coincidència entre Esquerra i el Consell, «a condició que el programa tingués un contingut polític, econòmic i social» «sense entretenir-se en lirismes». Paraules.

Més reunions, també amb Miquel Ferrer, expressant-se «d'una manera radical en catalanisme», «convençut que els catalans no podíem pensar en cap mena d'entesa o pacte amb els republicans i socialistes espanyols perquè són incapaços de comprendre la justícia de la causa de Catalunya». Però el fet és que la reunió amb els diputats es va fer en «territori espanyol», a l'Ambaixada a Mèxic —Mèxic reconeixia l'Espanya republicana, recordem-ho—, amb la qual cosa, d'entrada, es reafirmava el to inequívoc de la cerimònia: espanyolitat, sense cap mena de fissura o matís de llibertat nacional. Legalitat espanyola al peu de la lletra. La reunió dels diputats tenia caràcter oficial i, en l'estricta lògica espanyola, es feia «en territori espanyol». Mai hauria passat pel cap de cap adherent del Consell Nacional Català celebrar cap mena de reunió amb un condicionament tan fort i evident, com mai els catalans d'Amèrica i els exiliats que s'hi varen afegir varen pensar mai a formar entitats o organitzar reunions i festes que no fos en locals propis o eventualment cedits per bones amistats del país... L'«oficialitat» venia sempre donada per la plena llibertat catalana. En la reunió de diputats abans esmentada només quatre invitats: Pere Bosch i Gimpera, Miquel Ferrer com a representant de Ressorgiment, Màrius Calvet i J. Eroles. Això sí, i cal dir-ho, cap repre-

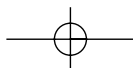


El Consell Nacional Català

---

sentació oficial de la República Espanyola ni cap presència diplomàtica. Tots catalans. I Tarradellas no s'estigué de remarcar —sempre segons la versió de Miquel Ferrer— que el diputat Salvador Armendares havia fet bé de continuar al costat de la Conferència com a prova de col·laboració i cordialitat de relacions.

En l'«Informe sobre la crisi institucional catalana» —document 16/B del CNC— es recorden aquestes dades: «El Parlament de Catalunya tenia 83 diputats; 22 han mort, una trentena han retornat a Catalunya i l'altra trentena es mantenen a l'exili». «Van assistir a la reunió nou Diputats. Altres tres Diputats, residents a Mèxic, varen excusar llur assistència. I van participar un total de 24 Diputats, entre els que són a l'exili i els de l'Interior de Catalunya, els vots dels quals foren considerats vàlids, a desgrat del criteri manifestat pel malaguanyat Rovira i Virgili i, darrerament, pel propi President d'Esquerra i Diputat, Manuel Galès». «Els Diputats que van assistir a la reunió foren: Salvador Armendares, Enric Canturri, Antoni Dot, Francesc Farreras i Duran, Josep Folch, Carles Gerhard, Francesc Riera, Martí Rouret i Estanislau Ruiz Ponsetí». Fos com fos, Josep Tarradellas en va sortir President. Ben assegurat el quadre legal, reafirmat, segons la poc entusiasta concessió de la República, el 1932, ho va mantenir congelat fins al seu retorn. No se'n va modificar ni una coma. Millor dit, fins abans del seu retorn, perquè en retornar, com qui diu 25 anys després, ho va deixar tot de banda i va passar a President d'una Generalitat ara concedida —a partir de zero, sense Estatut amb diputacions intocables i sense Casa!— per la Monarquia espanyola.



### Josep Conangla (1875-1965)



Una de les fites més altes i precises en el nacionalisme català l'assoleix Josep Conangla i Fontanilles en els seus llargs anys de reflexió i actuació intensa a Cuba, on mantenia una posició privilegiada en els medis polítics i intel·lectuals. Membre prominent de la col·lectivitat —considerable en la Història de la Gent Catalana— seguia el mestratge d'homes com Claudi Mimó (1843-1929), que és a qui s'atribuïa la introducció de l'estel blanc a la bandera catalana. Amb Francesc Macià cal anotar l'agostada formació del Partit Separatista Revolucionari de Catalunya i la redacció de la Constitució provisional de la República Catalana.

### Artur Costa (1912-1995)



Els d'Estat Català formen un contingent considerable dels adherits i col·laboradors del CNC. Cal anotar-hi, en primera línia, Artur Costa i Giménez. Era dels que, el Sis d'Octubre de 1934, varen sortir al carrer. Durant la Guerra Civil treballà al departament de Censura Estrangera de la Generalitat i lluità a l'arma d'artilleria. Exiliat a Mèxic de primera hora, s'incorporà tot seguit a les activitats catalanistes. Casat amb Montserrat Carreras, filla de Joan Carreras i Palet. Retornà el 1976. Dubtava de trobar un autèntic demòcrata entre els espanyols i escrivia: «Imposen una majoria antinatural, heterogènia i bàsicament imperialista».

Josep Escolà  
(1888-1991)



Era d'Alòs de Balaguer, comarca d'on molta gent del camp emigrava a l'Argentina. Ell ho va fer jovenís-sim i va aconseguir una bona situació econòmica, actiu a les entitats catalanes. Amb la República va tornar i organitzà Palestra a Artesa: el 1932 anà a Praga amb J.M. Batista i Roca a la festa dels Sòkols. Retornat a Buenos Aires, el 1936, el seu currículum nacionalista és dens i admirable: Casal Català, Comitè «Llibertat» amb recollida de blat per ajudar els catalans republicans, Consell de la Comunitat Catalana, Consell Nacional de Catalunya, Jocs Florals, edició i distribució de llibres, suport al Grup Joventut Catalana, Consell Nacional Català. Respectat per tothom.

Lluís Esteve  
(1911-1991)

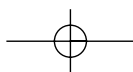


A l'hora d'enumerar la GENT DEL CNC, a Lluís Esteve i Taulina —barceloní resistent independentista— escau situar-lo entre els de la primera línia. Procedent del Partit Nacionalista Català, en ple franquisme va ser l'editor i distribuïdor del butlletí clandestí L'Hora de Catalunya. En veure's perseguit, va exiliar-se a Avinyó, on entrà en bona relació amb el Felibritge. La col·laboració amb el CNC s'inicià, el 1954, de resultes dels seus escrits occitanistes a Ressorgiment. Adscrit a l'Estat Català liderat per Joan Masot —des d'Avinyó primer, després Perpinyà— va mantenir-se sempre com a puntal fidelíssim en totes les activitats de Josep M. Batista i Roca.

## Acords, informes, documents, expectatives

El Consell Nacional Català va seguir la seva via. Reunions habituals, recepció abundosa de publicacions de tota mena i de notícies, acompanyament detallat —quan s'escaigué— de les maniobres de Josep Tarradellas amb l'Esquerra Republicana, tot plegat amb un desplegament de relacions epistolars i escrits no igualat en cap altre moment o sector de l'exili. Correspon en bona part personalitzar-ho en Miquel Ferrer, però fent-ho extensiu a una munió de catalans que, a Mèxic mateix i arreu del món on hi hagué catalans nacionalment actius, sintonitzaven amb el mateix sentiment patriòtic i voluntat de propiciar fórmules d'unitat i reconstrucció nacional. Amb Generalitat, es fes o no es fes present de tant en tant, o sense. També hi havia, és clar, els que feien vida catalana sense estar inscrits aquí o allà, assidus a les activitats i concentracions puntuals que eren organitzades, però el to general, per la seva pròpia naturalesa, s'acostava més als postulats de fons del CNC: catalanitat activa i oberta al futur, interrelacionada. Manipulacions estranyes, ben difícils d'esbrinar, han impossibilitat o impossibiliten —en alguns sectors sembla que definitivament— tenir a mà tota la paperassa generada per o a l'entorn del CNC, però el material recollit fins ara és prou explícit per a veure'n l'envergadura i la densitat, en voluntat i en pensament nacional.

El manteniment tossut de la Generalitat, com a únic nucli polític vàlid, en acabar la Guerra Mundial i insistir-hi llavors, en plena Guerra Freda, fent-ne una ressonant consolidació, va assegurar i ara reassegurava la divisió, en la mateixa base, del món català irredempt. La Generalitat podia haver-se retingut, amb fermesa, com a precedent necessàriament

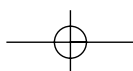


El Consell Nacional Català

superable, bo i deixant el camp lliure a fórmules prou reeixides com el Consell de Londres i ara el de Mèxic. Això és el que tants desitjàvem i molts més haurien acceptat i que fins i tot, pel que a vegades deia, com hem vist, no era aliè al propi Tarradellas. Un capteniment així propiciava enteses molt majoritàries per a fer-se presents internacionalment i estar a punt quan arribés la possibilitat de canvi real a Espanya. Perquè de canvis n'hi havia, però sense afectar el nucli dur del reaccionarisme dictatorial i l'anticatalanista... No es va fer i ara ja definitivament quedaríem —segons lamentable tradició— condemnats als divisionismes suïcides que ens han caracteritzat en la història i fan possible que continuem com a Nació viva en estat precari. Seria il·lús creure, en aquell moment històric o en qual-sevol altre, en possibles unitats nacionals d'abast general, però és prou evident que els grans moments dels pobles els defineixen majories relatives suficients. La Generalitat, en principi positiva —pot acceptar-se—, va ser en realitat altament negativa, divisionista. Més endavant arribarien les maniobres del comunisme i així ens trobaria la fi del franquisme: políticament i ideològicament desarmats per a fer possibles afirmacions nacionals netes.

No ens quedem, però, amb aquest únic punt de vista o diagnòstic. Tot i el que hi havia, i hi ha, en aquest nefast divisionisme, d'oposicions ideològiques i partidistes, de personalismes i orgulls de grup, no és ben bé aquest el problema bàsic de la catalanitat, el que més desconcerta i entorboleix. El problema bàsic —transversal, com dirien ara— no és altre que la separació letal, que ens ve de lluny, entre nacionals catalans i unionistes espanyols, a partir de la qual totes les matisacions i afiliacions són possibles per a agreujar la situació fins a l'infinit. Posem en el primer apartat, per a satisfer el gust pel ball de conceptes al qual s'apunten els nostres compatriotes: els nacionalistes, els independentistes, els sobiranistes, els separatistes. I en l'altre: els que es volen i ens volen lligats a Espanya, espanyols tots, cadascú a la seva manera. Però com destriar-ne els components? Un cop s'ha renunciat a parlar clar i català, catalans i espanyols —o, si es vol, catalans no espanyols i espanyols catalans— la confusió és sobirana. El divisionisme. Els consells de Londres i de Mèxic proposaven passar pel damunt d'aquesta confusió de base per a poder avançar plegats en la catalanitat. Ella mateixa, en plenitud de llibertat, definiria el marc i la projecció. La Generalitat de Josep Tarradellas i l'Esquerra Republicana que llavors liderava, encara que ho callessin, feien dogma de l'espanyolitat. Posar-se'n al marge, ni que només fos com a indicatiu interpretable de direcció, és pecat capital.

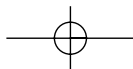
Gran part de l'èxit de la Conferència Nacional i primeres passes del Consell Nacional Català provenia de l'entusiasme del catalanisme radical,



de manera molt marcada en els de Cuba. Tant és així que s'arribaria a parlar d'una II Conferència a Santiago de Cuba. La seva aportació a la I Conferència, com hem vist molt aplaudida, no deixava d'inquietar catalans moderats com Manuel Alcàntara, segons que ell mateix explica a Miquel Guinart. I precisament d'aquest cantó radical vindrien també moltes reticències a causa dels plantejaments confederalistes que, vulgues o no, en si mateixos inclouen poc o molt la idea d'Espanya. De fet, el CNC, ben assentat en l'antifranquisme i en la pràctica democràtica, eludia manifestacions taxatives de no a Espanya i es decantava de manera més visible per un relligament més genèric del catalanisme: agrupar esforços d'actuació i acumular autoritat per a convèncer la gent catalana i fer presència nacional als organismes internacionals que acabarien configurant el futur de tots plegats. Els molt nombrosos documents que fan circular, més la prolífica correspondència recuperada, en són testimoni constatable.

En la reunió del dia 28 d'abril de 1954 decideixen numerar els documents i en donen una primera llista, bé que no anoten un primer paper, del 31 d'octubre de 1953 —quatre pàgines ben impreses, número 1—, sobre «Salvador de Madariaga y el problema de las Nacionalidades Ibéricas», polèmica a la qual hem fet referència abans, algun altre document no tan divulgat i un Butlletí Interior de poca durada. Són els següents: 1) Ressenya de les sessions de la Conferència Nacional Catalana; 2) Acords sobre temes diversos; 5) Document adreçat a les Nacions Unides sobre drets humans a Catalunya; 6) Ponència sindical elaborada pels consellers cenetistes Domènec, Guiraud i Senyer; 7) Carta de Carles Pi i Sunyer i resposta del Consell Nacional; 8) Resposta del Consell al «Movimiento de Liberación Española»; 9) Bases per a un Pla de Treball de les Delegacions del Consell; 10) Enquesta confederal entre catalans i espanyols; 11) Missatge a la reina d'Anglaterra amb motiu del seu pas per Gibraltar... Eren documents que s'enviaven a tots els consellers, a totes les entitats i publicacions catalanes, a les organitzacions i partits coneguts, a personalitats. Arreu.

Segueixen nombrosos documents, sense que sigui fàcil donar-ne la llista completa o la numeració puntual: 14) Sobre la candidatura del Mestre Pau Casals a la Presidència de la Generalitat, 16/B) Informe sobre la crisi institucional catalana; 24/set/54) Missatge al Secretari General de les Nacions Unides amb motiu de l'Assemblea General; 24/set/54) Apel·lació presentada a la X Assemblea de l'Associació Interamericana a São Paulo i Rio de Janeiro; 18/B) Missatge a la UNESCO en la VIII Assemblea a Montevideo el novembre de 1954, amb Joan Estelrich al cap de la delegació espanyola... També, sense que se'n pugui precisar la data, una apel·lació a: secretari general de les Nacions Unides, President del

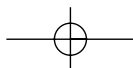


El Consell Nacional Català

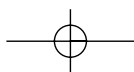
Consell de Seguretat, President de Justícia Internacional, President de la Comissió de Drets Humans. Aquesta mena de documents es presentaven, segons el cas i les conveniències, en anglès, francès o espanyol. Així eren posteriorment divulgats allà on es decidís, alhora que se'n feia traducció catalana per als consellers i les publicacions de l'exili. No s'enviaven a ulls clucs, sinó que es cercaven bons intermediaris, a les organitzacions i a prop dels delegats, ja fos entre gent catalanòfila o catalans ben introduïts. La descripció feta, en la reunió del Consell Executiu del 22 de setembre de 1954, pel que fa a l'apel·lació a l'ONU presentada el dia 8 en dona una idea prou clara.

Llegim-la. «Han estat adreçades (còpies) nominalment a tots els Caps de les Delegacions que assisteixen a la IX Assemblea General de l'ONU (en anglès als països de llengua anglesa, en francès als països d'Europa i del Mig Orient, en espanyol als països llatinoamericans, excepte Haití); cadascuna d'aquestes personalitats ha rebut també una carta especial acompanyant el document i confiant en què, com a partidaris de la Declaració Universal de Drets Humans i de la llibertat dels pobles i el seu dret a l'autodeterminació, donaran el seu parer sobre el document i, en el moment oportú, recolzaran les reivindicacions nacionals catalanes; una carta especial acompanyant el Document ha estat adreçada al President Eisenhower, als Ministres Dulles, Eden i a la Vda. Roosevelt, als que han presidit les Comissions Econòmiques i Socials i a la Subcomissió de Drets Humans, als Presidents de les dues grans centrals sindicals obreres americanes, a personalitats com Norman Thomas; a les principals revistes de política internacional de llengua anglesa i francesa; a les Acadèmies de Dret Internacional i a les Fundacions per a la Pau Mundial; al Tribunal de Justícia Internacional de la Haia (en tres idiomes)».

La relació de trameses continua: «Als Presidents Martínez Barrio i Aguirre; al Consell de Galícia; al Cap del Govern Republicà Espanyol, Gordón Ordás, i a diversos Ministres (Just, Puig Ferrater, Varela); al President de la Generalitat; al Mestre Pau Casals, Manuel Serra i Moret, Diputats al Parlament de Catalunya i de la República Nicolau d'Olwer, Bosch Gimpera, Carner, August i Carles Pi i Sunyer, Sbert, Duran d'Ocon; als polítics espanyols que van contestar la nostra enquesta confederal: Prieto, Giral, Albornoz, Madariaga; a tota la premsa catalana, republicana espanyola, mexicana, etc.; a les Delegacions del CNC, entitats catalanes d'Amèrica i Europa; partits polítics i organitzacions sindicals de l'exili; i exemplars especials per als enllaços amb l'interior de Catalunya; uns exemplars han estat destinats a uns quants periodistes mexicans simpatitzants amb la causa de Catalunya i altres exemplars han estat adreçats a



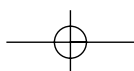


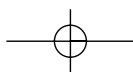


totes les agències internacionals de premsa». A Ressorgiment d'octubre de 1954 la versió catalana del document presentat ocupa dues pàgines atapeïdes. Res de fer guerra a catalans, cap al·lusió de menyspreu pels que feien vida de cleda tancats en si mateixos o en el clos espanyol. Afirmació nacional catalana com a catalans conscients i ciutadans del món.

La llista d'acusaments de recepció, amb comentaris remarcables, és llarga. Val la pena destacar la felicitació del Mestre Pau Casals, la lletra de Jesús de Galíndez com a cap de la Delegació Basca als Estats Units —premiat als Jocs Florals de 1951 amb un treball interessantíssim sobre «La Confederació del Pirineu a l'època del Príncep de Viana»— d'Eduardo Ortega y Gasset, exiliat a Venèçuela, reiterant «la seva plena identificació en la defensa de la causa nacional catalana», i especialment la carta d'Eleonor Roosevelt dient que «a desgrat de no formar part de la delegació oficial dels Estats Units, faria circular l'Apel·lació». Tant és així que, per exemple, la Comissió de Drets Humans de l'ONU va referir-s'hi novament, ara per dir que «d'acord amb les normes establertes, seria recomanat, en nom d'ella, a totes les Delegacions». Aquesta simpatia activa de la vídua del President Roosevelt tenia precedents remarcables amb els catalans del Free Catalonia: Manuel Fontanals, Josep Carner i Ribalta, Joan Ventura i Sureda, Josep A. Gibernau...

Certament, el Consell Nacional Català cada vegada convenia més catalans. El seu activisme entusiasmava o, en tot cas, inspirava respecte i bones expectatives. Escèptics i rancuniosos a part... Els ho reconeixia, per exemple, Carles Pi i Sunyer quan, el mes d'agost d'aquell any 1954, estigué a Mèxic. Però també els expressava el seu temor que podrien defraudar, impossibilitats de poder portar endavant el seu gran projecte d'unitat i reivindicació nacional. Lligat —potser més del que hauria volgut— amb la política partidista i segurament en el record de la trista fi del Consell Nacional de Londres, no podia deixar de caure també en el pessimisme, poc o molt sentit per altres polítics. Com Lluís Nicolau d'Olwer, que diria a Batista i Roca —5 de febrer de 1957— que «els exiliats som un grup a extingir». Mancats de la llibertat espiritual que donava als del Consell Nacional Català el fet d'haver-se tret del damunt les rèmores del passat, perdien la capacitat de creure's, malgrat tot, creadors de futur. La capacitat creadora de l'ésser humà no s'estronca amb l'exili ni amb l'edat, sinó quan, pel que sigui, es perd el nord. La realitat, però, era que, per unes raons o unes altres i segurament per totes plegades, el Consell Nacional avançava amb dificultat per a erigir-se en la gran força aglutinadora de grups i de majories. Podien atribuir-se èxits i són notoris, però no s'assolien les altes fites per a les quals es treballava.





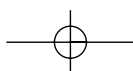

---

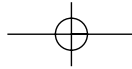
El Consell Nacional Català

En quina mesura cal atribuir-ho només a l'inveterat —incurable?— divisionisme català? Cada grup es fa centre per a presumibles unitats, finalitats sectàries o faldòrnies alienes... A l'Amèrica, on no se sentia tan fort el pes dels partits, era més notable la predisposició a acceptar un lideratge superior, però amb oscil·lacions mal digerides en relació al Consell Nacional i la Generalitat. A França les divisions eren més marcades i no sempre bipolaritzades, sinó amb grups que anaven pel seu compte: centre i veritat irrenunciables... També cal comptabilitzar que els catalans d'Amèrica, gairebé en tots els països, vivien en autèntics paradisos de llibertat, política, social i d'espai, mentre que a França, amb l'espai tan quadriculat com a tot Europa, els controls podien significar serioses limitacions en el capteniment polític i fins i tot afectar les condicions de treball o de residència. Homes com Lluís Esteve o Salvador Bartolí podien ser capaços de fer entendre la bondat del Consell Nacional i donar forma a una bona delegació, però grups forts com el Moviment Socialista no s'hi lligaven, tot i no negar-ne la validesa. A molts catalans no els sobrava optimisme social i a d'altres els marcava molt el localisme, fos Tolosa, París o qualsevol altra localitat. Costava assimilar amb facilitat les possibilitats del CNC com a creació nova oberta del tot al futur nacional.

Potser també cal considerar el que, vist històricament, varen ser uns primers passos poc o molt en fals del Consell Nacional Català. És a dir, acceptar presentar-se com a part i no, necessàriament, com a tot coordinador i lliure, a manera de representació del conjunt. La delegació de França ho intentava, per exemple, en ajudar a promoure la reunió —Avinyó, 31 d'octubre de 1954— de representants del Front Nacional de Catalunya, Moviment Socialista de Catalunya, Estat Català, sectors de la Confederació Nacional del Treball i de la Unió General de Treballadors de l'interior de Catalunya, però no es va més enllà de reconèixer la conveniència de coordinar les gestions de cadascú, bo i reconeixent al Consell «la tasca de fer present als Organismes Internacionals la presència de Catalunya i les seves aspiracions». Mal precedent. Consell Nacional, de fet, com a grup a part... Més endavant —febrer de 1955, amb CNT, MSC, POUM, Estat Català— vindrà Treva Catalana, com a nou acord més ben definit i el CNC intentant no ser part, però just aconseguint en tots plegats el reconeixement d'una certa fidelitat als principis de la Conferència Nacional.

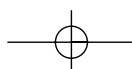
Hi ha una considerable ebullició política, aquesta és la veritat, però predomina l'actuació de grups dispersos només coincidents en moments puntuals, sovint amb més retòrica de bons amics que no pas altra cosa. Antifranquisme, és clar, catalanitat de base, però al cap i a la fi grups que, diguin el que diguin en termes d'unitat i bones paraules, van a la seva. La





Generalitat, que és com dir Josep Tarradellas i Esquerra Republicana, fa circular un Butlletí d'informació —gener de 1955— (pròpiament l'Esquerra distribueix Tribuna —maig de 1955—), crea delegacions arreu, però no acaben de formalitzar-se i no porten enlloc. El Moviment Socialista se sent fort, amb Manuel Serra i Moret com a gran nom i l'habilitat i dinamisme de Josep Pallach, però agafant el camí, com es veu ara que en tenim tota la perspectiva històrica, d'un futur que no serà altra cosa que un partit espanyol, al cap i a la fi descatalanitzador. Estat Català, mentrestant, ressurta a la palestra amb força renovada i un nou butlletí —maig de 1955— amb Joan Masot al davant: té bons agafadors a sectors de l'alta política francesa i preveu canvis a Espanya que caldrà aprofitar per a l'independentisme. Es manifesta en tot i pertot en la línia del CNC i, en certa manera, s'hi subordina.

També se senten optimistes els del Front Nacional de Catalunya i treuen —octubre de 1954— una nova etapa de Per Catalunya. És considerable la feina feta des del moment mateix de la desfeta de 1939, puntal valuós del Consell de Londres i ara del de Mèxic, però arrossegant una errada perillosa —1945— que els malmetrà inexorablement: no haver tornat a l'origen, que no era altre que Estat Català. Cal recordar que varen ser fraccions d'Estat Català i Nosaltres Sols! —aquest també en origen Estat Català— els que varen donar pas i varen consolidar el Front. I atenció: la reunió decisiva va ser a casa de Joan Masot —el 8 de maig de 1940, número 6 de la rue de Gavarni—, macianista de primera hora, que és qui ara agafava la bandera inicial d'Estat Català... Els del Front varen mantenir-se com a tal, amb reconeguda dignitat, però amb un progressiu decantament ideològic i sectari que els acabaria portant al no res. És davant de tot això que el Consell Nacional Català —per reflexió històrica i bona intuïció nacional— pretenia capitalitzar la catalanitat magnífica de tots plegats per a enfrontar-se a l'Espanya franquista i a qualsevol altra Espanya que no deixaria de succeir-la amb una forma o altra d'esperit hegemònic. Enllà de la situació embolicada de llavors, el CNC volia deixar pas a totes les expectatives positives que oferia o pogués oferir el geni nacional.



### Ramon Fabregat (1894-1985)



Va iniciar molt jove a les Borges Blanques, on va néixer, una llarga vida de fidelitat a la persona i a les idees de Francesc Macià. El va acompanyar, entre els més acostats, en l'agorarat Complot de Prats de Molló. Retingut a Bèlgica, a Anvers, va escriure el llibre Flandes, la Catalunya del nord. Com Miquel Ferrer i altres, representava el cantó més d'esquerres. Un cop estabilitzat a Mèxic va dedicar-se a la distribució de llibres, la publicació de Pont Blau i després Xaloc, autor de molts articles. Preparà i edità els dos volums de Macià. La seva actuació a l'estranger, amb Pere Seras, H.Nadal i Mallol i Josep Conangla i Fontanilles, catalans de pedra picada com ell.

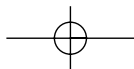
### Miquel Ferrer (1889-1990)



Miquel Ferrer, home de gran vigor i cordialitat, inaugurarà aviat el seu activisme revolucionari catalanista. I va patir un llarg empresonament (1927). Durant la Guerra Civil, secretari general de la UGT, maldà per aconseguir independència política i orgànica de l'obrer català i a l'exili va ser empresonat a Banyuls. A Mèxic, separat del PSUC, des del primer moment es convertí en l'exiliat de més intensa i continuada activitat amb projecció en tot l'àmbit català d'Amèrica. La seva correspondència i els nombrosos articles publicats, més els premis guanyats als Jocs Florals, formen un gruix considerable de pensament polític català, puntual i de reflexió permanent.

## Josep M. Batista i Roca

La formació de Josep M. Batista i Roca com a català íntegre, no espanyol, amb sentiment i projecció nacional món enfora, s'inicia a casa seva mateix, empresaris de comerç per part de pare, i a casa de l'oncle matern Josep M. Roca i Heras, President de la Unió Catalanista i de l'Ateneu Barcelonès. El 1914 la Guerra Europea el va sorprendre estudiant a Oxford i se'n va retirar tot seguit, amb viatge de retorn per Vigo, però hi va tornar el 1919, fent-hi un curs complet d'Antropologia i iniciant després, des d'allà mateix, un gran viatge d'estudi per Escandinàvia, Alemanya i altres països d'Europa. Reintegrat a la Universitat de Barcelona —sense remuneració, amb Tomàs Carreras i Artau—, acompanyava molt de prop les gestions catalanes a la Societat de Nacions. Recordem Manuel Massó i Llorens i sobretot els seus amics Lluís Nicolau d'Olwer, Francesc M. Masferrer, Francesc Maspons i Anglasell... I ell mateix s'hi va fer present el 1935 i el 1936, ja en plena Guerra Civil. Des de l'escoltisme i des de Palestra, ultra la seva gran preocupació per la formació i enfortiment del caràcter nacional, va propiciar relacions internacionals i tots els indicis indiquen que va ser probablement impulsor en la inclusió de la projecció internacional en crear-se, el setembre de 1936 o abans de fet, el Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya. Això el va portar, el 1937, a la delegació de Madrid i aviat, a finals de març de 1938, a Londres, com a Delegat del Govern de la Generalitat i alhora amb missió diplomàtica secreta en nom del President Lluís Companys.

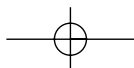


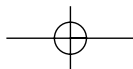
El Consell Nacional Català

---

Raons que diuen ben poc a favor de la salut del nostre capteniment nacional col·lectiu, feien que s'anés deixant sense cap mena de consideració el seu pas tan rellevant en la nostra història moderna, fora de vagues i en realitat marginals referències com a creador dels Minyons de Muntanya i de Palestra, per cert ben poc explicada, i les seves capdavanteres intervencions en el camp de l'etnografia i el folklore. Del gran mestre en pensament nacional, esforçat propugnador de fórmules d'unitat per a la recuperació nacional i gestor en els àmbits més diversos de la diplomàcia i els organismes internacionals, pràcticament res o molt lluny i de passada. Alguna pinzellada quan encara era viu, cap estudi quan ja es començava a treballar amb una certa llibertat i pot donar-se el cas que en un Diccionari de les ciències en la Societat als Països Catalans, on hi ha noms relativament notables de l'antifranquisme llavors encara vius, no hi tingui entrada!... I enlloc cap referència rellevant de tants documents presentats. Fets lamentables de la repressió espanyola anticatalana, mesos després del seu traspàs, varen fer circular el seu nom de manera equívoca i, malgrat la notable reacció de molta gent en forma de lletres als directors dels diaris, no es va avançar en cap mena de curiositat per part dels professionals de la història i tota una vida dedicada a la nostra Nació s'anava deixant que entrés en via morta. Gràcies a Jaume Font i bons cops de mà de Carles M. Espinalt s'inicià un procés lent de dignificació en la memòria. D'entrada, però, un senzill monument en un quasi-carrer al barri de les Corts, a Barcelona. El «gran» argument per a no millorar l'emplaçament: no hi havia nous carrers a Barcelona. Veritat constatable: posteriorment han estat inscrits una trentena de noms nous a altres tants carrers i, encara pitjor, sobren marques bastardes que empastifen el nomenclàtor de la ciutat.

Batista i Roca havia acumulat una quantitat considerable de papers, publicacions i llibres a la seva casa del barri de Golders Green, a Londres. El més important: tota la documentació com a delegat del Govern català a partir d'abril de 1938 prop de les autoritats britàniques i amb el Comissariat de Propaganda, la intensa relació amb britànics i amb els amics bascs, continuat el 1939, més tot el que li corresponia del Consell Nacional de Catalunya. Conservava còpies i comprovants de tots els papers dirigits als organismes internacionals i publicacions on ell col·laborava o que eren la base de les seves informacions o punts de partida per a contactes i gestions... En traslladar-se a Cambridge va quedar gairebé tot a Londres i aleshores nova acumulació de papers, publicacions i llibres, que és el que la germana Concepció, amb l'ajuda del deixeble i amic Geoffrey J. Walker, va retirar a temps i ho va dipositar a l'Institut d'Estudis Catalans, llavors amb tanta raó personalitzat en Ramon Aramon





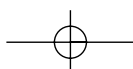

---

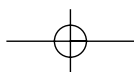
 Josep M. Batista i Roca

i Serra... Perquè, per a Batista i Roca i per a la seva germana, com per a tants dels que acompanyaven els avatars de la Resistència, dir Institut era dir Aramon. Per sort, se'n va fer càrrec Núria Aramon. Una autèntica muntanya de caps que encara varen passar per una revisió de la germana Concepció en allò que era o podia ser més personal i, amb tot plegat, un procés de classificació que només es podia embastar, del tot desconcertant per qui no tingués l'afecte i la consideració deguda a l'excepcional personalitat de Batista i Roca i el contingut del seu arxiu.

Tot i la provada amabilitat i interès de Núria Aramon, varen passar anys abans no vàrem poder adonar-nos que no hi havia gairebé res dels primers anys, és a dir, allò que es conservava a Londres en l'espai que Batista s'hi reservava en passar a ocupar la casa la família del bon amic i col·laborador Gaspar Alcoverro. Massa tard per a poder esbrinar què se n'havia fet. Ningú, en tot cas, del món de la historiografia professional s'hi havia interessat ni s'hi ha interessat i, mentrestant, entre una cosa i l'altra, va ser propiciada una de les desgràcies —per negligència o qui sap què— que poden constatar-se en aquest tema dels fons documentals de l'exili. En un moment donat una maldestra decisió de la direcció de l'Institut d'Estudis Catalans va desllorigar el fons complet i, segurament per sempre més, en alguns punts concrets no hi ha manera de poder lligar caps a causa que, alhora que es retiraven duplicats sobrats, llibres i publicacions varen passar a la Biblioteca de Catalunya i al CEHI de la Universitat de Barcelona, sense que ara es pugui tenir com un tot a mà: el molt que hi ha a l'Institut, els llibres que Batista utilitzava —alguns dels quals dedicats, amb especial significació—, revistes i fulletons que eren la base o manifestació de molt del seu coneixement i on hi ha o hi pot haver col·laboracions seves o induïdes o fetes signar amb pseudònim o nom fals, publicacions o papers d'Occitània, Catalunya del Nord, moviments nacionals europeus, un conjunt coherent per a poder copsar l'abast i la complexitat excepcional del seu fer intel·lectual i patriòtic... L'haver estat separatista nat, antimonàrquic convençut i persistent, anticomunista declarat, demòcrata de debò militant, obstacle incansable del regionalisme empedreït i depassat, no deu haver estat aliè a tot plegat. Podia no haver estat combatut —i de fet ho ha estat poc—, però sí sotmès a condemna implacable: negligible.

Però retornem on érem i continuem en la consideració de la seva personalitat i el seu activisme. El buit de poder produït per l'ocupació de França en el fort de l'inici de la Guerra Mundial —que comportaria fins i tot l'assassinat del President de Catalunya— el movia a impulsar vies d'unitat i representació nacionals, indispensables per a un poble amb voluntat de persistència, aconseguint que es fes realitat la creació del Consell

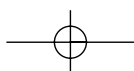




El Consell Nacional Català

Nacional de Catalunya. Presidit per Carles Pi i Sunyer, amb l'acceptació àmplia entre els catalans del món lliure i bon reconeixement internacional. No va tenir continuïtat enllà de la victòria dels aliats —els de l'Occident passats a anticomunistes reticents davant del republicanisme espanyol—, però ell va seguir aprofitant el seu entramat d'experiències i relacions per a afermar i donar a conèixer, on convingués, els drets de Catalunya i denunciar la política genocida del règim espanyol. Sovint amb aplaudiments que podem constatar. El 1951 publica a *People & Freedom* un article: «The fruits of Franco's Crusade», i és Manuel de Irujo que sabem qui l'aprova amb entusiasme. «Es un acier to», li escriu des de París el 30 de novembre. «Maciso, periodístico, fácil de leer, por su fondo y por su forma constituye un excelente trabajo». Però tot indica que hi ha també escrits de Batista i Roca no verificables fàcilment. Ja el 1938, en íntima, com qui diu quotidiana i mai més igualada col·laboració basco-catalana, entre Batista i Roca i José Ignacio de Lizaso, publicava lletres als diaris, signades per amics que s'hi avenien. Notes, algunes, que havien provocat fortes controvèrsies, com quan parlaven, en relació a Euscadi i Catalunya, d'estats tampó.

I tot indica que podríem trobar articles favorables a la causa anti-franquista, amb referències suggestives a Euscadi i Catalunya, signats by a correspondent, que eren redacció seva. Dos, per exemple, concretament destinats al *Manchester Guardian* el novembre de 1953, els podem identificar per haver estat retornats, passades unes setmanes, «per manca d'espai». Són, amb encapçalament conjunt «Spain emerges from isolation»: «The Concordat» i «The American Pact», llavors temes de rigorosa i molt comentada actualitat, segurament en inici interessants per a la direcció del diari, però després qui sap si «inoportuns»... Més endavant, el 18 de maig de 1959, trobem una lletra a *The Times*, signada From Our Correspondent i redactada amb una precisió que no és fàcil que sigui obra d'un no català: «Catalan St. George's Meeting Stopped». Es refereix a la reunió de l'Institut d'Estudis Catalans in a private house (a casa de l'arquitecte Lluís Bonet, al carrer de la Reina Victòria), interrompuda per la policia. Es remarca que «some 200 persons in evening dress, representing the leading Catalan intellectuals, were turned back as they arrived». El mateix Batista va transcriure aquesta lletra i l'envià arreu. També es donava que algun periodista amic li demanés material informatiu que es convertia en article, signat By a correspondent, com és el cas de «Separatist movements gaining strength» a *The Guardian* del 22 d'abril de 1967, amb tota la traça de ser, en tot o en molt, redacció de Batista i Roca. Traduït al català també es pot llegir al número 52 de SINC del 5 de juliol.



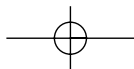


---

Josep M. Batista i Roca

La relació de Batista i Roca amb Manuel de Irujo va tenir un inici molt accidentat. Batista va començar a treballar intensament a Londres l'abril de 1938, fent-se càrrec dels serveis de la Generalitat que mantenia l'escocès catalanòfil Donald R. Darling i tot seguit amb intensa i fraternal col·laboració amb el basc Lizaso —Lizaso'tar Iñaki—, responsable de la Delegació Basca, però en arribar al mes de novembre Manuel de Irujo, de rang polític superior, la topada no va tardar gaire a ser frontal, amb ruptura que semblava definitiva i queixa violenta al President Aguirre. Tot venia del fet que Irujo, situant Batista —la modèstia no l'ajudava gens— al nivell de Lizaso, en prescindia. Això el va portar a presentar un document al Foreign Office pel seu compte i acompanyat per Pere Bosch i Gimpera, que era qui de fet arraconava Batista. Remarquem-ho: Bosch lligat a disciplines republicanes espanyoles, Batista i Roca completament lliure. Al Foreign Office no els devia agradar aquest nou «tarannà basc» i ho varen comunicar a Batista i Roca. Amb la còpia del document lliurat, Batista i Roca es va quadrar davant d'Irujo: no solament no estava bé que hagués trencat el costum d'anar plegats, sinó que s'hi feien referències a Catalunya que Batista en cap cas acceptava (sí que hi havia estat d'acord Bosch) i sense que hi hagués hagut cap acord previ. Irujo era un home geniüt, impulsiu i, no prou ben informat sobre el terreny que trepitjava (si era en base a Bosch havia de ser fatalment insuficient, ell també mal informat), va perdre l'oremus... Un breu període de distanciament, però les mateixes circumstàncies d'aquells moments tan dramàtics i el bon fer de Batista varen canviar la situació i sempre més la relació va ser de la millor mena. No hem estalviat acudir al Archivo del Nacionalismo Vasco, a Artea —en això i en tants altres temes—, de la mà d'Iñaki Goigana, arxivador i treballador incansable... En la lletra esmentada Manuel de Irujo estampa un dels seus millors elogis a Batista i Roca: «Usted tiene vigor suficiente para mantener una fortaleza espiritual que no logran afectar las enfadosas incidencias de la vida diaria. Y el contacto con un hombre fuerte deja al menos la sensación optimista i creadora de su fe».

Batista vivia ben posicionat també en el camp de l'escoltisme —l'Oficina Internacional a Londres— i en els medis del Pen Club, això des que el 1921 va propiciar a Barcelona la creació de la Secció Catalana. El seu àmbit d'actuació era ampli i eficaç, reconegut per tots els catalans informats i preocupats com ell per la recuperació nacional i la superació de dispersions i divisionismes. No és estrany, doncs, que acollís amb interès la proposta d'una Conferència Nacional i que hi participés sense haver de fer-se pregar. La seva ponència —publicada a El Poble Català en el número 16/17 de juliol/agost de 1952— incideix en les idees bàsiques defensades a partir del Consell de Londres. Confederació de nacions his-

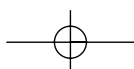


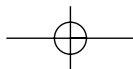
El Consell Nacional Català

pàniques, en règim republicà, a base d'estats que «es mantenen plenament sobirans i iguals, sense cap super-estat de que ells depenguin». Argumenta: «les valls pirinenques foren el bressol de la nostra Confederació medieval, tal com les valls alpines ho foren de la Confederació Helvètica». Recorda l'autor nord-americà J.A. Brandt que parla de «teoria catalana de la Confederació», i remarca que, fet i fet, aquest era el sentiment dels Presidents Macià —14 d'Abril— i Companys —6 d'Octubre— malauradament defraudats. «És possible —diu— que la història recent de Catalunya i dels pobles hispànics hagués estat diferent si aquests intents haguessin reeixit». L'objectiu a assolir, doncs, «és la República Catalana i la Confederació Hispànica». Era el que seria la idea fonamental del Consell Nacional Català, inspirada —potser tot alhora— per inèrcies històriques, pragmatisme del pensament diplomàtic, por a qui sap quins horrors del separatisme, autoconfessió de feblesa, cansament, pressió internacional a l'hora de cercar complicitats...

Tractant-se de Batista i Roca, però, molta atenció! Ell és qui havia estat insistint, i no es cansaria mai d'insistir-hi, en la necessitat de superar defectes persistents en la gent catalana, definits bàsicament en la predisposició al divisionisme, malèficament afeblidor, i la manca d'un caràcter nacional fort, tot plegat font de confusió que desvia i desvirtua les millors característiques bàsiques del país i genera dirigents mancats. Elogiant Rafael Patxot, en lletra del 31 de gener de 1953, i l'obra que aquest estava preparant, li diu: «La seva valor està precisament en aquesta honradesa i rectitud, en dir la veritat parlant clar i català. Hi ha una doble tradició al nostre poble. Una de fortitud i rectitud, que jo diria pirinenca, i una altra d'anguileig, llisquívol, que potser és una vella herència mediterrània, semita o bizantina. Per la nostra dissort, aquesta predomina en els moments més crítics de la nostra història, i ens vinclem a l'ensem que aquest poble nòmada i dur que ens ha tocat per veí es treu l'espasa i ens aplaçona». Cal, doncs, fermesa i claredat en els propòsits, sense les subordinacions prèvies dels entestats i esgarriacries legalistes... Posats ara com qui diu en ple segle XXI i observant els polítics i la gent d'opinió que ocupen pràcticament tot l'espai català disponible, la més gran inquietud s'imposa: què se n'ha fet del parlar clar i català? L'«anguileig llisquívol» ens ho empastifa tot! I avantposem «solucions hispàniques» al clar i assenyat separatisme. Dit sense conceptes potser poc atractius com és això de dir «separatisme»: no a Espanya.

La Conferència General de la UNESCO celebrada a Montevideo el novembre de 1954 va donar peu, durant la preparació i després, a un contacte sovintejat de Batista i Roca amb el CNC. De primer només va ser pel fet que Batista preparava una nova apel·lació signada per personalitats



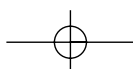


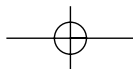
Josep M. Batista i Roca

—com havia estat el 1952— i li mancava la conformitat de Nicolau d'Olwer —pessimista sobre «la redacció de documents que ningú llegeix»—, d'August Pi i Sunyer —llavors fent estada a Mèxic amb la família— i Pere Bosch i Gimpera: Miquel Ferrer se n'ocupà amb la diligència que el caracteritzava i li va enviar un cable amb l'acord explícit dels tres, com hem vist quan hi hem fet referència abans. Batista havia pensat recolzar en el seu bon amic Francesc M. Masferrer a l'Argentina, però havia traspasat just llavors i les gestions previstes varen quedar en mans del sector tarradellista de Buenos Aires, amb Josep Rovira i Armengol, diplomàtic, al davant. Capteniments força confusos. Com també en són prova les transcripcions parcials del document, no coincidents, que en fan Ressorgiment i Catalunya del mes de desembre... Entre Londres i Mèxic, però, es varen poder assolir les finalitats previstes: fer bona presència catalana i més acostament Batista/CNC.

El document del Consell Nacional Català, reforçat amb l'equip addicte de Montevideo —el dinamisme i l'eficàcia d'Avenir Rosell i de Miquel Pascual en primer terme—, no solament va tenir un encaminament correcte a l'Assemblea pròpiament dita, sinó també gran ressò polític i mediàtic al país. Ja era prou que es donés el cas que presidís el ministre uruguaià Justino Zavala Muñiz, catalanòfil reconegut i amic personal dels catalans residents també signants del document presentat, però és que espanyols com Pedro Laín Entralgo varen haver de suportar moments desagradables... No n'hem parlat abans i no és per deixar-ho passar: no resultava de bon parir la presència tan notable de Joan Estelrich, passat a espanyol del cantó franquista. «Sembla mentida que un home pugui caure tan avall!», comentava Batista a Nicolau d'Olwer... Potser sí que pretenien, Estelrich i els catalans que l'acompanyaven en aquest afer, que podrien doblegar la prepotència totalitària del règim per la via d'inserir l'Estat espanyol en el concert universal on, si més no per vergonya, haurien d'adaptar actituds menys cavernàries i culturalment genocides. Però quants anys de patiments encara després d'aquell 1954!

Els catalans de l'Uruguai varen fer engolir a Estelrich el record de la seva efusiva catalanitat 18 anys abans, allà mateix. El 18 de juliol de 1936 el va sorprendre a Buenos Aires, invitat de luxe del Pen Internacional. Ultra el seu paper brillant d'intel·lectual, també com a membre de la Comissió Interparlamentària de la Societat de Nacions i assistent a la reunió de l'Institut de Cooperació Intel·lectual, la qual cosa li va permetre esplaïar-se en parlaments i celebracions, els catalans varen poder escoltar-lo en dues conferències al Casal Català —independentista, no el que llavors era Centre Català al local de l'actual Casal de Catalunya—, la segona de les quals ja el 22 d'octubre!... Tot sembla indicar que el seu pro-



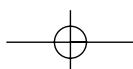


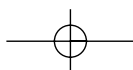
El Consell Nacional Català

pòsit era refer la seva vida a l'Argentina, però hauria estat forçat per Francesc Cambó per anar a París. El cas és que ell es mantenia en el bàndol republicà fins al darrer moment. Embarcava l'endemà, el 23 d'octubre, però el dia 5 anterior havia estat a Montevideo i va deixar estampat en el Llibre d'Or del Casal Català aquest bell missatge que ara, el 1954, li retreien: «No em cansaré de dir-ho, sobretot en moments difícils: Catalunya té un destí, una missió, i el complirà».

Seguim. Les informacions contradictòries que arribaven de Buenos Aires i de Montevideo sobre l'encaminament de l'apel·lació enviada per Batista i Roca, abans i després de l'Assemblea de la UNESCO, va fer que hi hagués més intercanvi de lletres de Batista amb el CNC, per altra banda ell amb més experiència sobre en quins punts convenia incidir i amb qui convenia cercar suport. Mantenia informats de tot els bascs i els animava a intervenir. El 14 d'octubre, per exemple, escriu a Manuel de Irujo, a París, suggerint fins i tot que el President Aguirre, llavors als Estats Units, es traslladés a l'Uruguai on «podría hacer una gran obra entr e bastidores». No hi va anar, però va enviar una nota a tots els membres del Consell Executiu. Per cert que es donava el cas, prou il·lustratiu, que els bascs tenien bona representació entre el personal de la UNESCO: Antonio Gamarra, Francisco Javier de Landaburu, Vicente de Amezaga, Alberto de Onaindía, tots quatre coneguts de Batista i Roca, el primer, el segon i el quart de Londres mateix... El que es necessitava, remarca Batista, és que algun Estat o Estats plantegessin el cas de les persecucions contra Euscadi i Catalunya. «He escrito —diu— a Nicolau d'Olwer y a Bosch Gimpera para ver si Méjico se decide a hacerlo».

Tot també amb vista a fer repicó a la Comissió de Drets Humans de l'ONU, a la qual Batista, amb les mateixes signatures, el març de 1955 va enviar un nou i llarg memoràndum sobre la persecució de la llengua i la cultura catalanes per part del Govern espanyol. Un breu resum el publica Endavant del mes de maig... Entre suggeriments —reorganització, per exemple, dels agrupaments del Pen Club Català a les diverses repúbliques americanes—, tramesa i promoció de la revista Vida Nova i comentaris sobre tantes coses que sempre hi ha per tractar, Batista i Roca presenta un nou tema important: l'encàrrec que ha rebut de Barcelona de constituir un Patronat de Cultura Catalana. Ve a tomb recordar que Batista havia fet una primera estada al Continent —des de setembre de 1938 no hi ha constància de cap més— l'estiu de 1953 i aquell estiu de 1954 hi va tornar, ara amb importants contactes que el porten a iniciar noves actuacions a París, a Occitània, a Perpinyà, a Andorra... Feina intensa per a recuperar tants anys de llunyania. Aquest Patronat de Cultura Catalana havia estat pensat sobre la base de les personalitats que Batista i Roca havia aconseguit aglu-



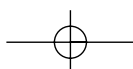


---

Josep M. Batista i Roca

tinar per a signar el memoràndum presentat el 1952. Aconseguida la conformitat de tots ells, amb la presidència de Pau Casals, Batista i Roca quedava com a secretari i Miquel Ferrer i Miquel Guinart com a delegats a Amèrica i Europa, respectivament. Al costat de Batista a Londres hi havia Robert Comet, escàpol de la policia no feia gaire, recomanat precisament per Serra i Moret. Joan Triadú, que també havia estat a Anglaterra, ho acompanyava amb plena conformitat. La part tragicòmica del cas és que, de resultes d'això, Joan Baptista Roca i Caball —d'Unió Democràtica— va ser interpel·lat a Barcelona per «En Polo, el famós policia de Barcelona» per a esbrinar «què era aquesta oficina de Londres de la qual ell i En Comet se'n cuidaven», per molt «que el pobre Roca no sabia de què li parlaven». Ho explica Batista a Serra, en lletra del 31 de gener de 1955, bo i interrogant-se com podia haver arribat aquesta informació a la policia de Barcelona.

La intensa relació epistolar entre Londres i Mèxic va evidenciar la gran identificació existent i, al Consell Executiu del CNC, una nova comprovació de la vàlua de Batista i Roca en el camp de les relacions diplomàtiques internacionals, en coneixement i pel que fa a noves iniciatives. D'ací que li fos proposat —a partir del suggeriment d'Abelard Tona i Nadalmà— que presidís la Comissió de Relacions Internacionals amb Miquel Ferrer com a secretari i la participació d'Artur Costa. Això conjuntament amb la vicepresidència del Consell per a Europa. No cal dir que Batista i Roca acceptà de bon grat el primer càrrec, però va declinar el segon, bo i argumentant que hauria de correspondre «més aviat als amics de França més que no pas als d'Anglaterra, molt més reduïts en nombre». L'acord quedava segellat en la reunió del Consell Executiu del 9 de març de 1955 i així Josep M. Batista i Roca consolidava per sempre més el seu lligam orgànic amb el Consell Nacional Català sorgit de la I Conferència Nacional Catalana celebrada a la Ciutat de Mèxic el setembre de 1953.



**Enric Frangioni**  
(Carrara - São Paulo)



Enric Frangioni va néixer a Carrara, Itàlia, a començament de segle, però tot seguit la família es traslladà a Cornellà. Va viure molts anys a Vilanova i, finalment, a l'Hospitalet, on militava a l'Esquerra Republicana. Superats els primers anys de repressió franquista va emigrar al Brasil i, arribada l'hora, amb Francesc Marquès (1895-1985), d'Estat Català, representava el CNC. A São Paulo, amb nombrosa emigració catalana, varen aconseguir una inèdita cooperació entre republicans i franquistes (diguem-ne moderats o passius) tots poc polititzats, amb èxits notables com els Jocs Florals de 1954. Vivia, deia, «amarat de terra catalana». Ho demostrava activament.

**Antoni Gilabert**  
(1919)

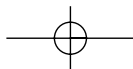


Els Gilabert Romagosa són tres germans incorporats als catalans d'Amèrica. Tomàs, el gran, emigrat a Cuba en temps de Primo de Rivera, i dos exiliats del 1939: Joan a la capital federal mexicana i Antoni, el petit, a la ciutat de Guadalajara. Bons catalanistes i promotors de la millor catalanofília, per la seva honestat ideològica i simpatia, i les facultats organitzatives que els caracteritzaven. Antoni Gilabert va ser dels fundadors (1956) del Centre Català —entre altres amb Jaume Camarasa i Enric Faraudo—, focus de catalanitat que, durant anys, va anar establint un dens teixit d'afectes que és el que ha possibilitat la ressonant presència catalana aquest 2004.

## Per la Cultura Catalana i l'Autodeterminació

La conjuntura internacional continuava desfavorable per a la defensa i les peticions de la gent catalana, certament més que no pas els anys del gran trasbals i en ser vençuts els feixismes. La possibilitat, doncs, d'obtenir resultats tangibles amb missatges, apel·lacions, memoràndums i denúncies, eren ben minses. No era difícil constatar l'existència d'una catalanofilia creixent, però a l'hora de la veritat ineficaç. No hi ha dubte que era positiu i agradable avançar en el fet de fer-se conèixer i consolidar-se en el camp de les simpaties, en els àmbits locals i en el tracte amb personalitats i funcionaris, però no hi havia manera d'anar més enllà. No ha estat fet encara un acurat estudi per a veure en quina mesura s'ha anat mantenint i incrementant el coneixement mundial de la nostra existència com a realitat nacional diferenciada i considerada, amb Espanya o sense Espanya, però està clar que l'actuació continuada de tants catalans organitzats a la diàspora ens permet ara fer-nos entendre i remarcar què som i volem ser.

En tot cas, de resultats apreciables en la via cap a la independència nacional, cap. I no era ni és solament perquè una absurda inèrcia juga a favor d'una Espanya dibuixada des de fa temps en el mapa, sinó també per no haver jugat degudament les cartes que corresponia jugar en cada moment històric. O, més ben dit, per haver jugat les que havien d'haver estat evitades. Sovintejaven els rumors i de fet les possibilitats de retirar el règim franquista a favor de la Monarquia, a la qual s'acostaven nuclis de catalans que rebutjaven qualsevol fórmula que fos pervivència de la Guerra Civil. Volien tornar enrere i començar de zero com si no hi hagués



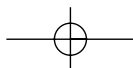
El Consell Nacional Català

---

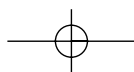
hagut República ni res que s'hi assemblés. Però en aquells anys cinquanta i en el món occidental Espanya era un fet marginal i el que predominava del tot era l'enfrontament que venia de lluny, continuava i continuaria amb gran virulència: l'oposició entre comunisme i feixisme, les dues grans negacions modernes en el progrés de la Humanitat. Aixafat el feixisme allà on tenia més força, les democràcies occidentals concentraven la seva defensa i estratègies d'atac enfront del comunisme en expansió. Tan malament com podien i rebi qui rebi, però el cas és que aquest fet condicionava qualsevol decisió política que d'una manera o altra hagués pogut afavorir Catalunya.

Cal tenir-ho present: la República espanyola va quedar molt marcada per l'adscripció al comunisme. Per molt anticomunisme que hi hagués en nuclis importants d'espanyols republicans, tampoc a l'exili la República se'n va saber o no va voler desmarcar-se'n amb unitats d'acció solvents. I Catalunya s'hi trobava del tot embolicada. Com poder esperar res, doncs, de les democràcies occidentals, obsessionades amb l'enemic comunista? Els catalans —Consells de Londres i de Mèxic, moltes individualitats— podien «conviure» i fins i tot «convèncer» en els organismes internacionals i amb amics governamentals, però la correlació de forces i les decisions es dirimien en els camps delimitats per les grans estratègies i així es donaven situacions aberrants com ho era el mantenir el règim franquista en el cantó de les democràcies. Amic tan fraudulent i vergonyós com fos, però anticomunista. No hi ha dubte, però, que les actuacions internacionals catalanes ajudaven poc o molt a anar (diguem-ne) suavitzant els continguts més feixistes i brutals del règim. N'hi ha prou de comparar els anys quaranta amb els anys cinquanta... Per altra banda, res pot evitar creure o pensar que una República exiliada, ben cohesionada i allunyada del comunisme, amb clares propostes d'equilibri nacionalitari, hauria pogut trobar suports per al retorn. Però amb l'esperit espanyol, de mena hegemònic i uniformista, no es podia donar la flexibilitat necessària i el realisme per a una actuació així.

Catalunya, més ben dotada per a originalitats avantguardistes i el progrés, paradoxalment cau sovint en errades suïcides que, si més no, la retarden i desvirtuen. Deixem ara de banda la trista constatació viscuda les primeres dècades del segle passat: una Nació catalana, exuberant en creativitats, inquietuds populars de tot ordre, propostes de renovació i agosarades intuïcions col·lectives, es va deixar arrossegar pels pendents de bàrbars lluites d'una Espanya irracional dividida en una eixorca i destructiva Guerra Civil entre fórmules reaccionàries i destructives de marxismes i feixismes... El Consell de Londres, amb plena consciència d'aquest mal pas col·lectiu, va situar-se en plans de necessària superació per a fer pos-



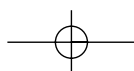


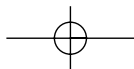


sibles sortides de futur assenyat. Foc nou. Però es va voler persistir en l'error: la Generalitat, pressionada per aquells que vivien bloquejats en el passat, forma Govern i hi inclou Joan Comorera! S'aferraven a la bogeria de les bandositats de la desconstrucció... Josep Trueta, en manifestacions d'aquell moment en lletres i un article publicat a diverses revistes, tot recordat a les seves Memòries —a manera de portaveu espontani de la Catalunya lúcida i assenyada—, en venia a fer el comentari adient: ens condemnàvem a poble marginal, endarrerit en la Història. Aquesta era la realitat: una pèssima interpretació de la unitat i el respecte a les idees alienes abocava la política catalana i l'interès nacional a via morta, fora de la Història. Apèndix d'algú, negligits, fent nosa.

El Consell Nacional de Mèxic, posat novament al dia, reprenia camí proclamant l'adscripció decidida als principis de la democràcia i la voluntat posada en el futur afirmant i reafirmant que Catalunya és una altra cosa, una Nació de contextura diversa i oberta al món de la pau, la justícia, la cultura, la col·laboració vivificant entre els pobles, devota amb plena solvència dels Drets Humans i l'Autodeterminació per a dirimir diferències, assegurar l'enteniment internacional i el progrés per a tothom. No tot el país d'una peça, és prou evident aquí i arreu, però aquesta és la definició que li correspon i s'hi inscrivien majories de catalans, ara abandonats pel CNC. No mancaven dificultats i incomprendiments, però no eren gent per a defallir, decidits a continuar, més ara que arribaven notícies de noves generacions que s'incorporaven a l'esforç col·lectiu per a preservar els valors tradicionals i aportar idees noves per a la reconstrucció nacional. Insistim sobre dos noms emblemàtics en la relació de l'interior amb l'exili en l'òrbita de Batista i Roca: Joan Triadú i Robert Comet, aquest al seu torn allistat a les hosts de l'exili. Entre els d'edat intermèdia i, en aquest cas, molt bona sintonia amb els catalans d'Amèrica, Esteve Albert, exemple de català de la millor mena... Malauradament, en tot l'àmbit català, no tardarien a arribar nous contingents de marxisme militant —reciclat i de nova formació— que, sacralitzant l'antifranquisme, revestit amb certes catalanitats, retardaria i desvirtuaria una vegada més les autèntiques preemtorietats al País. A la Nació Catalana.

Les reunions del Consell Executiu del CNC es feien setmanalment, llargues, amb molts temes damunt la taula, nombrosa assistència i participació activa de tots els components. Tots tenien feina encomanada i aportaven suggeriments i comentaris adients a les preocupacions i línies d'actuació bàsica del Consell. Els documents acostumaven a estudiar-se a partir de relacions de Miquel Ferrer i Josep Soler i Vidal, aquest sovint també encarregat d'altres escrits. Marcel·lí Perelló prioritzava les relacions amb els catalans de Cuba i amb altres separatistes, com Josep M. Murià o Josep



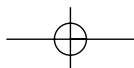


El Consell Nacional Català

Carner i Ribalta. Josep Roure-Torent —aviat sorprès amb una mort sobtada (1955)— dirigia la Institució de Cultura Catalana i podia ocupar-se, per exemple, d'afers com el reagrupament dels escriptors del Pen Club Català, això a partir del suggeriment de Batista i Roca des de Londres. L'eivissenc Joan Antoni Palerm i Vich feia atenció a intel·lectuals mexicans interessats en el tema dels pobles oprimits, alhora que mantenia contacte amb el seu germà Àngel, molt introduït als Estats Units en organismes internacionals on també hi havia l'hàbil Miquel Marín...

Rosend Cabré no descurava les seves relacions, com a col·laborador, al diari Excelsior i Vicens Riera i Llorca —acostat a l'Ambaixada britànica— sovint feia traduccions de textos que convenien al Consell. Abelard Tona i Nadalmai atenia peticions de determinats estudis històrics, mentre Manuel Alcàntara era l'enllaç ideal en tot el que es relacionés amb els Jocs Florals. Bona feina, també, la que feia Maria Dolors Bargalló, per altra banda responsable de les emissions radiofòniques de L'Hora Catalana —una altra de les grans troballes dels catalans d'Amèrica— i Pius Arias s'ocupava de les finances, sostingudes amb cotitzacions regulars i aportacions voluntàries. En un resum divulgat el 5 de març de 1958 s'indiquen les xifres rebudes, en pesos mexicans, que vénen a ser: un 40% aportació de Mèxic, 30% de l'Havana, 20% de Santiago de Cuba, prop del 10% restant va amb majoria dels Estats Units —bàsicament Pere Clua—, Veneçuela i Brasil. De la Tresoreria se n'ocupava Marian Roca que, amb la seva impremta, tenia també cura dels documents impresos que es divulgaven. El gros de la correspondència, oficial i oficiosa, era tasca incansable de Miquel Ferrer: tot i ser parcial allò que ha estat recuperat és senzillament impressionant... Les relacions amb la Junta Directiva de l'Orfeó Català —la casa mare dels catalans— eren en general bones, però mantingudes amb bones amistats personals més que no pas com a entitat i Consell que, com a organisme polític, se n'havia de mantenir al marge.

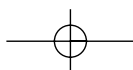
Quan l'Orfeó, de «estatge grandios» —com deia Miquel Ferrer— del carrer de Rosales es va traslladar als també bons locals del segon pis d'un edifici del llavors molt cèntric carrer de Bolívar, el CNC va llogar un despatx al tercer pis, la qual cosa facilitava molt les reunions. A l'Orfeó, amb bones sales i un magnífic i molt ben assortit i acreditat restaurant, hi feia de bon estar, abans i després de les reunions. Francesc Paniello —metge oculista— va ocupar-se del mobiliari i en va ser el darrer responsable, fins la seva mort el 1971... Allà va tenir fi desgraciada tot el que hi quedés de les bones i intenses anyades del Consell Nacional fora del que Miquel Ferrer en va retirar a temps, enviant-ho a la Catalunya del Nord, sense que hi hagi hagut manera de tenir-ne notícia. Malfats d'un país on tot el que ha estat resistència nacionalista autèntica —separatisme



o aproximadament separatisme— ha estat subjecte d'actuacions inquisitorials —de dreta i d'«esquerra»— per la via del silenci, la marginació i la despreocupació. Refer-ne el gruix i el detall, només es pot fer en part, espigolant papers i dades en la més inescrutable dispersió, a partir de fons fragmentaris en alguns casos conservats casualment: còpies de documents, articles a les publicacions, papers diversos, centenars de lletres de localització i ordenació no gens fàcil.

Seguint amb l'any 1955 i anotant alhora els testimoniatges d'aportacions de Josep M. Batista i Roca, que continuava en paral·lel i bona coordinació la tasca amb el Consell, podem anotar diversos documents. Gener 1955: Llarg informe confidencial de Batista i Roca en relació a les gestions iniciades al cos diplomàtic establert a Londres per a conèixer les posicions de diversos governs pel que fa al memoràndum enviat a la UNESCO. En alguns casos amb resultat favorable, sovint amb vaguetats diplomàtiques. De moment es refereix a l'Índia, el Pakistan, Israel, Estats Units, Austràlia, Nova Zelanda, Gran Bretanya... Febrer 1955: Apel·lació del CNC a diverses instàncies de l'ONU, amb consultes i recollida de signatures prèvia i habitual informació al President Aguirre... Març 1955: Memoràndum dirigit a la Comissió de Drets Humans de les Nacions Unides sobre la persecució de la Llengua i la Cultura catalanes. Signen: Casals, Batista, Bosch, Carner, Nicolau, Patxot, August Pi i Sunyer, Serra i Moret... Document 19/A: Informe sobre la situació política de Catalunya, que correspon a un article de considerable extensió, redactat per Batista sense signar, publicat a La Nova Revista de març/abril i, aprofitant-ne la composició, divulgat en fullet datat el 12 d'abril. Monàrquics, falangistes, Opus Dei, Madrid refugi del feixisme internacional, l'INI, la intervenció dels Estats Units i el Vaticà, res queda per a ser revisat i comentat. Ben sintetitzat el cúmul de material enviat a Batista per amics i recollit per ell mateix a Perpinyà...

28 de maig de 1955: Missatge a la Conferència Internacional del Treball a Ginebra, signat pel CNC, Unió General de Treballadors, Unió de Rabassaires, Agrupació Catalana d'Invàlids i Mutilats de Guerra, Federació de Cooperatives de Catalunya (S'entén, en alguns casos, que són membres que mantenen la filiació i s'agrupen, amb enllaços a l'Interior)... Document 20/B, el 1r de juny: Contra la tirania franquista, dirigit a l'Institut Internacional de Premsa, a l'Associació Internacional de Premsa i a les Associacions de Premsa d'Europa i Amèrica, amb les signatures del CNC, la Confederació Nacional del Treball i la Unió General de Treballadors de Mèxic. Tot seguit se'n varen fer arribar còpies al VIII Congrés de la Federació Internacional de Propietaris de Periòdics, a Zuric, i a la reunió anual, a Londres, de la Unió de Periodistes de la

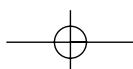


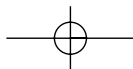
El Consell Nacional Català

Commonwealth Britànica... Document 22/B, corresponent al 14 de juny: Apel·lació del CNC amb motiu de la commemoració de la signatura de la Carta de les Nacions Unides, per a reivindicar una vegada més el dret de Catalunya a l'Autodeterminació, bo i fent història dels acords presos per l'ONU que avalen la petició... Document 21/B, corresponent al 25 d'agost: Declaració del CNC dirigida al secretari general de l'ONU i al President de la Comissió de Drets Humans demanant que els problemes nacionalitaris no siguin considerats d'ordre interior dels Estats membres... Els documents són indicats «A» o «B» segons fossin impresos o ciclostilats.

Setembre 1955: Apel·lació del CNC al Secretari de l'ONU, als Presidents del Consell de Seguretat, del Tribunal de Justícia Internacional i al de la Comissió de Drets Humans, en contra de l'Estat espanyol franquista i novament en defensa del dret a l'Autodeterminació dels pobles que el constitueixen... Setembre, a Avinyó: Salutació del CNC als participants del I Congrés Internacional de Llengua i Cultura del Migdia de França, signat pel secretari general a França Lluís Esteve... El document 25/B, del 15 d'octubre, és una reproducció de la proposta del Movimiento Confederal Pro Comunidad Ibérica de Naciones, encapçalat per Eduardo Ortega y Gasset, exponent màxim de la catalanofília castellana, que en cap cas renunciï a la idea d'Espanya com un tot «amb destí comú», ni que sigui entès com Las Españas. Per a adhesions donen l'adreça de l'intel·lectual espanyol a Caracas i l'apartat postal 8620, el del CNC, com a Secretariat a Mèxic. És el tema de la Confederació, sempre recurrent en el Consell, no absent de simpaties, però sense cap entusiasme entre els independentistes... El 13 de desembre hi haurà també un missatge de la Institució de Cultura Catalana, filial del Consell, al President de la Conferència Tècnica Americana sobre Cooperatives celebrada a Mèxic i, abans, el novembre, una declaració sobre «La Política Àrab del Govern Espanyol», en francès —destinada a divulgar-se com a Document 26/B— redactada i signada per Josep M. Batista i Roca, per primera vegada, com a conseller-cap del Departament de Relacions Internacionals i amb adreça a París de Joan Masot i àmplia distribució entre els polítics i diplomàtics europeus.

El tema de la restauració monàrquica no va deixar mai de reaparèixer durant tot el període franquista. Des del CNC i en expressió de Batista i Roca —que el tenia sempre present i ho combatia— s'escau reproduir una lletra, del 22 d'octubre de 1956, adreçada segurament a Jaume Cornudella, però que conservava Manuel Viusà perquè de fet interessava en conjunt al Front Nacional de Catalunya. Els demana les seves impressions sobre la política resistent a l'interior. «Les meves —diu— senyalen

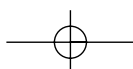
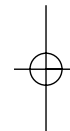
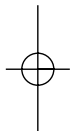




---

Per la Cultura Catalana i l'Autodeterminació

dos moviments separats, i q. dubto puguin convergir, a Catalunya. D'una banda una radicalització del sentiment nacional, especialment entre els joves. De l'altra una tendència vers acceptar la restauració monàrquica entre un bon nombre de polítics, àdhuc d'esquerra. Considero aquesta tendència molt perillosa. De seguida q. hi hagi monàrquics automàticament hi haurà republicans —els vells de 1931-39 i de la legalitat i els joves neo-republicans. Els catalans tornarem a estar dividits. M'han fet reflexions per a q. recolzi, o miri amb bons ulls, la restauració, q.'m diuen és l'única manera de treure el Franco. Jo he dit q. no'm sumaré mai a un moviment, monàrquic o republicà, q. pugui dividir els catalans. Crec q. la cosa més important és mantenir la unió de tots els catalans i concentrar l'esforç conjunt de tots a l'obra de reconstrucció de Catalunya i de reeducació del nostre poble. V aldría més dirigir l'oposició a Franco vers un règim de transició, en el qual poguéss col·laborar tothom i deixar per al cap d'uns quants anys una consulta al poble per a decidir la forma de règim. Ben entès q. cal un govern català, com més ampli de poders millor i com més aviat millor».



Tomàs Gilaber t  
(1905-1977)



Tomàs Gilabert i Romagosa, de Reus, va emigrar a Cuba, on hi tenien familiars, amb poc més de 20 anys. No va tardar a fer-se una bona posició i cada vegada més guanyar afecte i simpatia pel seu bon fer. Tenia «la virtut innata d'aplegar al seu voltant tots els col·laboradors que volia», com es digué (1951) quan se li va retre un gran homenatge. «Tots sabíem que quan s'encarregava d'alguna comissió, aquesta rutllava ràpida i eficient». Estigué present en les reunions (1928) amb Francesc Macià, va formar part del grup més actiu del Centre Català que donava suport al Consell Nacional de Catalunya (1940) i component autoritzat en el CNC.

Enric Guiter  
(1909-1994)

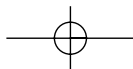


A la Catalunya del Nord el CNC podia trobar-hi el terreny abonat gràcies als que havien estat joves macianistes del grup Nostra Terra impulsat per Batista i Roca el 1935. Així va ser, per exemple, el cas d'Enric Guiter i Oliva-Coll, nat a Ceret i resident a Perpinyà en una magnífica mansió tradicional a la plaça de Jacint Rigau, el famós pintor català a la Cort parisenca. Poeta, lingüista, científic, professor a Montpeller i a Perpinyà, present a l'organització dels Jocs Florals de l'exili en aquestes dues ciutats, fundador del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans, desitjós sempre de facilitar l'enteniment entre catalans més enllà dels habituals divisionismes ideològics.

## Joan Masot i Rodamilans

Joan Masot provenia de les Joventuts Nacionalistes de la Lliga. Remarcava que hi havia ingressat d'una manera fortuïta i se'n separà el 1918, «per la claudicació de Francesc Cambó davant l'actitud de l'Assemblea de Parlamentaris a Madrid», amb bon record i amistat d'Ignasi Dalmau Puig de la Bellacasa. El 1922 s'establí a París com a rellotger i, amb l'arribada de Francesc Macià, s'incorporà al moviment d'Estat Català, assidu a Bois-Colombes amb Ventura Gassol. El 1931 va presidir l'anomenat Foment Català i progressivament s'anà introduint en sectors molt importants de la política francesa. És així com, durant la Guerra Civil, va poder treballar fort per una Catalunya independent, sota la protecció de França, acreditat com a Delegat d'Estat Català. Un cop desfermada la Guerra Mundial pressionava perquè Catalunya fos ocupada pels aliats. Escau destacar, per exemple, que acompanyava el general Gamelin, cap de les Forces Armades franceses, en la visita d'inspecció que va fer a la línia fronterera... Aspectes àmpliament tractats en els nostres llibres Nacionalisme Català i Guerra Civil a Catalunya. 1936-1939 i Nacionalisme Català a l'Exili. 1939-1946 . Joan Masot va ser un dels socis fundadors, amb el número 15, del Casal de Catalunya de París, del qual en va ser President el 1947 i novament més endavant.

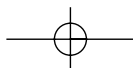
Referent a la immensa paperassa que va anar acumulant a la cambra de bonne de la seva residència a la rue de Moscou —amb màquina impressora inclosa—, pot dir-se que, pel que fa a la conservació del conjunt, ha tingut millor sort que no pas Batista i Roca. Fora de llacunes detectables o presumibles, pràcticament tot ha acabat venint a Catalunya.



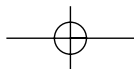
El Consell Nacional Català

Sense, però, que s'hagi pogut escapar dels malfats habituals en el tractament de fons històrics. Tot i que el gros del fons, en principi massa manipulat amb no prou garanties, es conserva i ha estat finalment ben inventariat a l'Arxiu Nacional de Catalunya, no ha estat estudiat ni divulgat, malgrat la seva gran importància en el conjunt de l'exili català. Fora d'això es dóna el cas, gens fàcil d'explicar, que algunes parts substancials del fons són al CEHI de la Universitat de Barcelona, sense que això sigui indicat enlloc ni hagi donat peu, a partir d'aquesta anomalia, a recerques per a deixar-ho clar i en relació als buits que hi ha... Jordi Arquer va crear el que deu ser el fons més important de l'exili, sortosament adquirit a temps i, en principi, res a veure entre el Fons Masot i el Fons Arquer que de París va ser traslladat a Perpinyà, on també va baixar a viure Arquer. La seva relació amb Joan Masot va ser intensa i fraternal durant molts anys i això va fer que Masot el fes dipositari del seu fons, al seu torn també traslladat a Perpinyà i amb explicable proximitat. Per ètica per part d'Arquer o mandat per part de Masot, el fons del segon quedava al marge del que havia estat la venda del Fons Arquer. Però, fos com fos, el cas és que els difícils anys darrers de Joan Masot i la greu malaltia que va acabar amb la vida de Jordi Arquer, varen possibilitar qualsevol mena d'embolic, possibles fuites —que n'hi hagué, alguna autoritzada pel propi Masot— i retencions que no han estat esbrinades. I un darrer comentari sobre Jordi Arquer que, a la seva manera, correspon també a Joan Masot: el seu anticomunisme militant, el seu separatisme manifest i altres «penjaments» no deuen haver ajudat en res per a donar el relleu que mereixen aquests fons i aquestes personalitats excepcionals.

Tornem a Joan Masot i el seu combat macianista. Arribats a 1955 i amb la perspectiva de canvis favorables en la política francesa, informacions solvents sobre la possibilitat de supressió del règim franquista i en plena línia ascendent del Consell Nacional Català, Joan Masot posa al dia l'Estat Català i dissenya una operació de gran envergadura per a l'alliberament nacional. Eren moments d'efervescència política entre els catalans de França, sovintejades peticions per a facilitar actuacions coordinades que es podien concretar amb reunions i pactes com Treva Catalana i, en conjunt, renovada força del nacionalisme català. Amb recursos no sobrats, però en principi suficients, inicia la publicació regular i amb gran difusió del butlletí Estat Català. Primer número: el maig de 1955. Comptava amb la dedicació entusiasta de l'abnegat Lluís Esteve, a Avinyó, i també d'Antoni Turró, a Marsella, i Salvador Bartolí, a Besiers, tots tres adherits al Consell Nacional Català... Afegim, en el pla anecdòtic, que Joan Masot utilitzava un cotxe Opel, requisat, que Joan Cornudella li va cedir el 25 de gener de 1937 —Joan Masot, vingut a Barcelona, dormia a «L'Or del







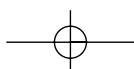

---

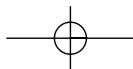
 Joan Masot i Rodamilans

Rin», quarter general d'Estat Català— i que el va tornar a París, el «18 de Septiembre de 1939. Año de la Victoria», a «Francisco Mar roquín. Coronel Presidente de la Comisión de Recuperación Material en Francia».

Cal cercar un primer acte de tot plegat amb el reagrupament de gent d'Estat Català a França, reunits a Avinyó el 26 de setembre de 1954, on residia ben introduït Lluís Esteve. Nombrosa assistència, present un delegat del Consell Central a l'Interior. Ho noticien en el primer número del butlletí, amb un retrat de Francesc Macià a la portada, una salutació i un editorial —amb indicis d'haver estat redactat per Batista i Roca—, que també es va divulgar en francès: «Represa a dins i a fora». «En tots els sectors —diuen— s'està produint una represa de contactes, activitats i posicions polítiques amb el propòsit de liquidar el règim de Franco». També expliquen: «Estat Català, en la resistència, s'ha integrat en el moviment del Front Nacional de Catalunya, el més eficaç i senyaler d'aquests darrers quinze anys». I conclouen: «Per a Espanya només n'hi ha una de solució: una confederació de pobles lliurement pactada. Per a Catalunya n'hi ha dues: l'anterior, o bé la independència, com a Estat propulsor d'una superior unitat europea». Els referents bàsics de sempre: Independència, Europa.

El Butlletí segon —juny—, amb retrat en portada de Lluís Companys, reproduïx un text del Consell Nacional, «El problema de les nacionalitats ibèriques», i un llarg editorial, «Ensenyaments de la Història», que tant podrien signar Batista i Roca com Miquel Ferrer. Però, pel que fa a l'editorial, sembla redactat o, si més no, transmès per Esteve Albert: Joan Masot li ho reclamava urgent en lletra del 23 de maig... Esteve Albert era el seu millor interlocutor, com també ho era per a Miquel Ferrer, que és com dir CNC, i per a Nadal i Mallol, que vol dir Ressorgiment i el grup nacionalista sòlid de Buenos Aires. Joan Masot contactava sovint Manuel Viusà, del Front, i a l'estiu va estar a Barcelona per a lligar caps amb amics activistes i especialment amb Joan Cornudella. Sense deixar de visitar la tomba del seu entranyable amic Daniel Cardona... Calia unificar voluntats a l'entorn del nou Estat Català reforçat. Però sense èxit: el Front s'havia autointerpretat com a partit. Caldria, doncs, mirar d'arribar a acords entre els grups existents per a la formació d'un front comú i, tot i que el Consell Nacional Català no interpretava amb prou claredat els postulats radicals d'Estat Català, és on s'objectivaven millors agafadors per anar endavant i, si fos possible, arrossegar-hi fins i tot els legalistes.






---

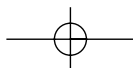
 El Consell Nacional Català
 

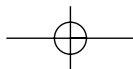
---

Tot l'any 1955 va girar a l'entorn d'impulsos per a establir posicions de partida en la nova situació que tothom veia a tocar, però cada partit o grup pel seu compte, amb criteris ideològics i estratègics difícils de mantenir a part i «considerar —es remarcava— el Consell Nacional Català com una mena d'Unió Catalanista adaptada als moments actuals i amb jurisdicció a l'interior i a l'exterior de Catalunya». Les reunions i pactes de Treva Catalana, en bona part promoguts per la delegació a França del CNC —Lluís Esteve, especialment Salvador Bartolí—, apuntaven en aquesta direcció, però amb recels i sotrats. El Consell Executiu a Mèxic era refractari a plantejaments de ruptura revolucionària separatista o que poguessin ser interpretats com a vel·leïtats de govern, com volien els de Cuba, ho reclamaven i ho creien del Front Nacional, i de fet cercava Estat Català. Des de Mèxic es cercava atreure capteniments individuals i de grup més moderats. Sempre, és clar, amb la idea de foc nou i no dependència a fórmules estrictes del passat. D'ací que es decantessin cap a la celebració d'una II Conferència per a debatre molts aspectes que no havien estat indicats o insuficientment definits en la primera.

Però ni els arribaven els recursos necessaris per a afrontar-ho amb la celeritat convenient i, en qualsevol cas, no era fàcil. A Santiago de Cuba, amb més sentit d'urgència, donaven per fet que en serien responsables: Macià i la seva estada a Cuba el 1928 sempre present. Però ni les seves relacions amb l'Havana eren prou cordials ni la situació política a l'Illa hi ajudava: no tardaria a arribar una situació de censura prèvia a les publicacions. També es va parlar de Montevideo, amb precedents per a acords al Riu de la Plata, i de manera recurrent va anar apareixent França, de primer Agde, després París... Allargar-se massa en el temps és sempre cultiu de divisionismes i des de Mèxic, tot i l'activisme que els caracteritzava amb tota mena d'iniciatives i intervencions, no era fàcil mantenir la cohesió necessària i aconseguir que els grups catalans no s'emboliquessin en la política espanyola, ben poc decantada a acostar-se ni tan sols a la idea de Confederació defensada pel CNC. Anaven més enllà i fins i tot els socialistes, a través de la seva publicació Adelante, no s'estaven de dir que després del gran contingent d'immigrants que llavors arribaven a Catalunya es donaria per acabat el moviment catalanista... Què en deuen pensar ara, amb una immigració tan o més sobtada i en principi més difícil d'assimilar? Artur Costa no es cansava de recordar que convenia més fer acte de presència en el moviment federalista europeu que no pas esperar que els espanyols acceptessin la tesi confederal peninsular. Avancem en el segle XXI, cinquanta anys després: què n'hem de dir ara?

Les relacions de Joan Masot amb el CNC, via Batista i Roca personal i via Miquel Ferrer epistolar, es van anar accelerant, amb excepcio-





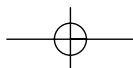

---

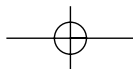
 Joan Masot i Rodamilans

nal identificació. Al segon, Masot li proposava, i hi insisteix, que es traslladi a França, perquè s'adona que només amb el seu dinamisme, el seu talent i el seu coneixement de la política catalana es podrien portar endavant els projectes engegats. Al butlletí d'agost de 1955 li publica una «Carta oberta» a Ambrosi Carrión i sovint li demana informacions i assessoraments concrets. Amb Batista, a causa de la possibilitat de trobades personals, especialment profitoses a partir de llavors, va compartir idees i actuacions amb intensitat inusitada. Seguint amb el Butlletí d'Estat Català podem identificar com a obra seva, no signat, la declaració sobre la política àrab del govern espanyol, el mes de novembre; l'editorial dels mesos de desembre de 1955 i gener i febrer de 1956, més, en aquest darrer número, l'article «La Defensa del Patrimoni Nacional». Al número de març, l'editorial i «L'Estat Espanyol contra les empreses privades», i en el número d'abril especial i commemoratiu, un rellevant «Homenatge» que ho és a la Unió Catalanista, complet. Continuem al juny amb «El separatisme castellanista i la colònia catalana».

L'any 1955 havia acabat amb l'entrada d'Espanya —l'Espanya franquista, perquè l'altra no figurava enlloc— a l'ONU, amb el beneplàcit aberrant de la Rússia comunista i els interessos estratègics dels Estats Units. Però per als catalans que així ho volien o acceptaven, podia interpretar-se com a senyal de canvis de fons possibles. És de llavors, per exemple, la gran operació, liderada per Jaume Vicens i Vives, per a crear un moviment català —res impedeix de dir-ne també catalanista— de signe monàrquic i que, el mes de maig, havia propiciat la visita de Josep Pla a Batista i Roca, a Cambridge, per a mirar de combinar una reunió amb Joan Estelrich, presumiblement acompanyat de Carles Sentís. Iniciativa exactament de qui? Quines haurien estat les propostes concretes? Estelrich coneixia prou Batista, segur que també l'admirava, com era també el cas de Vicens, més ara assabentats de les seves qualitats diplomàtiques, el ventall amplíssim d'amistats i contactes que mantenia i l'obra de caràcter internacional que portava a terme. I que no ens ho deixéssim, perquè segur que és un aspecte que devia pesar molt: Batista i Roca, amb el Consell Nacional Català i tot el seu entorn, era manifestament anticomunista. En tot cas, allò que compta i escau anotar és que Batista no va acceptar.

De l'estada de Josep Pla a Anglaterra i el seu contacte amb els nacionalistes catalans en va sortir un dels seus escrits característics, aquest sobre el doctor Josep Trueta, publicat al volum 16 de les seves obres completes, 1970. A ben segur que també va fer les corresponents anotacions i va escriure sobre Batista i Roca, però ara com ara només podem disposar d'una bona fotografia feta a Cambridge, obra del bon amic de tots dos Joan Gili, que és qui acompanyava a Josep Pla. Batista i Pla posen davant

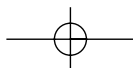


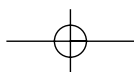


El Consell Nacional Català

Gili en una atmosfera d'evident cordialitat. I a Mèxic, els amics del CNC en deixaven constància, segons la ressenya que Miquel Ferrer en fa a base d'una lletra-informe rebuda, de la manera següent: «Batista i Roca parla de la visita que li ha fet Josep Pla, com a representant del grup de Destino esdevingut monarquitzant amb intencions d'organitzar un partit polític monàrquic català, sota el patronatge de Miquel Mateu, ex-falangista i sota la direcció directa de l'historiador Vicens Vives. Diu que Josep Pla portava l'encàrrec de demanar-li audiència per a Joan Estelrich i Carles Sentís». Sigui quina sigui la valoració que, històricament, se'n pugui fer, convé tenir present que tots eren catalans de primera línia, amb passats diferents —en casos concrets ben difícils de poder digerir, per més bona voluntat que s'hi posi— i, en qualsevol cas, una preocupació seriosa: el futur de Catalunya.

Sobre què es va parlar més i com? A Pla no el guanyava ningú, quan volia, per a escoltar qualsevol discurs i més si l'interlocutor era persona de la cultura, l'ampli camp d'argumentacions possibles i la finor intel·lectual d'un Batista i Roca. Més encara en companyia del culte i tan rellevant en qualitat humana Joan Gili. Quins arguments predominaven en ambdues bandes? El no de Batista certament anava reforçat amb reflexions sòlides sobre el perill de nous pactes, ara pel cantó de la dreta monàrquica, abans per tots els altres cantons, que no podien augurar res de bo... El fet que hi tingués un paper protagonista Jaume Vicens i Vives incloïa un valor afegit ben especial, tot i que, en la conversa, no hi fos la seva presència física, agradable i convincent com podrà testimoniar qualsevol que l'hagi tractat poc o molt. Convé també recordar que just llavors Batista i Vicens mantenien un viu intercanvi epistolar sobre temes històrics concrets i que, en certa manera, Batista tutelava l'estada del fill de Vicens a Cambridge... Batista, és clar, havia observat amb reticències l'aparició de Vicens i Vives en el panorama intel·lectual de l'interior, ja que havia de tenir present que uns estudis de geopolítica que li havien estat encarregats, des del Comissariat de Propaganda o des de Cultura, cap a finals de la Guerra Civil, havien estat la base d'un treball de geopolítica al servei d'Espanya. Però va adonar-se aviat que es tractava d'una ment excepcional encarant temes molt importants en la història de Catalunya i va maldar per entrar-hi en bona relació —segurament amb preocupació de professor per a influir-hi!—, la qual cosa es va produir de bon grat per ambdues bandes. D'una primera trobada a Perpinyà —sembla que l'estiu de 1954— Jaume Vicens i Vives en recollí maneres de veure diferents per a un millor profit de la Catalunya que servien. I li ho reconeix. Després, en un moment avançat de 1955 va estampar la dedicatòria següent a un exemplar del seu llibre *Notícia de Catalunya*: «A l'excel·lent català i bon amic J. Batista i



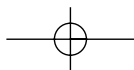


Joan Masot i Rodamilans

Roca. Que la Catalunya que ha estat i que confia en l'esdevenidor pugui triomfar de totes les adversitats». Queda pendent revisar els anys següents, fins al traspàs prematur de Vicens i Vives.

Just pocs dies després del pas de Josep Pla per Cambridge, una nova visita: Artur Costa, aprofitant un viatge de caràcter professional. Batista i Roca i Artur Costa: dos homes de tarannà educat, gens esperitats, radicalment catalans, ideals per a relligar millor Londres i Mèxic. Allà, Mèxic, també ho hem de tenir present, l'alçada geogràfica no estalviava l'amenaçar molts catalans amb greus perills per a la salut. Ara va ser Salvador Armendares, el mes de maig, que va haver-se'n d'allunyar una bona temporada. A l'agost, més lleu, però no seria l'única vegada, Miquel Ferrer. I ben més complicat, el novembre, Pius Arias... En tot cas, els maldecaps quotidians, aquests ideològics, venien de Cuba i aconsellaven descartar Santiago com a seu de la II Conferència. Montevideo, també contemplat, s'eliminava definitivament per quedar massa lluny d'uns i altres, i això feia que França guanyés posicions, amb Joan Masot que veia com madurava el seu pla agosarat per a situacions límit. Hi havia el delicat tema del Rosselló, que calia eludir a l'hora d'entendre la Nació com un tot, però tot i així s'insistia en Agde, per la proximitat a la frontera, que també es va anar deixant de banda precisament per això, amb decisió final a favor d'Avinyó i el Palau del Roure com a seu posada al servei dels catalans... Inquietada, la policia espanyola de Barcelona, amoïnava Joan Batista i Roca, el germà, i també la família de Robert Comet.

En un llarg informe que Batista i Roca envia al Consell Executiu —el mes de març de 1956—, sobre diverses actuacions en marxa, es refereix a la II Conferència en termes ben concrets. «Hauria d'ésser —diu— els dies 8, 9, 10 i 11 de setembre (dissabte, diumenge, dilluns i clausura el dimarts, dia 11)». «Hauria de ser essencialment constructiva, fixant un pensament polític i un pla de govern». «S'ha de pensar en un programa de terminologia moderada, però de contingut». «Cal fer la independència de Catalunya tot parlant de salvar Espanya: Catalunya, Democràcia, Confederació, sense oblidar les Terres Catalanes». Són alguns conceptes —poc convinents en la primera part per als que, com Joan Masot, ni poc ni molt els agrada Espanya ni res que s'hi assembli— destinats a no excloure, d'entrada, els amplis sectors del catalanisme mal disposats a deslliurar-se del tot de l'espanyolitat que arrossegueu. O que ens arrossega... Ell parla encara de París i es manifesta sobretot preocupat per «l'educació de les noves generacions —remarca— que no saben res de les nostres idees de vint anys enrere». En Batista i Roca no deixava mai d'estar present l'educador. Sabia perfectament, i no pas d'ara, que mai un poble podrà anar endavant sense una sòlida i suficient formació nacional.



El Consell Nacional Català

---

En una lletra del 9 de juny a Joan Masot, Batista considera que sobre el Rosselló «és possible que els francesos vulguin eliminar aquesta incògnita abans de resoldre una política favorable a nosaltres» i per això creu que seria útil una conversa d'ell «amb els amics F. i M». (dos interlocutors a les altes esferes de la política francesa) «per a tranquil·litzar-los i sobretot sondejar quin és el seu punt de vista». Això, diu, permetria «fer després una nota oficial del Departament d'Afers Exteriors del CNC». Batista concep la II Conferència «com una assemblea constituent que prepari tot un Pla de Reconstrucció Nacional». «Hauria d'ésser essencialment tècnica i hauria d'aplegar els especialistes catalans capaços d'enfrontar-se amb (els) problemes, estudiar-los seriosament i a fons, i proposar un pla realista, pràctic i eficient». «Així podem provocar dins de Catalunya un moviment de confiança en un grup d'homes amb esperit de govern i amb un pla seriós de reformes». En un altre punt remarca: «Cal demostrar al poble català que no som uns romàntics o uns idealistes, sinó gent pràctica capaç d'enfrontar-nos amb les realitats». Consideracions a l'entorn d'un projecte, compartit amb qui corresponia a França, de gran volada. Un equip excepcional: Josep M. Batista i Roca (Gran Bretanya), Joan Masot i Rodamilans (França).



**Joaquim Juanola**  
(1892-1967)



Empordanès de la Bisbal, «model de patriota —en paraules de Nadal i Mallol— que renuncia a tot benefici personal per creure que la tasca primordial és inculcar als catalans, desnacionalitzats per segles d'opressió, la consciència de llur personalitat nacional». S'inicià a Estat Català, però formava el grup que se'n separà: Daniel Cardona, Jaume Compte, Amadeu Oller. Amb aquest darrer, des de Caracas, impulsava el Moviment d'Alliberament Nacional. Abans de la República havia estat President de Pàtria Nova; durant la Guerra Civil va estar al front de Mallorca i després s'exilià a Bordeus. Va publicar (1945-1964) una sèrie d'opuscles separatistes.

**Joan Lucas**  
(1924 - 2001)



La incorporació de Joan Lucas i Masjoan al CNC, des de Suïssa —Wettingen—, va comportar un gran pas endavant. Coincidia quan Miquel Ferrer tornava a Catalunya i Batista i Roca es feia càrrec de la Secretaria General. D'una banda va permetre cohesionar els catalans actius d'aquell país i alhora reforçar llaços amb l'interior, on Joan Lucas es desplaçava en els espais de temps lliure de la seva feina. Antoni Lluç per a accions clandestines, amb Ramon Arrufat com a millor contacte amb la resistència nacionalista més radical. Era home fet per a l'acció, discret, però concret i expeditiu. A Suïssa presidí Casa Nostra i va ser puntal sòlid del CNC fins el seu traspàs.

Frederic Margarit  
(1889-1957)



Ricard Simó i Bach, en el seu llibre dedicat a Sabadellencs morts en exili, naturalment no va deixar de consignar-hi Frederic Margarit, xilè d'adopció des de 1907. Fundador, l'any 1906, del Centre Català de la capital. S'enorgullia de no haver militat en cap partit polític i d'haver propugnat sempre «l'alliberament absolut de Catalunya perquè sigui sobirana entre les nacions del món». Aquest radicalisme i allunyament de les ideologies li valgué el penjament de «feixista», un dels simplismes aberrants dels regionalistes, de la banda del marxisme. Va publicar, durant gairebé trenta anys, *Noticiari Català* on, entre altres, no hi mancà el seu conciutadà Joan Oliver.

Joan Masot  
(1900-1988)



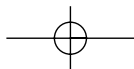
La voluntat d'independència de la Nació Catalana la primera meitat del segle XX té un nom: Francesc Macià. Qui en va recollir tota la intensitat de sentiment i envergadura per arribar a bon port va ser Joan Masot i Rodamilans. Macià comptava amb una certa aquiescència de França, mentre que Masot treballava a fons perquè fos França, pel seu interès estratègic i des del que hi ha de no jacobinisme —polítics occitans inclosos—, la que n'agafés la iniciativa. El suport a Catalunya mateix: tot el que hi hagués de macianisme i no a Espanya. El gran trasbals de les guerres civil i mundial, més les successives crisis del franquisme, n'abonaven les possibilitats.



## Sense unanimitats suficients

No hi va haver II Conferència aquell setembre de 1956. Una nova proposta, aquesta vegada des de Mèxic, preveia com a convenient els dies 21, 22 i 23 d'abril de 1957. S'anava d'una data significativa a una altra: Onze de Setembre, dia de Sant Jordi... Per a poder concretar en tot mancava la solidesa necessària, és a dir, unanimitats suficients. I sobraven divisionismes, sectarismes, capficaments de grup, més forts que no pas la generositat nacional reclamada. També, s'ha de reconèixer, actuaven en negatiu visions diferents que les llunyanies d'uns i altres no facilitaven superar amb facilitat. Però les condicions, en el moment polític espanyol i occidental, es veien favorables perquè es poguessin produir canvis, bé que amb una parsimònia que desesperava a més de quatre i que la cúpula del règim aprofitava per anar fent canvis de gent que no canviaven res... A Catalunya, un primer pas per anar girant pàgina havia estat donat el 1947, encara que afectés més primordialment sectors importants de l'Església. I no era negligible la sotragada de la famosa vaga dels tramvies, el 1951 —a la qual tants participàvem, actius i sense cap mena de consigna—, sense oblidar el Congrés Eucarístic de 1952, en aquest cas protagonitzat per l'Església espanyola, prou retrògrada, però que marca l'inici d'una vinguda de gent de fora, en progrés geomètric: notable en grans parts del territori, significativa, tan influent en la vida del país.

Eren temps de trasbals, sense sacsejades revolucionàries, però que al cap i a la fi comportava canvis. Josep Tarradellas hi estava atent, alhora preocupat pels pactes que feien els diferents grups a França i l'envergadura que anava agafant el Consell Nacional Català. Calia evitar que el




---

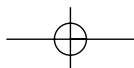
 El Consell Nacional Català
 

---

legalisme i el propi poder que hi recolzava poguessin ser ultrapassats per un dinamisme polític que el superés. D'ací que insistís a voler parlar amb Joan Masot, que hi accedí amb la condició que fos reunió de caràcter personal, sols, sense cap mena de representació. L'entrevista va tenir lloc —segons referència del propi Masot— a l'Hotel Londres de París, un vespre que no s'acabava mai de l'11 d'abril de 1956. Tarradellas volia dissuadir Masot de la idea que fos convocada la Conferència a França, fent-li veure el greu perill que hi havia de detencions i expulsions del país... Inútil, és clar, perquè Joan Masot sabia prou bé el que feia i on podia arribar amb les autoritats franceses. Llavors un nou viatge de Tarradellas a Mèxic —d'on en sorgiria el Decret de creació de delegacions de la Generalitat, no abans— amb noves llargues converses personals amb Miquel Ferrer i institucionals amb el Consell Executiu del CNC. La informació sintetitzada de tot plegat, divulgada posteriorment, és la següent.

«Josep Tarradellas —diuen— elegit President de la Generalitat de Catalunya a l'Exili el mes d'agost de 1954, durant la seva darrera estada a Mèxic va fer diverses consultes polítiques i també va consultar el Consell Nacional Català. A l'entrevista oficial hi va assistir el doctor Salvador Armendares, President del Consell Executiu; Ferran Llardent, vicePresident; Miquel Ferrer, secretari general; Ma. Dolors Bargalló, vicesecretària; i els consellers Pius Arias, Avel·lí Artís-Gener, Francesc Duran Rosell, Joan Antoni Palerm-Vich, el doctor Francesc Paniello i Llorenç Perramon. Contestant les preguntes sobre la possibilitat d'una acció conjunta o coincident entre les darreres institucions de la Catalunya autònoma trasplantades a l'Exili i el Consell Nacional Català, el nostre Consell Executiu va exposar el seu criteri dient que es podrien trobar punts de coincidència a base de considerar com a simbòliques les darreres Institucions catalanes i, per una possible acció conjunta, caldria partir de l'esperit que va animar al President màrtir Lluís Companys en signar uns decrets que donaven per superat el règim autonòmic, constituint veritables actes de sobirania. Aquells decrets foren aprovats pel Parlament Català i publicats al “Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya”; mai no foren anul·lats pel nostre Parlament ni impugnats pel Govern de la República Espanyola davant del Tribunal de Garanties Constitucionals. És a base d'aquell estat de fet i com a punt de partida que es podria trobar una fórmula d'entesa, considerant Catalunya en període pre-constituent, sense hipotecar la futura voluntat del nostre poble en lluita per l'assoliment de la plena sobirania nacional».

La II Conferència no es va celebrar. Un gran entrebanc —en bona part determinant— va provenir del Front Nacional de Catalunya, amb un capteniment equívoc. Amb raó i fonament s'havien creat un prestigi sòlid



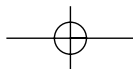
---

Sense unanimitats suficients

i Joan Masot, abans d'engegar el seu projecte amb Estat Català, va contactar Manuel Viusà a Perpinyà i Joan Cornudella a Barcelona mateix per a reunir esforços. Així ho proposava Masot: fer-ho «a l'entorn del nom d'Estat Català, l'esperit i la doctrina independentista del President Macià d'abans de la Generalitat» i entès el Front, d'acord amb l'origen, com una coalició de forces i no com un partit, segons la concepció manifesta de Viusà i de Cornudella. No s'arribà a cap acord i les diferències s'anirien accentuant: Estat Català en la línia més radical del Consell Nacional en el sentit de donar per superat el règim autonòmic de la Generalitat i el Front decantat a trobar fórmules d'entesa amb el President Tarradellas per a una acció conjunta sota el patronatge de les institucions. Estratègies diferents? Concepcions contraposades en la mateixa base de partida? Compromisos de difícil explicació? Fos el que fos, el Front Nacional de Catalunya resultava tanmateix legalista. Submissió al passat.

Malgrat tot, el projecte de la Conferència es mantenia i els contactes entre els diversos grups, a França, continuaven impulsats pels consellers residents amb especial dedicació, com anem remarcant, de Lluís Esteve. Una nova trobada a Tolosa, el 26 de setembre de 1957, en aquest cas entre els consellers actius a França i Batista i Roca d'Anglaterra, va registrar dues absències, no excusades: Manuel Viusà i Jaume Castells, del Front. Però això va ser quan ja s'havia produït un toc d'escàndol, definitivament distorsionador: Marcel·lí Perelló —d'entre els residents a Mèxic—, també del Front i representant del grup més radical de Santiago de Cuba, va fer circular una lletra explosiva, en la qual denunciava Joan Masot com a confident de la policia francesa, el Consell Nacional com a claudicant i qui sap quants penjaments dedicats a Miquel Ferrer, amb qui, diguem-ho de passada, el lligaven una amistat de molts anys i relacions molt estretes de caràcter familiar... Meditat, en una maniobra maquiavèl·lica de molt mala mena? Producte d'impulsos arrauxats? El que fos. El resultat va ser l'increment de les incompatibilitats, els distanciaments afeblidors i les ruptures. Dit altrament: la impossibilitat de presentar-se, el catalanisme més actiu, fent front comú per a aprofitar qualsevol avinentesa d'alliberament nacional o millora substancial en la greu situació creada amb el desastre de la Guerra Civil. Que s'anés tan directament contra Miquel Ferrer, ànima inicial del CNC, i contra Joan Masot, artífex d'un projecte confidencial que els del Front poc o molt havien de conèixer ja a aquelles alçades, fa de mal pensar. S'anava a destruir.

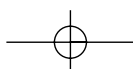
Només una maldat refinada o un pensament poca-solta i de sostre baix podia induir a qualificar Joan Masot amb aquests termes. En qualsevol cas, ingenu i greu error en la visió de la realitat i més encara parlar-ne en veu alta. Confidents de la policia ho són els delinqüents que paguen la



El Consell Nacional Català

pròpia culpa delatant «col·legues» o infiltrats fets amb la pasta de la falsedat i que amb això es guanyen la vida. La realitat d'un Joan Masot, i no solament d'ell, és una altra. El simple fet de ser foraster en qualsevol país comporta ser algú d'una manera o altra vigilat i, si s'és actiu en el que sigui, tothom sap que s'han de mantenir bones relacions amb l'administració i, si s'escau, amb la política i la policia. No cal dir, doncs, els bons agafadors que són indispensables quan pugem a nivells d'un Joan Masot, un Josep Tarradellas, un Batista i Roca... Cap dels catalans d'una certa envergadura, on fos, no va poder actuar mai amb eficàcia i immunitat sense bons avals en algun o en alguns dels sectors importants de la política i, consegüentment, la policia, en l'àmbit nacional —diguem-ne estatal— o en tot cas local. Catalans o d'on siguin. Amb el que això porta implícit de bona relació, informació adequada i, si ve el cas, col·laboració. S'entén, per altra banda, que les bones relacions s'estableixen també en línies d'afinitats ideològiques i de simpaties en els propòsits. Posats a l'Amèrica Llatina tot això pot donar-se en termes de rigor molt atenuat i, en casos d'ordre menor, fins i tot negligible, però pensant concretament en Mèxic o allà on predominaven els autoritarismes també hi són indispensables lligams personals i bones relacions. Als Estats Units i sobretot a Europa, molt especialment a França, ha estat sempre imprescindible disposar de bons suports per a moure's amb comoditat en l'entramat de controls directes i indirectes existents. Com qui diu tangibles només arribar-hi i prou que ho van ser per la gran massa d'exiliats que varen passar la frontera.

Els catalans dels Estats Units es varen moure sempre en l'òrbita dels demòcrates, a l'entorn sobretot de la vídua del President Roosevelt. Josep M. Batista i Roca, més que no pas en les seves amistats del Pen Club, l'escoltisme i medis acadèmics, mantenia agafadors sòlids al Foreign Office, des de 1938, i en destacats ambients del Partit Conservador, a més a més de poder fer i desfer a França, a partir de 1953, amb salconduits de plena garantia acceptats en sectors importants del camp diplomàtic —evidenciat també, més endavant, a l'hora de reivindicar a Alemanya el reconeixement del dany produït al President Companys— i a les autoritats departamentals d'allà on anés. Miquel Ferrer, en passar la frontera el 1939, també tenia els seus suports, com no podia ser altrament per a poder actuar com ho va fer i, en mancar-li, ho va passar ben malament. Separatista nat, adscrit al PSUC a partir del Bloc Obrer i Camperol, secretari general de la UGT a Catalunya durant la Guerra Civil, el mateix 1939, des d'una petita cambra d'hotel, va muntar un Servei de Recerca de Refugiats que aviat va agafar una envergadura inusitada amb muntanyes de cartes amunt i avall que va despertar tota mena de sospites i reticències, la qual cosa va provocar que la CGT francesa li retirés la confiança i és així com va caure a



---

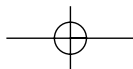
Sense unanimitats suficients

les mans dels anticomunistes francesos que el varen enviar al castell de Cotlliure, a la Catalunya del Nord, amb tanta mala sort que fos un català qui li infligís el tractament més abjecte... Joan Masot, per la seva banda, va tenir temps de sobres per a fer-se un bon lloc i amb més garanties en l'administració política francesa i anava sobre segur: les seves iniciatives tenien bones vies per a transitar, sense cap més servitud que la indispensable confidencialitat i una francofilia convençuda i decidida, en direcció corresponent a la seva no espanyolitat.

A Miquel Ferrer —CNC— Masot li escriu el 8 de febrer de 1956, amb còpies confidencials a pocs amics: «El període de les protestes, lamentacions, manifestacions culturals i literàries del nostre procés de recuperació nacional ja ha estat prou i massa llarg, per anar actualment de cara a una immediata acció ben ferma, ben decidida i sobretot ben definida». «Cal coordinar i relligar totes les coses que s'han anat semblant aquests darrers anys, per tal d'arribar a la concreció que ha d'ésser la d'un grup d'homes responsabilitzats i solvents que puguin portar, en el terreny de les realitzacions pràctiques, plans i projectes». Això volia dir encaminar la II Conferència per a la formació d'un poder executiu sòlid en vistes a preparar, de fora estant, la successió del règim anticatalà llavors impenant, però en crisi. Conscient de la importància que per si sols tenen els noms de prestigi —abans havien estat de primer Joan Casanovas a França i després Carles Pi i Sunyer a Anglaterra—, Masot proposava ara Manuel Serra i Moret.

El 13 d'abril de 1956 Joan Masot va redactar un informe «EXTRA CONFIDENCIAL», també amb còpies a un restringit grup d'amics, sobre l'esmentada reunió amb Josep Tarradellas a l'Hotel Londres de París, a qui va remarcar: «Tinc CARTA BLANCA per a desplegar totes les activitats que desplego actualment i les que desplegaré, mentre la conjuntura ens sigui favorable i la coincidència d'interessos que existeix avui entre Catalunya i França es mantingui». Afegia que aquesta impunitat es feia extensiva a tots els companys i amics que treballaven amb ell o al si dels organismes amb els quals es vinculava. Es referia a Treva Catalana, el Consell Nacional Català, Estat Català i els catalans de l'interior que es desplaçessin a França... Que quedés clar: per a Joan Masot i Estat Català no existia ni Generalitat ni President de la Generalitat, perquè havia estat una estafada. «Vaig empenyent el carro fins allà on pugui per Catalunya», li deia. «Mentrestant i aprofitant la conjuntura favorable, anem caminant, car la llibertat exigeix l'acció de cada dia i de cada instant».

Tot ben embastat, el gener de 1957, Mèxic enviava un primer «Butlletí d'Informació». «Vençudes les dificultats —diuen— que havien

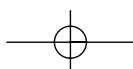


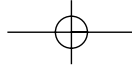
El Consell Nacional Català

sorgit... i un cop ratificat l'acord de celebrar-la a la ciutat d'Avinyó (Provença), s'inicien els treballs preparatoris amb el present Butlletí. La data definitiva serà donada a conèixer oportunament». Abans d'explicar quines són les «Normes generals» per a la participació i el funcionament, anoten l'«Ordre del dia»: I. Informe del Consell Executiu. II. Informe de les Delegacions del CNC. III. Formes diverses d'ajut a l'Interior. IV. Pla de Reconstrucció Nacional. V. Qüestions d'organització. VI. Renovació del Consell General i del Consell Executiu. VII. Proposicions... Conclouen el butlletí remarcant que «Els treballs podran anar signats amb el nom de l'autor o autors o bé amb pseudònim, tenint en compte les col·laboracions que tenim anunciades de l'Interior. El temari detallat per al Pla de Reconstrucció Nacional serà fet públic en el Butlletí número 2». S'anava per feina.

Però l'inveterat malefici que fa que els catalans es dediquin a disgregar i dividir-se, sovint pels aspectes més secundaris i aleatoris, impossibilitant així actuacions majoritàries de conjunt, va fer que tot plegat es perdés en via morta. I Joan Masot, amb tots els que li donaven suport, van haver de veure com es perdia una gran oportunitat que les circumstàncies i el bon fer oferien, per a la qual el Consell Nacional i la II Conferència eren la plataforma idònia. El servei que Joan Masot i Nosaltres Sols! havien prestat a les autoritats militars franceses durant els deu mesos primers de la guerra li conferien l'autoritat i la solvència suficients per a establir acords de principi amb gent qualificada de la diplomàcia i dels serveis secrets francesos per a una acció nacional catalana d'envergadura. Amb interès també de França, és clar. Seria a partir de la reunió de representants dels diversos grups i personalitats rellevants de dins i de fora de Catalunya a manera de convenció per a elegir democràticament uns responsables que haurien format un govern provisional de la República Catalana a l'exili. Són també paraules i expressions d'ell mateix a qui això escriu, en fer-ne memòria anys després.

Tolerància i impunitat garantides. Oferiment del Palau del Roure d'Avinyó. Presència de dos observadors francesos per a testimoniar ulteriorment de la correcció i legalitat en l'elecció dels responsables, els quals podrien presentar-se a la Banca Rotschild a negociar un emprèstic sense fixació de quantia per a donar el suport econòmic necessari a la realització projectada. A canvi d'aquest avanç financer hi hauria «la concessió dels treballs de renovació del material ferroviari de Catalunya amb l'establiment a la norma europea de l'amplada dels camins ferroviaris». «La mateixa operació podia negociar-se a la Banca Worms en cas de que el poder a França estés en mans de les esquerres». A fi i efecte que Batista i Roca tingués un coneixement directe d'aquests acords, encarats a un futur

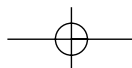




---

Sense unanimitats suficients

a curt termini, un dels principals interlocutors de Joan Masot els va convidar a dinar i ho va exposar novament. El pla incloïa, de manera immediata, l'acceptació de joves catalans a les escoles militars franceses d'Aviació, Marina i Terra i el suport a una Escola de Ciències Polítiques també per a joves vinguts de Catalunya. Joan Masot, amb Josep M. Batista i Roca i Lluís Esteve varen parlar-ne amb Manuel Serra i Moret, que va acceptar amb entusiasme presidir la conferència o convenció projectada.



Carles M. Espinalt  
(1920-1993)



La seva extraordinària personalitat, el seu tremp exemplar com a ciutadà català i la seva gran creativitat —boicotejat pels artífexs de la defallida Catalunya actual— encaixaven del tot amb els postulats bàsics que inspiraven i impulsaven el Consell Nacional Català. De fet hi col·laborava des de l'inici, a través dels nuclis més sòlids de la resistència nacional catalana que mantenien contacte amb Mèxic i Londres, però la trobada i plena relació directa es va produir amb la publicació d'un assaig de Carles Muñoz Espinalt —signant Pere E. Bauló— a la Revue de Psychologie des Peuples. Quan Batista i Roca va introduir el CNC a Catalunya el va incloure a la plana major.

Josep M. Murià  
(1907-1999)



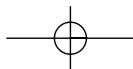
Josep M. Murià i Romaní, barceloní fill de pares barcelonins, arribà a Mèxic el 1942 amb la seva muller Anna Rouret —germana del diputat Martí Rouret— i el seu primer fill Guifré. De jove s'afilià i es mantingué sempre fidel a l'independentisme clar i net —separatisme, no a Espanya—, actiu a Estat Català i al Partit Nacionalista Català. Component de la Unió dels Catalans Independentistes, Mèxic i Santiago de Cuba, presents a la I Conferència Nacional. El 1959 s'instal·là a Guadalajara, on posà sòlides bases de catalanofília, òptimament cultivades i ampliades pel seu fill també Josep Maria, amb molts bons resultats, prou evidents, en la recent Fira del Llibre.



## Unió Federalista de les Comunitats Nacionals Europees

Els primers mesos de 1956 varen ser força marcats pels Jocs Florals celebrats a Cambridge. Batista i Roca, que s'havia vist obligat a no implicar-se gaire als anteriors celebrats a Londres, el 1947, ara n'agafà tot el protagonisme, en l'organització, en la bona difusió i amb un discurs presidencial del qual es va parlar molt... Al The Times, amb amplitud d'espai, s'hi llegeix: «Catalunya ha vingut a Cambridge». Joan Masot, que hi va anar amb la seva esposa, va ser hoste —en amabilitats, atencions i catalanitat de la millor mena— de Batista i Roca i del matrimoni Trueta: grans ments de la Catalunya moderna convergien, en afirmació i fidelitat nacionals, al cor de la civilització anglesa. De pas per Londres, de retorn a París, Joan Masot va explicar detalladament l'operació projectada a l'actiu Gaspar Alcoverro. Contemporàniament, la UNESCO es reunia a Madrid —sempre mes de maig— i el CNC i Treva Catalana, des de París, hi envien telegrams recordant la persecució de la cultura catalana i reclamant l'aplicació integral dels Drets de l'Home. El de sempre: la realitat viva i autèntica fent via malgrat tot i els detectors del poder, democràtic o no, organitzant els habituals festivals del cinisme d'elit...

En la mateixa línia de fer present Catalunya als organismes internacionals, des de la persistència honesta de qui té raó, Joan Masot va iniciar una nova via de col·laboració amb el CNC per anar posant Espanya contra la paret. No podria ser en forma directa, per imperatiu de la mecànica estatalista que coartava i coarta la llibertat de tants pobles. Però seria tasca positiva, eficaç. Lentament, és veritat, però no es guanya amb faci-

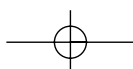


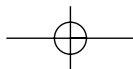
El Consell Nacional Català

litat el reconeixement mundial de l'existència d'un poble i els problemes que l'afligeixen. L'operació s'inicià a l'assemblea de Nova Delhi, el novembre de 1956, gràcies als bons oficis d'un amic de Joan Masot, el príncep Norindom Norindeth, de la delegació de Cambodja. Aquest diplomàtic asiàtic va entendre i va fer seu el problema de Catalunya, de manera que assessorava Joan Masot en el que calgués i és així com es va aprofitar que Grècia presentés una resolució que, bé que indirectament, defensava l'idioma grec i la cultura grega a Xipre i, com que era de caràcter general, també l'idioma català i la cultura catalana a Catalunya.

«Els anglesos —explicarà més endavant Batista a Masot, el 10 de novembre de 1958, per a resumir el problema—, fins a 1936, tenien una interdicció absoluta d'ensenyar grec a les escoles de Xipre: només ensenyaven anglès. Ara hi ha una certa tolerància de l'ensenyament del grec, però la situació no és encara satisfactòria». «La cosa ara s'ha complicat —afegia— perquè el cas de Xipre passa a discussió de l'Assemblea de l'ONU. La defensa britànica és dir q. és un afer domèstic fora de la jurisdicció de l'ONU». La complicació per a Catalunya és que això comportava un aflujament de l'entusiasme inicial que Batista havia aconseguit per a poder comptar amb el suport del Regne Unit en allò de l'afer que interessava a Catalunya i que els anglesos s'hi podien avenir. En tot cas, a Nova Delhi, el 1956, la resolució va ser aprovada per unanimitat i sense cap reserva per part d'Espanya, tot i que la comprometia: s'havien de prendre «totes les mesures adequades per a assegurar el lliure funcionament de l'educació» «respectant les tradicions nacionals, religioses i de llenguatge dels habitants». De la feina feta perquè fos així se n'hauria de presentar els informes corresponents en les pròximes assemblees.

Mentrestant, el CNC, amb data 23 de gener de 1957, va enviar una apel·lació a la XI Assemblea General de l'ONU, a nom del President, el secretari, els Presidents de les comissions de Drets Humans i de Política, i a Luther H. Evans, director general de la UNESCO. «Naturalment —ja escrivia Batista, el 14 d'octubre anterior, a Nicolau d'Olwer— Espanya no n'ha fet cas i la persecució continua». «Tenim, doncs, una base ferma per a tornar a la càrrega i demanar a la Conferència General q. va a reunir-se a París el 3 de novembre q. inviti Espanya a complir i a presentar el report q. té obligació de fer». «Per a preparar la gestió —va explicant— estic fent una sèrie de visites, al President de la Delegació Britànica i a les Ambaixades d'Uruguai, Marroc, Iugoslàvia, Israel, Suècia, Índia, USA. Puc dir-vos q. a tot arreu he trobat simpatia i clars desigs d'ajudar». «És clar, q. no és possible en la pròxima Conferència General plantejar un debat sobre Catalunya i contra Espanya. Però tothom coincideix en q. cal insistir en q. tots els Estats, inclòs Espanya, compleixin amb la Resolució

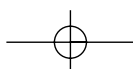


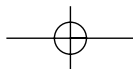


de Nova-Delhi, i sobre això sí q. hi haurà alguna nova resolució a la pròxima Conferència». «Potser no tocarem a Catalunya resultats immediats. Però tot coincideix a crear un estat d'esperit favorable, entre els catalans i en els cercles internacionals». Era tasca difícil, que reclamava gran abnegació i només recordant la duresa del règim se'n veu el valor, l'oportunitat i el mèrit. Era picar sobre tossuderia cavernària, matèria base etnocultural de massa gent a Espanya, i a més calia fer-ho en i des de medis internacionals viciats, entre altres coses, d'estatalisme.

Entre les múltiples activitats i temes tractats en les reunions habituals del Consell Executiu del CNC agafaven cada vegada més força els aspectes relacionats amb la projecció internacional. D'ací que n'haguessin fet cap del Departament a Batista i Roca i que, arribats a octubre de 1957, es decidís assignar-li la Secretaria General del CNC a Europa, amb més responsabilitat i llibertat d'actuació. Qui, al Consell Executiu, més atenció hi dedicava era Joan Antoni Palerm i Vich, amb bons contactes amb personalitats europees i ben relacionat amb intel·lectuals mexicans agrupats en un Círculo Internacional de Estudios Nacionalitarios —patrocinat pel CNC— i un butlletí bimensual —Pueblos y Naciones—, ell mateix autor d'articles sobre el tema a la premsa mexicana. És a partir d'aquestes inquietuds que varen entrar en contacte amb la Unió Federalista de les Comunitats Nacionals Europees, es va decidir intervenir-hi, es pagà una primera quota —60 dòlars anuals, a comptar a partir de primers de gener de 1957— i finalment s'acordà —31 d'octubre de 1956— traslladar tota la documentació a Batista i Roca perquè se'n fes càrrec i passés a ser-ne delegat permanent, ja en vistes del VII Congrés que se celebraria a Frísia els dies 6 al 8 de juny de 1957. En el primer número —gener/febrer de 1957— de Pueblos y Naciones, Palerm-Vich —així escrivia ell mateix el seu cognom— hi publica un assaig: «De la formación y desarrollo de la Nación», i Miquel Ferrer, a més de notes de Información Internacional, un dens article sobre «Los problemas Nacionales de la Europa Occidental».

Els compromisos acadèmics de Batista i Roca no encaixaven bé amb els dies del Congrés i la relació personal amb la direcció i els components de la Unió es va retardar. Cal afegir que érem en plena crisi en la preparació de la II Conferència, per altra banda amb un cert distanciament entre Batista i Mèxic, tot i que no fos del tot visible. A més a més, aquell estiu Batista portaria endavant una autèntica ofensiva de gran alè en el camp de l'agermanament occitano-català. I això sense deixar l'escoltisme, que s'estava refent a Catalunya i ell ho acompanyava, en bona part comptant amb la fidelitat incondicional i l'entusiasme de Jaume Font, un altre dels grans resistents nacionals de primera hora. En aquest darrer sentit, entre tants contactes que feia a Perpinyà i a Andorra amb gent de l'inte-



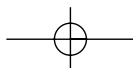


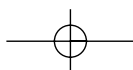
El Consell Nacional Català

rior, hi ha la trobada amb un altre amic de l'escoltisme, Antoni Serra, que li costà empresonament així que va retornar a Barcelona. Esteve Albert ho advertia, per exemple, a Miquel Guinart, el 28 de setembre de 1957: «Les démarches de Batista han excitat tant la policia que estan disposats a atropellar tot el que tingui relació amb ell». Batista va ser un dels catalans més vigilats a l'exili i ara els amoïnava molt el cas d'Occitània. Sempre segons Esteve Albert —novament a Guinart el 15 de novembre—, «l'expedient Occitània, encapçalat pel nom de Robert Lafont, està obert sobre la taula del Comissari Polo». Entre una cosa i l'altra, l'ingrés definitiu del CNC a l'UFCNE no es produiria fins a 1958, quan Batista comença a intervenir-hi, la qual cosa fa amb evident protagonisme.

La Unió Federalista de les Comunitats Nacionals Europees —Union Fédéraliste des Communautés Ethniques Eur opéennes, Federal Union of European Nationalities, Föderalistische Union Eur opäischer Volksgruppen—, amb seu a Dinamarca, a tocar d'Alemanya, era en certa manera represa de l'antiga Unió de Nacionalitats que actuava prop de la Societat de Nacions, en bona part impulsada per catalans, amb Francesc Maspons i Anglasesell al davant. La seva finalitat quedà precisada amb claredat en el VI Congrés, 1956, proclamant els principis bàsics del dret de les nacionalitats, el primer dels quals establia que: «Tota nacionalitat té el dret inviolable i inalienable a la protecció i manteniment de les seves característiques pròpies». El CNC, com hem vist, va demanar-hi l'ingrés i mentre es concretava l'adhesió, que efectuaria personalment Batista i Roca, Joan Antoni Palerm i Vich va publicar en el seu butlletí, editat en francès, alemany i anglès, l'escrit «El delictes d'ésser català». Recollir els escrits europeistes i reivindicatius de Palerm-Vich en publicacions no catalanes i també els d'altres catalans —Guiu Sobiela, per exemple, el propi Batista— és una de les tantes assignatures pendents.

El 12 de juny de 1958 Batista ja ha pogut comprovar que quedarà lliure abans de la data del VIII Congrés a Innsbruck —dies 24 a 28— i escriu al secretari Pavl Skadegard confirmant la seva presència, enviant la inscripció i demanant poder intervenir el dia 25. El dia 21 desembarcava a Dunkerke, iniciant un gran recorregut d'actuació catalanista com ja havia fet els estius anteriors. Tot a càrrec seu, és clar! El seu parlament va consistir en un llarg informe sobre la «Persecution of the Catalan People», divulgat també, més endavant, en francès. I, d'acord amb la petició que Batista i Roca va presentar al Congrés, el dia 28 va ser aprovada una declaració favorable que es posaria en coneixement del Consell d'Europa, el Consell Executiu de la UNESCO i la Comissió de Drets Humans de l'ONU. Durant aquells dies hi hagué —en un edifici de l'Ajuntament d'Innsbruck— una exposició de llibres usats pels alumnes de

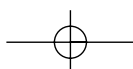


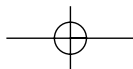


les escoles de les diverses minories nacionals en els estats on estan situades i Batista i Roca s'hi va fer reservar un espai dedicat a Catalunya, buit, amb quatre cartells on, en francès, italià, anglès i alemany s'hi llegia: «El català és la llengua de sis milions de persones. El seu ensenyament i el seu ús està prohibit pel govern espanyol en totes les escoles i centres educatius dels Països Catalans».

La participació de Batista i Roca en aquesta Unió Federalista es va fer notar tot seguit, tant pel que fa a la seva dinamització i efectivitat en les actuacions com per a un aprofitament cada vegada més notable en benefici de la reivindicació nacional catalana, en base a la llengua i la cultura. Hi va ajudar, no caldria dir-ho, el pes significatiu del Consell Nacional Català —llavors ja reconegut com a organització no-governamental a les Nacions Unides—, en nom del qual ell parlava, la seva gran cultura i, és clar, la seva experiència en el camp de la diplomàcia internacional. A tot això s'hi ha d'afegir una bona relació personal amb el secretari Povl Skadegard i la seva esposa... Superat, doncs, amb èxit el primer pas al si de la Unió Federalista, Batista va dedicar pràcticament tot juliol i agost a París, Occitània, Perpinyà i Andorra, torna a Cambridge pels seus afers acadèmics i a primers de setembre és a Ais de Provença —II Congrés Internacional de Langue et Literatur e du Midi de la France —, tot seguit entre Avinyó i Uzès —conferència sobre la Renaixença Catalana al VII Estagi de l'Institut d'Estudis Occitans—, París a la Conferència Internacional del Pen Club i preparació de la gran ofensiva prevista per al novembre a la UNESCO. Retorn ràpid a Cambridge amb l'inici del curs, també ràpida escapada aèria a Estrasburg, el diumenge 12 d'octubre, per a retrobar els amics de la Unió Federalista i fer avançar al Consell d'Europa el coneixement clar del problema de Catalunya i la consciència de la necessitat urgent de posar-hi remei.

Sempre que va ser possible va assistir-hi, a les reunions habituals de la Unió. A Aquisgrà, per exemple, el juliol de 1959 —amb una comunicació sobre «La Catalogne et les Droits Culturels des Nationalités»—, a Zuoz (Grisons, Suïssa), el juny de 1960, a Bruges, el maig de 1961 —on parlaria sobre «Federalisme i Confederalisme a la Península Ibèrica» (en lletra del 14 de març demanava al Front Nacional de Catalunya que la delegació catalana fos ben nodrida)—, a Aosta, el maig de 1963... El punt més alt en la relació de Batista/CNC/Catalunya amb la Unió Federalista es va produir el 1964, llavors amb el suport, logístic i econòmic, de Joan B. Cendrós, és a dir, Òmnium Cultural, quan va ser organitzada la vinguada a Barcelona d'una comissió per a l'estudi de «La situation de la Communauté Ethnique Catalane». En va resultar un llarg report àmpliament divulgat en els medis internacionals i europeistes. La terminologia



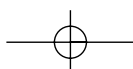


El Consell Nacional Català

---

emprada no podia satisfer del tot el nacionalisme català, però era l'acceptada en l'estricta normativa diplomàtica de la Unió... El signen el President Svend Johansen i el secretari general Povl Skadegard.

La persistència i bondat informativa, també podríem dir-ne educativa, de Batista i Roca feia possibles aquests passos endavant en la clari-ficació, a Europa, de la inqualificable tossuderia d'Espanya —o, si es vol, en aquest cas, del règim franquista— per a impossibilitar el natural desenvolupament de la vida nacional catalana, malgrat els mandats de les Nacions Unides. En principi havia estat una lletra —llarga, densa de contingut— adreçada el 29 de febrer de 1964 al ministre d'afers estrangers d'Espanya, Fernando María de Castiella, com a resultat dels acords presos en la reunió del Consell Central de la Unió Federalista a París, el mes de desembre anterior. En no rebre cap mena de resposta, la Unió va decidir no mantenir la confidencialitat prevista i en va fer arribar còpies personalitzades als 260 membres de l'Assemblea del Consell d'Europa a Estrasburg, que el dia 20 d'abril iniciaven una nova sessió. En la mateixa línia d'actuació, però amb caràcter general sobre «El dret d'autodeterminació per a tots els pobles» en «la Nova Europa, si és que ha d'ésser una construcció viable i progressiva» i no a partir de «la concepció antiquada de l'estat unitari i centralitzat», la Unió Federalista va aprovar una resolució en aquest sentit, presentada per Batista i Roca, en el XIV Congrés celebrat a Ratisbona el mes de juny d'aquell 1964... De fet, recordem-ho, s'insistia, en el pla més profund de renovació europea, en la resolució a favor de Catalunya aprovada en la primera presència, el 1958, del Consell Nacional Català en els debats en defensa dels pobles i les cultures per a incidir en les decisions del Consell d'Europa.



## H. Nadal i Mallol (1891-1978)



Enèrgic, precís, exigent amb si mateix, exactament plaçat en la veritat nacional, català tot d'una peça, aureolat amb els més bells atributs del seny. Si només fos per haver creat i sostingut Ressorgiment, la publicació mensual catalana de més llarga durada —56 anys!— i regularitat (1916-1972), Hipòlit Nadal i Mallol tindria assegurat setial d'honor en la Història de la Gent Catalana. Però hi ha molt més: això va ser a l'Argentina, en impecable català i bona presentació, referent a tot Amèrica, a l'exili i en general per al nacionalisme català. Llegir els seus escrits —editorials o articles— és retre homenatge a la catalanitat vivent i més ben definida. Exemple i guia.

## Francesc Paniello (1900-1971)



«El doctor Paniello era un home que reunia les millors condicions per a la realització d'un treball d'equip». És Miquel Ferrer qui en parla així, en comentar a Xaloc de Mèxic, des de Barcelona, el seu traspàs. «Poques vegades deixava d'assistir a les reunions setmanals. Les seves intervencions eren breus i concretes». Francesc Paniello i Grau era de Lleida, oculista i homeòpata. D'Estat Català, a punt per donar suport a Macià (1926) quan entrés a Catalunya per Prats de Molló. Adherit al Consell dit de Londres (1940) i puntal del CNC fins al darrer moment. En visita a Catalunya, el 1970, no es va estar de manifestar-se contrari a com s'encaminava el catalanisme.

## Miquel Pascual (1911-1981)



Miquel Pascual i Lucas, orfebre, d'Estat Català. Actiu a l'exili de Tolosa, després Narbona al Casal de Catalunya. Casat amb Armonia Figueras, també nacionalista. Varen emigrar a La Paz, Bolívia, que és on, el 1953, s'adherí al CNC. Tot seguit es desplacen a Montevideo i és des d'allà que en tot moment va acompanyar i donar suport a les iniciatives que provenien de Mèxic i de Londres. Sobre Josep Tarradellas deia: «Només vol figurar i maniobra per a sobreviure del daltabaix que se'ls presenta a tots els polítics de professió que tant de mal han fet a la nostra terra». No va poder satisfer el seu propòsit de retornar i ser útil a la causa nacional, tan mancada de força suficient.

## Antoni Peyrí (1889-1973)



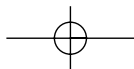
Nat a Tarragona, nét de pagesos de Porrera, fill de metge. Dermatòleg, polític, escultor. Casat amb Josefina Macià i Lamarca, filla del President Macià. S'exiliaren el 1938, primer al Rosselló, després a Montpeller i Maracaibo, a Veneçuela, més endavant Monterrey, a Mèxic, finalment a la capital d'aquell país. Potser perquè l'exili i l'oposició en general insistien més en l'antifranquisme i en la cultura, considerava que convenia tenir una idea clara del poder i com assolir-lo. D'ací la seva llarga reflexió sobre El Poder polític, amb anticipacions a Ressorgiment els anys seixanta, fins a arrodonir-ho en el llibre editat per Manuel Viusà a París, el 1972, així encapçalat.



## UNESCO, París 1958

«Tots plegats —deia Batista i Roca a Nicolau d'Olwer, en una lletra del dia 12 de gener de 1955 (datada erròniament 1954)— tenim prou experiència del que són les organitzacions internacionals i del cas que poden fer d'un problema com el nostre. Certament no hi ha cap motiu per a que ens fem il·lusions. Però això no vol dir que nosaltres no continuem en el compliment dels nostres deures envers Catalunya, no per cap estímul ni amb gaires esperances, sinó com un compliment quasi kantià del deure, i perquè, fet i fet, una causa com la nostra és una causa justa». «I d'altra banda —afegeix—, si no ho féssim nosaltres, qui ho faria? I quin exemple s'hauria deixat a les generacions joves que creixen dintre de Catalunya?» Parla el gran educador de Catalunya. Fa gestió internacional, no descarta el seu paper d'ambaixador permanent i arreu, i alhora fa pedagogia. Allò que fa no és important només pel que es pretén obtenir, sinó també pel seu valor exemplar, perquè en fer-ho es dissenyen camins vàlids d'aprenentatge i necessària continuïtat nacional.

L'Assemblea General de la UNESCO, el 1958, es preveia especialment tensa per a la delegació espanyola. A Nova Delhi, dos anys abans, com hem vist, havia estat acceptada una resolució per a garantir el funcionament lliure de l'educació i l'obligació de presentar-ne una informació adient, i ara arribava l'hora de demostrar-ho. Espanya no havia estat fidel al seu compromís i tothom, o majories de representants, ho podien saber, per si mateixos o per les queixes que Catalunya, és a dir, el Consell Nacional i personalitats, havien anat fent circular. Des de París mateix, aquell estiu, Batista i Roca hi treballava amb la valuosa col·laboració de



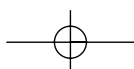
El Consell Nacional Català

---

Joan Masot. N'hem parlat abans. Hi havia també el repte d'assegurar, el 1959, a París, una celebració extraordinària dels Jocs Florals en commemoració del Centenari, per a la qual cosa calia aconseguir un Consell d'Honor Internacional de gran pes: Pau Casals, André Chamson, Albert Camus, Marcel Bataillon, Jean Serrailh, Henri Torres... El rector de la Sorbona hi representaria el ministre de Cultura del Govern francès. Cal assenyalar-ho: la catalanofília intermitent de gent de l'Estat francès a punt per a ser aprofitada. Però sobretot la UNESCO: era una ocasió excepcional per a posar contra les cordes el govern espanyol. Entre d'altres, el príncep Norodom Norindeth no havia deixat en cap moment d'ocupar-se'n i d'assessorar. I, de passada, escau preguntar: en quina mesura pot haver influït tot plegat en l'atac al cor, el 20 de juliol, de Joan Estelrich? La posició espanyola, reprovable per a qualsevol català, no era pas fàcil de defensar. O simplement suportar.

Batista i Roca insistia que ara convenia deixar de banda l'aspecte patriòtic i de reivindicació sentimental per a centrar l'acció en les raons més estrictament jurídiques: els acords s'han de complir i Espanya no ho feia. Per això a la reunió de la Unió Federalista —el 12 d'octubre a Estrasburg— es va parlar de la conveniència de formar una Comissió Internacional de Juristes per a redactar un dictamen sobre la persecució de la cultura catalana en relació als principis bàsics de les Nacions Unides. Però ja abans el CNC, amb Batista i Roca i Joan Masot al davant, havia iniciat un atac frontal focalitzant tots els punts sensibles del món diplomàtic que giraria a l'entorn de l'Assemblea i, quan arribés l'hora, dia a dia, en una operació coordinada mai vista i mai més repetida, en la qual varen cooperar molts catalans actius de les delegacions del CNC pressionant, influïnt o simplement informant a qui corresponia en cada país.

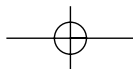
El CNC a Mèxic, mentrestant, no deixava la seva línia de denúncies. El 13 d'agost a l'Organització Mundial de la Salut i a la Comissió de Drets Humans amb «una nova prova de la política genocida que practica el règim dictatorial espanyol contra el poble català» amb referència a una greu discriminació que s'acabava de produir en matèria de sanitat. El mateix dia a John Foster Dulles, secretari d'Estat dels Estats Units d'Amèrica, recordant una vegada més que la nacionalitat catalana —Catalunya, el País Valencià i les illes Balears— viu sotmesa «a la tirania espanyola actual». El dia 27 del mateix mes a la UNESCO i a la Comissió de Drets Humans demanant el seu suport per a que el poble català pugui utilitzar el seu propi idioma en la premsa, en els llibres i a tots els centres de l'ensenyament... El 17 de setembre, ja com a inici pròpiament dit de la campanya, Josep M. Batista i Roca encapçala un Memoràndum dirigit Luther Evans, Director General de la UNESCO



UNESCO, París 1958

—amb Pere Bosch i Gimpera, Pau Casals, Josep Carner, Joan Coromines, Lluís Nicolau d'Olwer, Rafael Patxot i Manuel Serra i Moret—, constatant que la llengua catalana continua prohibida a l'ensenyament, la premsa i els llibres, i demanant que es prenguin les mesures convenients de protecció.

«No podem esperar —diu Batista a Masot en lletra del dia 10 d'octubre— una condemna directa i específica a Espanya», però es tractava «de tendir a obtenir una Resolució que reforcés l'aplicació de la de Nova Delhi, en els termes més apremiants possibles». El dia 23 Batista informa a Skadegard que H. Saba, conseller jurídic del despatx del director general, li ha fet saber que la comunicació ha estat acceptada i passada al President del Consell Executiu. «So —remarca Batista—, at least this first step has been successful». Era un procediment de rutina, però el cas és que, contràriament al que creia Nicolau d'Olwer, i no només ell, aquests papers eren llegits, no anaven directament a la paperera... Catalunya, si més no, aconseguia fer-se escoltar! I en aquestes petites victòries, el poble català, cada català a la seva manera i des del seu lloc, feia garantia de futur. Batista aprofita la seva lletra a Skadegard per a suggerir que la Unió Federalista envii una comunicació a Vittorino Veronese, President del Consell Executiu —presumible nou director general, amic de Ramon Sugranyes de Franch, a qui Batista escriu per parlar-li de l'afer— i el dia 28 ja li pot agrair que ho hagués fet, perquè era exactament el que els convenia. Batista i Roca havia d'atendre els seus compromisos a la Universitat de Cambridge —amb plena satisfacció acadèmica, però no tant pel que fa als serveis administratius que a vegades li han de reclamar certs requisits— i això el va obligar a deixar França, on torna a finals de setembre i hi fa una nova escapada, com hem vist a cop d'avió, per a fer presència a Estrasburg el 12 d'octubre. A partir de l'endemà ja no podrà moure's d'Anglaterra fins el 19 de desembre i la seva actuació a la UNESCO serà a base d'una densa correspondència amb Masot i amb qui convingués, més anades i vingudes de Cambridge a Londres. Visita el cap de la delegació britànica a l'Assemblea General de la UNESCO, les ambaixades de Suècia, amb converses amb qui dirigia la delegació sueca, de l'Uruguai, Iugoslàvia, Marroc, Israel... A Josep M. Trias i Peitx —20 d'octubre— li demana «fer una nova gestió per Catalunya prop dels representants del Vaticà a París» i aprofita bons amics per passar informació al ministre d'Afers Estrangers de Noruega i Dinamarca. Alhora, a partir de gent del CNC, sempre segons demanda Batista/Masot, es fan gestions a Brussel·les, Mèxic, Xile, Argentina, Cuba, que, en alguns casos, envien directament denúncies a la UNESCO. Els amics de Veneçuela obtenen un magnífic Manifest en favor de la llengua catalana, encapçalat per Rómulo Gallegos. I Joan Masot, per la seva banda, actua també amb l'acord i l'as-

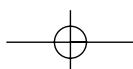


El Consell Nacional Català

sensorament de Guy Menant —«Le Sillón»— sempre acostat a Louis Joxe, Ministre a l'Assemblea Nacional.

Tothom hi posava el coll. Però certament varen excel·lir Amadeu Oller i Joaquim Juanola en obtenir el document esmentat, signat per la plana major de la intel·lectualitat veneçolana, el qual conté un missatge final que encara ara es resisteixen a escoltar tants castellanoparlants de totes les capes socials i del saber: «La lengua castellana, que tiene una brillante historia, no debe ser mancillada con el intento de imponerla a los catalanes por la fuerza o por la coacción». Posats a l'actual «democràcia» guanya un premonitori relleu la darrera frase... Joaquim Juanola va divulgar àmpliament aquest manifest en el document núm. 5 del Moviment d'Alliberament Nacional de Catalunya que protagonitzava. I Batista i Roca, el 22 de novembre, va escriure una lletra d'agraïment a Rómulo Gallegos redactada en els següents termes: «No vacilo en afirmar —diu Batista en la part central— que este documento será recordado en la historia de la lucha de los catalanes por el libre uso de nuestra lengua, pero quedará sobre todo como ejemplo admirable del espíritu generoso y magnánimo de los venezolanos. Más aún, este documento sienta doctrina sobre las relaciones de mutuo respeto y armonía entre los diversos elementos que se hallan dentro de este complejo vario y dispar del vasto mundo hispánico. No en vano Bolívar lanzó en vuestra patria el primer grito de libertad de todo un continente, que catalanes como Gual y Picornell habían presenciado». Per un error que no ha estat possible esbrinar, aquesta lletra, enviada a Caracas, no va arribar a les mans del destinatari, però ha pogut ser recuperada.

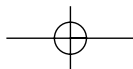
Es pretén arribar al mes de novembre amb una divulgació màxima del fet català i, alhora, amb una idea clara del que es pretenia a l'Assemblea, en mínims: insistir sobre la resolució aprovada a Nova Delhi i la necessitat urgent de l'aplicació dels preceptes que s'hi indiquen, directament favorables a la llengua catalana en l'ensenyament, bo i mirant alhora d'introduir, difícilment possible, alguna referència explícita al cas català. Batista i Roca —25 d'octubre— reuneix novament les personalitats signants del memoràndum del 17 de setembre per a una apel·lació dirigida als membres del Consell Consultiu i a tots els delegats designats per a l'Assemblea. Són documents, repetim, que circulen en francès, anglès i espanyol, segons el que convingui en cada cas, i també en català per a informació a les publicacions, entitats i penetració a l'interior. Una feina i unes despeses considerables. Es pot deduir —diu Batista a Masot el 16 d'octubre des de Cambridge— «que no podran fer res que pugui interpretar-se com un atac a Espanya, però tots estan disposats a defensar el principi bàsic de les Nacions Unides de respecte a la llengua i la cultura



de tots els pobles i aplicació en la pràctica de la Resolució de Nova Delhi». Pragmatisme des de la radicalitat.

A partir del 16 d'octubre la relació epistolar entre Batista i Masot s'accelera. Masot havia iniciat la seva tramesa de missives i material informatiu el 26 de setembre, s'hi confirmà el 18 d'octubre i fins ben avançat desembre un escollit grup de col·laboradors rebíem còpia dels seus reports a Batista i Roca, diaris en una fase central. Als de l'interior —sempre Esteve Albert al davant— els demana que intel·lectuals visitin i informin els cònsols de França, Anglaterra, USA, Suècia, Noruega i Grècia, perquè ho transmetin a les seves delegacions. En arribar el 6 de novembre Masot inicia les seves gestions personals i directes i diu a Batista: «De la meua visita d'avui en dedueixo que caldria que vagi cada dia a la UNESCO per treballar amb la més gran intensitat». I així ho va fer, amb correspondència puntual de Batista i Roca, que estudiava amb precisió de diplomàtic experimentat tot el que Masot li comunicava i la voluminosa paperassa que li enviava. Ràpid i concís, anant sempre directament al gra. Eren lletres llargues, de suport logístic, informació, assessorament i sovint amb instruccions concretes. «M. Tore Tallroth, és membre de la Delegació a París (de Suècia) i és ell q. hauríeu de procurar veure». «Caldria tornar a establir contacte amb M. Nekrouf (del Marroc) amb qui parlarem vós i jo». «No deixeu de posar-vos en contacte amb Landaburu (el basc Javier de Landaburu), puix treballant dins d'UNESCO, us pot ésser molt útil». «De moment me sembla que vós hauríeu de prosseguir els contactes amb Delegacions q. convindria q. visitéssiu dient q. ho feu a conseqüència de les visites q. jo he fet a les respectives Ambaixades a Londres en les quals em prometeren informar els Governos del seu país i enviar-li la documentació nostra». Eren les delegacions d'Israel, Suècia, Noruega, Iugoslàvia i Bèlgica. Pel que fa a aquest darrer país Batista compta amb la col·laboració d'un bon amic, el professor Delbouille de la Universitat de Liège.

Davant d'un primer punt de desencoratjament per part de Masot, Batista acaba la lletra del dia 10 amb unes paraules que varen fer venir llàgrimes als ulls de Joan Masot: «Endavant, Masot! Quelcom obtindrem, si més no hem ja plantejat el cas de la persecució de la cultura i la llengua nostra davant de 80 delegacions de tot el món». Masot no renunciava a continuar, però sentia malestar en no poder penetrar més a prop dels debats de la Conferència, més al cor d'aquell organisme mundial que físicament tenia tan a mà. Cal tenir en compte que li mancava la presència del seu amic cambodjà, a causa que havia estat obligat a retornar al seu país just abans de la Conferència, i per altra banda perquè, és clar, topava amb els murs gruixudíssims de la normalitat establerta. Però treballava fort: recollia tota mena de documentació i d'informació i ho passava a Batista



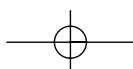
El Consell Nacional Català

---

—de molta de la qual se'n quedava còpies ell mateix i ara la podem trobar dispersa entre l'Arxiu Nacional i el CEHI—, entregava documentació catalana a membres de delegacions que no en tenien o no la tenien present, sostenia llargues converses per a exposar el problema català i explicant les raons puntuals de la seva presència, dinava al restaurant dels delegats per veure amb qui podia coincidir... Recordem que Joan Masot era un home de molt bon aspecte, més aviat alt, parlava un francès perfecte, extremadament educat i molt persuasiu. Era un bon diplomàtic, que sabia quan i com es podia fer escoltar.

En general ben acollit, se l'escoltaven i sovint trobava gent que ja havia estat a Catalunya i sabien bé de què els parlava. «Ah! Vostè és el senyor Masot del qual tothom parla per aquí aquests dies!», li digué el basc Javier de Landaburu quan finalment varen coincidir. A la delegació de Veneçuela va ser rebut «de manera veritablement inesperada», diu. «Dues Secretàries molt amables. La més gran resulta que us coneix de nom i coneix la vostra signatura... i us coneix per haver estat Secretària del Senyor Irujo a l'època del CN (Consell Nacional de Catalunya). També coneix i recorda perfectament el senyor C. Pi i Sunyer, etc... Filla de basc coneix perfectament el nostre afer i la persecució de que foren i són víctimes els bascos... m'ha explicat que les autoritats franquistes havien obligat la seva família a retirar del cementiri la llosa de la tomba del seu pare perquè portava inscripcions en llengua basca..». «M'ha dit que era ella que havia rebut la comunicació que varem adreçar a totes les Delegacions i que va tenir una alegria al constatar que els catalans no desarmaven i que continuaven la lluita». El delegat suplent de l'Argentina havia estat de jove a Catalunya i en recordava que «s'hi trobava tanta premsa catalana com espanyola». I a la delegació noruega hi va trobar un professor catalanòfil amic de Bosch i Gimpera...

El dia 27 —com es llegeix en el report corresponent— va ser un dia d'alegria. Joan Masot va fer-se present a una sessió de treball i va «tenir la sort d'assistir a una desfeta d'Espanya», la qual intentava fer «modificar certs punts del paràgraf 38 relatiu a la conveniència d'educar els infants de cada país en el coneixement de les tradicions, realitzacions i aspiracions de llur nació», però els delegats varen comprendre la maniobra i la seva proposició va ser rebutjada per aclaparadora majoria... El report corresponent a aquest dia —el divuitè, segons va assenyalar— és dens en reflexions. «La UNESCO està posant a les nostres mans una eina meravellosa de la qual caldrà saber servir-se'n» encara que «la seva eficiència no sigui immediata». «Aquells que diuen que aquesta mena de gestions no serveixen per a res és perquè no volen anar a la lluita, vençuts —com estan— per endavant». «Hem de constituir un equip d'especialistes que

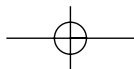


UNESCO, París 1958

tingui per missió aquesta acció constant» «amb els catalans i no catalans». «L'essencial és que emprenguem l'acció i que la mantinguem constantment, car de la meravellosa experiència que estic vivint aquests dies en trec —ara més que mai— la convicció de que totes les esperances i totes les ambicions ens són permeses. Separació d'Espanya. Integració a Europa».

El gran èxit arribà el dia 2 de desembre, just quan va correspondre a Espanya presidir. Grècia presenta la seva proposta de resolució amb un discurs explosiu, segons que reporta Masot, només va intervenir amb molta moderació el delegat anglès i, posat a votació, l'aprovació va ser total, inclosa Espanya! «Com atrevir-se a votar en contra davant una tan gran unanimitat», diu Masot. Grecs i catalans —amb Masot hi havia un membre d'Estat Català vingut de Barcelona— es van estrènyer les mans amb efusió. I afegeix: «Naturalment que seria pretensions i estúpid de pretendre que recau sobre nosaltres cap mèrit en aquesta votació... però, que ens sigui permès de creure que tanmateix de quelcom haurà servit la gestió ininterrompuda de vint-i-dos dies (alguns d'ells al matí i a la tarda) que s'ha fet i el centenar de visites i distribució de targetes en nombre encara més important que he fet amb aquest motiu... les quals, amb els documents distribuïts, han estat per molta gent una veritable revelació del problema català i de la precarietat del règim establert per la violència a la Península Ibèrica».

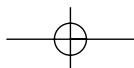
Era, en tot cas, modèsties de rigor a part, un triomf diplomàtic de Catalunya. Per altra banda, l'obtenció d'una «nova arma... per a prosseguir la lluita i mantenir la pressió contra Franco», com deia Batista. La Resolució no feia res més que fer memòria als estats membres dels compromisos contrets. Poca cosa per a una Catalunya que vivia sota la fèrula persistent d'una Espanya obcecada amb la mania d'espanyolitzar el poble català, descatalanitzant-lo. Perquè això és Espanya: allà on crea o aporta el que aporti ho fa destruint o, en el millor dels casos, desllorigant el que hi ha... Però se li posaven pals a les rodes, se la posava en ridícul, de fet se la debilitava. N'arribaven alguns beneficis immediats a Catalunya? Pocs, si és que se'n poden detectar. Era més aviat feina per a obtenir beneficis a termini més llarg. És a dir, la salvació de la identitat catalana que, a poc a poc i amb certes distensions per part del règim, s'anava refent. I en aquesta direcció va continuar lluitant el Consell Nacional Català. A la UNESCO i arreu, en una actuació multifrontal que desconeixia el desànim i el descans. Aquell 1958 va marcar un punt d'intensitat màxima, però no era el primer ni seria el darrer. Tot per una Catalunya catalana, lliure, sobirana, independent.



El Consell Nacional Català

---

Catalunya havia tingut —i té—, a la dreta i a l'esquerra, molt bones aportacions per a la reconstrucció nacional. Malauradament, però, també a la dreta i a l'esquerra, massa errades i capteniments suïcides: en el procés malforjat d'espanyolització, en la destrucció nacional. Són les desviacions i els enfrontaments interns, tot introduït per la malastruga intromissió del nacionalisme expansiu espanyol. En plena Guerra Civil, desfermada per aquest nacionalisme, Joaquim Renart, en el seu valuós Diari —nota del 28 de desembre de 1937— anota: «El catalanisme de la Lliga ens posà la llufa i el de l'Esquerra ens enredà». Calia, doncs —cal!— reforçar les posicions positives. A l'esquerra i a la dreta. Batista i Roca, des de feia anys, com a ambaixador plenipotenciari —en sentit estricte amb el President Companys, ara en certa manera autodesignat i amb el CNC— per a una defensa i uns ideals que d'una manera o altra, no sempre amb prou consciència clara, comparteixen majories de catalans. Ésser català, mentre se'n manté plena vigència, poc enterbolida, fa de bon pensar-hi i tenir-la present. I, consegüentment, de bon fer. I és aquest exercici mental i operatiu que homes com Batista i Roca havien preconitzat des de sempre: a la Unió Catalanista, a la Protectora, a l'Excursionisme, als Ateneus, a l'Escoltisme, a Palestra, amb la catalanitat més rotunda de la Generalitat, amb l'antifeixisme a la Guerra Civil, amb el Consell Nacional de Londres, amb les entitats i publicacions catalanes, amb el Consell Nacional d'origen mexicà i la col·laboració valuosa d'aquest gran combatent per Catalunya que era Joan Masot d'Estat Català.





J. Pineda i Fargas  
(1894-1973)



La independència de Cuba va donar pas a una onada generacional definida amb formulacions clares de separatisme, sense ambigüitats. En molts indrets d'Amèrica i a Catalunya mateix ho defineix amb decisió Francesc Macià. Un pensament que fa un primer ple les primeres dècades del segle, que és quan Josep Pineda i Fargas arriba a Cuba i el moviment nacional català s'hi manifesta amb força, cohesió i inusitada eferescència. No agradà gens que no es mantingués la República Catalana i la Guerra Civil certament desconcertava, però als primers anys quaranta es reprèn el combat independentista. Va confiar en Fidel Castro, però el defraudà i va haver de marxar.

Josep Planchar t  
(1918)



«Els separatistes catalans volem una República Catalana amb plenitud de sobirania». «L'ideal d'independència de Catalunya amb la base efectiva de l'Estat Català, destrueix ja de sí tot egoisme de partit». Són paraules de Macià, escollides a l'atzar, que dissenyen la bandera que ha mantingut ben visible, amb inusitada fermesa, Josep Planchar t i Martori. Ningú amb més persistència, abnegació i dedicació ha estat fidel a l'emblema nacional macianista: Estat Català. Guerra Civil, opressió, empresonament, embolics, alienacions partidistes: res l'ha mogut de la voluntat de servir el gran missatge de l'Estel Solitari. Desoït, però sempre vàlid, a punt per a indicar el camí.

### Vicenç Riera Llorca (1903-1991)



Certament, no hi és aliè l'haver tornat a Catalunya, però el fet és que —com en el cas d'Avel·lí Artís-Gener— Vicenç Riera i Llorca forma part del (lamentablement) reduït grup d'exiliats que han vist reconeguda i fins i tot popularitzada la seva personalitat. Quants altres silencis i negligències encara!... Entre altres activitats i creacions, escau destacar l'haver mantingut el llistó ben alt amb la revista Pont Blau, sense cap mena de dubte una de les millors publicacions de l'exili, amb molt bona qualificació en la història de la premsa catalana. Hi va dedicar 12 anys (1952-1963) dels seus vint-i-set de vida a la capital mexicana, on va arribar el 1942.

### Marian Roca (1886-1976)

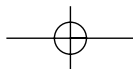


Marian Roca i Munter era home extremadament modest, tot i la seva reconeguda vàlua. «Jo no sóc ningú», deia un dia amb el seu tarannà de vell treballador que no vol saber res de vanitats i de protagonismes. Però no era pas aquesta la idea que els altres en tenien. Fidel Miró, per exemple, afirmava que era «d'una gran vàlua humana». I Ramon Fabregat, que l'havia tractat de tota la vida, des dels llunyans dies del Foment de Reus i de la creació a les Borges Blanques de la Joventut Catalanista, afegia a la seva revista Xaloc: «Una figura que no s'esborra al pas del temps perquè és història viva». Al CNC i en la continuïtat nacional com a Poble, era un puntal sòlid.

## Per la catalanització de Catalunya

Un dels aspectes que feien de més bon viure aquells anys de la diàspora catalana i tancament de la frontera era la remarcable interrelació existent malgrat l'obstinada separació que el règim imposava. Ho diem potser per haver-hi arribat, haver-ho viscut, bastants anys després del 39 i sense cap condicionament polític. El cas és que la gent —a París, a Londres, a Mèxic, a Buenos Aires, on fos— tenia manera de saber no solament com anava la vida a Catalunya, sinó també què feien i pensaven els grups actius. I, a l'interior, eren molts els que tenien notícies del que es feia a fora: Jocs Florals sobretot, actes culturals, activitats de caràcter internacional. Més fàcil pels de fora, és clar, gràcies als diaris i revistes que arribaven a les entitats des de Catalunya i a les publicacions de l'exili amb noticiaris i comentaris, però els intercanvis no mancaven amb aquestes publicacions que arribaven a Catalunya i passaven de mà en mà, més les relacions personals que sempre hi hagué. Tot i que ni de lluny es podia arribar a tothom, podia pensar-se que no es produïa solució de continuïtat i que hi podria haver un relativament fàcil retrobament. No seria així, pel fet d'allargar-se massa la separació i sobretot per equívokes manipulacions en els darrers anys, però als volts de 1960 no costava gaire ser optimista. Les notícies que arribaven de l'interior denotaven l'existència d'un catalanisme resistent i ben orientat per a poder assegurar fórmules de continuïtat. Poc o cap entusiasme pel que havia estat l'abans polític, però sí voluntat de recuperació nacional plena amb la catalanitat per endavant.

El CNC s'orientava en aquest sentit, deixant a una banda les insti-

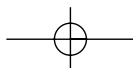


El Consell Nacional Català

tucions de la fase històrica anterior perquè quedés el camí obert a nous debats i noves propostes de futur. Els nombrosos articles que Miquel Ferrer anava publicant a les revistes existents i la quantitat impressionant de lletres —sempre llargues, a màquina, riques en contingut i en bona part recuperades o recuperables— donen una bona idea de per on s'anava, encara que no sempre es parlés directament del CNC. Però ja és molt, també, el que permeten copsar els molts fulls impresos o ciclostilats que feien circular i que han estat recollits. Alguns exemples, en la fase ara considerada, poden ser els següents: «Informe sobre els diversos intents d'unitat catalans» en els diversos països on es constata actuació nacional (maig 1958), «Temes d'estudi per a un Pla de Reconstrucció Nacional Catalana» (juny), crida per a la commemoració del centenari de la naixença de Francesc Macià atenent a la demanda del molt actiu Grup Joventut Catalana de Buenos Aires (agost). Fa goig revisar els escrits i actes que varen anar apareixent i es celebraven.

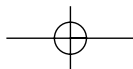
D'aquell mes d'agost de 1958 també podem anotar la ressenya sobre el Congrés de la Unió Federalista, el Manifest de Galeusca —Tres pueblos en pie!— acordat pels gallecs, bascs i catalans de l'Argentina, la divulgació en català de les comunicacions enviades a organismes internacionals abans esmentades... Entre les activitats, per exemple, una taula rodona sobre els «Antecedents i contingut positiu i negatiu de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1931» al local de l'Orfeó Català de Mèxic el 26 de setembre, i el 24 del mes següent, al mateix local, la commemoració del Dia de les Nacions Unides. Afegim-hi les gestions prop del Govern mexicà per a poder comptar amb el suport de la seva delegació a l'hora de les votacions a l'Assemblea de París, mentre es treballava intensament perquè les delegacions del CNC miressin d'intervenir o pressionar les organitzacions no governamentals locals i així poder fer sentir la veu catalana al II Congrés d'Organitzacions No Governamentals de les Nacions Unides, a Ginebra, que tindria per tema la discriminació i els prejudicis racials... Seguia sempre en peu la projectada nova Conferència Nacional: hi sovintegen les referències i es fan circular les ponències rebudes. Esteve Albert va ser matiner en acudir al debat i un dels treballs seus enviats serviria anys a venir, el 1965, per a confeccionar un dels volums —el XVII: Els problemes de demà— de la col·lecció d'Aportació Catalana d'aquest altre català activíssim, procedent de Nosaltres Sols!, que va ser Joan Ballester, ell també amb molt bona relació amb la gent de l'exili, molt especialment el Consell Nacional Català.

Potser no hi seran sobrerres algunes referències personals. No vàrem mancar a les demandes de Joan Masot: des de Xile i des d'on fos vàrem dedicar temps a fer trameses a Catalunya dels exemplars del but-



lletí d'Estat Català, rebuts prèviament, i hi vàrem col·laborar, a més d'elaborar unes «Consignes al Resistent» a nom d'una «Resistència Catalana» que enllaçava amb Jordi Arquer/Estat Català i també pensàvem com a CNC. Es tractava d'animar els joves a un antifranquisme actiu per Catalunya independent, insistint molt en les possibilitats de cadascú com a valor suprem de la col·lectivitat. Per a més endavant es projectaven unes «Noves consignes al Resistent» més directes per al capteniment individual al servei de la catalanització... De les primeres se'n varen fer imprimir a París una quantitat considerable, però és va començar a divulgar via Buenos Aires: Nadal i Mallol ho va publicar a la primera pàgina editorial com a «arribat a la redacció» des de Catalunya i acompanyat d'uns versos del «Telèmac 1956», d'Arnau Comte —pseudònim del qual, en ressenyes importants dels Jocs Florals, recents, inexplicablement només l'indiquen com a «jove resident a Catalunya de cognom Grau»— premiat als Jocs Florals de Mèxic el 1957: «I mentrestant, calla, treballa a l'ombra. / Humil escampa, arreu, la gran llavor / de l'esperança viva. I creix el nombre / dels que duren l'albada a l'horitzó». Nadal i Mallol, identificat del tot amb la idea, no ho podia il·lustrar millor i Estat català de París va reproduir la pàgina completa de Ressorgiment, amb encapçalament i tot, al número de setembre/octubre de 1958.

Els milers de quilòmetres que separen Santiago de Xile/Buenos Aires/París/Catalunya eren proximitat en la nostra abraçada nacionalista. Vàrem estar atents a la recomanació de Batista i Roca per a fer presents veus catalanes d'Amèrica a l'Assemblea de la UNESCO a París. Per començar, convèncer Pelai Sala, President de la Institució de Cultura Catalana del Centre Català de Santiago de Xile, en la qual col·laboràvem, perquè hi enviés una comunicació, alhora que redactàvem la que els amics del Grup Joventut Catalana de Buenos Aires hi va enviar. No cal dir que la relació amb el CNC a Mèxic, via Miquel Ferrer, era constant, i certament inquietava assabentar-nos que un o dos Víctor Castells de Barcelona havien estat interrogats per la policia... Havíem entrat de ple a l'òrbita del CNC a Lima, al Perú, de resultes de la visita que ens va fer Artur Costa, el setembre de 1956, aprofitant un dels seus viatges professionals. Allà formàvem l'Agrupació Catalana Montserrat, que havíem reviscut, i ens hi vàrem adherir formant delegació els tres o quatre més donats a la política nacional, entre els quals el bon amic Ramon Prieto i Llorens, treballador emigrant, del Prat, amb qui compartíem devoció de joventut per Frederic Mistral: ell, Ramon, va batejar la seva filla Mireia i el seu fill gran Mistral... I encara des d'allà, en terra peruana, amb la memòria recent de la temporada passada a l'alta Bolívia —on són tan brutals i tan evidents les fórmules d'espanyolització destructiva—, havia enviat a Miquel Ferrer



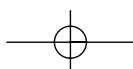

---

El Consell Nacional Català

una ponència: «Per la catalanització de Catalunya». No el va satisfer del tot perquè, em reclamava, hi trobava a faltar conclusions pràctiques, però va passar el text a l'Avel·lí Artís-Tísner, que el va publicar a La Nova Revista. Per cert, el darrer número, que és el de gener/febrer de 1958. En format petit perquè, en format gran, encara en va sortir un altre...

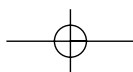
Tot i que ja feia temps que havia descobert Catalunya —a partir dels catalans de Xile, el 1955— arrossegava més Espanya del que era presumible i fins i tot es podia notar en la manera de voler treure-me-la de sobre. No era fàcil trobar un llenguatge més acostat a aquells catalans que ho eren també més del que ells creien, formats en la Catalunya anterior a la Guerra Civil. Coneixedors de la greu situació que ens havien deixat, a la joventut, a les mans del feixisme espanyol més anticatalà, m'agraïen l'esperit de revolta, la gran curiositat per tot el que havien fet i feien a l'exili i la contundència en l'afirmació nacional. Celestí Morlans, President del Centre Català, i Domènec Guansé, secretari permanent, em varen incorporar amb simpatia i afecte a la col·lectivitat. Salvador Sarrà i Serravinyals s'hi afegí, fent-me partícip de les seves reflexions nacionals i els records del seu pas per l'Ajuntament de Sabadell. Eren alguns dels molts mestres que se'ns anaven fent patents en tota la diàspora catalana a mesura que ens introduïem en el brillant entramat de relacions que existien per tot Amèrica, més França i Anglaterra, tot plegat amb sorprenents penetracions a l'interior de Catalunya amb amics que no eren pròpiament exiliats, però amb molts anys a fora.

Abans de marxar de Catalunya poc o molt havíem conegut elements sòlids del catalanisme i havíem copsat els neguits de contestació cultural, participant-hi. Però era massa feixuga i de mala mena l'atmosfera en la qual havíem viscut enfonsats una bona quinzena d'anys de joventut i formació. Netejar-se'n no era cosa fàcil. No ho oblidem: tota la classe (diguem-ne) intel·lectual, dominant i assequible, sobretot per qui no era de família tradicional, era espanyola suplantadora o fastigosament espanyolitzada, tots embafats dels més altisonants tòpics espanyols, en la història, en la cultura, en el paisatge. Per molt que un sa instint ens suggerís allunyar-nos-en, marcava fort. No era només per ser franquista, sinó de factura espanyola, estrangera. Era una immensa presó de núvols bords amb ben poques, poc explícites i també equívokes clarianes. D'ací el clam, ara, a les llunyanes costes del Pacífic, en el món català de la diàspora, un cop retrobada —descoberta!— Catalunya: calia catalanitzar-la. Els esforços d'uns i altres, des de fora i a dins del país, calia dirigir-los a fer que la gent catalana pensés i estructurés el seu ésser amb plena catalanitat. Com podia viure's amb aquells catalans dispersos i alhora formant una gran unitat.



Allà, a l'Amèrica, era la possibilitat de dirigir-se a catalans lliures, magnífics, molts dels quals, es podia dir que la majoria, no havien renunciat al retorn i, doncs, a reomplir la terra amb llur catalanitat. Però la veritat és que, políticament, es deixaven portar massa per diferències de capteniment ideològic i de grup, i també personalismes i manca de generositat cívica en la consideració partidista. Al cap i a la fi tot normal en un país normal, però sense que se n'adonessin prou de l'anormalitat en la qual vivíem, provocada en origen pel guerracivilisme espanyol i ara en gran part resultat de l'espanyolitat que ens condicionava massa. Calia, doncs, catalanitzar Catalunya. Desespanyolitzar-la. Catalanitat en el parlar, en el fer. Res de purismes identitaris o fixacions en períodes determinats, sinó simplement propugnar el suport i la pràctica en un parlar, i un fer acreditats en bondat i conveniència. No sabia, encara no podia saber-ho, que la forta immigració que anava omplint el nostre territori acabaria convertint-se en autèntica substitució ètnica cultural, més enllà del que eren les minories de funcionaris, militars, policies i polítics que dirigien l'operació substitutòria i que, en bona llei, haurien de dimitir o marxar. Però m'avançava en el medicament: catalanitzar més i millor els catalans. Desespanyolitzar-los. I així, per aquest cantó, reduir els estralls, presents i previsibles, del divisionisme que pot acabar deixant que el país es converteixi en un territori de guetos encavallats els uns damunt dels altres, amb restes mal visibles de catalanitat.

Res de nou, però, encara que no en tinguéssim esment: anys ha, ben abans de la Guerra Civil, s'escoltaven veus d'alerta. Com les de tot un Joan Salvat-Papaseit —el malaguanyat Joan Crexell ho esbrinava— allistant-se a un club anti-flamenquista i pro cultura... En aquest camp de la immigració com a problema ja hi trobem incorporat Batista i Roca des dels anys de Palestra i també un projecte d'envergadura, que els fets del Sis d'Octubre varen truncar, en el qual coincidien biòlegs, higienistes, antropòlegs, historiadors, demògrafs, economistes, sociòlegs i juristes en la «tasca humanitària i patriòtica d'assentar les bases científiques d'una política catalana de la immigració». La llista dels components que signen el manifest publicat el maig de 1934 a la premsa, molts d'ells àmpliament coneguts, era plena garantia de bondat intel·lectual i democràtica, gent al servei d'alts idearis cívics. I fa pensar en el gran profit d'una institució com aquesta ara, quan encara trontollem amb l'allau immigratòria espanyola del segle passat. No hi han estat interposats estudis seriosos, institucionalitzats, com proposava anys ha Carles M. Espinalt, ni polítiques d'assimilació —o, en llenguatge posat al dia, incorporació assenyada— prou enèrgiques. I així estem: abocats a haver d'incorporar, surti el que surti, autèntiques masses de les més diverses procedències, algunes carregant costu-



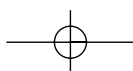
El Consell Nacional Català

---

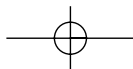
maris aberrants que la civilització europea —amb tants anys de lluita per a evolucionar positivament— en cap cas hauria d'acceptar. Deien, el 1934: «Àdhuc en el cas extrem que els catalans, diguem-ne autòctons, haguessin de restar en franca minoria, en un futur més o menys pròxim, hauríem de veure quines seran les característiques dels nous catalans descendents d'immigrants o producte de barreja». Esforçant-nos perquè siguin catalans del tot, afegim, amb tots els drets individuals salvaguardats... Els espanyols franquistes veien la desaparició de la Catalunya catalana amb la massa immigratòria de la seva gent i escau ara preguntar: ho aconseguiran els espanyols «demòcrates» amb la immigració de tantes procedències que s'està produint ara? Correspon als catalans multiplicar esforços —a l'escola, a la universitat, a la societat— per a consolidar una nova Catalunya «europeament» catalana.

Estat Català i Consell Nacional Català convencien com a vies de superació. Bones propostes de base com a punts de partida. No feia cap gràcia la mania del Consell Nacional d'insistir tant en la idea de Confederació Ibèrica. I aquest era l'argument per a evidenciar-ne l'error estratègic: un punt de partida situat en camp contrari, ni que només sigui com a hipòtesi o per usar una terminologia no netament rupturista, molt difícilment podrà garantir bones vies de continuïtat en la superació necessària de la confrontació. Però la desunió existent produïa intens malestar i convenia no assentar-ho tot en el no sistemàtic. S'imposava fer camí en la cançó que més abellia: catalanitat com a festa en si mateixa, aprimant tant com es pogués els apriorismes que distancien, a manera de viure en la universalitat de l'immens món on ens trobem instal·lats —en el meu cas personal canviant, de tant en tant, de país— i com a proposta per a superar l'aberrant realitat amb la qual ens volia condemnar eternament el franquisme. Passats 50 anys comprovem que, amanit d'una altra manera, persisteix la condemna... El mateix Miquel Ferrer m'hi acomboiava amb les llargues lletres que enviava, estimulants i, si s'esqueia, al·liçonants. I, sense que en tingués llavors prou esment, aprenia a adaptar-me a allò que Batista i Roca escrivia al seu vell amic del temps de la Protectora, català de la millor mena, Miquel Guinart, el 18 de juny de 1956 quan no hi havia manera de consolidar el seu projecte de Vida Nova: «Si vós i jo haguéssim tingut aquell temperament de coet que molts catalans tenen ja ho hauríem engegat tot enlaire».

Resultava desagradable adonar-se que existia, enquistat en la gent catalana, una fortíssima aprensió a tot allò que s'entengui o pugui entendre's com a separatisme d'Espanya. En molta gent catalana. Totes les afirmacions de catalanisme, totes les bateries de queixes i denúncies poden tenir poca o molta acceptació o tolerància, però res de separatisme o de

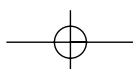


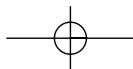




capteniments que s'hi encaminin! No és el cas de l'anti-Espanya, que presumiblement l'inclou, sinó el simple enunciat de no voler ser-ne part i propugnar-ne la separació. Incoherències. De fet, conservadurisme malaltís, de dretes i del que sigui, adhesió a l' statu quo o fixació aberrant al fetixisme de la imatge dissenyada amb color al mapa escolar —la pell de brau del poeta en això equívoc— que bloqueja amplis sectors de racionalitat. No devia ser tampoc aliè en el plet entre legalistes i no legalistes i, encara que no ho semblaria, en reticències respecte a Estat Català, ni que vinguessin de grups amb terminologia de to radical. Deixem ara de banda les organitzacions que es fan escoltar amb banderes obreristes o del dit «progrés» —anys a venir s'hi afegirien «ecologistes», «antiglobalitzadors», «pacifistes» a ultrança—, però que afirmen i practiquen l'espanyolisme més tronat, investits com a servidors d'interessos de classe i drets individuals... La catalanització d'uns i altres, de cadascú i de les diverses tendències socials, és indispensable per a poder crear un país coherent, just i modern, amb majories capaces de conviure sense tensions rupturistes a l'espanyola, equilibri social i alliberats d'imposicions alienes, en un conjunt nacional amb fesomia pròpiament catalana.

S'escau fer un incís per a destacar les més belles normalitats catalanes creades pels separatistes catalans a l'emigració i de fet ben acceptades per les majories. La seva vigència espectacular i la continuïtat en el temps, amb participació de gent de les més diverses tendències —més ben dit, amb una única tendència col·lectiva: la catalanitat— en són testimoni irrefutable. Ens referim, a començaments del segle passat, a la creació dels Centres Catalans, obra inicial de separatistes: l'Havana, Santiago de Xile, Buenos Aires, Rosario, Mendoza... En realitat també Mèxic, encara que amb efectes immediats no tan ressonants. A partir d'aquí, amb publicacions emblemàtiques com Ressorgiment, que no s'apartà mai un milímetre d'aquell origen, podria ser possible, a partir de 1939, l'assentament catalaníssim dels exiliats, més o no tan o gens separatistes. Com a publicacions noves comencem amb La Revista dels Catalans d'Amèrica (octubre de 1939), amb Miquel Ferrer (sector separatista del PSUC) al davant. I tot seguit les dues més grans creacions de l'exili com a fenòmens de conjunt pràcticament total: les Comunitats Catalanes i els Jocs Florals, iniciatives també de separatistes. Més endavant amb complements anuals de gran volada popular com ho van ser els aplecs de la sardana, el més emblemàtic dels quals el de Buenos Aires (1957), amb cobla, impulsat pel Grup Joventut Catalana, la generació següent, seguit aviat pel més modest de São Paulo, també obra de ben coneguts separatistes de l'emigració econòmica d'aquells anys. I, en els nostres dies, preguntem: hauria estat possible el cas de la Guadalajara mexicana sense la tasca persistent i de fons de



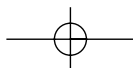


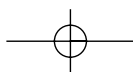
El Consell Nacional Català

catalans com Josep M. Murià i finalment del seu fill del mateix nom i la mateixa corda nacional? I una característica que fa de bon destacar: la magnífica identificació dels catalans a les diverses modalitats del castellà de cada país, fins a confondre's amb els nadius. També amb el portuguès. Sovint: cap o ben poc rastre d'espanyol.

Èrem al 1958. L'envergadura assolida pel CNC i la força renovada amb la qual es presentava Estat Català, van portar Jordi Arquer a dissenyar una operació dirigida a situar la política catalana pel damunt del conflicte entre legalistes i no legalistes, que és com dir, encara que no es digués, entre la Generalitat de Josep Tarradellas i el Consell Nacional Català. Es tractava de fer decidir Josep Tarradellas a proclamar la República Catalana el 14 d'abril vinent. Les seves manifestacions d'aquells dies, en sentit nacionalista radical i la seva promesa de no assistir a la commemoració de la República Espanyola, suggerien una Generalitat sobirana capaç de donar el gran pas endavant, al qual s'unia Joan Masot amb acords explícits especificats a partir d'una reunió, a demanda de Tarradellas, el 23 de gener. Tot ben lligat: Jordi Arquer fins i tot tenia a punt la llista de components del Govern, entre els quals el nom de Batista i Roca... Cap entusiasme i tota mena de reticències i malfiances per part de Miquel Ferrer i Mèxic, que se'n mantenien al marge i no veien amb bons ulls que adherents al CNC hi participessin... Però ningú és va moure d'on era: Josep Tarradellas no va mancar a la recepció dels republicans espanyols i la República Catalana va veure passar de llarg un nou abril! N'explica el procés l'editorial d'Estat Català de maig de 1958. Ben el contrari del que havia promès, Josep Tarradellas va programar la seva pròpia ofensiva política —bé que basada a combatre l'anomenat «Pacte de París» i al marge de la proposta Arquer— amb un gran viatge oficial a l'Amèrica. Els Jocs Florals que se celebrarien a la ciutat argentina de Mendoza oferien una avinentesa que no va dubtar a aprofitar, remonent tot l'instrumental que tenia a l'abast, naturalment en benefici del legalisme més estricte i sectari. Els Jocs Florals de Mendoza varen ser el dia 8 de novembre. L'Assemblea de la UNESCO a París s'havia iniciat el dia 3 anterior. N'hem parlat abans.

Contemporàniament, circulava per les col·lectivitats d'Amèrica un Projecte de bases d'unitat i acció nacional catalana aprovat a Santiago de Xile a partir d'una ponència de Domènec Guansé —«Catalunya en el Cercle Hispànic»— a petició de la Institució de Cultura Catalana del centre d'aquella ciutat. A Mèxic va donar peu a una taula rodona reunida per la institució homònima, de la qual va sortir un conjunt de «bases per a un moviment d'unitat catalana» a l'entorn del propòsit d'«Estructurar un nou Estat plurinacional». Èrem al 1958 i ara encara hi som, quan ja avancem

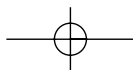


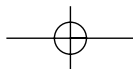


segle XXI endavant!... Joan Carreras i Palet —fundador amb Batista i Roca de Palestra, un dels puntals del Consell Nacional Català— contestava així a Roc Boronat, primer signatari del document que li havia estat enviat: «Supeditar l'avenir de Catalunya a una premissa tan estreta com és la d'una reestructuració d'Espanya i lligar-se a tot vent amb els que es diuen demòcrates espanyols com a única sortida per les presents malvestats de la nostra pàtria, no ho puc admetre. És repetir una vegada més l'error comès tantes vegades pels nostres avis des que entrà a Catalunya el primer castellà». La lletra de Carreras Palet és datada el 14 d'agost de 1958. L'error es va repetir i s'insisteix ara a repetir-lo. Però ell no ho volia creure: «Si la llavor que durant tants anys vaig ajudar a sembrar ha donat algun fruit, tinc l'esperança de que els catalans que viuen a Catalunya no seran del vostre parer i si parcialment accepten seguir el camí que vosaltres senyaleu prendran tota mena de precaucions». És inquietant haver-se de preguntar: es prendran amb prou solidesa i garantia alguna vegada?

En relació al viatge de Josep Tarradellas avancem-nos a constatar el que hi ha sempre de positiu en tot el que és presència catalana a l'exterior: fe de vida, prou important quan un poble és tan bàrbarament agredit. En el viatge de Josep Tarradellas a l'Amèrica poden destacar-se, en aquest sentit, èxits indiscutibles i moments brillants. Ara, en clau de política i unitat catalanes, per començar val l'opinió sintetitzada en una frase posterior —març de 1962— de Santiago Rubió i Tudurí, resident a l'Argentina, a Josep M. Batista i Roca: «Tarradellas va fer dos viatges a Amèrica per paraitzar les activitats de tots». Va arribar allà amb un llenguatge nacionalista abrandat, ben rebut per majories de gent poc o gens assabentada, que en cap cas podia convèncer els qui tenien prou experiència per saber-ne la manca de sinceritat i consistència, però útil per als qui anaven mancats d'arguments suficients enfront del nacionalisme de debò. Ara es trobaven amb «raons de pes» a mà per a afirmar que l'única unitat possible era a l'entorn del President de la Generalitat, amb tot el legalisme inclòs... A Buenos Aires, a Santiago de Xile i a Mèxic és on el debat assoliria una més gran virulència, que és com dir una nova confirmació de la impossibilitat d'obtenir mínims de coordinació política de l'exili català majoritari.

Ressorgiment de Buenos Aires, sempre atent a evitar trencadisses i a remarcar tot el que fos possible de ser aprofitable en catalanitat, va publicar ressenyes ponderades els mesos de desembre de 1958 —entre altres la nostra llarga des de Xile— i gener de 1959. Jordi Arquer, ben assessorat bàsicament pel cúmul d'informacions que, des de l'Argentina, Xile i el Perú, havíem anat fent arribar a Joan Masot, en nom d'Estat Català, sense signar i en funció de la seva estratègia nacionalista, va publicar un llarguíssim comentari al Butlletí d'Estat Català de



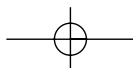


El Consell Nacional Català

gener/febrer de 1959, que és en conjunt una nova exhortació perquè Josep Tarradellas s'orientés clarament cap a la proclamació de la República Catalana... Hi creia i hi insistia, deixant cada vegada més neguitós Miquel Ferrer, convençut que era una monumental fantasia. En els papers publicats es varen eludir amb discreció les fortes topades que hi hagué amb Tarradellas, quan se li reclamava honestedat i coherència en el seu discurs. Amb el Grup Joventut Catalana de Buenos Aires, per exemple, que eren francs en tractar-lo com a ciutadà i no com a President. O amb mi mateix, en taula rodona d'una trentena d'escollits al Centre Català. Tarradellas va perdre literalment els estreps i es va despenjar amb més de quaranta minuts atacant a tort i a dret tota l'àrea de l'independentisme, només pel fet que li retreia que el seu lloable discurs d'aquells dies reclamant plena catalanitat als partits es contradeia amb el manteniment d'una Generalitat lligada i subordinada a les lleis de la República espanyola.

En una de les meves lletres a Joan Masot, aquesta del dia 30 de novembre, amb còpies als amics, li explicava punt per punt el desgraciat «diàleg» —que va estimular l'humor mofeta de Miquel Ferrer, per haver-m'hi embolicat— amb els comentaris corresponents. En allò de més estricte interès nacional en aquells moments, deixant ara de banda, per exemple, els exabruptes contra Macià i altres catalans, li resumia el que ell havia dit: «Ni pensament de trencar amb els espanyols, que es bateren amb nosaltres contra la sublevació franquista. Ni pensament de deslligar-se de la República espanyola. Ni pensament, en el fons, de fer taula rasa de l'Estatut. L'Estatut ha estat superat, però ni pensament de desfer-se del sistema autonòmic que inspira l'Estatut». Per la seva banda i davant de tant d'enrenou epistolar, Batista i Roca escrivia a màquina a Joan Masot, el 9 de desembre, entre altres coses: «Ja fa molts anys que he oblidat que En Tarradellas existeix. Hi ha tanta feina a fer per Catalunya que no tinc...». A partir d'aquí, al Fons Arquer de l'Arxiu del CEHI, la lletra ha estat mutilada, però la resta és llegible en una còpia enviada a Amadeu Oller de Caracas: «...temps ni energia per a dedicar a aquest senyor. Com vós dieu, tot el que ell vol és no fer ni deixar fer. És així que amb la greu responsabilitat del seu propi President En Carles Pi i Sunyer, va desfer el Consell Nacional de Londres, i, per això, quan ell em va venir a veure a Londres jo el vaig treure de casa. Des de llavors no m'he preocupat d'ell més i he procurat dedicar tot el temps i les energies a treballar quietament. Crec que la gent li fa massa cas i seria millor deixar-lo estar i continuar nosaltres fent obra constructiva».

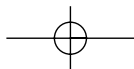
El primer d'aquell mes de desembre Miquel Ferrer havia escrit a Batista i Roca. Quatre pàgines, a màquina, atapeïdes com sempre, parlant de la Unió Federalista, de les gestions a la UNESCO i altres activitats que



interessaven al CNC. El 28 hi torna, amb cinc pàgines, gairebé del tot per a esplaiar-se en informacions i comentaris sobre «la tournée de Tarradellas per Amèrica». També ben informat per nosaltres, hi afegia tot el que ell sabia de tothom i molt detallada la ressenya del pas per Mèxic. Ni Miquel Ferrer ni el Consell havien escapat de les seves diatribes —bé que amb una certa contenció—, però ara es manifestava propens a treballar conjuntament i va insistir tant com va poder per a parlar amb Miquel Ferrer, la qual cosa ell va acceptar, anant-hi sol i amb la corresponent aprovació del Consell Executiu. Remarca que va tenir bones paraules per al CNC, dedicat a una causa que ell no tenia temps de fer ni podia fer i que considerava bona «tal com havia dit per Amèrica». Acaba per confiar-li el seu «gran secret programàtic: crearà una mena de Convenció o Assemblea formada per 60 de dintre i 40 de fora, cap dels quals es coneixerà un a l'altre i seran els que tindran un càrrec en el moment oportú, quan ell, aprofitant el moment revolucionari que es produirà a la caiguda de Franco, anirà a proclamar a la Generalitat la vigència de l'Estatut». Un dels escollits era Miquel Ferrer, que no va acceptar, però en tot cas Tarradellas el posa «a la llista clandestina».

Miquel Ferrer, del que Tarradellas li digué, transcriu: «El partit ha esdevingut un partit espanyol». El «partit», és clar, és l'Esquerra Republicana, que en la direcció se li havia posat en contra. El que en diu és sorprenent: «Els diputats ja fa 26 anys que ho són i ja no representen res. No faré Consell ni Govern. Ni consultaré per a res els diputats que són cada dia menys en nombre. Sauret, Xirau i Guinart són traïdors a Catalunya com Serra i Moret». A Joan Cornudella «el considera un dels més fidels col·laboradors», bé que discrepa dels seus amics a França. Fora de Gassol i Masot, tots els seus opositors a França tenen passaport franquista i estan registrats a l'ambaixada de Franco. Però és Joan Masot qui rep les diatribes més sagnants: «se l'ha de fer emmudir i retirar, perquè té —diu Ferrer que digué Tarradellas— uns antecedents bruts», és «un indesitjable que cal vigilar molt d'a prop i exterminar-lo políticament». Miquel Ferrer també és prou dur i, contràriament al que deia Batista, no creu «convenient de deixar-lo fer a la quieta i com si no existís». Per això, amb data 14 de gener de 1959, el Consell Executiu del CNC va trametre un «Informe sobre el problema de les Institucions de la Catalunya Autònoma» amb dos annexos demolidors, bo i demanant l'opinió a tots els adherents per a publicar posteriorment el resultat de la consulta. Res de bo, en tot cas, per a la causa nacional.

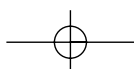
Tarradellas no dubtava de deixar-les anar pel broc gros i, a la premsa xilena, per exemple, digué que «Francisco Franco ha cometido el delito de genocidio en contra de nuestro pueblo. Y así lo hemos hecho saber

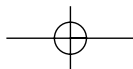


El Consell Nacional Català

a las Naciones Unidas», quan mai va moure un dit en aquest sentit i sí ho feia reiteradament el CNC... A Mèxic —es llegeix a l'annex núm. 2, també enviat a ell mateix i als bascos— no s'estigué d'afirmar que: «Els bascos són uns dels pitjors enemics de Catalunya i la majoria dels seus homes estan espanyolitzats», per la qual cosa reclama: «Cap mena de relació amb el President Aguirre ni Irujo, al servei dels espanyols republicans i contra Catalunya». Manuel de Irujo s'escandalitzà i va demanar a Miquel Ferrer que li enviés el «texto íntegro y autorizado». El 20 de febrer contestava Ferrer remarcant que havien estat manifestacions en llarga entrevista personal: «No hay otro testimonio que él y yo. En el caso que lo desmintiese, ampliaría las notas que tengo tomadas y quedaría peor ante ustedes y ante otros muchos ex-amigos políticos suyos». Certament, l'Aguirre de darrera hora no era ben bé el que havia estat, més independent, els anys trenta i quaranta, però no sorprèn la terminologia usada per Tarradellas. No resulta agradable recordar-ho, però d'ell ha estat, posteriorment, l'afirmació de que «Euscadi és el càncer d'Espanya..». El seny ens recomana no dir el contrari i, contràriament, desitjar la superació del conflicte per la via de la racionalitat europea.

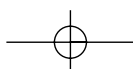
Miquel Ferrer s'escandalitzà quan va rebre el número de Ressorgiment de desembre de 1958 i el 30 del mateix més no s'està de dir-ho a Nadal i Mallol: «Acabo de rebre abans del número de novembre el paquet —al CNC rebien i distribuïen la revista a Mèxic— de desembre. I he fet un salt de la cadira en veure la nota editorial que encapçala les cròniques o ressenyes de l'estada a l'Argentina —s'oblida de Xile— signades per l'amic Mas i l'amic Castells; totes dues acaben amb un marge de confiança i la nota editorial arriba a dir que cal fer la “unitat entorn del President” o una cosa per l'estil». No era ben bé així i Ferrer ho agafa per l'extrem més vulnerable. Es tractava, sobretot, de manifestar-nos, vulguis o no, condicionats pel fre que ens venia en adonar-nos que Tarradellas aconseguia que molta gent l'acceptés i, més que situar-nos en posició de ruptura frontal, preferíem refermar els conceptes de forta catalanització que es feien notar i estar atents a veure què passava. Però Miquel Ferrer apuntava amb molta més agudesa política i hi insistia, amb força inusitada i molt assaonades reflexions, en la lletra següent a Nadal i Mallol. Quatre pàgines, el 12 de gener de 1959. «Si no es fa una intensa campanya contra totes les institucions derivades de la Constitució espanyola del 31 —diu en un dels punts centrals— no arribarem a fer la unitat d'acció entre els que encara són aprofitables dels exiliats i els vells residents que gairebé són aprofitables tots. Creieu-me que les institucions són una nosa». Ho varen continuar essent. No varen servir per a res, fora de facilitar els jocs de mans de l'Espanya postfranquista.





«Regenerar la Generalitat tot atribuint-li més poder del que té i fent-la esdevenir poder sobirà a Catalunya —remarca Ferrer a Nadal— és cosa infantívola perquè la Generalitat del 1931 no pot ésser altra cosa del que és: un organisme regional espanyol. Per bastir un principi de Poder Sobirà s'ha de retornar a la República Catalana de Macià». Nadal temia els vents destructors de les picabaralles i ens alligonava. Ferrer, és clar, es va sentir al·ludit i li ho nega, a Nadal: «No sóc pas destructor sense solta, amic Nadal. Però reflexioneu en tot el que us dic i arribareu a la mateixa conclusió. Si no desfem el mite, el mite ens ofegarà i anirem de tomballons cap al precipici del més gran dels ridículs de la nostra emigració política». Lucidesa de profeta: el «mite» va aconseguir ofegar les possibilitats regeneratives de l'emigració política i és l'únic que va retornar per mantenir-nos-hi encadenats amb respiració assistida. «Els que mai no vàrem acceptar el règim regionalista —Ferrer també recorda a Nadal— hem de ser els primers en continuar el combat per a retornar al punt de partida: un règim provisional o un conglomerat que permeti de crear una nova situació de fet semblant a la de Macià».

Mentrestant, però, es mantenia en peu la terrible incògnita que es desprèn d'aquella ressenya que Miquel Ferrer feia a Batista i Roca, el 28 de desembre, de resultes de les seves converses amb Josep Tarradellas, quan li diu que a Joan Masot se l'ha de fer emmudir i retirar, vigilar molt de prop i exterminar-lo políticament: quants i qui serien els altres que, com a Joan Masot, «caldria» vigilar, emmudir i exterminar políticament? Mala peça al teler perquè els catalans poguessin obrir-se pas en el fenomenal i dramàtic embolic de la desfeta, l'opressió i la diàspora, per a poder arribar a constituir, amb els mínims de seny indispensables i tanta generositat nacional com convingués, una Catalunya plenament catalanitzada!



### Avenir Rosell (1907-1988)



Avenir Rosell i Figueras va néixer a Sabadell, fill de pedagogs: Albà Rosell i Llongueras i Esperança Figueras, formats a l'Escola Moderna de Ferrer i Guàrdia i emigrats a l'Uruguai el 1909. El 1916, estada llarga a Catalunya, macianistes. El 1922, retorn definitiu a l'Uruguai, on varen publicar la polèmica *Nova Catalunya* (1928-1930). Avenir Rosell va arrodonir el seu ideari catalanista amb un nou viatge el 1935. Treballà en el camp de la lingüística, però va excel·lí com a mestre en taquigrafia, taquígraf al Parlament uruguaià. Membre destacat de la col·lectivitat catalana, entre tots bons creadors a l'Uruguai d'una destacada i excepcional catalanofília.

### Francesc Salvat (1903-1992)

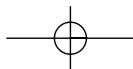


D'Acció Catalana, procedent del CADCI, directiu del Foment de la Sardana i d'un ateneu nacionalista, associat destacat de l'Orfeó Català. Poeta, escriptor, col·laborador en diverses publicacions —*La Publicitat* i a les de l'exili— de bon i elegant tracte, donat a actuacions i propostes de germanor catalana. Va ser un dels patrocinadors del Pabelló de Catalunya a la Fira del Llibre de Mèxic (1944 i següents) precedent de la recent participació a Guadalajara— i en l'organització de la I Conferència Nacional Catalana (1953), component del Consell Executiu del CNC. És dels que varen decidir reintegrar-se a la vida nacional catalana a Catalunya mateix (1963).



## Catalunya ha de ser defensora de si mateixa

És Josep M. Batista i Roca qui ho remarcava a Miquel Coll i Alentorn —vell amic des dels anys de col·laboració al Comissariat de Propaganda de la Generalitat i identificats també a l'hora del Consell Nacional de la Democràcia Catalana— en una lletra del 24 de novembre de 1959: «Catalunya no ha d'ésser baluard de la República ni trampolí de la Monarquia, sinó defensora de si mateixa». En certa manera es correspon a allò que Manuel Brunet escrivia a La Veu de Catalunya el 20 d'octubre de 1934: «Mentre els "folls" de l'Esquerra havien fet de l'Estatut un baluard per a defensar idees de grup a Espanya, el que havien d'haver fet és utilitzar-lo per a fer de Catalunya un oasi del propi benestar». Deixant de banda l'improcedent tuf aïllacionista que s'hi vulgui veure, aquest és el capteniment dels catalans nacionalistes —o catalans nacionals—, és a dir, aquells que entenen Catalunya com una nació i la volen lliure, sobirana, forta i, consegüentment, equilibrada, progressista i amb veu pròpia en el món. Si no s'és ningú, si no s'és, com tenir veu i fer-se escoltar? Els catalans d'Amèrica, des que varen començar a fer-se notar impulsats per la Renaixença, n'han estat mestres absoluts arreu on s'hi varen reconèixer: organitzant-se en centres catalans completament separats. Cap por, doncs, a «separar-se». No van fer ostentació de cap revolta separatista: es varen organitzar separats i prou. Molts catalans de tarannà moderat i sentiment no tan explícit s'hi adherien i hi continuarien adherits, però la marca hi era segons l'origen i hi ha persistit. No s'han considerat mai regió de res ni amb dependències de ningú: centres catalans. Defensors de si mateixos, fan el propi foc i el mantenen ben encès amb la pròpia dedicació i el propi

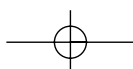


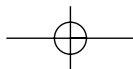
El Consell Nacional Català

gaudi. Al davant, sobretot en els millors moments amb més creativitat i modernitat, hi ha catalans nacionals d'una peça, universalistes nats. Hem escrit modernitat. Amb l'exili del 1939 seria l'hora de reafirmar-ho i reforçar-ho. Sense que quedés mai de banda, és clar, tot el que correspon de bon folklore i costumari. Els centres catalans han estat Catalunya.

La impossibilitat d'entesa real Catalunya/Espanya —constatable en el dia a dia, però massa sovint estúpidament assumit a manera de babaus col·lectivitzats— és mantenia visible a l'exili. Nadal i Mallol insistia en la seva convicció: «Som l'oli i l'aigua». Li ho feia veure la seva experiència personal i històrica d'home de complexió caracterològica sòlida i una arquitectura mental clara, des de la seva joventut a la Unió Catalanista, al seu Port de la Selva i a Barcelona, i exiliat a l'Argentina des de 1912. Batista i Roca, per la seva banda, antropòleg i polític exiliat a Anglaterra, protagonista i espectador privilegiat durant la Guerra Civil i després, ho argumentava així: «Lluny de la tendència a la petrificació, característica de la mentalitat castellana, cal retornar i avivar el dinamisme català. Al segle XIX Catalunya féu la Revolució industrial i la Primera Renaixença, creà el republicanisme federal hispànic i el nacionalisme català, i fins a 1936, un moviment cultural i artístic del qual han eixit figures de categoria mundial. Ara, però, els "polítics" que són a l'exili tan sols saben seguir dòcilment, sense creure-hi, el legitimisme republicà, que és tot el que ha sabut crear la meitat progressista del poble castellà del segle XX, tal com els tradicionalistes del segle XIX crearen el legitimisme monàrquic».

I al costat de l'afirmació nacional en si mateixa, la voluntat explícita i honesta per a fer-se de bon veure en el país de residència, bo i mirant d'establir complicitats en els medis nacionals en els camps econòmic, intel·lectual, artístic i polític. És una manera, Catalunya, de defensar-se. Ja des de la guerra de 1914/1918, i més pròpiament després, l'atenció dels catalans més actius es girava envers les posicions internacionalistes de les potències vencedores, via Societat de Nacions: pensem sobretot en els nuclis forts de Buenos Aires i de l'Havana. Però amb l'exili del 1939, pot dir-se que la diàspora en pes, liderada pels catalans nacionals, va formar cor formidable a l'entorn del Consell Nacional de Londres per a fer presència internacional. És a dir, defensa nacional. Un esquema de conjunt potser reclamaria matisos si ens referíssim a la veïna França o al cas específic d'Anglaterra, quantitativament molt limitat. Però en línies generals és vàlid. I ara, en el període que considerem, les darreries dels anys cinquanta, tot i el cansament, els trasbalsos i els canvis en l'exili i l'emigració en general, l'actuació de caràcter internacional continuarà, impulsada pels mateixos de sempre: els que aspiraven a una Catalunya sobirana, entesa com a component en el concert mundial dels pobles.





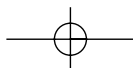

---

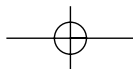
Catalunya ha de ser defensora de si mateixa

---

L'experiència de Batista i Roca a la UNESCO, amb l'extraordinària ajuda i suport de Joan Masot —més bones aportacions de joves, com Robert Comet a Brussel·les i Joan Hernández Roig a Ginebra— feia pensar en la conveniència de formar un equip especialitzat i, camí fent, va posar en marxa una Societat Catalana d'Estudis Internacionals. En certa manera seguia les pautes de Miquel Ferrer, sempre a punt per a suggerir activitats amb marca que aglutinessin gent dispersa... Va ser també una manera de divulgar regularment estudis ja fets i propulsar-ne de nous, en diversos idiomes, impresos o ciclostilats, segons el cas, la urgència o els recursos a mà. El primer és de juliol de 1958 i, com a exemple, anotem el segon: «Catalan Society of International Studies. Under the auspices of the Catalan National Council. Notes on the University Problem in the Spanish State». El següent, el mes d'octubre, conté resolucions favorables a Catalunya en diversos congressos i és en aquesta línia que es va propiciar, després publicat com a número 12, el Report de la Unió Federalista de Nacionalitats Europees abans esmentat. Comptava, la Societat, amb el nom de Josep Carner, força conegut en el món intel·lectual europeu i diplomàtic, i l'entusiasme del doctor Antoni Peyrí, escau recordar-ho, gendre de Francesc Macià. Emblema: Catalunya sense afegits.

En l'actuació internacional, segons anem avançant en el temps, anem, per començar, el llarg estudi sobre la Universitat a l'Estat espanyol indicat abans, distribuït al VIII Congrés Internacional d'Estudiants celebrat a Lima del 15 al 25 de febrer de 1959, que va donar peu a una magnífica declaració a favor de Catalunya i de l'Espanya oprimida. Era redacció de Batista i Roca —o, en tot cas, bàsicament— i va ser presentat i defensat per Eduard Tell, de la FNEC, després divulgat amb un full volant molt ben imprès. El terreny propici l'havíem començat a preparar quan érem a Lima, a l'hora de propugnar la candidatura de Pau Casals al Premi Nobel de la Pau, la qual cosa ens portava a ficar-nos per tot arreu, en el món intel·lectual, periodístic i universitari. Però la tasca prèvia i decisiva és mèrit de l'amic Ramon Prieto mentre, treballant fort, anava forjant-se una magnífica situació familiar i econòmica. Va comptar, des del primer moment, amb el seu amic Alfonso Barrantes, dinàmic dirigent dels estudiants peruans, anys a venir alcalde de Lima i candidat a la presidència de la República... Seguim. El mes d'abril següent hi ha el llarg informe que Batista i Roca presenta a la Reunió del Consell Executiu del Pen Club Internacional a Londres, que donaria peu, amb la seva presència i defensa, a la resolució contra la censura espanyola al Congrés de Frankfurt el juliol. Sempre aquell mes d'abril, a Mèxic, l'Orfeó Català aprofita la presència del Consell Econòmic i Social de l'ONU per a fer arribar a tots els delegats una seriosa denúncia de la política del Govern espanyol contra la



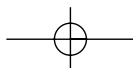


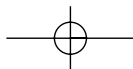
El Consell Nacional Català

llengua i la cultura catalanes i publica un manifest en el mateix sentit. I l'11 de juny Batista no deixa passar l'agressió soferta per l'Institut d'Estudis Catalans i ho fa saber a Vittorino Veronese, director general de la UNESCO.

Del 23 al 25 de juliol —1959— després del Congrés del Pen a Frankfurt, Batista i Roca és a Aquisgrà per a intervenir molt activament al IX Congrés de la Unió Federalista, on són aprovades diverses resolucions —que passen al Consell d'Europa i als governs— favorables a les minories nacionals i especialment a Catalunya. Correspon anotar, també, les resolucions d'interès per a la internacionalització del problema català en les sessions de la Unió Internacional de Joves Demòcrates Cristians celebrades a Varese a finals de setembre i la carta oberta al general De Gaulle, President de la República Francesa, que, en el tercer centenari del Tractat dels Pirineus, li envia la Confederació d'Organitzacions Catalanes d'Amèrica, impulsada per Miquel Ferrer, signada per Abelard Tona i Nadalmai. A final d'any, l'Orfeó Català de Mèxic envia un telegrama al President dels Estats Units d'Amèrica Dwight Eisenhower en ocasió de la seva visita a Espanya, demanant la seva intervenció perquè cessi la persecució de la cultura catalana, i el complementa amb una carta circular on s'afegeixen dades sobre la realitat passada i present de Catalunya.

A Buenos Aires, el 1886, havia estat creat un Centre Català que, en certa manera, contradiu l'esquema sobre la creació d'entitats catalanes d'Amèrica al qual abans fèiem referència. Fa anys ens hi vàrem referir llargament en el llibre *Catalans d'Amèrica per la Independència*. Aquest Centre Català, en tot cas, resultava prou equívoc com perquè, el 1908, un grup de catalans posats al dia possessin en marxa un Casal Català més d'acord amb els que anaven apareixent en altres ciutats d'Amèrica. La forta crisi del 1939 va acabar com qui diu forçant la fusió de les dues entitats en un nou Casal de Catalunya estatjat al vell local del Centre Català. I és en aquest Casal on creix i es forma una joventut dinàmica —fills d'antics residents i incorporació de recent arribats, com és el cas de Francesc Pino— que no accepten certs constrenyiments d'unes juntes directives marcades pel republicanisme espanyol i, el 1952, se'n separen com a Grup Joventut Catalana independent i independentista. Al davant hi ha Pino, Maria Casanovas, els Seras: Nuri, Manelic, Fivaller... Fidels, però, al nucli sòlidament nacionalista, assessorats per homes com Nadal i Mallol i Pere Seras que, malgrat tot, es mantenen al Casal. El Grup actuava alineat als postulats del Front Nacional de Catalunya, que representarien a l'Argentina, i adherit des del primer moment al Consell Nacional Català. Activitat molt intensa el 1959 i sempre més.





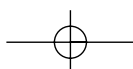

---

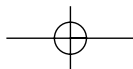
Catalunya ha de ser defensora de si mateixa

---

Compartíem entusiasmes i afinitats, autodefinits amb unes idees i uns convenciments que, d'una manera o altra, poden trobar-se en la correspondència i els escrits d'aquell moment. Per exemple: «L'Estat espanyol es troba en situació de predesintegració i són molts els polítics espanyols que intentaran —i ho intenten ara— aiguabarrejar-nos en una nova preconstituent que ens barri el pas a les nostres radicals reivindicacions, com en un nou 17 d'abril. És necessari que la voluntat del poble català s'avançi provocant una enèrgica i clara situació de fet que ens situï al marge dels problemes preconstituents o revolucionaris espanyols». Coneixíem bé l'exili republicà espanyol i ens arribaven notícies suficients de l'interior, tot el qual ens avalava en el que pensàvem i dèiem. És així com vàrem coincidir a Buenos Aires en una I Assemblea Independentista de la Joventut —febrer de 1959, amb bona relació epistolar amb amics d'altres ciutats i països— d'on va sortir, després d'una setmana de converses i reflexions, un manifest, àmpliament divulgat, que de fet s'inscrivía en l'òrbita de les idees bàsiques d'Estat Català, l'occitanisme de Batista i Roca, el no a l'espanyolitat —alguns dels amics eren nacionalitzats o nadius fills de catalans— l'uropeisme i l'esperit aglutinador del Consell Nacional Català.

Un dels actes de l'Assemblea va consistir en la visita d'una nodrida representació de tots plegats a l'advocat Alfredo L. Palacios Ramon, nét de catalans per part de mare. Era el nostre homenatge al gran defensor de Francesc Macià quan, el 1928, va ser expulsat de l'Argentina, i el vàrem obsequiar amb el segon volum del llibre Macià. La seva actuació a l'estranger, confegit per Ramon Fabregat. Ressorgiment del mes d'abril en fa una ressenya completa i, naturalment, ho recollíem en el llibre Catalans d'Amèrica per la Independència. En la seva gran sala-biblioteca, amb el retrat del líder catalanista ben visible, entre tantes altres coses interessants i emotives, Palacios remarcà que «per ell la defensa de Macià havia estat el compliment d'un deure categòric, però no del que parla Kant, sinó un deure agradós». «El deber amado», digué. I afegí: «Macià era un home únic, exemple i glòria per al seu poble i per a tots els pobles». Hi havia eufòria en tots nosaltres, confiàvem en un futur possible, no llunyà. Per això, quan arribà l'hora de commemorar el 14 d'Abril de 1931, concloíem: «El nou 14 d'Abril haurà de comportar dues premisses essencials: l'allunyament definitiu de tot perill de genocidi i l'enderrocament, també definitiu, de la frontera pirinenca». Però tot això reclamava dirigents i reclamava majories amb un únic pensament: Catalunya defensora de si mateixa. Contràriament, mentre a l'interior del país, amb l'opressió al damunt, no hi havia manera d'avançar amb prou cohesió i moral de victòria —pesava massa el llast feixuc de la desgraciada Guerra Civil—, a l'exili lliure i amb millor visió panoràmica no solament no s'aconseguia sinó que maniobra-



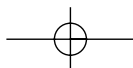


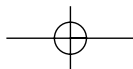
El Consell Nacional Català

ven de quina manera els malfats de la desunió i a més a més amb «banderes d'unió».

Un nou viatge de Josep Tarradellas a l'Amèrica em va trobar a São Paulo —primers d'agost de 1959—, on, «de pas» cap a Europa, m'hi vaig quedar, com deia Josep Pla, «provisionalment». Tenia al meu càrrec l'administració i l'organització del Centre Català i això donava la possibilitat excepcional de continuar disposant d'un coneixement complet de la vida de la Catalunya de fora i tanta com en volgués de l'interior. S'hi afegia, a fora, molta gent de nova emigració, particularment a São Paulo, entre els quals nous incondicionals amics. Com Salvador Riera, que em donava en tot la raó, però que va pagar la factura de l'hotel els dies que Josep Tarradellas va estar al Brasil... A Joan Masot li ho explicava el 9 d'agost: «Aquest segon viatge ha acabat de dividir els que encara no ho estàvem». Lletres com la que va rebre Manelic Seras —del Grup Joventut, llavors actiu a la ciutat de Córdoba— hi «ajudaven» tant com podien: datada el 2 de novembre, l'enviava Ricard Rossell, des de Mendoza, alertant molt seriosament sobre la meua modesta personalitat, que no seria altra que la d'un «agent pagat pel règim al servei de l'Opus»... Grotesc. Ricard Rossell, home fort del transport a l'Argentina i del tarradellisme. Els efectes al Brasil van ser d'aparició lenta, però demolidors. Al mateix Consell Executiu del Consell Nacional s'havien produït abans, començant per la dimissió de Salvador Armendares, ja prou embolicat en les baralles al si de l'Esquerra Republicana, i de retruc la dimissió de tots plegats, obrint una crisi que el grup bàsic, amb Miquel Ferrer al davant, varen superar transformant-se en Comissió Organitzadora de la II Conferència Nacional, en principi prevista per a mitjans d'octubre. No va ser així i varen continuar com a Consell bé que de fet en funcions de Comissió Organitzadora.

El CNC no perdia prestigi, però la seva força com a moviment aglutinador del nacionalisme català —apartidista o, com es diria ara, transversal— no agafava prou cos. Per part de Batista i Roca, tot i que s'hi mantenien en acord, no passava desapercebut un cert distanciament. Dedicava una atenció molt intensa a l'occitanisme, assistint a totes les trobades que s'esqueien i convocant-ne ell mateix, alhora que s'esforçava a consolidar la revista Vida Nova. Ultra això, amb estades a Perpinyà i Andorra, vivia amb interès especial la realitat política i social de l'antifranquisme, a la qual en cap cas volia ser-ne aliè, sinó protagonista. La constitució, en la clandestinitat, del Consell de les Forces Democràtiques el va portar a crear un Comitè Nacional Català a la Gran Bretanya —Catalan National Committee in Great Britain— que feia via pel seu compte. Utilitzava un encapçalament semblant al del CNC i, gràcies a la seva cordial relació






---

Catalunya ha de ser defensora de si mateixa

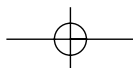
---

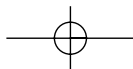
amb els bascos, indicava com a adreça i presumiblement cobertura l'adreça de la Delegació del Govern Basc al número 39 de Victoria Street. Cap mena d'oposició, més aviat com a labor paral·lela i complementària, al cap i a la fi, com a Consell Nacional Català en passar definitivament a les seves mans. Mentrestant, però, crisi.

No era fàcil sortir-se'n, en el propòsit bàsic de coordinar diverses formes de pensament nacional. Entrebancaven, sobretot, ja ho vèiem, els prejudicis legalistes, com a pretext, però també altres apriorismes que inhibien o s'hi oposaven. No se'n parlava d'una manera oberta, però sembla que tampoc no ajudava el precedent comunista de Miquel Ferrer i d'altres d'afinitat semblant. Independentista de primera hora, amb activitats connotades contra la Dictadura de Primo de Rivera, la seva actuació al capdavant de la UGT durant la Guerra Civil —literatura en castellà i ocupació del CADCI inclosa— creava reticències. No cal dir que defensava posicions netament catalanes i nacionals, des d'allà on fos, però ara no solament se n'havia allunyat sinó que considerava, com comentava a Jordi Arquer en lletra del 19 de febrer de 1961, haver estat un error «voler dirigir el moviment obrer espanyol des de Barcelona i voler convèncer els pagesos andalusos de les nostres bones intencions». El passat, en tot cas, sovint pesa o entrebanca, amb l'agreujant per a ell que, havent deixat el PSUC, es convertiria en una víctima (política) propiciatòria de la inquisició del comunisme de llavors i de sempre...

Però la veritat és que no calen gaires raons, als catalans, per arribar a situacions de divergències, incompatibilitats i oposicions aferrissades. És un fet comprovable, per altra banda, en els pobles sotmesos i en procés de reivindicació nacional: deixar-se arrossegar fàcilment a formes de guerra civil, crítiques fratricides i, en el millor dels casos, guirigalls que no porten enlloc. Vist des de l'exili mateix, coneixent de prop els drames i les tragèdies d'altres pobles i amb la visió panoràmica que permet la distància, el cas de la nostra nació es feia desagradablement evident... Ens adonem, ara, que no hem fet cap referència a un fet poc conegut de l'admirat Miquel Ferrer. A vegades hi hem vist afegit «i Sanxis» —correcte i segons la seva voluntat— o «Sanxís», però la veritat és que el seu nom, en el registre civil i per imperatiu del «escriptorio del Reino» de torn, era Miguel Farré Sánchez, catalanitzat per ell aviat, en aquells anys de joventut realment renovadora que els permetia veure com a inaturable la plena i detallada catalanització del país.

El final de la dècada dels cinquanta resultava ben contradictori. Joan Masot comptava, com hem vist, amb bons suports a l'interior, amb homes fermes, actius, incorruptibles i emblemàtics, com Esteve Albert i

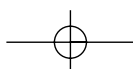




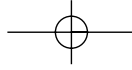
El Consell Nacional Català

Josep Planchart, i no va dubtar a aliar-se amb Miquel Ferrer, Jordi Arquer i Batista i Roca per a poder servir els ideals macianistes d'instauració de la República Catalana. Catalunya defensora de si mateixa, en base a gent diversa... Anticomunista manifest, socialment gens revolucionari i visceralment contrari al confederalisme hispànic o ibèric del CNC, s'havia apuntat als idearis convergents que aquest propugnava en veure'n l'oportunitat i l'eficàcia. Però, entre una cosa i l'altra, s'anava fent fort l'altre gran enemic de tota operació reivindicativa: l'allargassament en el temps, que tendeix a fer ressortir les desavinences. I Masot també va ser colpejat per la crisi, distanciat del CNC de Mèxic i amb mals moments de relació amb Batista i Roca. La cooperació es refaria, però de moment va seguir només amb Jordi Arquer, fins que, malparat econòmicament, va haver de tallar de cop la publicació i distribució en massa del Butlletí d'Estat Català. El darrer —número 47, novembre de 1959, sortit amb molt de retard— recorda Francesc Macià en el centenari del seu naixement i l'omple amb «diverses manifestacions nacionals i internacionals en pro del dret de Catalunya a la seva independència». Amb tot, remarquem-ho, vuit pàgines atapeïdes, és un missatge d'optimisme.

En tot cas, preocupacions serioses el corsecaven. Constatava que massa catalans —catalans connotats— no vivien abocats a la defensa clara de Catalunya, sinó subjectes a lligams que feien perillar el conjunt de la reconstrucció. Una lletra a un amic, que no era altre que Lluís Esteve, fent-ne partícips diversos col·laboradors de Catalunya mateix i d'Amèrica, és força explícita. Llarga, datada el 9 de juliol de 1959 i continuada el 22 següent, amb comentaris que val la pena retenir: «Durant anys i anys —hi diu— el nostre plet ha estat rebutjat ferotgement en les altes esferes d'ací, a França, no pas com molts creuen encara avui per causa del Rosselló-Catalunya, sinó perquè els que predominaven en la 3a i 4a República Francesa eren purament els descendents d'aquells "jacobins" o "montagnards" que, quan la revolució francesa, acabaren guillotinant els "girondins" a fi de fer de la República un Estat Un, Lliure i Indivisible». Això, importat a l'Estat espanyol i implicant-hi els catalans, explicaria capteniments equívocs, marcats per una aberrant consagració dels estats. I esmenta Francesc Macià, Joan Casanovas, Ventura Gassol, Manuel Serra i Moret, Antoni M. Sbert, Joan Cornudella, Joan Sauret, també polítics de diversa posició ideològica amb els quals ara topàvem a l'Amèrica... Josep Tarradellas havia promès a Joan Masot i a Jordi Arquer proclamar la República Catalana i Masot conclou així la seva lletra: «Tal com s'inclinà Francesc Macià el 17 d'abril de 1931, Tarradellas no complí la seva promesa patètica de trencar de manera espectacular amb els espanyols pel 14 d'abril de 1958, ans al contrari, acceptà la condecoració de



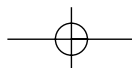




---

Catalunya ha de ser defensora de si mateixa

"La Liberación" jurant "fidelitat a la República Espanyola"». Per a la defensa de Catalunya hi havia hagut, hi havia i hi hauria mala peça al teler. Però, és clar, calia seguir endavant. La veritat nacional catalana hauria d'acabar imposant-se, com reclama el bé col·lectiu i el bon enteniment europeu i universal.



Per e Seras  
(1882-1985)



Esmentar Pere Seras i Isern és reportar-nos als punts més alts del catalanisme, autèntica institució nacional en l'emigració a l'Amèrica. Elegant i polític de mena, treballador empresari en el més net i espontani capteniment social, sense cap bri d'ostentació o vanitat de lideratge, era un home enèrgic, ferm, efectiu. Poc parlador, però lúcida i convincent, ben travat. Format a la Figueres avantgardista del segle XIX, sense voler saber res d'oficialitats espanyoles. Es va casar a l'Argentina amb una filla i neboda dels fundadors del venerable Casal Català (1908) i varen crear una família d'argentins catalaníssims: Nuri, Manelic, Mireia, Guifré, Fivaller, aquest incansable.

Fivaller Seras  
(1930)

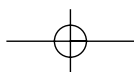


L'emigració i l'exili catalans han deixat bons fills, ben integrats i positius en els respectius països de naixença i considerables mostres de catalanitat. Però tot i personalitats com la de J. M. Murià i Rouret a Mèxic, en cap cas s'arriba a la dedicació i exemplaritat de Fivaller Seras i Leonart, d'una família —com també la d'H. Nadal i Mallol— que vivien amb el convenciment i la decisió del retorn. Vida d'infantesa al Casal Català (després Casal de Catalunya) amb Ramon Mas i Ferratges de mestre, casat amb Blanca Lorenzo —d'origen gallec, integrada del tot al món català—, Grup Joventut Catalana, Aplec de la Sardana amb Coblà, Obra Cultural Catalana.

## Per l'Eur opa dels Pobles

Al tombant de 1960 s'anaven fent cada vegada més evidents les contradiccions del món, com es deia, de «la gent d'abans» —Guerra Civil, Guerra Mundial— en topar amb nous capteniments dels que en volien protagonitzar un altre. El Consell Nacional Català, hereu del Consell Nacional de Londres, proposava, seguia proposant fer foc nou precisament en una obertura de futur que permetia assumir les noves realitats possibles amb garanties de catalanitat. També eren, aquells anys, cal tenir-ho present, temps d'ideals, amb capdavaners mundials que introduïen factors de canvi i superació, bo i arraconant dogmes i agressivitats del passat. Capdavaners i molta gent que s'hi apuntava amb entusiasme. Per a la Nació Catalana i en la consideració en general de tots els pobles, feia de bon observar la sempre ben visible Suïssa com a exemple per a conviure, separats i units, pobles diferents. I s'hi afegia, a més del Tractat de Roma que obria nous camins, el Consell d'Europa apuntant a una unitat àmplia de diàleg per a un futur polític completament nou. Per als que vivíem a l'Amèrica i coneixíem en la més vital proximitat la seva realitat complexa, podíem acompanyar el renaixement de pobles irredents —les velles víctimes de les falòrnies sanguinàries espanyoles— i admiràvem la modernitat política i cívica de l'Uruguai dels Batlle i la Costa Rica de Josep Figueres. Covenciment democràtic i futur nacional feien camí.

La formació del Consell Nacional Català en base a l'exili mexicà, el 1953, havia coincidit amb un moment de renovacions importants al si de la societat catalana. A l'interior, com es deia des de fora. Feien el ple els protagonistes de la suplantació espanyola que ens havien estat embotint

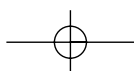



---

El Consell Nacional Català

amb hispanismes de tota mena des de 1939, però anaven perdent supremacia. Els que s'havien quedat —alguns amb un cert col·laboracionisme, la majoria amb bon tarannà— cada dia es feien notar més amb més claredat i, reforçats amb retorns importants —es destaquen sempre els dels Quaderns de l'Exili— i l'aportació esclatant de les noves generacions, influïen de manera molt determinant en les amples capes de resistència nacional. Passiva o no tant. Les terribles humiliacions sofertes durant la Guerra Civil, via negrinismes i capteniments de supèrbia en les successives onades de refugiats, continuaven amb les que infligien els ocupants franquistes, però es respirava millor, abundaven les clarianes i no mancaven raons per a poder confiar en un futur que no es veia tan llunyà. Futur de reconstrucció nacional. L'accent negatiu requeia sobre el mal crònic que persistentment fa malbé el país: la pressa a adscriure's a grups, subgrups i grupets que, amb la mateixa pressa, s'impossibilitaran els uns als altres deixant de banda allò que els definiria i reforçaria com a catalans. Als que resistien amb abnegació sense cap més apriorisme que la voluntat decidida de salvar els mots i els mobles se'ls sobreposaven, gairebé diríem de manera violenta, aquells desviats del camí que no saben viure sense afegir una altra «C» —o qualsevol altra lletra, capital o no— a la «C» de Catalunya. I els enfrontaments, subterranis i encara ara mal explicats, feien i farien el seu fer corrosiu.

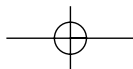
Per altra banda, i coincidint d'una manera o altra, arribats al seixanta —res més que com a possible referència— agafen força dos moviments d'acció clandestina que trasbalsarien la història: el basc —en la línia positiva esmentada i arriscada apel·lació a la violència— amb serioses repercussions de tot ordre, i el comunista —o, més genèricament marxista i al cap i a la fi en línia contrària i retrògrada—, aquest darrer incidint amb obsessió totalitària en tots els aspectes bàsics de la vida del país. En la seva darrera versió, l'actual, marcat per un mal amagat estatalisme espanyol i una aberrant aversió total als Estats Units d'Amèrica i a favor de qui sap qui... Miquel Ferrer, poc o molt informat i amb el seu urc polític, ja ho advertia a Batista i Roca en lletra del 22 de febrer de 1960 a propòsit del Comitè Nacional Català a la Gran Bretanya, subsegüent a la creació del moviment d'unitat abans esmentat, també impulsat pel PSUC en la seva primera fase d'estratègia de penetració. Joan Masot tornava a ser President del Casal de Catalunya de París i, significativament, intervé en una Conférence sur la guerre politique des Soviets, celebrada a París de l'1 al 3 de desembre de 1960. I Batista i Roca aviat veuria serioses estocades a prop seu a partir de la dificultat inesperada i insuperable d'incorporar joves intel·lectuals de l'interior al Pen Club català i també a l'hora de guanyar adhesions entre alguns dels que passaven per la Gran Bretanya.



A ell li donaven l'esquena i s'inscrivien a la Comunitat Europea d'Escriptors, creada el 1958, d'inspiració clarament comunista i fidelitat «consignatària» a la Unió Soviètica.

Pel que fa al moviment basc, gent del CNC —a Buenos Aires, a Caracas, al Brasil, a l'Havana— en podien conèixer bé la gènesi, prou informats de la forta crisi que no superava el Partit Nacionalista Basc i que va propiciar l'escissió de grups actius decidits a tot. Que el moment els era favorable a l'Estat francès, amb afebliment dels unitaristes ultrancers, es va poder constatar, si no abans, en arribar l'Aberrri Eguna de 1963, el dia 15 d'abril a Itsasu, l'afrancesat Itxasou, a Iparralde o Euzkadi del Nord, quan es va crear el «moviment polític nacionalista Enbata». A aquell gran agrupament nacionalista basc hi varen assistir més d'un centenar de ferents activistes i nombrosos representants de pobles europeus i del Quebec. Josep M. Batista i Roca del Consell Nacional Català va seure a la mesa presidencial i va parlar. Joan Masot d'Estat Català també va fer ús de la paraula, destacat entre els presents a la sala: hi assistia amb la seva esposa i una amiga activa en el nacionalisme bretó. I Jordi Ventura, llavors resident a Cana, s'hi va fer present amb François Fontan, el creador del Partit Nacionalista Occità... Però potser el que és més remarcable en aquest acte fundacional d'Enbata és que se'n varen fer ressò, amb ressenyes detallades, els diaris de la zona i la gran premsa francesa: Figaro, Combat, Le Monde. Aquest darrer comenta: «De là est née l'idée de rassembler dans une organisation internationale tous les mouvements minoritaires plus ou moins autonomistes, plus ou moins séparatistes d'Europe». I remarca: «trois sur quatre avaient moins de trente ans».

L'aproximació de Batista i Roca al poble basc es retrotrau molts anys abans, en temps dels Minyons de Muntanya i Palestra. Un primer punt alt es va produir el 1932/1933, de primer amb el que es va anomenar Viatge d'Observació —per conèixer, els principals grups polítics catalans, la realitat basca— i el Viatge Triangular —que va donar peu a l'històric Pacte de Galeusca— amb un primer contacte amb el que seria el gran President basc José Antonio de Aguirre. El 1935 Aguirre i Batista varen coincidir al XI Congrés de Nacionalitats Europees (o Minories Nacionals) a Ginebra i un nou punt alt en les relacions basco-catalanes es va produir, amb Batista en línia de protagonista, en la darrera fase de la Guerra Civil i durant tota la Guerra Mundial, a Londres, amb Aguirre lehendakari i ressòs positius arreu on hi havia bascos i catalans. Anotant-hi moments de més o no tanta intensitat, mai es va interrompre i la revisió acurada de l'exili polític català presenta en aquest sentit una continuïtat que fa de bon acompanyar. Amb gent d'abans i, a mesura que avancen els anys cinquanta, afegint-s'hi la incorporació entusiasta del jovent. Els casos de Caracas i Buenos Aires, per

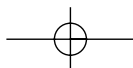


El Consell Nacional Català

exemple, ofereixen un gran interès i esperen l'estudi adient que en faria veure la consistència i, al cap i a la fi, la projecció futura.

Uns i altres, veterans i joves, podien conèixer prou bé Batista i Roca i el seu activisme també en favor d'Euskadi. Els papers que generava en la denúncia internacional del règim franquista, enviats arreu en desenes i a vegades centenars de còpies —de primer a nom de personalitats, després com a Consell Nacional Català—, arribaven al Govern Basc i a d'altres personalitats i grups actius. Remarquem-ho: mai es deixava de fer referència als pobles basc i gallec. Potser algunes vegades podia negligir-se el cas gallec, mai el basc. I el mateix quan Batista aconseguia fer-se present en publicacions europees, més sovint britàniques. El 7 de desembre de 1960, per exemple, una lletra a The Times, amb títol ben explícit: «Catalan and Basque», de resultes d'un comentari anterior del diari sobre «the censorship in Spain». En el paràgraf central Batista remarca: «Over and above the censorship and restrictions applying to all subjects of the Spanish State, the catalans and Basques are victims of especial linguistic and cultural discrimination». I en una altra lletra, aquesta a The Tablet, el 3 de març de 1962, deguda a una interessant polèmica desfermada pel claretjà Manuel Casanoves —amb el pseudònim Father Jor di Quatrebarres— enfront de l'espanyolíssim Félix Ros que pretenia fer creure als britànics que hi havia normalitat en les edicions en català, Batista no s'oblida d'incloure-hi també el problema basc i parla de la «policy of discrimination against the Basques and Catalans».

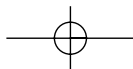
No és estrany, doncs, que quan el jove —nat el 1932— Julen K. de Madariaga, sembla que seguint línies familiars, va a estudiar a la Universitat de Cambridge, aprofités la primera avinentesa per a contactar el «vell» professor català: bascòfil de tota la vida, llavors en la plenitud de la seva formació com a antropòleg, historiador, europeista, polític i nacionalista, experimentat com ningú en relació amb els serveis d'informació britànic i francès, diplomàtic nat i amb gran visió d'Estat i projecció de futur. I hi hagué temps per a parlar de tot i travar una fonda i sincera amistat. Aviat Madariaga tornava a Bilbao i reprenia la lluita clandestina, amb la mala fortuna de ser empresonat, l'agost de 1961, junt amb una bona colla de compatriotes. Però també hàbil per a escapolir-se i, un cop lliure i tranquil a Iparralde, concretament a Biarritz, s'apressa a escriure a Batista i Roca per a demanar-li que s'afegeixi a la campanya a favor dels seus «compatriotas de infortunio, actualmente en la cár cel de Soria, que no han tenido la suerte del resto». «Le ruego, por lo tanto, proceda a hacer todo cuanto le dicte su buen criterio y mejor voluntad. En su caso —me atrevo a sugerir— estimo sería "the best" hacer cuanto r uido pueda en orden publicidad, ya sea prensa inglesa, flamenca, catalana —Vida



Nova, por ejemplo— etc». Julen Madariaga coneixia bé, feia temps, l'ampli món de les activitats nacionalistes de Batista i Roca.

La lletra —conservada per la seva germana Concepció— s'inicia amb un «Mi querido amigo» i li diu: «Supongo se llevará una gran sorpresa al poder leerme de nuevo —supongo que grata». La data és a Biarritz, l'11 de maig de 1962, i és una gran pena no poder disposar de la correspondència anterior... Continua: «En efecto hace tan solo un par de semanas que me he escapado del imperio franquista, después de todas las 'aventuras' en comisarías, cárceles, etc». «Muchas veces he evocado su persona, íntimamente ligada a las conversaciones que nosotros tanto nos interesan. Buenos momentos, Don José María». Emotiva evocació! I en certa manera sorpren el P.S. afegit a un cantó del paper: «Tanto para cualquier nuevo contacto con terceros, como para cualquier fin publicitario, no tenga inconveniente a dar mi nombre. Ahora ya estoy libre». Iparralde, a l'Estat francès, li assegurava llibertat... La que va permetre l'assemblea a Itsasu, l'Aberri Egura de l'any següent, i una reunió de Madariaga amb Batista i Roca i Joan Masot en un hotel de Biarritz. De resultes d'aquestes converses, Batista va deixar a Madariaga l'esborrany d'un manifest que projectaven signar bascos i catalans, i, amb un cert retard —el 10 de juny, sempre des de Biarritz— Madariaga envia a Batista i a Masot —erra i hi escriu Massot— la seva, d'ells, «contrapropuesta». A Masot, a mà, li diu: «Observaré que es breve, simple y sobre todo inequívoco». A Batista, a màquina: «Como podrá ver nuestra postura es simple y clara. También ante muchos pueda que sea "demasiado" dura. Siempre hemos tendido a líneas nítidas e inequívocas desde el principio. Así nadie se puede llevar a engaño. Luego siempre hay tiempo para retroceder y "suavizar", de ser necesario». Els bascos, a través de Julen K. de Madariaga, parlaven als catalans Batista i Masot, clar i basc.

L'existència d'aquell Partit Nacionalista Occità i també l'embranchada occitanista de Batista i Roca portava a fer aparèixer propostes d'actuació. En el primer cas, el Partit, a la vista dels estatuts als quals vàrem poder tenir accés, sorgia per part nostra el projecte d'un Partit Nacionalista Català, alleugerit de la càrrega ideològica que el marcava, amb un secretari general i secretaris territorials en cada sector dels Països Catalans, preveient possibles actuacions i processos asimètrics. Pel que fa a Occitània i en la línia més culturalista de Batista i Roca, com jo mateix escrivia a Miquel Ferrer el 13 d'octubre de 1963, es pensava en «la conveniència de crear el que podria ésser una Societat d'Amics dels Països Catalans a Occitània i una Societat d'Amics d'Occitània als Països Catalans, en forma de xarxa, encara que a base de nuclis tan reduïts com les circumstàncies obliguessin, però per a una tasca intensa d'intercanvi de

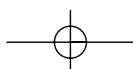


El Consell Nacional Català

cançons, discs, persones, grups teatrals, films, llibres, revistes, conferencians». «Haver descurat Occitània —deia— ha estat i és una de les més grans bestieses que Catalunya ha fet i fa». Ho dèiem llavors i ho diem més encara ara, amb tants anys al darrere de «democràcia» i d'«Europa unida»: responsabilitat reincident dels creadors i mantenidors de fronteres —ben marcades, com en els mapes escolars!— que impossibiliten la construcció de l'Europa dels Pobles i no dels Estats. Hi ha qui hi treballa per a posar bases de superació, com és el cas de l'amic batista Enric Garriga Trullols, però núvols ideològics i barreres del silenci n'aminoren els que podrien ser grans resultats... Són els «jacobins» francesos i els seus acòlits, espanyols i catalans espanyolitzats, d'on siguin, que no dubten a fer els impossibles per a «repassar» d'una manera o altra per la guillotina els «giron-dins», que de bona gana podien acollir i ajudar els presents a Itxasou i als festivals occitanistes.

Era la línia, civilitzada i progressista, enfront de dogmatismes i de la reacció impositiva, que Batista i Roca amb el CNC recollia de la millor tradició catalana i que amb ben pocs elements a mà seguíem a São Paulo amb l'Aplec de Nacionalitats Europees —Reunião de Nacionalidades Européias—, a partir de març de 1960. L'inici varen ser Euscadi i Estònia, amb sengles conferències informatives. Era el començament, a partir de gent d'aquells dos països que, en dies assenyalats setmanals, utilitzaven el local dels catalans i en certa manera n'era guia la Unió Federalista. Va servir-nos d'introduïdor a d'altres pobles de l'àrea soviètica l'actiu ucraïnès B. Bilynskyj, meravellat en descobrir que el problema de les nacionalitats oprimides no era solament producte de l'imperialisme rus, sinó en general obra de pobles europeus amb manies d'hegemonisme suplantador, amb el color ideològic que fos. «Els fills de les grans nacions —digué l'estonià amb el més net europeisme— no tenen idea del potencial humà que atresoren les petites». «Tard o d'hora —emfatitzava un macedoni de Bulgària que també va intervenir posteriorment— el triomf serà nostre, de les nacionalitats, dels pobles. Estem assistint a una autèntica i promissòria rebel·lió dels pobles». «El nexa doctrinari que aglutina els principals col·laboradors d'aquest Aplec —remarcàvem a "Ressorgiment" de maig de 1960—, és a dir, el seu nacionalisme pot definir-se amb les lúcides paraules del doctor Antoni Peyrí: "assolir el Poder de la Nació pels propis nacionals"». Europa dels Pobles i dels ciutadans que els conformen i s'hi incorporen.

Assolir el poder de la nació pels propis nacionals és un ideal i una peremptòrietat que compartia tothom que accedís a l'òrbita del Consell Nacional Català. Antoni Peyrí hi dedicà llargues hores de reflexió, en part transcrites a Ressorgiment i de manera més completa expressades en el

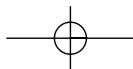




llibre *El poder polític*, publicat per Manuel Viusà a París, el 1965. Però a l'hora de passar a definir-ne l'abast i voler establir la manera d'assolir-lo —també de «vendre el producte»— apareixen discrepàncies que, si en principi no comportaven perill de ruptura, acabaven per produir incompatibilitats i distanciaments, en bona part a causa que anava passant el temps sense que s'avancés en l'acció. I no cal recordar una vegada més que la inacció, o l'excessiva permanència en una acció sense resultats tangibles, deteriora la cohesió dels grups. La premsa comprensible dels més radicals reclama més contundència, mentre els més pragmàtics veuen eixelebrats pertot arreu.

Així, si no n'hi havia prou amb el mal que feien les distàncies i, sobretot a França, els condicionaments locals i personals, a les reticències dels que no veien amb bons ulls deixar del tot de banda les institucions defensades pels legalistes recalcitrants, s'hi afegia el fet de fer-se forts, des del CNC, en la proposta confederalista i no presentar-se a cara descoberta amb el no a Espanya. «És que no hi són, tants separatistes», es llegeix en correspondència de l'època sobre això. «Raó de més —s'argüia— per a aixecar ben alta la bandera separatista i esmerçar tots els esforços per a fer-ne veure la significació, la bondat, la modernitat i la conveniència». Parlar clar, volíem dir, no amb circumloquis i mitges tintes. «Aixecar la bandera i aneu-hi?» No! Aixecar la bandera per a estimular a pensar-hi i a fer-se'n, amb la pròpia reflexió i sentiment, una idea clara. Cal fer-ne remarca especial: o els catalans ens dediquem a convèncer els catalans perquè siguin catalans del tot o ens trobarem que anirem deixant el camp lliure perquè els espanyols i els (ja) espanyolistes convencin els catalans perquè siguin espanyols. Dos camins o, si es vol, dues direccions amb finals de trajecte ben determinats i oposats.

Vivíem en una situació dictatorial andàmala amb data de caducitat, bé que no fixada matemàticament, i calia presentar la reivindicació nacional fent taula rasa. Més encara de com ho veia Miquel Ferrer. És a dir, el punt de partida havia de ser de claredat contundent, bo i recurrent a la història en allò que avala el radicalisme i el dret, no pas per a subordinar-s'hi. I si es tenia por que el separatisme ben definit no convencés, prou es podia veure que tampoc ho aconseguia el confederalisme i el «parlem-ne», per altra banda ideals depassats. El primer pròpiament depassat, el segon per haver-se demostrat inadequat amb els que només tenen una paraula per a parlar: Espanya. Si d'ideal s'havia de parlar, calia des d'ara situar-lo allà on tenen estada tots els ideals: el futur. I en organització política el futur era Europa. Normativa aconsellable: separatisme d'Espanya, Unió Europea... Aquest era un gran error de base: entendre que hi havia, en la gent catalana, un ventall de capteniments i adscripció amb extrems que

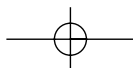


El Consell Nacional Català

serien l'espanyolisme sense matisos per una banda i el separatisme per l'altra, amb el confederalisme com a equidistant teòricament acceptable per majories. Però la veritat objectiva és ben diferent: d'un cantó fórmules diverses de manteniment d'Espanya, des de l'espanyolisme més recalci-trant, passant pel republicanisme legalista, fins a una confederació ibèrica o hispànica, i de l'altre, en la tradició mai estroncada de l'independentisme, el no català a Espanya, dit separatisme. En els nombrosos escrits de l'època —la Catalunya exiliada— i la copiosa correspondència disponible hi ha material abundant a l'entorn d'aquestes reflexions. Si és de confederació que s'ha de parlar, sí: l'Europa dels Pobles.

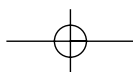
Ressorgiment de Buenos Aires, La Nova Catalunya de l'Havana, Pont Blau i Veu Catalana de Mèxic, són bons punts de referència, en escrits i informacions. Més directament, pel que fa al CNC, Veu Catalana, llavors en mans de l'equip de Miquel Ferrer. Com ja hem anotat més d'una vegada, uns i altres en relació epistolar amb gent de l'exili i de l'interior, com és ara Esteve Albert, J.M. Ainaud, Joan Ballester, Leandre Cervera, Enric Gual, Josep Planchart, Jordi Cardona, Rafael Tasis, Joan Fuster i tants altres, sovint limitant-se a enviar papers, retalls de diari, publicacions. En el número de Veu Catalana de juny de 1961 hi ha referències —moltes més en correspondència recuperada i en l'esmentat llibre Catalans d'Amèrica per la Independència — a les entrevistes mantingudes a São Paulo, amb el portuguès general Humberto Delgado i el gallec Carlos Junqueira, en nom del Consell Nacional Català. Carlos Junqueira era del DRIL —Directori Revolucionari Ibèric d'Alliberament—, una flamarada de la qual es parlava força i aviat gens. Dos personatges completament diferents. El general Delgado un home dur, en el millor estil militar, però afable i ben disposat a conversar, concís, no donava voltes, clar: «El vostre problema és intern d'Espanya i no m'interessa. Nosaltres ja ens vàrem independitzar. Quan aconseguíu la independència vingueu-me a veure». Carlos Junqueira, exiliat a Veneçuela i segrestador, amb el capità Galvão, del vaixell Santa María, idealista i incansable parlador, veia Galícia com a centre d'irradiació d'una potència que abarcava Portugal, la península Ibèrica, el Brasil i les colònies portugueses. «Castella queda en minoria en tot això, al costat de nosaltres, gallecs, bascos i catalans». «Sí, però els espanyols —li volia fer veure— no es deixaran ensarronar amb tanta facilitat com els catalans». De fet, també els bascos i molt més els gallecs... Tant al portuguès com al gallec —de fet Xosé Velo— els relliscaven els arguments per l'Europa dels Pobles.

En canvi, en els ambients més actius i joves del catalanisme era tema que movia a entusiasme. No és estrany, doncs, que fos rebut amb gran satisfacció i divulgat ràpidament l'assaig «Del Poble Català», signat



per P.E. Bauló, editat el desembre de 1962 pel Grup Joventut Catalana de Buenos Aires. «Catalunya —hi llegim entre tantes reflexions adients—, que té el neguit d'estar enclavada entre veïns més grans que ella, veu com les distàncies s'han escurçat tan considerablement, que en l'actualitat Luxemburg ja diu de tu a França i es parla de federar els pobles europeus amb igualtat de condicions». Aquest assaig havia estat publicat a la Revue de Psychologie des Peuples de l'Institut Havrais de Sociologie économique et de Psychologie des Peuples de Le Havre i arribà a Buenos Aires, via Joan Ballester i Nuri Seras, que llavors vivia a Barcelona, filla argentina de Pere Seras i cofundadora del Grup Joventut. Batista i Roca, sempre atent a tot el que es publicava a Europa d'interès nacionalitari, va llegir el text francès tot just publicat i va fer-ne tot seguit grans elogis, el recomanava a tothom i no va parar fins a tenir esment i poder contactar l'autor, que no era altre que un excepcional valor de nova generació: Carles M. Espinalt. Ara, és clar —anys de confusió— negligit.

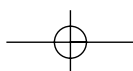
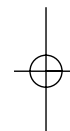
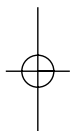
Des de posicions de partida diferents i en moments històrics distants, però idèntica en el fons determinant —dictadures de Primo de Rivera i Franco— Josep M. Batista i Roca i Carles M. Espinalt coincidien a denunciar la feblesa del caràcter català actual, —cal remarcar els efectes debilitadors de la vil ocupació espanyola i francesa— i a proposar fórmules per a assolir l'enfortiment necessari. Davant de la prepotència i hegemonisme de la gent espanyola cal bastir-hi la fermesa i la convicció de la catalanitat. Superior en flexibilitat i creativitat, la catalanitat perd tot el seu valor en solidesa i coherència a l'hora de delimitar com cal l'àmbit del territori propi, pròpiament territorial i psíquic... Dificilment mai, però, i enlloc, s'ha pogut produir un cas semblant de poble amb tan bons mestres tan reincidentment desoïts i fins i tot negligits fins a ni tan sols anotar-los entre els grans prohoms preclars... Arribats al segle XXI no seria cap exageració definir els catalans com un poble de calçasses, sense mínims de dignitat individual i col·lectiva. Si ja no fos prou indicatiu deixar de parlar català davant de qualsevol castellanoparlant —monolingüista nat, empedreït— la relació de vexacions quotidianament suportades no té fi: espoliació econòmica demostrada que obliga a més esforç de la ciutadania catalana i en retarda el progrés, haver de viure mal instal·lats en una pseudoautonomia sovint burlada i progressivament limitada amb noves lleis estatals, impossibilitats de viure en català, bilingües compulsius, manteniment a tot el territori de mancances tercermundistes i bosses de misèria alhora que s'està subjecte a aportar subvencions a favor d'altres i engruixir recursos per al grandios projecte de construir una capital de l'Estat i regió «central», costi el que costi, a punt per a satisfer tan artificiosament com es vulgui velles apetències d'imperi.



---

El Consell Nacional Català

Tot això, havent de circular aquí per autopistes de peatge que poden obligar a retencions quilomètriques, sense carreteres «nacionals» gratuïtes arreu, modernes, i comunicació ferroviària directa amb Europa, cap a la Catalunya del Nord, cap al Llenguadoc via Cerdanya, mentre no compleixin primer la xarxa radial d'amplada europea per tot el «seu» territori. Això sí, retornant encara que només sigui per uns quants anys a la idea franquista de separar Lleida, ara més a prop de Madrid que no pas de Barcelona. Amb aeroport de tercera, port endarrerit... Breu: fem de país que cada vegada més va acceptant ser suburbi colonitzat, és a dir, no ser res prou definit amb claredat i dignitat europea. Posats a definir-se pel cantó negatiu, el poble català del darrer segle —en plena labor de recuperació nacional per part del Consell Nacional Català— fins i tot ha segregat desagradables símbols representatius de projecció mundial, com és el cas de Salvador Dalí. Català arquetípic, entranyable i convincent —com explica Mark Planellas-Witzsch en el seu llibre *Dalí silenciado*— per la seva adscripció a les més fondes essències nacionals i necessitat vital ineludible de viure ostensiblement en el seu paisatge tradicional, ho és també per la seva fenomenal, exagerada i persistent representació —mentre genial en l'art catalaníssim de fer-se el boig— com a català vergonyosament subordinat a la més vergonyosa prepotència aliena.

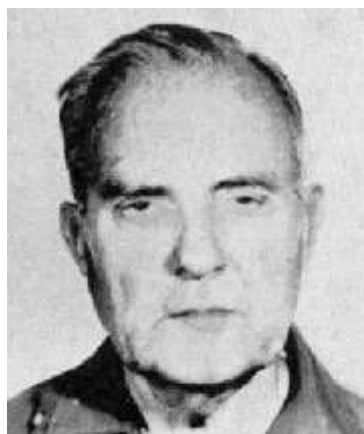


Josep Soler i Vidal  
(1908-1999)



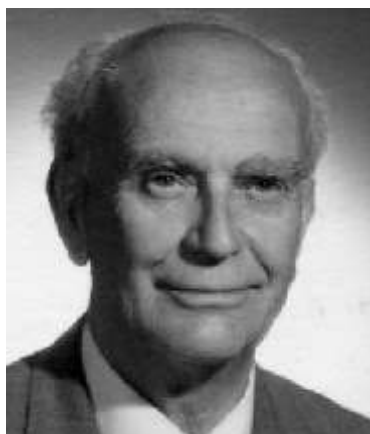
Josep Soler i Vidal forma part del gran moviment de la classe obrera catalana que, les primeres dècades del segle passat, va protagonitzar una forta revolució catalanista adscrita a diverses fraccions d'esquerra nacional d'inspiració marxista. El PSUC va capitalitzar-ne majories —enfront de la CNT—, però un cop a l'exili se'n varen separar i progressivament s'integraven al conjunt català. Mèxic n'és l'exemple màxim. Soler i Vidal en va ser un dels components més notables, ferm des de la seva senzillesa i el seu alt valor intel·lectual. El seu fill Martí (1934) —Martí Soler i Vinyes, editor— és un dels més connotats cultivadors de la catalanofília a Mèxic.

A. Tona i Nadalmai  
(1901-1980)



Polític i escriptor, fill de pare federalista. Abelard Tona i Nadalmai es va formar al CADCI, alhora que conspirava a la SEM de Miquel A. Baltà. Implicat en l'atemptat de Garraf (1925) i seguidor de Macià a Prats de Molló. Emigrà a Mèxic i hi publicà Catalunya a Mèjic. Retornat, s'afilià a la Unió Socialista. Ferit a la Guerra Civil. Novament a Mèxic va ser un dels noms polítics més connotats des del més decidit independentisme. Recordava amb èmfasi —Ressorgiment, abril del 1972— que la unitat nacional dels Països Catalans la varen proclamar per primera vegada (1941), “en una organització política catalana”, el seu grup del Moviment Social d'Emancipació Catalana.

### Joaquim Ventalló (1899-1996)



Joaquim Ventalló i Vergés era un home discret i cordial, ben dotat per a escoltar i mantenir bona relació amb el bo i millor de la gent catalana. Estudià Dret, però es va passar al periodisme. Fundador d'Esquerra Republicana, al costat de Macià, que el va requerir per a tinent d'alcalde a Barcelona. Amençat per l'anarquisme anticatalà, en plena Guerra Civil, va exiliar-se a París. El maig de 1939 va publicar a Catalunya de Buenos Aires un article d'antologia: «De cara a la independència», que cal rellegir. Quan el 1967 va poder reincorporar-se al periodisme ho va fer amb evident catalanitat. Bon col·laborador, abnegat i amb mà esquerra, del Consell Nacional Català.

### Gabriel Ventosa (1918-1998)

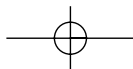


Si resseguim la premsa catalana de l'exili difícilment hi trobarem el nom de Gabriel Ventosa i Ruera. Però la veritat és que, deixant de banda activitats partidistes, és un dels catalans amb més efectivitat en múltiples actuacions nacionalistes, en molts casos suggerint o posant-se al davant d'iniciatives. No prou conegudes, però aplaudides quan se'n tenia esment: pintades a l'ambaixada espanyola, esqueles recordatòries de l'«assassinat» de Companys, ajuts econòmics puntuals. El CNC va tenir en Gabriel Ventosa un bon i fidel valedor. Casat amb Dolors Arrufat, filla de Ramon Arrufat. A l'hora de tenir casa a Barcelona varen escollir el carrer del basc Sabino Arana.

## Batista i Roca, Secretari General

L'actuació de denúncia i presència internacional no va ser mai deixada de banda, consubstancial al Consell Nacional Català i, doncs, l'independentisme, decidit a parlar en veu alta al món sense ni pensar fer-ho a través de cap ens espanyol que, per molt republicà i antifranquista que fos, ni poc ni molt tenia com a prioritari el fet de la submissió lingüística i cultural de la gent catalana. El febrer de 1960 Artur Costa signa sengles lletres del CNC a Morgan Philips, secretari del Partit Laborista britànic, i a Adlai Stevenson del Partit Demòcrata dels Estats Units, presents a Mèxic, informant sobre el problema nacional català i demanant la seva opinió sobre la possible independència de Catalunya associada als altres pobles ibèrics. A São Paulo, Brasil, el mes d'abril, vàrem confeccionar un opuscle, en portuguès i notes i il·lustracions explicatives sobre la Nació Catalana, per a divulgar una conferència del professor Alfonso Stephens a Santiago de Xile: «La República catalana vista per un xilè». Encapçalat com a *Divulgação Catalã* i un tiratge de 1500 exemplars es va distribuir a diplomàtics, polítics, intel·lectuals i periodistes, a més d'enviar-ne a amics residents a altres països per a fer-los arribar als representants diplomàtics del Brasil i de Portugal.

A primers de juny de 1960 Batista i Roca assistia i intervenia, com a vicePresident, al X Congrés de la Unió Federalista de Comunitats Nacionals Europees celebrat a Zuoz, Suïssa. El mateix mes el CNC, Mèxic, escrivia a Christian Herter, secretari del Departament d'Estat dels Estats Units, de resultes de la decisió de suspendre els ajuts als règims dictatorials, demanant suport moral per a restablir la normalitat democràtica

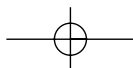


El Consell Nacional Català

a l'Estat espanyol i la possibilitat d'exercir el dret d'autodeterminació. Al mes de juliol, a Rio de Janeiro, amb motiu del Congrés del Pen Club Internacional, es distribueix entre els participants informació recordatòria sobre la situació anòmala dels escriptors catalans i s'obtenen signatures a un document «Em favor da língua catalã». A l'agost el CNC al President Eisenhower aplaudint el seu discurs sobre eleccions lliures i el dret a l'autodeterminació, el setembre a la III Conferència de l'Associació Internacional d'Universitats, a l'octubre a la Comissió de Drets Humans de les Nacions Unides i el mes següent és Batista i Roca qui es fa present a la UNESCO per a fer remarques a l'esborrany de resolució sobre la discriminació en l'educació. Joan Masot el dia 2 de desembre a la Conferència sobre la “Guerra política dels Soviets”, indicada abans.

La llista és llarga en tot l'exili i espera un inventari complet i l'estudi adient, en contingut, oportunitat, ressors, efectes positius... Gener 1961: CNC a la Comissió de Drets Humans proposant esmenes al projecte de conveni sobre el dret a l'autodeterminació. Caldria esbrinar també en quins casos era iniciativa espontània i en quins fet a suggeriment d'algú d'entre els que hi intervenien. El mateix mes el CNC a la II Conferència Llatinoamericana Pro-Amnistia dels Empresonats i Exiliats d'Espanya i Portugal, celebrada a Montevideo, a la qual també s'hi fan presents els amics de la Delegació a l'Uruguai dirigint-se directament a Luis Hierro Gambardella, President. Febrer: el CNC al Consell d'Administració de l'Organització Internacional del Treball i al Consell Econòmic i Social de les Nacions Unides perquè reclamin al Govern espanyol el compliment dels acords relatius a la llibertat de sindicació. Març: el CNC a Ricardo Castro Beeche, President de la Societat Interamericana de Premsa reunida a Acapulco... No cal dir que tot era acompanyat per les delegacions i simpatitzants que d'una manera o altra n'eren informats. Des de São Paulo, el mes de juny: amb l'encapçalament de Divulgação Catalã ciclostilàvem el manifest «Sobre a Autodeterminação da Catalunha» amb amplíssima distribució a gent connotada del país —premsa, intel·lectualitat, polítics— i al cos diplomàtic. Cal notar que São Paulo era una de les zones de l'Amèrica des d'on millor es podien acompanyar els moviments reivindicatius d'Europa, amb especial tirada a l'àrea soviètica i a l'Orient Mitjà.

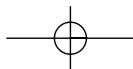
I així a seguir. A l'agost, des del CNC, consideracions al President del Comitè per a la Informació sobre Territoris no Autònoms de les Nacions Unides, exposant el cas de Catalunya, i apel·lació a la UNESCO amb motiu del Manifest d'intel·lectuals escandinaus adreçat a l'Assemblea en defensa de les llengües amenaçades, exposant la situació de la llengua catalana. Aquest manifest va donar peu a la creació de l'Associació Internacional per a la Defensa de les Llengües i Cultures Amenaçades, en





la qual trobarem el mateix Batista, Guy Héraud, Joan Triadú, Heribert Barrera, Jordi Pou... Sempre aquell mes d'agost, novament el CNC, ara dirigint-se a l'Organització Internacional del Treball demanant que s'exigeixi a l'Estat espanyol el compliment dels compromisos internacionals, i la Comissió dels Drets Humans de les Nacions Unides denunciant les tortures de la policia espanyola entre altres a Jordi Pujol. També una lletra a la Comissió Internacional per les Llibertats d'Espanya i Portugal del Consell Federal del Moviment Europeu, en aquest cas oferint adherir-s'hi i demanant aclariments sobre el Dret d'Autodeterminació... A l'octubre, Batista i Roca es dirigeix al Consell Executiu del Pen Internacional per a l'obtenció d'una resolució favorable als escriptors a l'Estat espanyol, i, al desembre, es fa present i intervé a la Conferència Internacional per a l'Amnistia als Presos i Exiliats demòcrates portuguesos. Pel que fa a Batista remarquem que, sempre atent a les recerques històriques, el dia 28 de desembre de 1961 pronunciava una conferència al Casal de Catalunya de París sobre «El moviment liberal independentista català 1823-1840». Tema apassionant no estudiat, des de l'independentisme, al qual dedicava gran atenció: el separatisme català les primeres dècades del segle XIX... A l'exili, en els ambients més polititzats, hi havia tensions, crisis, tot el que es volgués, però no cap mena de renúncia. I es continuava el debat.

El cas era, però, que tot i els esforços del CNC per a crear opinió favorable, a l'hora de fer balanç d'aquells anys, no aflorava ni podia aflorar satisfacció plena. Les adhesions i l'acceptació eren considerables, però lluny d'assolir els objectius d'unitat previstos. En bona part per això Miquel Ferrer va començar aviat a pensar en la conveniència de passar el CNC a Europa, on ja hi havia una delegació prou important i Batista i Roca com a secretari. En parla, per exemple, al seu amic Jordi Arquer, el 5 de setembre de 1960, a qui volia involucrar de manera més oberta a l'equip. Hi havia bones relacions amb personalitats influents com Manuel Serra i Moret, Ramon Xuriguera, Ambrosi Carrion, però amb intermitències, sovint cooperació polèmica i, de fet, només un actiu fidel, que no fallava mai: Lluís Esteve, a partir de l'estiu de 1954 i sempre més a l'òrbita de Batista i Roca, Joan Masot, Consell Nacional Català... Catalunya per damunt de tot i dedicació plena, o màxima, a la causa nacional. Dos factors nous intervindrien aviat de manera decisiva. Per una banda arribava l'edat de jubilació de Batista i Roca a Cambridge, la qual cosa li oferiria més llibertat de moviment i més temps de dedicació. I per l'altra, més determinant en relació concreta al CNC, Miquel Ferrer decidia tornar a Catalunya i ho va començar a programar en ferm així que les autoritats espanyoles ja no li exigien la signatura d'un document tan humiliant com a l'inici. Que, anotem-ho, també hauria hagut de signar la seva bona mare,



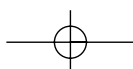

---

El Consell Nacional Català

amb prop de noranta anys, que es delia per tornar, però que ja no ho va poder fer...

Calia, és clar, no refiar-se'n massa. Les relacions amb els catalans de l'interior eren intenses, com també contradictoris els comentaris que els amics li feien sobre la seva seguretat quan ja seria «a dins de la gàbia». «En el meu cas —li deia a Batista i Roca, en lletra del 5 de maig de 1963— hi ha tots els expedients oberts a l'ONU i a totes les seves organitzacions filials durant tots els anys que van des del 1946. Unes vegades a nom de la Comunitat Catalana de Mèxic i després a nom del Consell Nacional Català crec que deuen sumar més d'un centenar les denúncies presentades i signades per mi». Més d'un centenar!... En lletra anterior del 3 de març passa revista a la dispersió produïda i els entrebancs trobats bàsicament pel cantó legalista: «Sempre he dit —va dient— que el CNC havia de considerar una nosa patriòtica l'existència de la Generalitat i no s'ha volgut atacar de ferm per a desemascarar aquesta plataforma indigna muntada per quatre gats que mai no han fet res de profit per Catalunya». «Per tot això comprendreu prou bé que hagi arribat a la conclusió que tot el que podia fer en terres d'Amèrica ja ho he fet i que les coses que es poden fer de nou no són prou suggestives perquè em resigni a portar aquesta vida que considero un fracàs per les defeccions d'antics amics i per la manca d'activitat dels que resten al nostre costat».

Era un fet que Miquel Ferrer plegava a Mèxic, però res d'això ha de fer pensar que es retirava del combat nacionalista. Mentre no va embarcar va continuar treballant amb el seu entusiasme habitual: ho testimonien els seus escrits, a partir d'un cert moment amb pseudònim —principalment: Indíbil—, la seva correspondència sempre densa en contingut, interessantíssima, i el seu bon fer per a deixar el CNC ben encaminat. Quedava a les mans, de tan reconeguda solvència, de Josep M. Batista i Roca com a secretari general amb seu a Londres —adreça de la delegació del Govern d'Euskadi— i mantenint a Mèxic la Secretaria per Amèrica amb Artur Costa al davant. Miquel Ferrer era home de deliberada vida modesta —capteniment ben estrany als «esquerrans» d'ara—, en tot d'acord amb els seus principis d'honestedat cívica i dedicació plena, tant com podia, a la causa nacional. En reflexió històrica, adoctrinament i promoció política. Sense vacances. Guanyava premis als Jocs Florals i invertia el seu import en ajuts al que convingués: podien ser aportacions a La Reixa que havia inventat el 1957 per ajudar els presos, a la delegació de l'Uruguai per cobrir despeses als Jocs Florals de 1963, contribuir a la quota que calia pagar a la Unió Federalista... L'11 d'abril de 1965 encara escriu a Batista i Roca des de Mèxic i el 19 de juny ja ho fa des de la Colònia Güell, reintegrat a la Catalunya territorial, en una caseta de família seva on la feina



---

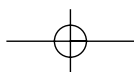
Batista i Roca, Secretari General

era per a enquibir-s'hi tots amb els mínims de confort habituals a l'Amèrica.

El crèdit de Batista i Roca es mantenia alt a l'interior i la seva indicació com a nou responsable màxim era ben rebuda entre els més actius de l'àrea macianista i pròximes. La seva relació amb Miquel Coll i Alentorn, per exemple, venia de lluny i es mantenia fluida, coincident, però sobretot cal destacar Esteve Albert, mestre en l'art de conèixer a tothom i consolidar o embastar contactes. El 6 de novembre de 1961 diu a Miquel Ferrer: «Batista està molt al corrent de tot i aquest estiu ha fet contactes suficients per a trobar-se ben informat per tot l'any que comencem». S'avança i es refereix a 1962... Afegeix: «Ateneu-vos molt a tot el que ell proposi i notifiqui». I en nova lletra, de l'11 de març de 1962, amb còpia a Miquel Guinart perquè estigui assabentat de tot el que comenta, posa un èmfasi especial —ho escriu amb majúscules— per a afirmar que «el que s'hauria de fer ara és relligar-nos entorn de la proposició del Govern Provisional de Batista». Tot venia dels plantejaments del Comitè Nacional Català a la Gran Bretanya, d'acord amb el Consell Coordinador de les Forces Democràtiques, expressat amb especial precisió després d'entrevistar-se amb Manuel de Irujo del Govern d'Euskadi.

Ens cal ara tenir en compte una informació complementària. Aquesta actuació, més aviat polèmica, va coincidir amb una baixa allargassada, per malaltia, de Miquel Ferrer i no era ben bé en la línia habitual de Batista, però permet constatar el seu bon predicament a l'interior. Contemporàniament, no va voler mantenir cap posició protagonista a la Taula Rodona Europea que va tenir lloc a París els dies 16 i 17 de febrer de 1963 —prèvia a la trobada a Itxassou, l'Aberrri Eguna d'aquell any— amb Joan Masot d'Estat Català intervenint com a Delegació Catalana, acompanyat dels nordcatalans Pau de la Fàbrega i Andreu Azai i hi participaven bascos —Eta, Enbata—, bretons, valons, flamencs, occitans... Batista considerava que afectava massa, només, l'Estat francès, per a la qual cosa creia, com anota a Masot el 19 de març, que calia orientar l'actuació en sentit més complet, unint-se a altres comunitats nacionals al si de la Unió Federalista: «Un ampli moviment europeu de tots els països que ja gaudeixen o han gaudit de llibertat o aspiren a ella» perquè les comunitats «que aspiren a la llibertat, iniciadores i propulsores del moviment, estarien així cobertes per les altres». Certament, preferia que se separés l'acció possible a cel obert de qualsevol altra, potser violenta, que es pretengués.

Batista i Roca s'orientava, amb força renovada, a la projecció internacional amb el Consell d'Europa com a prioritat, al cap i a la fi, plata-

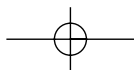


El Consell Nacional Català

forma idònia per a poder introduir-se per la porta gran i fer avançar l'Europa dels Pobles. La terminologia no seria sempre la més adequada per a la Nació Catalana, molt per sobre de l'habitual concepte de «minorria» o «regió», però es tractava de fer-ne entendre la realitat amb el llenguatge diplomàtic de cada cas. D'ací el llarg memoràndum presentat a l'abril, el primer document que signa Batista i Roca als organismes internacionals en la seva nova condició de secretari general del Consell Nacional Català. «Memoràndum al Consell d'Europa sobre els Drets Humans i el Genocidi nacional a Espanya», enviat, segons que explica a Joan B. Cendrós en lletra del 23 de maig, a 236 personalitats escollides. Hi ha disponibles les versions anglesa i francesa, ben presentades en fulls ciclostilats com, per altra banda, era habitual. Llargues pàgines, ben arquitecturades en el seu contingut, per a informar, denunciar i reclamar —també per a bascos i gallecs— el respecte a les manifestacions i als símbols de la personalitat nacional, i la llibertat irrestricta a l'ús de les llengües nacionals en l'ensenyament, l'ús públic i en les publicacions i llibres, en fi, els drets humans, el dret de sindicació, el dret d'autodeterminació.

Calia reforçar el Consell d'Europa més enllà, en profunditat i futur lliure, d'hegemonies dels estats retrògrads existents. I aquesta era la raó de la seva insistència perquè els grups nacionals —minorries o ètnies, segons qui en parla— de la Taula Rodona s'adherissin i es fessin notar a la Unió Federalista amb el Congrés previst per als dies 11 i 14 de juny de 1964, a Ratisbona. Allà es va aprovar, a proposta de Batista, una resolució adreçant-se «a totes les comunitats nacionals europees qualsevol que sigui la seva situació política (comunitats majoritàries dins d'un Estat, comunitats minoritàries independents o autònomes dins d'un Estat o d'una federació, o que aspirin a la seva pròpia llibertat) a unir llurs forces a fi de conservar llur personalitat nacional i llur llibertat, i de construir la Nova Europa amb lligams federals tant a l'interior dels Estats actuals com entre elles mateixes en el pla internacional». Ho llegim a Vida Nova de fi d'any amb l'encapçalament «La Nova Europa de les Nacions». Alhora, la Unió Federalista feia públic l'informe sobre Catalunya, esmentat abans, posteriorment —juny 1965— més divulgat en un opuscle molt ben imprès a Londres, amb llargs textos complementaris de Batista i Roca.

Els contactes de Batista amb els organismes europeistes varen fer que fos convidat a assistir als VII Estats Generals dels Municipis i Poders Locals (Regionals) d'Europa, celebrats a Roma l'octubre d'aquell any 1964. El 10 era a París donant una conferència sobre «Integració i desintegració de l'Estat espanyol», el 13 obté visat «per deu dies» per entrar a Itàlia, vola tot seguit cap a la capital italiana i el 18 retorna. «Vaig anar a Roma —explica a Miquel Ferrer el 12 de novembre des de Cambridge—



---

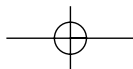
 Batista i Roca, Secretari General
 

---

on va tenir lloc aquesta grandiosa assemblea a la que assistiren uns 7000 delegats, principalment alcaldes i diputats i ministres de tots els països de l'Europa Occidental (menys Espanya, és clar). Fou una sort que hi anés puix hi havia En Rodolf Llopis dels socialistes espanyols i En Rezola, VicePresident del Govern Basc, però cap altre català sinó jo per a representar Catalunya. El to de l'assemblea el donaven uns cartells que deien 'L'Europa dels Estats és la Santa Aliança ressuscitada. Oposem-hi en contra l'Europa Federal dels Pobles'. Entre les conclusions, totes interessants, n'hi ha una que ens afecta especialment que diu que tots els estats on hi hagués regions autònomes llur autonomia havia d'ésser ampliada i reforçada, i allí on no hi hagués autonomia calia que fos implantat un règim de regions autònomes».

Un any 1964 particularment dens i agitat. Com a nou secretari general del CNC, ara amb seu a Europa, és a dir, a Londres, Batista i Roca multiplica els seus contactes amb nacionalistes de l'interior que el porten a proposar, redactar definitivament, imprimir i enviar un manifest en el «250 anys de la conquesta militar i de l'anexió dels Països Catalans a Castella i 25 del domini militar del nacionalisme castellà del règim de Franco», a manera de «crit d'encoratjament i d'esperança». Data assenyada, manifest combatiu, ben presentat, ressons positius arreu, al cap i a la fi nova mostra de vitalitat nacionalista i reorganització ben fonamentada del CNC, operatiu molt més ençà que no pas l'abans llunyà Mèxic. La qual cosa va alertar seriosament Josep Tarradellas, que tot seguit va posar en marxa els seus mecanismes de destrucció o, si més no, obstrucció, en aquest cas agafant-se pel cantó de l'adreça de referència del Manifest del CNC: 39 a Victoria St. que, com hem vist, era la del local de la delegació del Govern basc, ben familiar, govern i adreça, a Batista, al capdavant de la qual hi havia el seu vell amic Josu Hickman, que ja en lletra a Manuel de Irujo el 10 de desembre de 1964 imaginava un «Sr. Tarradellas furioso».

Efectivament, Josep Tarradellas es va queixar de mala manera al President Jesús M. de Leizaola perquè donava cobertura a grups que ignoraven les institucions catalanes i aquest va obrar en conseqüència desautoritzant l'ús de l'adreça. Les relacions entre Batista i Leizaola eren i varen continuar cordials, però la veritat és que el Govern basc es movia en una de les fases més legalistes de l'exili. El 15 de desembre Leizaola envia a Batista una lletra plena d'elogis i, agafant-se a un argument que només era part de la utilització del local basc, li demana que se'n retiri: «El que mi predecesor diera a usted la facultad para recibir en nuestra Delegación la correspondencia de la sección catalana correspondiente a la U.F.C.N.E. no puede significar que tal autorización se extienda a entida -

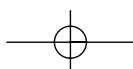


El Consell Nacional Català

des que niegan la existencia de las Instituciones catalanas a las que debe - mos solidaridad». El 19 següent Leizaola escriu a Tarradellas i li envia còpia de la lletra dirigida a Batista. I llavors el punt grotesc de la qüestió: un fidel tarradellista de Londres va enviar a tort i a dret còpies mecano-grafiades —composició no sempre igual— de les lletres de Leizaola a Batista i a Tarradellas, sense cansar-se de dir a qui vingués a tomb —com ho reporta Hickman a Irujo el 29 d'abril de 1965— que «Batista y Milanova no representan a nadie de Cataluña», esbombant el seu «gran èxit» i una trista prova més del malastruc divisionisme que els animava: els bascos havien expulsat Batista i Roca de casa!

«No representan a nadie de Cataluña». Lamentable. És la subordinació dogmàtica a les formes més aberrants —en la base de l'esperit espanyol— del legalisme, en aquest cas per a aplicar l'estrany principi de que si no s'és de cap partit no s'és ningú... La llei o costum administratiu com a dogma i petrificació. El CNC no era cap partit, amb filiacions estrictes, controlades i disciplinades, no tenia com ningú més podia tenir amb l'ocupació espanyola franquista el suport democràtic que donen les eleccions, però tothom sabia que comptava amb moltes i categoritzades adhesions i simpaties, des de la plena llibertat de manifestació i dedicació nacional que li donaven vida. Era una proposta viva en una Catalunya malgrat tot viva. Per això, serenament —amb un cert, però explicable retard—, el 30 de març de 1965, Batista i Roca, des de Cambridge, escriu al seu amic Jesús de Leizaola, a París. És una lletra llarga i molt mesurada que comença recordant-li l'«honor de haber sido el iniciador de Galeuzca» per a reafirmar, com a conclusió, «la seguridad de que el CNC estará siempre a su lado en la defensa de los intereses nacionales». Efectivament, «Galeuzca» —a vegades escrit «Galeuzka» o «Galeusca», més catalanitzat— va ser iniciativa de Batista: recollen, el 1933, la Triple Alianza de Francesc Macià i va ser ell, amb el basc Telesforo Monzón qui, a Can Solé de la Barceloneta, va establir aquest emblema esdevingut històric.

Però llegim el manifest que fa al cas. Amb moltes altres consideracions: «Catalans, alcem-nos i marxem vers la llibertat!» «Defenseu resoltament els interessos nacionals del nostre poble, per damunt de tot grup o classe en un gran renovament que, lluny del passat, impulsi els catalans, i, en especial els joves catalans, a forjar el futur». «Arribem al final de l'etapa franquista», afirma i, consegüentment, reclama «el retorn a Macià i l'Estat Català independent». A l'hora de concloure, recorda Cambó: «Monarquia? República? Catalunya!» I recorda Macià i Companys: «Catalans! Catalunya!» Posat aquest document a consideració dels grups nacionalistes de l'interior, va ser ampliat amb altres capítols i, el mes de



Batista i Roca, Secretari General

novembre, se'n va fer un nou tiratge, sempre imprès a Londres, dirigit: «Als catalans tots, de Catalunya, de València i de les Illes!», datat: «En un lloc dels Països Catalans» i un afegit final: «El Consell Nacional Català us diu: República Federal dels Països Catalans!» En nota a baix es remarca: «La II Conferència Nacional, que serà convocada pròximament, fixarà la nova organització a l'interior i a l'exterior i el seu nou pla de treball». Era un llenguatge que convencia el catalanisme tradicional i Ressorgiment, que havia publicat completa la primera versió, va fer el mateix amb la segona. A Catalunya va circular profusament: el catalanisme renovat convencia.



### Jordi Vilanova (1927-1983)



Jordi Vilanova era fill de Martí Vilanova, un dels mites del nacionalisme català, sorgit de la Figueres creativa, d'alta tensió, de primers de segle. Alt, jove, dinàmic, ben integrat a la societat britànica, significà una aportació rellevant a l'equip entorn de Batista i Roca i el seu incansable col·laborador Gaspar Alcoverro. El seu esperit expeditiu, per exemple, va permetre donar volada a la impressió i distribució del butlletí informatiu SINC, iniciat el febrer de 1966 a Perpinyà, més modestament, per Lluís Esteve. La seva disposició per a sintonitzar amb els corrents marxistes era notòria i, de fet sense alterar el pensament del CNC, n'ampliava els camps d'adhesió.

### Manuel Viusà (1918-1998)



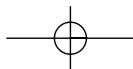
Manuel Viusà és prou conegut com a pintor i gravador, encara que amb injusta manca de presència en la consideració general. El seu nom, en tot cas, queda inscrit entre els més grans en la Resistència Catalana. En això, poc conegut i no adequadament destacat. La seva activitat conspirativa fins al 1946 a l'interior va ser intensa, represa amb força a Perpinyà, a París, on fos, durant tota la vida, maltractada els darrers anys per un persistent malfat i la vergonyosa desassitència dels responsables de la política i de la memòria nacionals. Sense Manuel Viusà el CNC hauria estat mancat, a França, d'un dels millors puntals, en independentisme, informació i assessorament.



## Nova etapa

Més que no pas ningú Josep M. Batista i Roca considerava el Consell Nacional Català, del qual passava a ésser secretari general, com una continuació directa del Consell Nacional de Catalunya creat a Londres el 1940. I parlava, ara, d'una nova etapa. No s'estava de dir-ho, quan s'esqueia, i així ho precisava al diari *Midi Libre de Perpinyà*, el març de 1967, en base al seu missatge del mes de gener: «El CNC es va crear el 1940 a Londres per a representar els catalans prop dels aliats. Dissolt després de la guerra, va reprendre les activitats el 1953, després de la I Conferència Nacional. El 1964 la direcció passà a Londres, iniciant una tercera etapa més dinàmica». El 1959, en un moment delicat de la seva relació amb el Consell Executiu de Mèxic, a causa del decantament tarra-dellista de Salvador Armendares, no va descurar de plantejar-ho de manera clara, el 10 de novembre: «Ací hem constituït el Comitè Nacional Català a la Gran Bretanya, inspirant-nos en el record del Consell Nacional de Londres que durant la Guerra Mundial representà la causa de Catalunya prop dels Aliats, i que després fou destruït pel Sr. Tarradellas i pel Sr. Carles Pi i Sunyer». El to reiteratiu era evident i ho era també la voluntat en la insistència. Nova etapa en la mateixa línia de llibertat nacional, sense lligams amb el passat.

Així s'expressa en un dels apartats centrals del Manifest de l'Onze de Setembre de 1964, en la segona redacció revisada pels grups actius de l'interior: «El CNC no és un altre grup o partit. És una organització nacional. El CNC respecta tots els partits catalans i no aspira a absorbir-ne cap. El CNC ofereix, doncs, un camp nacional on els grups i els catalans de

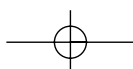


El Consell Nacional Català

totes les idees polítiques puguin coincidir i col·laborar concentrant llurs esforços en la causa prèvia i suprema de l'alliberament nacional. Si els catalans no hem reeixit encara allí on altres pobles oprimits han triomfat, és degut, en gran part, a la dispersió d'esforços en lluites de doctrines i d'interessos, oblidant que només amb —ho emfatitza escrivint-ho amb lletres capitals— la concentració de totes les energies damunt d'un sol objectiu, l'alliberament nacional, podrem arribar a triomfar». Entenia el CNC com un organisme per a representar Catalunya, per a informar l'opinió pública internacional sobre el nostre país i la nostra causa nacional, i per a l'actuació prop d'organitzacions i grups nacionals i a les cancelleries. En parlava així a Josep Grau —Joan Rabascall de la FNEC— el 3 de novembre de 1965.

Hi afegia: «No representa, doncs, el rival de ningú, puix que ningú no fa aquesta tasca». «Instrument d'unió i de representació nacional i de treball per Catalunya en el camp internacional». Ho diu després de llargues converses polítiques celebrades a Perpinyà els dies 18 i 19 de desembre de 1964 i, de fet, encloure's en un conglomerat de més ampli espectre. No es descartava que hi hagués qui ho volgués o ho pensés: que el CNC agafés iniciatives de direcció actuant a manera de partit nacionalista i d'ací que més d'una vegada s'expressés en sentit contrari ben explícit: «El CNC no pretén ésser un nou organisme admès per tothom sense discussió com a plenament representatiu (entre catalans això és impossible) ni menys competir amb cap altre. El nostre objectiu en el camp exterior és diferent: omplir el buit creat per l'absència catalana, fer sentir la nostra presència nacional en tants llocs com puguem i suplir la manca d'activitats de caràcter nacional que tants anys fa que dura». Ho escrigué a Miquel Coll i Alentorn, el 21 de març de 1966, a nom del Secretariat del Comitè de Coordinació de Forces Democràtiques de Catalunya. Altres vegades ha de negar rodonament que el CNC pretengui ser un Govern a l'exili. Vist des d'ara, tot apareix pesat i reiteratiu, però a aquesta alçada dels fets, ja eren vint-i-cinc anys de resistir i actuar!

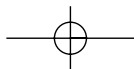
Josep M. Batista i Roca és un cas únic, en la història moderna de Catalunya, de dedicació plena a la causa nacional sense cap mena de remuneració, directa o indirecta. Això, és clar, si deixem de banda Francesc Macià que, a més a més, va arriscar els béns familiars. Batista i Roca es va moure en un nivell no tan rellevant, però igualment amb intensitat i dedicació inusitades, en tot cas arribant més enllà en la durada. Fora del període de la Guerra Civil, formant part del Comissariat de Propaganda i com a Delegat de la Generalitat a Madrid i a Londres, llavors amb retribució oficial, el temps de dedicació va abastar tota la seva vida. És aviat dit i convé destacar-ho: tota la seva vida. I va morir als vuit-



tanta tres anys... Els raonablement notables havers familiars en principi — anys de formació i abans de la Guerra Civil— li ho podien permetre, però després del juliol de 1936, el franquisme inicial i el seu allunyament geogràfic i marcatge catalanista, ho varen trasbalsar tot, amb greus entrebancs que només va anar superant molt a poc a poc i amb dificultats. Tot i així, no va estroncar mai del tot el ritme de despeses personals en tasques epigonals de la delegació a Londres i en cap cas va deixar la militància nacionalista, ni que fos encabint-ho i paral·lelament a les seves tasques acadèmiques a la Universitat de Cambridge. Sense que oblidem, en aquesta fase de retribucions en el món britànic, la seva col·laboració amb les forces armades durant la Guerra Mundial.

Així que va ser possible disposar de recursos provinents dels seus havers familiars a Catalunya, va abocar-se a una molt dilatada etapa d'actuacions d'interès nacional que li comportaven temps incalculable i despeses substancials. No podem deixar de recordar una iniciativa de gran rendiment per a la cultura catalana i la catalanofília a la Gran Bretanya: si més no durant tres cursos, entre 1947 i 1950, va dotar amb bones beques a estudiants avantatjats en literatura i història de Catalunya perquè poguessin passar un curs complet a Barcelona. Anotem els tres noms coneguts: Paul Russell-Gebbett, Robert R. Brian Tate, Arthur H. Terry... El seu germà Joan, continuador del negoci familiar, feia de pagador: mensualment, mil pessetes per a una pensió al carrer de Montsió, més cinc-centes per a despeses —considerable segons el poder adquisitiu de l'època— i amics de tan gran solvència cultural i en catalanitat com Ramon Aramon i Serra, Josep M. de Casacuberta, Agustí Duran i Sanpere o Ferran Soldevila, els guiaven amb mà mestra... Quan va arribar l'hora de la nova etapa del CNC i Batista i Roca va multiplicar-se en desplaçaments, contactes i divulgació d'informacions i pamflets la (quasi) revista «Qué pasa», del 24 de setembre de 1966— li va dedicar molt espai per a etiquetar-lo com a «exiliado y millonario».

Batista i Roca va ser també, en l'òrbita familiar, una de les víctimes propiciatòries de la Guerra Civil i de tot allò de «luchar hasta el exterminio» i el desllorigament de la societat catalana. De primer, havent de veure com marxava la seva germana Concepció amb el seu amic i cunyat Miquel A. Baltà, desenganyat i pessimista, cap a França i finalment a Cuba. Eren dels que conclouien que aquella no era la seva guerra... Però sobretot greu d'haver de patir la radical separació ideològica del seu germà Joan, passat amb malaltís entusiasme al falangisme. Joaquim Renart ho anota en el seu Diari, el febrer de 1939: «Hi ha hagut ruptura total amb el seu germà Joan». Només vuit anys més tard, el 1947, hi va haver un primer retrobament i va ser a Manchester, al Christie Hospital, on Batista i

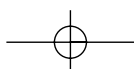


El Consell Nacional Català

Roca havia estat ingressat per a una intervenció quirúrgica. Sembla que allà hi havia —en tot cas hi havia estat— el seu vell amic doctor Pere Gabarró i allà va anar el germà Joan. Va fer estada llarga a Anglaterra i d'ací que poguessin encaminar uns primers recursos econòmics que Batista va aplicar tot seguit per a iniciar ajudes a aquells joves catalanò-fils. No va ser fàcil una superació completa de les desavinences, però varen continuar veient-se, si més no abans, a partir de 1953, a París, a Perpinyà, a Andorra.

La jubilació a Cambridge el 1962 va significar a Batista i Roca una merma d'ingressos, però, dèiem, un substancial augment de temps per a la dedicació a la causa nacionalista, també en les recerques històriques. Ja hi esmerçava temps, tot i que no es mogués de Cambridge, si ens atenem als continguts en la seva tasca acadèmica i el món de relacions que hi establia. Però si només podia sortir-se'n aprofitant els espais disponibles, ara res el limitava i la seva mobilitat arriba a límits com qui diu d'omnipresència. Sorprenent. De primer amb el vaixell i ferrocarril, aviat incorporant-hi l'avió, cada vegada més a mesura que podia anar millorant les rendes personals. Vivia modestament, s'estava en hotels senzills, però sempre a càrrec seu i, en augment, aportant recursos per a despeses o ajudes puntuals. Sempre diu que ho fa a nom del CNC i és veritat que a Anglaterra comptava amb un bon equip d'amics, d'entre els quals són prou coneguts Gaspar Alcoverro sobretot, Joan Gili, Pere Voltó, Josep Trueta i altres, presumiblement alhora col·laborant econòmicament de manera regular o puntual, però no hi ha cap constància d'una tresoreria compartida. Si hi era, no n'hi ha indicis. Quan el 1964 Batista aconseguí trobar un suport sòlid en el grup d'Òmnium Cultural —Joan B. Cendrós i Fèlix Millet al davant— per a despeses considerables, ell incrementa les despeses pròpies i la mobilitat. Optimització de recursos en el sentit més complet, patriòtic, de la paraula.

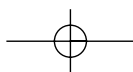
Aquell 1964 el comença a Perpinyà, on ja hi era feia dies, quarter general amb el complement d'Andorra per als cada vegada més intensos i operatius contactes amb l'interior i, quan escau, pronunciar-hi conferències. Tot seguit Montpeller, des d'on escriu a Narcís Bonet i fa suggeriments a Joan Ballester, i al febrer ja és a Cambridge. A finals de maig novament a Perpinyà, passant per París. El juny a Regensburg amb la Unió Federalista i a primers de juliol a Oslo amb el Pen Club i un article-interviu al diari Dagbladet. Torna a Cambridge i a l'agost —amb un escrit a la revista bretona *Ar Vro*— va a La Sala (Decazeville) a l'estagi anual occità. Entre setembre i octubre: Avinyó —IV Congrés de Llengua i Literatura d'Oc—, Perpinyà —Jocs Florals—, París —conferència i recordança de l'afusellament del President Companys— i Roma —Assemblea



de Poders Locals— amb retorn a Cambridge. Però no s'hi atura gaire perquè a mitjan novembre és a Marly-le-Roi, prop de París, a la trobada sobre «L'Europa de les Regions» del Moviment Federal Europeu, amb nodrida presència de catalans, majoria joves. Promou i anima les sessions l'occità d'Avinyó Guy Héraud i una de les lliçons és de Batista: «Els aspectes culturals de les nacionalitats». Des de París i des de Cambridge intensa relació epistolar i, a fi d'any, passa novament per París i torna, per una llarga estada, a Perpinyà, aquesta vegada amb un curs de tres conferències sobre història moderna de Catalunya. Presència persistent i manifesta del Consell Nacional arreu on escau i convé.

A començament de 1965 hi va haver una certa aturada. El dia 20 de novembre de l'any anterior havia traspassat el seu vell amic i cunyat Miquel A. Baltà i la seva germana Concepció, la vídua, va fer estada llarga a Cambridge i el temps encara va ser curt per poder parlar després de més de vint-i-cinc anys de separació i per a posar ordre als seus afers amb el germà Joan que s'havia mantingut a Barcelona. El combatiu i tan rellevant Baltà ja havia sofert un gran cop amb la claudicació de Macià en renunciar a la República Catalana, però va decidir marxar en constatar com, el juliol de 1936, l'anomenada Revolució destruïa Catalunya. Exiliats a Cuba varen tornar a Barcelona eludint el règim de Fidel Castro, també amb gran desengany. «La meua germana m'ha explicat —diu Batista i Roca a Miquel Ferrer el 8 d'abril de 1965, en la darrera lletra que li escriu a Mèxic— la desil·lusió d'En Baltà i ella en tornar, igual com altres amics. És un altre país i una altra gent —egoistes, materialistes, mesells, caragirats. El gran desig de millorar i de perfeccionar-se del nostre temps s'ha esvaït. Han caigut al fons, però s'hi troben bé».

Hi afegia, segurament pel seu compte: «Afortunadament, resten minories bones. Són l'esperança de Catalunya. Cal treballar amb elles i per elles». Ni Batista i Roca ni Miquel Ferrer eren catalans donats a deixar-se portar per cap mena de pessimisme, fos quina fos la realitat i quan una situació deixava de ser favorable s'instal·laven en una altra en allò que ho fos o ho pogués ser. Les dues darreres lletres de Miquel Ferrer a Batista i Roca, des de Mèxic —el 7 de febrer i l'11 d'abril, aquesta darrera acusant rebut de la de Batista del dia 8— són un seguit de comentaris sobre la feina que cal fer i propostes de projectes per a desenvolupar a l'interior amb adequada coordinació amb l'exili, «tot preparant el clima de convivència necessari per a fer cristal·litzar una entesa política nacional catalana i democràtica de cara a la reconstrucció i la integració dels Països Catalans». Anotem-ho, abans de continuar: l'interès dels estudiosos per fer un seguiment del retorn de Miquel Ferrer a Catalunya ha estat el silenci més absolut... Batista i Roca ja havia deixat clara la seva posició en una

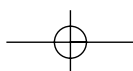


El Consell Nacional Català

lletra a Miquel Ferrer, més llarga del que era habitual en ell, del 12 de novembre de 1964: «La independència és el nostre objectiu, però caldrà molt de tacte!» «A l'interior —li recordava— hi ha molta gent que creuen que l'Estatut un dia ens pot ésser útil, puix ningú no pot preveure com es desenvoluparà el futur». Exigències perilloses del pragmatisme: «L'Estatut i la Generalitat donen als ulls de molts catalans una imatge de la personalitat jurídica i política de Catalunya».

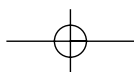
A primers d'abril de 1965 Batista i Roca acut a una reunió urgent d'Òmnium Cultural a París. Hi havia molts temes damunt la taula, molts aspectes que calia puntualitzar i rellegir bé, la qual cosa va fer que les reunions es prolonguessin durant una bona setmana. Batista hi va anar i va tornar en avió, perquè quedava fora de l'agenda i li convenia estar a Cambridge. Entre les qüestions previstes per a tractar en les reunions i les gestions puntuals necessàries, hi havia la continuació de la labor de caràcter internacional, que calia enfortir encara més i que comptava amb tot el suport d'Òmnium, que es reservava l'acció cultural pròpiament dita. I no ha d'estranyar que també es parlés de la nova orientació que Batista es proposava per al CNC: havent tocat sostre pel que fa a les possibles adhesions a l'exili, era indispensable ampliar la base política Catalunya endins. El primer de juny de l'any següent ja pot informar a Fèlix Millet sobre «un acord amb els partits de l'interior (...) per poder treballar d'una manera eficient». Val la pena recordar que les relacions de Batista amb gent d'Òmnium Cultural eren ben anteriors a la creació de l'entitat. Amb Fèlix Millet podem anar força enrere, temps de Palestra i de la Federació de Joves Cristians i, malgrat les divergències posteriors, això no va impedir nous contactes quan les aigües nacionals maldaven per a retrobar un curs més normal. Es veu que no van mancar relacions de caràcter professional —via assegurances—, però quan hi ha trameses de diners de Millet a Batista els indicis apunten a subterfugis legals o de terminologia per a cobrir conveniències personals i patriòtiques. Amb Joan B. Cendrós una primera relació epistolar la trobem el primer de juliol de 1960, quan li escriu de resultes dels Fets del Palau, alhora que encaminava les denúncies internacionals que convenia fer. «Digueu a tots els amics de Barcelona que ara és l'hora de tenir coratge i de continuar l'obra empresa. Podeu assegurar-els-hi que des de fora farem tot el que podem per ajudar-los». Amb l'obertura d'Òmnium a París seria l'hora d'una relació intensa i afectuosa amb el jove, eficaç i convincent, Narcís Bonet.

No serà sobrer remarcar que, a l'emigració catalana —ben entès, exili inclòs— Òmnium Cultural va trobar el millor suport entre els adherits i amics del Consell Nacional Català, que tot seguit hi varen veure una arma positiva —o, si es vol, un instrument— per a aportacions de la millor



mena en la recuperació nacional concebuda des de tots els angles possibles. Cap operació o programació prèvia de publicitat a les col·lectivitats catalanes, sinó més aviat des d'una predisposició patriòtica que decantava el catalanisme més combatiu a l'acostament: fer catalanisme cultural ben travat i d'envergadura era aplaudit per l'independentisme. Jo mateix vaig tenir l'avinentsa, sense que m'ho hagués proposat, de col·laborar-hi quan encara eren en els prolegòmens: va ser quan Fèlix Millet, en viatge de negocis i en tant que President de l'Orfeó Català, va visitar el Centre Català. Llavors només n'era soci, però em va correspondre l'agradosa missió de fer d'amfitrió amb el vicePresident Josep Lluís Vicente, figuerenc de la millor mena. Fèlix Millet ens visitava, deia, en vistes a la creació d'una nova secció de l'Orfeó Català i, a més de desitjar fer coneixença dels catalans de São Paulo, cercava orientació en el món de l'exili. Això va fer que li'n parlés d'una manera àmplia i completa i ell em demanés que els proporcionés una relació detallada del que era l'exili organitzat a l'Amèrica, bo i remarcant els noms de la gent i les entitats més susceptibles d'acollir favorablement la idea. No li mancaven relacions, sobretot a l'Argentina, que podien provenir del seu llarg historial i adscripció —no pas amb massa entusiasme— al bàndol no republicà, mentre que la meua informació corresponia ben bé a l'altre cantó. On, per cert, algú l'havia adreçat encertadament a casa de l'amic Felip Mestre Jou, on també vàrem coincidir i així poder continuar el discurs francament catalanista i gens espanyol... A París, ja pròpiament Òmnium —Òmnium Culturel— a més d'altres catalans connotats va ser Joan Masot el millor col·laborador possible, com acredita la lletra que Narcís Bonet, secretari de l'entitat ja en ple funcionament a la capital francesa, li tramet el 27 de març de 1964. És amb motiu de posar en marxa el sistema de cotitzacions, al qual acut puntualment Joan Masot. Òmnium Cultural n'acusa rebut i, amb la signatura de Narcís Bonet, li diuen: «En agrair-vos la vostra ràpida resposta, la primera que ens ha arribat, tinc la satisfacció de dir-vos que us correspon així, ben merescudament, el títol de soci benefactor, la llista dels quals s'encapçala amb el vostre nom». I remarcant: «En gran part, vos sou a l'origen de la nostra entitat i escau que en sigueu el primer soci benefactor».

Des de Buenos Aires, amb Ressorgiment a les mans del seu fundador H. Nadal i Mallol i el Grup Joventut Catalana capitanejat per Fivaller Seras, fins a Mèxic amb Miquel Ferrer al davant, el suport patriòtic va ser ampli i com qui diu sense condicions. Joan B. Cendrós, per la seva banda, ja a partir d'abril de 1961 es fa present amb publicitat dels seus productes, a les principals publicacions, és a dir, Pont Blau, després Xaloc, i Ressorgiment. Tot ben reforçat amb el llarg i gens precipitat viatge per Amèrica del llavors jove Narcís Bonet. Es tractava de portar endavant un

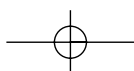


El Consell Nacional Català

encàrrec de la UNESCO al servei de Joventuts Musicals i ho aprofitava per a fer-se acreeador, arreu, com a bon ambaixador d'Òmnium i de renovada catalanitat. A São Paulo va coincidir amb un nou moment dens en pensament i activitats nacionals. En el meu cas personal —per anotar-ne un aspecte— havia conversat durant hores amb Josep Pla —sols ell i jo a casa de Salvador Riera, que és on s'estatjava— i d'això en sortiria, si més no com a incitació, el magnífic «retrat de passaport» dedicat a Nadal i Mallol, amb clara i no crítica constància del que havia estat i era el seu catalanisme sòlid i independentista. Quines altres notes devia escriure el prolífic Josep Pla?... El gran diari O Estado de São Paulo, després de les famoses declaracions de l'abat Escarré al periodista José Antonio Novais, publicades completes com a Le Monde, em varen publicar una llarga lletra-article en suport seu i de les reivindicacions catalanes, perquè havien donat publicitat a una missiva insidiosa d'algú de l'ambaixada espanyola.

Coincidia també en el temps quan, seguint les col·laboracions a Ressorgiment iniciades anys abans i les converses inacabables amb els amics catalans, gairebé tots de nova generació, no pròpiament exiliats, iniciava la recollida de material d'estudi i la redacció d'un gros llibre —uns sis-cents folis a doble espai— que projectava publicar el Grup Joventut Catalana de Buenos Aires, en homenatge a Nadal i Mallol amb motiu dels cinquanta anys de la seva revista: Per la Independència i la Reconstrucció Nacional, del qual, mentrestant, se n'anaven desprenent premis als Jocs Florals de Montevideo i Perpinyà, també a Cantonigròs... Reduït, seria un llibre per a brasilers. Teníem a mà preus raonables a les impremtes, a Buenos Aires comptaven amb l'experiència de Josep Escolà —en edició, distribució i venda— i l'ampli camp de relacions que manteníem assegurava un substancial retorn dels diners invertits. L'esbojarrada inflació que ens va caure al damunt, al Brasil i més a l'Argentina, aconseguiria emportar-s'ho tot avall. Però no ens aturàvem perquè nosaltres mateixos érem producte d'un idealisme que ens empenyia passés el que passés i d'unes informacions sobre la represa catalanista a Catalunya que animava de valent i, per altra banda, era preludi d'un retorn que molts no volíem retardar més. Bon panorama i bon context. Catalans d'Amèrica, exiliats cadascú a la seva manera fidelíssims, escampall d'entitats catalanes i entranyables manifestacions de catalanitat, receptivitat afectuosa en gent brasilera, Consell Nacional Català, Òmnium Cultural, nova generació: tot a punt per a canvis desitjats i possibles.

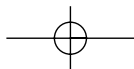
La breu història de la presència catalana al voluminós diari O Estado de São Paulo s'ho val. Amb molta informació internacional i sovintejades al·lusions a minories nacionals —potser més a l'àrea soviètica— la campanada varen ser les declaracions de l'abat Escarré, publicades





completes, que només s'entén des de la sensibilitat antitotalitària i de simpatia a les minories del diari. Tot seguit una malgirbada lletra en contra signada per un pseudonom d'un pseudocatalà, va donar peu a la meua molt argumentada rèplica —7 de gener de 1964— que el cap del departament internacional del diari va agrair. Sense pressa, però amb interès, va seguir un article pròpiament dit, extens com gairebé tot era habitual en el diari: «A questão catalã» (El problema català) —5 de juliol de 1964—, amb queixa diplomàtica, pel que sembla via telefònica, de l'ambaixada espanyola. Després d'un llarg període, novament vaig poder disposar d'acollida —6 de febrer de 1966— amb «Os direitos humanos e a Catalunha» que, de fet, era una nova redacció d'un memoràndum divulgat amb fulls ciclostilats el desembre anterior. Les notícies que arribaven de Catalunya animava el diari a tenir-me present i així va sortir —22 de maig— un nou article: «Catalunha: uma abertura para o futuro». La recepció va ser tan positiva que el cap del departament —l'amic Oliveiros Oliveira— em va demanar que escrivís, sense deixar Catalunya, sobre l'Espanya actual. Va coincidir el pas d'Artur Costa, a qui vàrem acompanyar al diari com a membre directiu del Consell Nacional Català. En va resultar: «Catalão quer a soberania», és a dir, «Els catalans volen la sobirania» —14 de juny— ben col·locat a les pàgines internacionals. El nou article lliurat va ser «Espanha em crisi»: onze folis a doble espai dedicats a desmuntar les «glòries» dels «Veinticinco años de paz» llavors proclamats.

Aprovació entusiasta i pas a composició. I així es va quedar, perquè l'ambaixador espanyol en persona, Jaime Alba, va aixecar el crit al cel amb l'«abertura para o futur o» de Catalunya i, pel que es podia entendre, va visitar el director-propietari d'O Estado a fi i efecte de barrar el pas a noves col·laboracions d'aquella mena. Amb un epíleg: una lletra seva publicada el 3 de juliol —quan ja em trobava a París, amb el passaport que m'havia proporcionat de mala gana el cònsol Oñós de Plandolit, català de Vic, de les antigues joventuts de la Lliga— en la qual em definia, amb raó, com a separatista. «No s'ataca el Govern espanyol —diu— que, com tot Govern, pot tenir certs encerts i els seus defectes, sinó demanant la desmembració d'Espanya» El caràcter imperialista i dogmàtic del nacionalisme espanyol no li podia suggerir cap altra sortida, al contenciós existent, que no fos la pau —«uma paz de cemitério», remarcava en l'article inèdit— o el catastrofisme: una mena de fi de món en «desmembrar-se» l'inventat «cos místic» anomenat Espanya, dibuixat en el mapa polític d'Europa. Certament, l'abat Escarré s'havia precipitat, en les seves declaracions, amb allò de: «Som espanyols, no castellans», mai acceptat per tothom i encara més ara, després del terrible enfrontament sofert entre —recordàvem— «o fanatismo sanguinário dos fascistas e os seus irmãos gêmeos os comunistas».

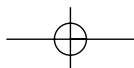


El Consell Nacional Català

Fora de les actuacions més personalitzades de Batista i Roca, denunciant i cercant amics per a la causa catalana, en aquesta fase no sovintegen les comunicacions als organismes internacionals, però no hi són absents i, d'una manera o altra, es procura mantenir i augmentar la catalanofília. En els nostres dies, prou ens podem adonar dels beneficis de tants anys de dedicació Catalunya enfora, més enllà d'Espanya, i també de les greus mancances que ens debiliten davant dels esforços dels espanyols —de dreta i d'esquerra— per emmudir o inutilitzar la veu catalana independent. El Grup Joventut Catalana de Buenos Aires, signant Ricard Marco i Eudald Vidal, el 25 de desembre de 1964 havien enviat una denúncia a la Comissió de Drets Humans de resultes de l'agressió mortal soferta pel jove Lluís Benito Embid. Ja el gener de 1965 escau remarcar la divulgació de l'«Enquête sur la condition de la Langue et la Culture Catalanes» propiciada per Batista i Roca i auspiciada per Òmnium Cultural. Va ser realitzada per quatre reconegudes personalitats, entre les quals, el piemontès Tavo Buratti i el nord-català Enric Garidou i Roig.

Els dies 10, 11 i 12 de juny Batista va a Leeuwarden, a Holanda, per a participar al XVè Congrés de la Unió Federalista de Comunitats Nacionals Europees d'on sorgí una resolució especialment dirigida a parar atenció a les emigracions econòmiques com a factor distorsionador en la cultura i la llengua en territoris sense Estat propi. Ressorgiment de Buenos Aires del mes de setembre destaca així els components catalans en el Congrés: «La Delegació del Consell Nacional que assistí al Congrés de la UFNE era aquesta: Jaume Rossinyol, 28 anys. Actualment professor ajudant a la Facultat de Dret, a Nantes. Jordi Vilanova, fill de qui fou braç dret de Francesc Macià durant l'exili a França. Resideix a Londres. Pere Comelade, metge rossellonès. J. M. Batista i Roca, professor a Cambridge, President de la Delegació». El tema de les immigracions despertava inquietud creixent a Europa. El diari *Le Journal de Genève*, per exemple, encapçalava així —17/18 d'octubre de 1964— un article: «Travailleurs étrangers: la coexistence ne suffit pas» i una «Commission chargé de l'étude du problème de la main d'oeuvre étranger» va distribuir un report de més de 200 pàgines que els amics de Suïssa van fer arribar a Batista i Roca.

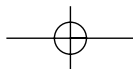
L'afluència massiva d'immigrants a les Terres Catalanes reclamava una atenció màxima i d'ací la Declaració del CNC, datada a Barcelona i Londres el mes d'agost de 1965 —publicada a Ressorgiment de setembre i octubre—, és a dir, subsegüent al congrés del mes de juny: «Les emigracions econòmiques flotants i els drets de les nacionalitats». Inclou la Resolució de Leeuwarden i, entre altres coses, determina: «L'Estat Català reconeixerà a aquests immigrants tots els drets d'una persona humana i



una família catalana». «Caldrà que l'Estat Català (...) ordeni totalment l'entrada d'immigrants en el nostre territori nacional i amb les nostres possibilitats d'assimilació» perquè «de cap manera no podrà tolerar cap maniobra destinada a utilitzar emigrats com a elements ètnics per a pertorbar la integritat de la nostra cultura i de la nostra sobirania nacional». Batista i Roca no ho deixava així, calia arribar tan enllà com es pogués, i datat el 17 de setembre següent, redacta un llarg informe, en anglès, per a continuar la tasca de denúncia i de divulgació de la greu situació catalana: «Franco's immigration plan against Catalonia: a flagrant case of attempted Linguicide and Cultural Genocide».

Com qui diu en acabar el Congrés de la UFNE a Leeuwarden, a primers de juliol Batista i Roca acut al xxxiii Congrés Internacional del Pen, a Bled, Eslovènia, on va obtenir que fos aprovada per unanimitat una declaració, presentada per Jean Camp, de solidaritat amb els intel·lectuals castellans, catalans i portuguesos. Per aquest Congrés en àrea comunista, la de Tito, l'amic ucraïnès de São Paulo, B. Bilynskij, de l'Aplec de Nacionalitats Europees, va enviar a Batista i Roca, Consell Nacional Català, una salutació en nom de 26 grups ètnics que ell coordinava. Batista va anar a veure l'abat Escarré, torna a Cambridge —gairebé sempre parada a París d'anada o tornada— i el 4 de setembre és a Arrens, a la Gascunya, participant al XIV Estagi Pedagògic de l'Institut d'Estudis Occitans, amb homenatge a Miqueu Camelot, el gran occitanista en la via de la normalització lingüística, nat allí mateix i traspassat a Tarba el 1962. No descura la XI Conferència de l'Anglo Catalan Society a Londres, on parla de «The persistence of the Catalan national sentiment through the 18th century», tampoc altres activitats de les quals parlarem més endavant, i el dia 21 de setembre es fa present a les diades d'estudis del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans amb una conferència, al matí, sobre «La situació de les Nacionalitats i Minories a l'Europa d'avui» i, a la tarda, sobre «Les Institucions Catalanes Medievals». Va a París i el 15 d'octubre participa a Avinyó en l'organització del Pen Club Occità en el marc del Pen Club Internacional, bo i parlant de «L'escriptor davant del bilingüisme». Si més no, hi eren presents Joan Colomines i Osvald Cardona. Cal remarcar que, en aquesta nova etapa, no es deixa mai de fer constar o és prou coneguda la seva condició com a secretari general del CNC.

Per la nostra banda, a São Paulo, a fi d'any —1965— vàrem divulgar, en pàgines ciclostilades, un llarg memoràndum: «Os Direitos Humanos e a Catalunha. Genocídio contra a Nação Catalã». Corresponia al vintè aniversari de les Nacions Unides i l'Acta de Constitució de la UNESCO i set anys de la Declaració Universal dels Drets Humans, base, per altra banda, de l'article esmentat a O Estado. Enviat per correu a la

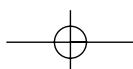


El Consell Nacional Català

premsa, a polítics i al cos diplomàtic, alhora que va ser distribuït a mà en un magne acte oficial celebrat al Teatre Municipal de la Ciutat... No oblidem anotar que, en totes les activitats nacionalistes a São Paulo, va ser constant i de manera especial el suport «logístic» de Pere Fontcuberta i, de manera més remarcable en aquest cas, de Marcel Giró, allà reconegut com a fotògraf de primeríssima, catalaníssim procedent de les Milícies Pirinenques. De Batista i Roca anotem, el 29 de març de 1966, una lletra del CNC al cardenal Amleto Giovanni Cicognani, secretari d'Estat de la Santa Seu, sobre la greu situació de l'Església als Països Catalans. Però tornem enrere per a recordar la Declaració del CNC sobre Gibraltar, el 14 d'abril de 1965, escampada a milers durant molt temps, impresa en un full solt que es feia veure: «Gibraltar i els catalans». Entre altres coses s'hi diu: «El Tractat d'Utrecht, en tot allò que afecta els catalans, està derogat». «Els "drets" d'Espanya damunt Catalunya són solament els derivats de la conquesta militar de 1939 per les tropes franquistes». «Els drets imprescriptibles dels catalans deriven de l'autodeterminació dels catalans». El diari Gibraltar Chr onicle del 26 d'abril se'n va fer ressò a la primera pàgina.

I la culminació d'aquesta nova etapa: nova Conferència Nacional Catalana propiciada per fets nous i una especial agitació en diversos camps. Una comunicació del Secretariat de Coordinació de les Forces Democràtiques de Catalunya, un seguit de reunions de Batista a Perpinyà, amb amics de Barcelona, i també la irrupció de Josep A. Gibernau, vell resident als Estats Units i en alguns anys molt actiu, ara amb ambiciosos projectes d'actuació conjunta nacional. Tot coincidint amb gestions de Batista i Roca al Labour Party britànic que varen fer que visités Catalunya el cap del Departament de Relacions Internacionals amb un periodista de The Guardian, ben orientats i amb lletres de presentació. El resultat immediat va ser un article molt llegit en aquest diari tan important i, per exemple, repercussions sorprenents a La Vanguardia. Amb raó Batista i Roca podia escriure a Artur Costa de Mèxic, a punt per posar en solfa la II Conferència: «La personalitat i el prestigi del CNC davant dels partits de l'interior resten consolidats. Som ja reconeguts per tots com la representació activa en el camp internacional». Això el dia 26 d'abril i el 4 de maig ho confirmava: «La unió dels catalans s'està fent tota sola i ha arribat ja a un punt com feia molt de temps que no havia existit».

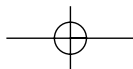
El 20 de maig de 1966 Batista i Roca va fer circular la notícia en termes concrets: la Conferència se celebraria a Mèxic, al local de l'Orfeó Català, els dies 25 i 26 de juny. «La Conferència —diu— serà l'expressió de la unió dels catalans i tindrà una major importància per assistir-hi un representant de l'interior». El propòsit era aprovar «unes bases per a presentar a l'opinió estrangera, i en especial a governs i organismes interna-



cionals, com a resum de les prioritats nostres». Enviava «uns projectes de Declaració de Drets de la Nació Catalana i de Bases per a un Règim de Transició a presentar a la Conferència», explicant que s'havia procurat «adoptar un to moderat i jurídic, sense excloure una fermesa d'orientacions fonamentant-les en texts i principis correntment acceptats pels estats i organismes internacionals a fi d'edificar damunt d'una base esdevinguda avui pràcticament universal». Contemporàniament, des de Mèxic, la Comissió Organitzadora n'enviava la convocatòria, en paper imprès. Resultava francament una mica just, però hi hagué temps per a enviar ponències i adhesions, i, fora dels residents a Mèxic —molts d'ells ostentant la representació de grups d'altres països— hi varen participar catalans que s'hi varen desplaçar des de Venèçuela.

El representant de l'interior era Rafael Tasis —bàsicament Acció Catalana, Òmnium Cultural—, a efectes visibles per a les autoritats espanyoles en viatge per a participar al XXXIV Congrés del Pen Club Internacional que tindria lloc a Nova York entre els dies 12 i 18 de juny. Hi varen anar junts Batista i Tasis, des de París, com a delegació catalana, a la gran ciutat nord-americana ben acomboiats sobretot per Joan Broch, i Batista ho va aprofitar per a anar a Washington i entrevistar-se amb un alt personatge del Departament d'Estat, concretament l'encarregat dels afers d'Espanya... Tot enquadrat en la nova fase d'actuació del CNC. Com bé diu Josep S. Cid en el llibre dedicat als 70 anys del centre català del Pen: «La lluita per la democràcia a Catalunya (havia) entrat en una fase en què la resistència i l'activisme cultural i polític s'intensificaven». Era així, però cal afegir i remarcar que, en Tasis, Batista, Òmnium, tot el CNC més tothom que els acompanyaven en dedicació nacionalista, la lluita era, és clar, per la democràcia, però sobretot per l'afirmació nacional catalana que hi era inherent. A São Paulo, com en altres capitals, vàrem tenir referència directa de la preparació de la Conferència amb la visita d'Artur Costa abans esmentada. Vol dir que hi va haver temps per a fixar personalment les nostres posicions, expressades després en ponències enviades, i propiciar l'entrevista a O Estado de São Paulo, tan efectiva en l'opinió pública brasilera.

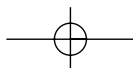
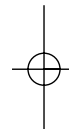
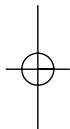
Abans d'anar a Nova York i Mèxic, Batista va participar al Congrés de la Unió Federalista a Gorizia, va estar a Wettingen amb els amics de Casa Nostra —Joan Lucas i Masjoan al davant— i avancem-nos indicant que, després d'Amèrica, va continuar amb la Reunió del Consell Executiu del Pen el 29 de setembre a Arheim, Holanda... Enllestida la II Conferència, el Servei d'Informació del CNC, va distribuir una ressenya sintetitzant el desenvolupament i els acords. «Donada la nombrosa assistència —diuen— (un centenar de persones passaren per les sessions), el



El Consell Nacional Català

---

nombre i la qualitat de les adhesions i la transcendència dels debats i dels acords, aquesta Conferència és la més important celebrada en aquests darrers anys i marca indiscutiblement una fita en el moviment nacional del nostre poble». Es varen rebre uns mots de salutació de Pau Casals i l'abat Escarré va trametre un missatge, llarg i dens, d'encoratjament i per a crear una atmosfera de veritable unió. Després seria enviat arreu, en full imprès. Varen ser nombroses les ponències i adhesions rebudes de les delegacions del CNC a Europa i Amèrica, Batista i Roca va llegir un informe sobre la feina feta fins aleshores i sobre la situació actual a Catalunya i Espanya, i el doctor Antoni Oriol Anguera va ser l'encarregat de la clausura. Més endavant es varen imprimir a Anglaterra una quantitat considerable d'opuscles amb la «Declaració dels Drets de la Nació Catalana» que havia estat aprovada.



## Gaspar Alcoverro (1906-1973)

Gaspar Alcoverro va assistir a la reunió fundacional del Consell Nacional de Catalunya a la residència de Josep M. Batista i Roca al número 49 de la Wentworth Road, al barri de Golders Green de Londres (1940). La seva condició de membre d'Estat Català, funcionari al Comissariat de Propaganda de la Generalitat i la seva bona entrada al món britànic li ho permetien, a més de la seva condició de català ben tratat. A l'hora de la formació del CNC (1953) hi quedà inscrit i així que va passar a Londres en va ser puntal substancial, també com a encarregat de les finances. Per tal d'eludir problemes en la seva activitat comercial, figurava com a J. Falcó.

## Ramon Prieto (1922-1993)

Ramon Prieto i Llorens va néixer a Sant Boi de Llobregat. Era un de tants catalans que els anys cinquanta no suportaven més la situació econòmica, social i nacional en la qual vivia enfonsat el país i va dir prou! Va marxar. Arribà al Perú amb poc equipatge, però un valuós capital: català de soca-rel, llegidor de mena, devot de la música, decidit a treballar fort. La tenacitat li va permetre obrir-se camí i, a partir de nous amics catalans, aconseguir conèixer l'àmplia diàspora catalana. És així com es va integrar a la labor de reivindicació nacional, bo i adherint-se al Consell Nacional Català. En determinats moments la seva participació es va notar. Un gran cor, amic entranyable.



Wentworth Road, al barri londinenc de Golders Green, adreça inicial de Batista i Roca, on el 1940 es creà el Consell Nacional de Catalunya. Posteriorment residència de la família Gaspar Alcoverro.

El Consell Nacional Català

---



Estada clandestina de J.M. Batista i Roca a Montserrat, febrer de 1976, amb el Pare Hildebrand Miret.



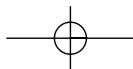
J.M. Batista i Roca amb Robert Comet i Joaquim Maluquer a Ginebra, el 15 d'octubre de 1958.



## Per a una atmosfera de veritable unió

«Les baralles entre catalans són una maledicció que pesa damunt del nostre poble». Ho escrivia Batista i Roca a l'abat Escarré el 7 de setembre de 1965, en una de les crisis habituals provinents del sector tarradellista. Encara que no fos amb les mateixes paraules se'n va doldre i ho repetia sovint. De raons, no en mancaven ni en manquen mai i tots els seus esforços es varen dirigir sempre a mirar d'establir bases d'unió i propiciar línies d'actuació que, per elles mateixes, comportessin presències diverses o portessin a formulacions convergents per als interessos nacionals que ens afecten a tots. Aquest havia estat el fil conductor amb el Consell Nacional de Londres, recollit pel de Mèxic el 1953 i que, de bona gana, impulsava ara. Sempre, recordem-ho una vegada més, rebent sobretot la inspiració i el suport dels catalans i els grups de catalans organitzats adscrits, per sentiment i per deducció, a l'independentisme. Diem-ne separatisme o sobiranisme, com es vulgui, amb més o no tan marcat to de radicalitat. Però amb denominador comú clar: no a Espanya. «La veu de tots —com diria el poeta— solemnement i clara».

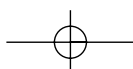
Aquesta voluntat d'establir una atmosfera d'unió recomanava el to moderat que Batista i Roca defensa en la lletra prèvia del 20 de maig abans esmentada i que va prevaler en la declaració aprovada. La remarca era feta especialment per a homes com Josep Carner i Ribalta i Joan Ballester, separatistes nats, que entre altres de la mateixa corda la varen rebre... I que es referia en bona part a la idea recurrent de Confederació Ibèrica, acceptada des de sempre amb reticències reiterades. D'aquest handicap se'n parlava quan s'esqueia i en queda constància en escrits a les



El Consell Nacional Català

publicacions d'aleshores i en la correspondència conservada. Arribats a 1966 ja hi havia hagut temps de sobres per a veure fins on podia arribar la força aglutinadora pel fet de persistir en la proposta confederativa peninsular i no eren pocs els que preconitzaven, consegüentment, resituar-se sense matisos perdedors en una línia macianista no contaminada per les pressions equívokes dels, per qui sap quines raons, no separatistes. Clar i català: no a Espanya. Serenament. Com a nord desitjable i necessari. Impossible? Ja es veuria. Però ben situats amb la brúixola al davant. Per què persistir, ni que fos com a careta de bons nois o des del pragmatisme avant-la-lettre, a ser d'una manera o altra Espanya? S'imposa plantejar, amb fermesa, seriositat i alliberats de pors i alienacions, si la costeruda feina de dur Espanya a coll és realment allò que a Catalunya li pertoca fer. La moderació i l'adscripció a terminologies jurídiques internacionals no pot definir-se només amb acceptació inevitable i confederalisme peninsular, sinó sobretot amb serè i clar capteniment democràtic per una banda i confederalisme europeu per l'altra. Com dèiem, des del Brasil, cal «despeninsularitzar-nos». Deixar de sentir-nos «Península» per a instal·lar-nos del tot allà on realment som: al Mediterrani, a Occitània, a Europa.

Certament, en la Declaració aprovada hi ha cura de recollir la ferma del pensament independentista i, a l'hora de fer-ne més divulgació amb l'opuscle esmentat —desembre de 1967— hi ha un afegit inicial que, si més no, recull el fet que «l'experiència històrica» porta a «nombrosos catalans» a no tenir «confiança en una confederació i reclamen una completa separació de l'Estat espanyol». Era la posició dels que, com els de Veneçuela, van fer presència a Mèxic amb Joaquim Juanola, o com els qui ens hi avançarem amb ponències... Però la Declaració diu el que diu i és manifestament confederalista ibèrica, que és com dir —sense Portugal o amb Portugal i tot— espanyola o hispànica. Ressorgiment de Buenos Aires —número de juliol de 1966— publicà una ressenya de la Conferència signada per Un que hi era —presumiblement qui hi representava la revista— on s'indica l'oposició frontal de Juanola, que reclamava la supressió de tot l'apartat on es parla de Confederació per a substituir-lo per una declaració d'independència. Per la nostra banda, una primera referència de la Conferència ens va arribar quan ja ens havíem traslladat a París i, des d'allà, aprofitant la infraestructura i els recursos d'una oficina existent, més l'adreça de Joan Masot, vàrem escampar una «carta oberta» als amics de São Paulo, datada el 16 de juliol. Entre els destinataris de còpies, és clar, el mateix Batista i Roca, Artur Costa, Miquel Ferrer, Nadal i Mallol, Joan Ballester, Josep Planchart, Joan Triadú, Jordi Arquer, Joan Masot que l'aprojava en tot, Lluís Esteve, Manuel Viusà... Sense que m'agradés fer-ho, ni poc ni molt, em veia obligat a no facilitar la nova unió proposta.



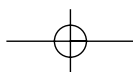
---

Per una atmosfera de veritable unió

Entre altres coses, als amics de São Paulo i alhora als destinataris de les còpies, feia els següents comentaris. «Admetre la possibilitat d'una confederació peninsular, dèiem, pot ser necessari per a facilitar la unió i el diàleg (entre catalans). Propugnar la confederació, afegíem, ja no correspon a un moviment que vulgui ser nacional i més aviat seria propi d'un partit confederalista peninsular». El que obertament combatíem i en cap cas acceptàvem era que el Consell Nacional Català pretengués hipotecar el futur de Catalunya amb compromisos o proposicions que involucressin cap mena d'estructura ulterior. «El CNC és un moviment per a l'autodeterminació de la Nació Catalana i no pot abrogar-se el dret de decidir el futur, puix que això correspon al poble català i no a grups o individus més o menys actius». «Tal com es deia en el projecte que no se'ns donà a conèixer s'indica com a fórmula de solució una confederació d'estats independents, i interdependents en les competències d'interès general, (afers econòmics i d'interès comú, la defensa i la política exterior). És a dir, hipotequem el futur de Catalunya sense el més mínim respecte a l'opinió sobirana del poble i sense la més elemental consideració a les nostres més cares tradicions nacionals».

S'escau remarcar-ho: «El poble català que, en termes majoritaris, no ha coincidit mai amb el poble espanyol, entre tantes altres coses, pel que fa als afers econòmics, de defensa i de política internacional, es veuria compromès en aquests importantíssims aspectes del viure col·lectiu». «Claudiquem abans que ens vegem compel·lits a claudicar. Preferim renunciar en comptes d'esforçar-nos a afirmar amb més energia, en comptes d'exercitar-nos en el noble art de convèncer». Començant per la nostra gent, és clar!... Per a «la defensa» propugnàvem «un pla progressiu de desarmament i desmilitarització dels pobles petits, de fet impotents davant dels monstres de guerra que són les grans potències». S'imposa reorientar el potencial humà, en bona part acaparat pel militarisme, per a actuacions cíviques. En política internacional, naturalment «la sana convivència dels pobles». I per a l'ara de la Conferència Nacional com a crida per a la unitat d'acció reivindicativa, l'assumpció com a «Moviment Democràtic Nacional per a l'Autodeterminació, expressió del qual —dèiem— és el Consell Nacional Català». Cal situar-nos bé en aquell 1966: Espanya anava políticament a la deriva, endarrerida en mans d'un franquisme que passava d'una crisi a una altra amenaçant autoasfixiar-se, mentre la Nació Catalana, malgrat tot, bategava amb força de futur.

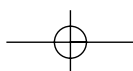
En canvi, a l'hora d'enfrontar políticament la reivindicació s'insistia en fórmules de passades. Ho remarcava, en lletra anterior del 19 d'abril, dirigida al Consell Executiu del CNC, en llegir el manifest publicat amb motiu del Dia de Sant Jordi. Positiu, però... «En citar Prat de la Riba rea-



El Consell Nacional Català

vivem la confusió d'aquells temps» presentant el «nostre problema com un dilema o estira-i-arrotonsa Catalunya-Castella». «Error també reproduir la proclamació de Macià, confusa i confusionària». «Si gloriem Macià —i cal fer-ho, qui ho pot dubtar!— res ens obliga a endossar els seus errors». Destacava el fet que el «règim ja no és el règim tirànic que coneixíem. A la idea hegemònica del "pare tirànic" segueix la idea hegemònica del "germà gran". Són el "filipisme-franquisme" i el "carlisme-republicanisme"» davant dels quals cal «oposar-hi la definició clara i coherent del nostre ésser nacional», suficient en el concert dels pobles. Convé recordar que llavors ja començava a apuntar de manera notable, en gent espanyola, allò del «reconeixement» de l'anomenat «fet diferencial». Sempre situat, és clar, en posició marginal, al cap i a la fi negligible, afectant «aspectes menors» de la societat. És el «germà gran» que tiranitza a la seva manera, des de la seva indiscutible superioritat nata... Eren els temes que considerava en el llibre esmentat. Els clàssics «el policia dolent i el bo»: el primer apallissa i el segon, amb la víctima estovada, en fa el que vol. I, és clar, per a l'apallissat per poc que aconseguixi ja és molt. Concloïa en la lletra esmentada: «La intensiva colonització de Catalunya ha donat els seus fruits als espanyols i s'hi aferren». Trepitgen fort sobre els fets consumats, mai retornant, honestament, enrere.

El març de 1967 es va produir l'escandalosa detenció de personalitats presents a l'homenatge dedicat a Jordi Rubió, President de l'Institut d'Estudis Catalans, que va comportar l'expulsió de Joan Coromires, nacionalitzat nord-americà. Frederic Roda i Ventura, advocat defensor dels detinguts, va haver de constatar com el país era vexat i, sortint del Palau de Justícia, va exclamar: «Som un país ocupat!», amb tanta vehemència que el cor li va fallar. El mes anterior moria Fèlix Millet... Cada dia més es notava la fi d'una etapa de la història de la nostra Nació. I conclouïem, a Ressorgiment: «Els vells s'estan morint i molts dels que encara viuen ho fan encartonats sense vida, sense llibertat, sense confiança, sense obertura al futur, presos espiritualment al llindar de la mort. Atenció! D'un moment a l'altre el país, Catalunya, ens caurà a les mans als de després de la guerra. Els espanyols són conseqüents amb el seu imperialisme tradicional: ho són quan mantenen separats els nostres països, quan frenen i desvirtuen la nostra cultura, quan es proposen consolidar el bilingüisme, quan apliquen mà dura als qui coratjosament alcen la veu... La cosa és greu: la pràctica del poder rejoyeneix i dóna força, mentre que la no-exercitació del poder envelleix i corromp. Ens deixarem inutilitzar definitivament? Seguirem, també nosaltres, els de les noves generacions, comportant-nos com a colonitzats?»

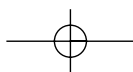


---

Per una atmosfera de veritable unió

Batista i Roca era de la mateixa pasta de Nadal i Mallol. Aquest era home de formació popular, com a l'època ho era la majoria, nat i format —amb bon mestre i bona família treballadora!— al Port de la Selva, sastre d'ofici après a Barcelona, mentre que Batista era barceloní benestant, universitari, doctorat en Dret i Filosofia i Lletres. Però idèntics en capteniment nacional i cívic. Honestat en el tracte i en el pensament, sensibilitat històrica i ideal constructiu, absència de vanitats i menyspreus, esperit de servei sense exclusions, catalans de la millor mena desitjosos de veure concretar-se una societat catalana, equilibrada, educada i culta. Fermes en el convenciment, de pedra picada, sempre a punt per a possibilitar fórmules de bon fer col·lectiu i evitar trencadisses. En observar-los —tots dos amb una bona seixantena d'anys d'activitat permanent— costa de trobar comentaris negatius personalitzats per qüestions individuals, socials o ideològiques, llevat que afectés o pogués afectar, de manera prou evident, la cohesió nacional o la llibertat democràtica. Respectaven. Refractoris sempre a atacar catalans, amb la millor predisposició per a aplaudir-ne tot allò que fos destacable en catalanitat. Afirmació nacional catalana i denúncia del nacionalisme espanyol, hegemònic i suplantador, això sempre... I ens hi adscriuíem, mestres admirats, sovint patint perquè amb el nostre tarannà temíem no ser bons servidors del seu mestratge.

Nadal i Mallol era un home de faccions i gestos més aviat durs, però permetia amb facilitat veure-hi un cor d'or, amb clara predisposició a escoltar i, a més a més, de comprensió ràpida. Magnífica dicció emporanesa, amb discurs clar, ben mesurat, des de conviccions ben afermades. Llargues converses al seu despatx-biblioteca —casa baixa al carrer de Pergamino de Buenos Aires, amb eixida, catalaníssima— i les converses el diumenge a la tarda al Casal de Catalunya —la «tertúlia de sota l'escala»— permetien copsar-ne la densa humanitat i contundent catalanitat... Batista i Roca, barceloní de la millor mena, en elegància, finor i ben assimilada cultura, era tot ell amabilitat i bon dir, també sempre a punt per a escoltar i adaptar-se a l'interlocutor, bon conversador des del seu gran fons de coneixements històrics i polítics, gens donat a discussions... Nadal i Mallol era, per decisió familiar i tradició en tants punts de la costa catalana, Pol, però per mandat imperatiu del bèstia de torn a l'hora del registre, va ser Hipólito. Ell ho va deixar en H. i, a la família catalana argentina i entre els catalans d'allà, va ser sempre en Nadal... Batista i Roca devia desplaçar-se per Europa —el 1936 a Ginebra i el 1938 al Regne Unit— amb passaport espanyol republicà, però el document amb el qual més va viatjar —Travel document (Convention of 28th July, 1951)— no indica cap nacionalitat, sí la ciutat i data de naixement, amb el seu nom correctament escrit i una remarca clara: és per a tots els països, excepte Espanya.

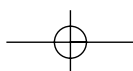


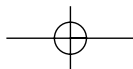
El Consell Nacional Català

Al Regne Unit el seu document acreditatiu era el Certificate of Registration. Aliens Order, 1920, obtingut el primer de juny de 1935.

En la biografia personal de qui això escriu correspon a l'hivern de 1967 la coneixença personal amb Batista i Roca, a Perpinyà. I, naturalment, la confirmació de les entranyables afinitats en ideals i de l'admiraació que la seva personalitat i la seva trajectòria nacional despertaven. De retorn dels Estats Units i Mèxic, l'estiu de 1966, va tenir esment del meu periple a la recerca de bons agafadors per a continuar l'activitat nacionalista: París, Zuric, novament París i, esvaïts determinats projectes, tot seguit Perpinyà, decidit a reintegrar-me a casa. D'aquesta darrera part, Batista se'n lamentava a Artur Costa, en lletra del 22 de juliol. «Hauria pogut ajudar-nos en les nostres tasques», diu. El dia 19 d'agost, ja coneixia la nostra reacció sobre la II Conferència i, també a Artur Costa, la crítica amb els arguments habituals del pragmatisme: no hi ha espai suficient, que és com dir gent disposada i prou convençuda, per a radicalismes i s'imposa continuar amb l'obertura de compàs del confederalisme i el to diplomàtic per a fer convergir personalitats, grups, partits... Parlant més endavant personalment, la seva gran honestedat nacional eludia el to polèmic, acceptava que el maximalisme com a doctrina i el pragmatisme en allò que la realitat imposa són de natura diferent, però insistia que podien anar plegats. En un document que Batista volia introduir a Catalunya i Josep Planchart i la seva gent, portadors, hi havien d'estar d'acord, així es va aprovar.

L'acció anticatalana de l'espanyolisme franquista no era només malèfica en si mateixa, com a malura tràgica de pas, sinó encara més perquè soscavava i destruïa les arrels del país. Això estimulava en Batista i Roca el seu sentit d'urgència i la demanda constant d'unitat. Des d'una concepció profunda, en catalanitat, no pas solament com a argument polític, a l'estil del tarradellisme i altres anomalies nacionals. Però per què, en Batista i en altres, aquesta sortida cap a solucions de caràcter confederal? Més enllà de la moderació i el pragmatisme, hi ha arguments històrics i hi ha les pors a les dispersions i als separatismes com a voluntat d'isolament. Però, consubstancial o producte de les garrotades rebudes?... La gent catalana és cosmopolita, al·lèrgica a viure d'esquena al món o sense voler entendre el món. Individualista i suficient, sí, però sense tancaments a la manera empedreïda dels espanyols, a casa o a fora de casa... Però erra a l'engròs la gent catalana en no adonar-se, col·lectivament, que el que en català és respecte als altres i curiositat i acceptació del que són, en molts altres pobles —espanyols, francesos, amb esperit hegemònic i suplantador—, és destrucció del que troben i voluntat d'assimilació. Llavors, en el català, la comprensió envers els altres pobles es converteix en feblesa,





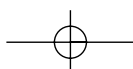

---

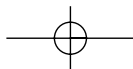
Per una atmosfera de veritable unió

fàcilment en badoqueria. Conseqüència quotidiana: propensió individualista a veure cadascú a la seva manera els problemes que es creen, generació de divisions. I fins i tot, com es diu ara, autoodi, que no és altra cosa que la manca de solidaritat catalana. Amb situacions de caricatura: mentre el català és capaç d'arribar a divertir-se adoptant les més estranyes realitats que es creen al seu entorn, l'espanyol s'instal·la a Catalunya, amb tota la petulància del seu monolingüisme suplantador. El divisionisme i la bonhomia —si no en volem dir badoqueria— existents li ho faciliten.

Batista era plenament conscient d'aquesta realitat i en patia. Sobre el divisionisme va publicar un escrit antològic a SINC. El gener de 1967, sense signar. Gens retòric, res de grans arguments d'intel·lectual elaborat i doctrinari. Precís, objectiu, amb advertiment seriós, tot i que l'escriu per animar, mirant endavant. Aquest és l'encapçalament: «La selva catalana». «Molts catalans —diu— es planyen de la confusió creada a Catalunya per la gran proliferació de partits, grups i grupets. Els qui se'n planyen consideren que després de 28 anys de persecució franquista ja comença a ésser l'hora que els catalans miressin d'entendre's entre ells mateixos». Tornava al problema just en un dels moments de més activitat per part d'ell però també de més efervescència en tot el món català, a l'interior especialment. Així ho constataven els observadors estrangers. Ja hem vist, per exemple, l'atenció dispensada per un diari americà tan important com O Estado de São Paulo, de fet seguint les petjades de l'influent Le Monde. Però ja seria prou significatiu el llarg article publicat a l'anglès The Guardian, el 5 de juliol de 1967.

Però llegim l'article de Batista i Roca, que s'ho val: «Tenim davant nostre l'exemple de com es comporten els espanyols. Poden diferenciar-se entre ells per raons polítiques, però en tractar-se d'afers d'interès "nacional", tots ells s'uneixen. Ara mateix veiem com davant les reivindicacions nacionalistes castellanes damunt Gibraltar, tots ells, franquistes, monàrquics i àdhuc certs socialistes, estan tots units. Si ara el govern del Franco ha promès la independència a les colònies espanyoles de l'Àfrica, no hi ha pas cap protesta de ningú. D'igual manera, però tractant-se de Catalunya i salvant excepcions individuals, no hi ha hagut entre els espanyols cap protesta col·lectiva de seriosa importància que cap partit hagi fet en contra dels genocidis nacionals antibasc, antigallec i anticatalà. Això podria explicar-se per la raó que si bé el centralisme ofega tothom, dins l'Estat espanyol, els castellans hi troben compensacions favorables com a poble nòmada que ha viscut sempre de l'aliment que troba en els països ocupats durant la seva expansió, ha creat una multitud de funcionaris que viuen damunt dels pobles perifèrics i són els instruments que mantenen el domini del centre damunt d'ells. I ja no parlem dels impostos i contribu-



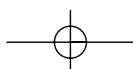


El Consell Nacional Català

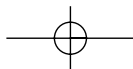
cions que extreuen de les nacionalitats perifèriques, tal com resta ben demostrat amb les actuals discussions sobre l'absorció de l'estalvi català per a subvenir empreses espanyoles com l'INI o els pols de desenvolupament mentre s'agreuja la descapitalització a Catalunya i no podem emprendre nosaltres mateixos obres d'importància com la construcció de les autopistes o finançar el renovellament de l'utilitatge industrial». Només cal posar-ho al dia.

Res de nou, fora de constatar —i això és el que es destaca sol— que prop de quaranta anys després ens trobem en la mateixa situació, dins el que hi ha hagut de progrés general a Europa, però molt més agreujada en els plantejaments. «Si els catalans estiguéssim units —assenyala—, o almenys sabéssim coordinar les nostres accions, tindríem una força que des de Madrid haurien de respectar. Per contra, ja fa una generació que Madrid ens ha perdut el respecte perquè han descobert que poden impunement agarrotar els catalans dividits sense que intentem unir-nos per a defensar-nos». S'escoltarà, algun dia, un clam així? «La disgregació és la maledicció que pesa damunt del poble català. Des del Compromís de Casp, mai no hem sabut unir-nos. Fa 450 anys que sempre estem dividits i que sempre hem perdut. Ni en una sola empresa, en aquestes quatre centúries i mitja, hem reeixit a salvar Catalunya. La divisió entre catalans féu estèril els esforços dels herois nacionals de 1640 i de 1714. 450 anys haurien estat per a qualsevol altre poble una lliçó suficient per a unir-se i assolir la salvació nacional. Mentre persistim en perdre'ns nosaltres mateixos en aquesta disgregació i en aquest laberint de la selva catalana, els castellans continuaran ofegant-nos i essent ofegats».

«Hi ha catalans —continua— que s'imaginem que el nostre poble és superior al poble castellà. La realitat és que fa, com hem dit, 450 anys que els castellans són superiors a nosaltres i ens dominen. Per què? Cal fer un examen i esforçar-se a trobar-ne les causes». «Una vella màxima imperialista és: dividiu que dominareu». «Si els vells ja són massa vells per a esmenar llur vida, fem que —si més no— els joves aprenguin la lliçó i compreguin que la unió fa la força. Dividits —conclou— hem caigut, units ens alçarem!» «Catalans, uniu-vos!» Era el lema i era la preocupació màxima del Consell Nacional Català, amb Josep M. Batista i Roca al davant, llavors amb un prestigi creixent, degut en gran part a la seva mobilitat que incrementava molt les possibilitats de contactes i el seu discurs planer i convincent. Molta gent hi descobrien un camí segur per a superar el darrer capítol del tràngol franquista, però certament el que més hi ajudava era la seva tasca en el camp internacional. Gràcies a ell Catalunya figurava en el mapa dels organismes internacionals i de tots aquells que s'interessaven pels problemes de les minories i les nacionalitats irredemp-







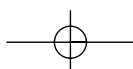

---

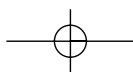
Per una atmosfera de veritable unió

tes de cara a la nova i desitjada Europa... En tot cas, no mancaven les animositats intermitents del bàndol legalista, adversaris destructius de mena, com quan el 12 de juliol de 1967, des de la Generalitat s'agafen en el fet que el CNC encapçalava els seus papers, com ja ho feia el Consell de Londres, amb el mateix escut i el desautoritzen amb notori menyspreu: s'hi refereixen com a «un anomenat Consell Nacional Català, amb residència a Londres i dirigit per algunes persones de nacionalitat britànica». Signa la lletra oficial Lluís Gausachs, secretari general de la Presidència.

Està per fer un seguiment acurat de la gent del CNC i de manera especial dels col·laboradors de Batista i Roca en la seva dilatada actuació a l'exili. Amb dret propi i a primera fila hi ha Gaspar Alcoverro. Procedia d'Estat Català, actiu al CADCI, jove funcionari al Comissariat de Propaganda i present al Consell Nacional de Catalunya a Londres. A l'hora del nou Consell Gaspar Alcoverro tenia el doble atractiu de freqüentar Andorra en funció dels seus negocis i és ell, amb la seva família, qui va ocupar la casa de Batista a Londres quan es va traslladar definitivament a Cambridge. Entre els joves catalans que varen passar per la Gran Bretanya i que ell mirava sempre de contactar i agrupar se'n destaca, també per ser el més conegut, Joan Triadú i, si fa no fa de la mateixa època, Robert Comet. Tots dos amb positiva continuïtat fora del Regne Unit, Comet a Brussel·les i a Ginebra, on també va anar a parar i donava bons cops de mà Joan Hernández i Roig. En arribar els anys seixanta una nova i activa aportació la va significar Jordi Vilanova, fill d'aquell català extraordinari, macianista pels quatre costats, que va ser Martí Vilanova. Jordi Vilanova, amb els veterans de l'exili Artur Costa i Miquel Ferrer —convertit en Indíbil des de poc abans de marxar de Mèxic—, serà dels que acompanyaran Batista a l'hora d'incorporar el CNC en terra catalana.

A França s'hi troben molts noms coneguts, però amb intermitències. Hi ha el cas màxim de Joan Masot, però també Ramon Xuriguera, Ambrosi Carrion, Salvador Bartolí, Jaume Cornudella, els nord-catalans Enric Guiter i Gilbert Grau, Josep Guiraud, Narcís Bonet... I una remarca a part, per la durada i la fidelitat, també a primera línia com Gaspar Alcoverro: Lluís Esteve. De primer a Avinyó i durant els anys més fecunds a Perpinyà. La coneixença es va produir —el juny de 1954— a través de l'occitanisme de Lluís Esteve expressat en un article a Ressorgiment de Buenos Aires, però tot seguit, en tractar-se personalment, ampliat a tot un camp de coincidències que els agermanaven. Entre tantes altres coses, pot dir-se que sense Lluís Esteve difícilment haurien estat possibles dues de les iniciatives de Batista i Roca i el CNC que es varen fer notar més a partir de la segona meitat dels anys seixanta: el butlletí informatiu SINC i els aplecs de Toluges... A la Suïssa germànica, a l'en-



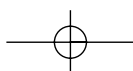


El Consell Nacional Català

---

torn de Zuric s'anà formant un grup d'addictes al CNC entre l'emigració econòmica, fascinats per la bonhomia, l'eloqüència cordial i la claredat nacionalista de Batista i Roca: Enric Bellprat a Winterthur, Pere Barrufet a Aarau, el nord-català Guiu Sobiela a Wallisellen, i sobretot Joan Lucas i Masjoan a Wettingen, la forta personalitat del qual aportava solidesa i iniciatives agosarades. No ens deixéssim Ramon Granell i, bé que inscrit a la Missió Catòlica espanyola, el llavors mossèn Josep Grau.

SINC. Servei d'Informació Nacional Català va aparèixer el 5 de febrer de 1966 a Perpinyà —els dos primers números «Servei d'Informació Catalana»— bàsicament obra de Lluís Esteve. D'aparició desenal, es feia de manera rudimentària, sense possibilitat de moltes còpies. El propòsit era fer-ho arribar a les delegacions, a les publicacions catalanes existents i a algunes altres adreces escollides. La marca del CNC hi donava el to i les notícies es recollien una mica pertot, des de Londres i més a Perpinyà mateix, alhora que Batista ho orientava i tenia cura de les despeses. La redacció i picada a màquina va continuar a Perpinyà, però aviat varen passar a ciclostil —el número 28 del 5 de novembre— a les mans de Jordi Vilanova a Londres. De mida holandesa es va passar a foli i, per donar una idea de quins eren els propòsits de divulgació, una primera comanda de paper consistí en cent mil fulls... L'adreça —68 Crest Road— era la de Jordi Vilanova i cada vegada més hi ha presència de notes i articles de Batista i Roca, bé que sense signar. A causa del nostre pas per Perpinyà l'estiu de 1966, amb coneixença personal de Lluís Esteve i més endavant Batista, en aquella primera fase londinenca no hi som aliens... Recordem, pel que fa a Batista i Roca, que el seu activisme anava en gran part dirigit a intercanvis amb l'interior més marcadament catalanista i que, en aquella fase, coincideix amb altres iniciatives on el seu paper, poc o molt directe o directe del tot, hi és primordial: el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans el 1960, l'Aplec de Toluges el 1965 i la Universitat Catalana d'Estiu a Prada el 1969. Atmosferes i idees, com a propostes i realitat viva, de veritable unió.





Miquel Ferrer amb la seva muller Maria Serra a Mèxic, el 1r. d'octubre de 1941.



Víctor Castells i Enric Garriga, continuador de Batista i Roca en occitanisme.  
(Foto Patrik Bar d)

# VIDA NOVA

## SOMMARI

Llet Albert, Eberhard Tahnert.  
Amb una objectivitat, Enric Boig.  
La cursa a la infància J. Manuel Llobet.  
El resultat a la vida personal de l'home Ramon  
Minguera.  
Els papers, M. Serra i Martí.  
A la memòria de P. L. Barriol.  
Els límits, Anselm Ferrer.  
En contacte amb els nostres lectors.  
CANTRE : d'Adrià J. G. — de Barcelona, J. del Munt-  
sacà. — de l'Alguer, Miquel L.

REVUE OCCITANE ET CATALANE

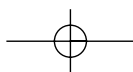
DECEMBRE 1969

Nº 18

### Pau i Treva. III Conferència

Josep M. Batista i Roca era un polític nat. Polític nacional, en principi contrari a qualsevol fórmula excloent, coneixedor i devot de les qualitats que caracteritzen i es manifesten en la gent catalana, a les quals tothom era cridat i benvingut. Actiu sense pausa, ho anem repetint. Dotat com ben pocs en el nostre país per a la diplomàcia. Antropòleg de la primera fornada a Catalunya, doctorat en Dret i Filosofia i Lletres, historiador avantatjat amb les millors qualitats per a la recerca. Tot ben assimilat i posat al dia, ho mantenia sempre a mà per a portar endavant les seves idees i els seus projectes. És així com va poder concretar —i en aquest cas també amb èxit esclatant— la iniciativa d'aprofitar la commemoració de les Assemblees de Pau i Treva per a la magna operació de relligar l'exili, des de la màxima llibertat possible, amb tot allò de més viu de la catalanitat de l'interior. L'historiador, el polític nacionalista i el gestor d'alt nivell fent de si mateix una síntesi meravellosa per arribar a assolir esperànçadores manifestacions col·lectives d'unitat nacional i repercussió internacional. Un cert retard en compromisos de l'interior —afegim-ho, comprensibles—, que després es varen complir a bastament, va frenar la vinda de possibles personalitats estrangeres, però tot i així es va aconseguir fer realitat un gran fet nacional. Remarquem-ho, que no ens passés per alt: amb aquiescència de l'Estat francès, en terra catalana i amb continuïtat els anys següents.

Suports des de l'interior, molts, cada vegada més, actius, amb la natural discreció que les circumstàncies obligaven. A més del grup d'Òmnium i altra gent connotada amb relacions que venien de lluny, com

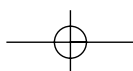


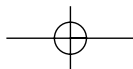
El Consell Nacional Català

Esteve Albert i Josep Planchart, cal sobretot remarcar, entre molts altres, el poc espectacular i tan efectiu Joaquim Ventalló, l'insubornable i persistent Joan Ballester, el vell amic Josep M. de Casacuberta, Nemesi Solà i, no ho oblidem, la tasca persuasiva del retornat Miquel Ferrer... Per a les commemoracions a Toluges Batista i Roca va escenificar un pròleg al Parlament més prestigiós d'Europa: el britànic. Ell mateix ho explica en nota, no signada, en un dels fulls informatius: «Gràcies a l'amable i comprensiva col·laboració d'uns diputats anglesos i sota el patronatge de la Societat Anglo-Catalana, el dia 28 de juny de 1965 tingué lloc un acte commemoratiu en una de les sales del Parlament Britànic. D'aquesta manera els parlamentaris britànics volgueren retre homenatge a les Corts de Catalunya, el Parlament més antic del Continent europeu. L'acte fou presidit per Mr. Philip Noel-Baker, diputat i Premi Nobel de la Pau, i el Dr. J.M. Batista i Roca hi féu una conferència sobre les assemblees de Pau i Treva, l'Assemblea de Toluges i les Corts de Catalunya. En acabat, el President de l'acte i el seu fill Mr. Francis Noel-Baker, diputat, obsequiaren un grup de concurrents amb un té a les terrasses del Parlament damunt del Tàmesi».

Batista i Roca, amb l'equip de Londres, va enviar arreu una llarga nota explicativa sobre aquest fet històric: «La Pau i Treva. L'Assemblea de Toluges (1065) i l'origen de les Corts de Catalunya». Text ciclostilat, utilitzant papers del Catalan National Committee in Great Britain. Més endavant, amb ben poques modificacions, ho va convertir en un full volant, imprès més d'una vegada, que va ser com una mena de reclam permanent dels aplecs i del qual el Servei d'Informació Catalana del Grup Joventut de Buenos Aires varen fer un tiratge en castellà per a distribució àmplia a l'Amèrica Llatina... Com a conclusió, «La fi de les Corts Catalanes», recorda que s'aplegaren per darrera vegada a Barcelona el 1706 i que van excloure «per sempre els borbons del títol de Comtes de Barcelona», varen ser abolides amb el Decret de Nova Planta (1716) pel dret de conquesta, i remarcan que: «Sense aquesta mort violenta, les Corts de Catalunya haurien estat renovades amb els nous corrents liberals i democràtics que s'estendrien per Europa una centúria més tard. Sense aquesta intervenció estrangera no s'hauria trencat l'aliança de la tradició i el progrés, com no s'ha trencat a Anglaterra, i la història moderna del nostre poble hauria estat ben diferent». Dit d'altra manera: la història de Catalunya, amb tan bons precedents, va ser suplantada per la història d'Espanya amb tota la sèrie de pronunciamientos, guerres civils, imposicions, tergiversacions i espoliacions que la caracteritzen.

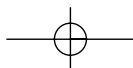
Per a portar endavant i consolidar el seu projecte —amb l'emblema del CNC i els valors que la història ens ha llegat— Batista i Roca va posar

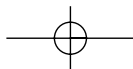




en joc tots els instruments que tenia a mà i una excepcional dedicació. A París, en l'Administració de l'Estat, va parlar amb qui convenia i a la Catalunya del Nord, entre les autoritats locals, no va escatimar gestions i argumentacions. El tema s'ho valia i la proposta era convincent. En parlava i escrivia arreu. A Gilbert Grau d'Elna, al Rosselló, l'anima amb una lletra el 10 de juny de 1965: «La commemoració de l'Assemblea de 1065 sembla que prendrà gran volada». Gilbert Grau era home molt lúcid i amb molt marcat sentit d'urgència i això el feia molt inquiet i, amb raó, sovint desconfiat de la gent i amb dubtes. Per això Batista no deixa de fer-li recomanacions: «No us descoratgeu mai per res i tireu endavant sempre i a pesar de tot. És allò que ha procurat fer tothom». A Joaquim Ventalló, el 29 del mateix mes: «A Perpinyà, l'alcalde i la Comissió de Protecció del Patrimoni Cultural del Rosselló es prenen aquesta commemoració amb gran interès». No s'estava de res per al disseny de l'esdeveniment: «Jo els he proposat que invitin als Presidents de tots els Parlaments d'Europa». No era pas qüestió de fer només focs d'encenalls, sinó de trepitjar fort per assumir tot el sentiment de l'ànima nacional, No podria ser Toluges la Guernica catalana? S'esqueia apuntar lluny i Batista ho feia.

Tothom s'apuntava a aquesta efemèride i el I Aplec es va concretar: «La commemoració del Concili de Toluges —escriu a Josep A. Gibernau dels Estats Units, en viatge professional i polític per Europa— tindrà lloc al Rosselló la primera quinzena de juliol. A finals de setembre hi haurà l'audició d'El Pessebre dirigit per Pau Casals, coincidint amb l'homenatge pels seus 90 anys». Quantes lletres, quantes visites i quants correus personals, d'anada i vinguda, per a animar i relligar tot plegat! La frontera, tancada amb pany i clau, tornava a ser entranyablement permeable! Batista i Roca ho aprofita per a organitzar una taula rodona per a debatre temes de capital importància: «Els catalans vers l'any 2000», amb assistència rellevant d'amics de l'interior. Les commemoracions dels orígens també com a marc per a reflexions més peremptòries amb vista a la reconstrucció nacional. «Donà resultat important», escriu a Ventalló el dia 3 i en posa al corrent Rafael Tasis. En la mateixa lletra parla de Toluges: «Ahir vaig fer la conferència a Toluges recordant als seus habitants que llur poble és el bressol del parlamentarisme català i europeu». No era una recordació qualsevol i era una nova manera d'aportar carreus de la millor pedra per a la reconstrucció nacional, des de la Catalunya continental, ben al marge de la Península... I anava dient a Ventalló: «És avui un petit poblet, però assistiren 170 persones plens d'admiració i d'interès en descobrir la importància històrica de la seva terra, i d'emoció en sentir una conferència en llur pròpia llengua, acostumats a que el francès sigui l'única llengua, de cultura». A Perpinyà, aquell mateix dia 3, Batista va pro-





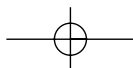
El Consell Nacional Català

---

nunciar una altra conferència: «Parlamentarisme i Democràcia entre els catalans».

El Consell Nacional Català, de la mà de Batista i Roca, no només mantenia ben viva la presència catalana als organismes internacionals i la relació amb els qui hi intervenien o hi tenien accés: l'ONU, la UNESCO, el Pen Club Internacional, el Consell d'Europa, la Unió Federalista, sinó que aconseguia relligar-se millor amb l'interior i revitalitzava la vida cultural catalana —al cap i a la fi, política nacional— a la Catalunya del Nord. És el moment de més activitat del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans, hi ha reunions i actes polítics sovintejats, se celebra aquest prolegomen dels aplecs de Pau i Germanor —que, amb rerefons equívoc, és veritat, propicia un llarg article a La Vanguardia de Barcelona—, catalans notables com Fèlix Millet i Maristany i Frederic Roda i Ventura figuren a la Comissió Organitzadora, i l'Institut d'Estudis Occitans surt per primera vegada d'Occitània per a organitzar el seu XV Estagi Pedagògic a Tuïr, prop de Toluges: entre altres, amb Charles Camproux i Peire Bec al davant. I el corollari magnífic: l'Orfeó Català i una munió de catalans del Sud passen la frontera per a retrobar-se a Sant Miquel de Cuixà amb el missatge, ferm i esperançador de Pau Casals... No ens n'havíem sortit quan, al final dels cinquanta, reclamàvem per a ell el Premi Nobel de la Pau, però a aquelles alçades dels nostres temps ja havia estat consolidat mundialment, amb la màxima autoritat moral, a les Nacions Unides. Ara era present i aclamat en terra catalana superant amb grandesa la miserable frontera francoespanyola.

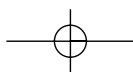
No tot era obra directa de Batista i Roca, però s'enquadrava en l'impuls catalaníssim que ell i el CNC representaven, proposaven i propulaven. No varen mancar adhesions per a organitzar un àpat de germanor —al Rallye, el conegut restaurant de Perpinyà— amb parlaments de Miquel Fullana (Obra Cultural Balear), Joan Deloncle, Pau Roure (GREC), Peire Bec (IEO, en occità), Joaquim Juanola (Veneçuela) i Batista i Roca, que proclamava el Rosselló com a «cap de pont de Catalunya vers Europa» i recordava que «d'aquest costat sempre n'hem aconseguit quelcom de profitós, mentre que no es pot dir el mateix de la banda de ponent». Hi havia raons per a confiar en un futur immediat d'acord amb el millor pensament català tradicional i la prometedora modernitat europea a la qual la Nació Catalana se sentia entranyablement lligada. Una Catalunya per la Pau. No pas, com ens han fet viure i ens fan viure ara, mal arrossegada per estratègies alienes d'estèrils enfrontaments continentals, sinó al servei de l'afirmació nacional ben clara, com a captament universal no partidista, per la llibertat i la convivència. Això, remarquem-ho, a l'Estat francès, a cel obert.





En la convocatòria per al III Aplec —28 de juliol de 1968— Batista i Roca escrivia: «Els Aplecs de Toluges commemoren i confirmen l'aportació extraordinàriament valuosa del poble català a la Pau, als Drets de l'Home, al parlamentarisme i la democràcia, elements fonamentals de la nostra civilització europea occidental». «Al costat d'aquest valor europeu, el Consell Nacional Català vol posar de relleu en aquests Aplecs llur sentit més estrictament català. És a dir, no recordar en ells el passat, sinó enaltir-los com una idea nacional actual per a proclamar la Pau i la Germanor entre els catalans i les Terres Catalanes. El CNC considera que el reforçament de la unió entre els catalans i dels ideals de llibertat nacional i de justícia social és més que mai necessari ara a la fi d'aquesta llarga hivernada del nostre poble. Ens podem trobar amb una greu crisi en el pròxim futur sense estar preparats per a reeixir». Parlava sempre amb la suficiència del dirigent nat —sense tics de vanitat o superioritat gratuïta— i, per altra banda, autoritzat pels èxits i bons ressons que acumulava, però era ben conscient de les dificultats existents i de les que s'anaven creant. El seu discurs, més que exhibició de trofeus, eren recomanacions i exhortacions per a fer transitables amb prou seguretat i fermesa els camins de la reconstrucció nacional. La Nova Renaixença, com li plaïa pregonar.

Eren nombrosos els factors positius que indicaven vents favorables, però els temps canviaven i elements aliens als interessos nacionals s'hi anaven interposant i ho enterbolien tot, desviant les energies renovadores. Com a fet més visible esclatà el Maig francès, 1968 a París, atractiu i contradictori. Veure a la Sorbona la notable presència de les «regions», amb relleu especial de grups occitanistes, podia interpretar-se —i ho interpretàvem!— com una promesa, però hi havia altres corrents de fons que anaven en direcció contrària, des de la tergiversació tàctica: la destrucció o fórmules de marginació de les «diferències» en benefici de pretesos igualitarismes per a preteses glòries individuals, que no serien res més que reforçaments, en la línia més reaccionària, dels estats. Per damunt de les identitats col·lectives s'imposarien els ciutadans, però no del món ni de res que s'hi assemblés, sinó de cada Estat, definit segons la identitat col·lectiva del grup hegemònic... Eren diverses formes de comunisme o marxisme que anirien soscavant els fonaments dels nacionalismes tradicionals, ara emergents de les subordinacions passades i presents. Al cap i a la fi, doncs, al servei de la reconsolidació dels estats nacionalistes opressors. No seria l'única força negativa, però molt eficaç i determinant pel fet d'actuar, amb manipulació hàbil, sobre la base de l'esperit de sana revolta que animava tanta gent descontenta i joventut il·lusionada. A Catalunya, tot embolicat amb un antifranquisme que bona falta feia, però que era utilitzat per a afeblir la primordial recuperació nacional. Així quedàvem: per



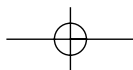

---

El Consell Nacional Català

una banda el franquisme descaradament espanyol i per l'altra la falsa bandera de l'individu pretesament lliure i universal, però en rigor encara més espanyol.

Per obra i gràcia d'un antifranguisme fraudulent, com qui diu determinat per déus de qui sap quin Olimp laic i esquerrà, s'anaven abocant aiguats de confusió a la —en terminologia cara a Batista i Roca— Nova Renaixença. Per exemple: fent mofa de costums i maneres locals, que de resistència i fidelitat nacional passaven a «cultureta». Amb sorolloses cantarelles que ridiculitzaven «el burgès», ni que fos l'esforçat treballador o petit comerciant necessàriament estalviadors i conservadors per a poder mantenir-se fermes i progressar. Tot plegat «els catalanets», «els de la ceba» i els altres, a tall d'infectes «dretans», per molt antifranguistes que fossin, que calia arrossegar cap a l'abocador de les vergonyes universals on es podrien els pobles presumiblement «tancats», «insolidaris», ara convertits en mansois, sense herois, «desmitificats»... Així es decidia i s'acceptava —es decretava?— esborrar els grans ideals i esforços de catalanització d'abans del període nefast de la Guerra Civil i reprendre el camí amb renovada força, com es va mantenir sempre viu a l'exili provocat per l'anti-Catalunya, virulenta cadascú a la seva manera en ambdós bàndols i refermada els innumbrables anys de dictadura. És així com ens ha quedat un país sense fesomia, només a mitges i precàriament catalanitzat.

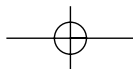
Des de l'«antifranguisme» i suposats progressismes, tot des de preteses alçades inqüestionades, paradís virtual dels dogmes, senyalaven amb tintes inquisitorials els qui gosaven argumentar en contra, burgesos menyspreables. No s'estigué de dir-ho, des de dalt de la trona espanyola dels fabricants de veritats universals, és a dir, estatals, qui tenia vara alta i divisa de comandament: «La burgesia catalana és la pitjor del món!», clamava. «La peor!» Que tremoli l'enemic. És a dir, el català fidel a la terra. Els acòlits catalans que li feien de corifeus —llavors descamisats, barbuts i cridaners— ara viuen el primer nivell del benestar, panxuts, doctorats en bons sous, embafats de tots els luxes «burgesos»... Per a l'anàlisi històrica, en termes de concessió, el catalanisme passava a l'òrbita dels «nacionalismes perifèrics». Hi havia «raons superiors», en funció de revolucions inescrutables —llegeixi's estratègies per a iniciats—, que en tot i pertot s'emportarien les prioritats lluny de nimietats com poden ser l'idioma tan defensat per la «burgesia», les «papereres burgeses», els atuells de tradicions locals, els tractaments que no siguin «el tu» que diu que ens fa tots iguals, mentre es posaven les bases perquè uns fossin més iguals que els altres, en una societat de descordats, malparlats i nacionalment diminitos. Aplicant tàctiques inquisitorials de crematoris en èfegie i estalinistes d'esborrar qui convingui de la història, s'arrossegava també avall el que hi



ha de catalanitat intrínseca en romanticismes, cristianismes i qualsevol mena d'espiritualitat vigent, descarnant el país i posant fins i tot en perill l'esquelet vertebrador.

No era estrany, doncs, que intel·lectuals nous de trinca, ni que fossin reciclats d'altres totalitarismes, deixaven de banda com romanalles del passat per exemple el Pen Club Internacional que Batista i Roca volia reforçar en català i s'allistaven al COMES. «Si tothom ho sap que és un muntatge comunista sota coberta italiana», lamentava. Prou ho sabien els que s'hi afiliaven i per aquí també passava el muntatge «antiburgès» de la gran i miserable inèrcia que ens ha portat a la precària realitat nacional dels nostres dies. I cal inquirir: què hauria estat de Catalunya, què haurien pogut fer els catalans si entre ells no hagués sorgit gent emprenedora, «els burgesos», que varen impulsar el progrés del país d'esquena i malgrat l'Estat enemic colonitzador? Varen fer el ple al tombant de 1900, anys de formació per a Batista i Roca. I això escrivíem a l'hora de parlar-ne, en llibre inèdit, sortint al pas de les fortes crítiques de molts joves de l'època, com és el cas de Dalí: «Qualsevol comentari sobre la burgesia catalana ha de tenir present, si més no, l'extraordinària flexibilitat social i sensibilitat d'homes com els Güell, els Milà, els Batlló, que podien fer possible els Gaudí. Quina gran obertura de compàs per a entendre i acceptar la fenomenal genialitat i modernitat gaudiniana! Generalitzem-ho en tot el Modernisme... Això en el món de l'art i en la creació ciutadana, però hi hagué alhora les grans innovacions industrials i comercials, en la línia europea més avançada, que han estat la base de la nostra Nació moderna, al marge i malgrat l'animositat dels poders aliens que la dificultaven. O és que hauria estat millor i més progressista no ser burgesia i, en canvi, acumulant béns i creativitat, fer camí fora del país instal·lant-se a l'entorn de Sa Majestat el Rei i engreixant la Cort de Nobles i Terratinents?» Jordi Ventura, amb l'agudesia i clar sentit nacional que el caracteritzava, en un article publicat a El Temps l'11 de juliol de 1994, no es va estar de parlar de «transvestisme històric» en recordar que feia «una trentena d'anys» que «començaren a circular les consignes ideològiques» que triomfarien amb el postfranquisme bo i portant-nos, com destaquen els editors, a «reforçar la unitat nacional espanyola i minar la nostra vertebració nacional».

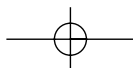
Batista i Roca havia assumit amb naturalitat l'època dels seus genitors i, seguint el millor alè del Noucentisme, es va allistar entre els que maldaven per posar al dia molts aspectes determinadors de la vida cultural, social i patriòtica. De primer a la Universitat, tot seguit amb l'escoltisme i Palestra. Ara, després d'una trentena d'anys, amb tants terrabastalls soferts i tantes noves prioritats, tot l'esforç recolzava en el Consell Nacional Català i la voluntat de trobar fórmules d'eficàcia a l'hora del



El Consell Nacional Català

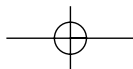
retorn, és a dir, el retrobament de tots els que lluitaven per a la reconstrucció nacional. El seu idealisme posat al servei d'una visió clara de la realitat per a fer viables les propostes i els projectes del CNC en l'autèntica cursa d'obstacles que calia superar i completar amb èxit. A Miquel Ferrer —el 6 d'agost de 1964, quan ja era decidit que tornava— li fa una extensa relació sobre diversos aspectes de la política a l'interior. Batista considera que, mort Serra i Moret, els socialistes divaguen. Sobre el Front Nacional veu que és un enigma, tot i estar d'acord «amb els seus principis que coincideixen en bona part amb els nostres». Creu que la falla està en la direcció, és a dir, Joan Cornudella, amb qui parlava sovint: «Sempre parla —diu— d'una manera vaga i confusa que fa difícil seguir el seu pensament». Cornudella anava a París «a parlar amb En Tarradellas per a convèncer-lo de que prenguéss la direcció activa del moviment català, i va esmerçar més d'una hora, inútilment, per a convèncer-me a mi de que havíem de posar-nos tots al costat d'En Tarradellas com a única figura catalana, puix que ell representa la Generalitat». I afegeix: «Si en Tarradellas ho hagués volgut fa anys que ho haguera pogut fer». En tornar —això era, a Perpinyà— només va dir-li: «En T. escoltava i ell seguia parlant, igual com la Montseny que també anà a veure a Tolosa». Les divisions eren de fons, no pas d'estricta índole ideològica.

Pel que fa a Òmnium Cultural no era cap secret quins sectors representaven. Una «Neo-Lliga», deia Batista i Roca. Res a dir-hi quan les prioritats són la conveniència de superar enfrontaments suïcides i l'encaïment de la recuperació nacional. Per això lamenta que els comunistes els ataquin «per raons de classe», «per exemple oposant-se a la campanya per la llibertat de la llengua catalana», que Òmnium endegava amb especial vehemència. També a l'exili, per raons més fàcilment explicables —coneixement incomplet de la realitat a l'interior—, Òmnium va trobar fortes reticències. Més a França. Sobre els comunistes, Batista diu: «La meva impressió és que el comunisme es va estenent entre el jovent. No vull dir el partit comunista organitzat, cèl·lules i tot això. Vull dir una tendència, que va creixent, a acceptar punts de vista comunistes, a veure amb simpatia el comunisme, a no trobar obstacles a col·laborar amb ells. En gran part això és degut al franquisme i a l'antifranquisme. Franco ha fet tanta propaganda del dilema "jo o el comunisme" que els antifranquistes estan disposats a acceptar-ho tot, comunisme i tot. D'altra banda hi ha l'evolució natural, ja de temps prevista, d'antics falangistes desenganyats que's tornen comunistes». Parla de Sacristán i de Castellet, a més de citar Joaquim Molas —pel llibre *llavors* recentment publicat— i anota: «El PSUC ha estat ressuscitat i és sota el seu nom que els comunistes treballen a Catalunya».



Miquel Ferrer, el destinatari de la lletra, en sortiria ben malparat d'aquest i d'altres sectarismes. Era home d'esquerra amb antecedents revolucionaris antifeixistes, anticomunista militant, separatista. Massa atributs per als nous temps: acabaria en via morta. Va retornar de l'exili sense més recursos que el seu immens capital patriòtic acumulat durant els més de vint anys d'activitat a l'Amèrica, de Mèxic estant. Poca cosa per a la gasiveria espiritual predominant, cap rendiment substancial en l'ordre personal i tampoc per a la migrada i sectària recuperació nacional. Només una certa atenció pel que hi hagués de pintorequisme exòtic i, és dolorós constatar-ho, una mena d'ajut a desvalguts perquè fes memòria escrita d'allò vist i viscut. Cap possibilitat d'assentar-se'n bé i invertir el capital per al futur. Com a ingrés bàsic va haver de recórrer a una feina editorial, proporcionada per un amic català-mexicà, i el complement d'una assignació a càrrec d'una coneguda fundació per a que redactés unes memòries. Correcte, malgrat tot, això darrer, si no fos que es tractava d'una quantitat de diners vergonyosa, a l'alçada d'ajuda a un estudiant qualsevol poc avançatjat o a un vell exiliat de bona mena per a omplir hores i pàgines de records... Positiu, això sí: no tenia limitacions i li permetia refer amb tota mena de detalls il·lustratius el dilatat panorama de pràcticament tot el segle. Però incompreensible, negatiu: se'l deixava que fes memòria d'èpoques i fets que, publicat tot seguit, certament aportaven incentius per a la formació col·lectiva, tan depauperada, però amb escassa validesa a mesura que els professionals anaven fent estudis adients, més complets i posats al dia. Per altra banda, si només era com a memòria personal per a tenir-la a mà més endavant, llavors hauria estat convenient orientar-lo perquè en parlés sobretot com a vivència i visió pròpies més que no pas com a historiador.

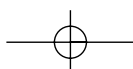
En bona part era això el que ell volia fer i si hi aportava dades era perquè s'adonava de l'immensa ignorància existent. Pel que fa al primer aspecte, en lletra del 3 de març de 1975 ho explicava a Nadal i Mallol amb el seu humor habitual: «Ja fa tres anys que treballo, "i jugo" que deia Xenius, en una mena de memòries documentades que tenen una certa pretensió de fer història vista des d'un punt de vista molt personal, és clar. Com totes les històries que es fan i es desfan. Perquè això que la història ha de ser imparcial i objectiva, són camàndules». El detall de l'índex d'allò redactat fins llavors és impressionant. I no és estrany que les memòries s'anessin allargant —«massa», diuen— i que no els faci cap bé el pas del temps... sobretot quan no guiava als «benefactors» cap interès real perquè quedés constància àmplia i clara del seu pensament. Tothom les ha pogudes remenar als arxius de la fundació, però ningú, ni entre els mateixos dipositaris, no ha pensat mai que se n'hauria hagut de fer, si més no, una

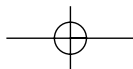


El Consell Nacional Català

edició d'urgència seleccionant tot allò més pròxim al pensament i l'activisme de Miquel Ferrer. Res de bo podia esperar-se, però, de gent aliena a l'estricta sentiment patriòtic de Miquel Ferrer, «benefactors» tangencials, incapaços d'entendre, per exemple —com vàrem haver de constatar—, que Miquel Ferrer, com altres catalans de la seva corda, es mantingués al marge del sistema social espanyol franquista... Miquel Ferrer, com a emblema i institució nacional, es reduïa com a fenomen al marge. D'ací que no haguéssim trobat el més lleu interès —per part de la mateixa fundació i en la persona del seu director— quan més endavant proposàvem fer la recerca exhaustiva de la documentació internacional catalana a l'exili, amb participació tan considerable del mateix Miquel Ferrer. Es tractava, de fet, sense que llavors en tinguéssim coneixement, de completar el *Diplomatari Català* iniciat pel gran patrici Rafael Patxot, a Suïssa molts anys abans, al qual havia fet substancials aportacions Batista i Roca. Era un món català que negligien, deliberadament, els que en mica de mica s'introduïen en punts de decisió a les acaballes del franquisme i en les dècades subsegüents.

«Em sembla que no podreu llegir les meves peripècies —afegia Ferrer a Nadal— perquè ni jo les veuré editades, per ara i tant. Potser és millor, si, com és molt probable, hi ha més de quatre que em voldran treure la pell». Ell, però, volia creure que «l'experiència viscuda amb tant de delit pot ser una mica útil als que ens segueixen en la feina». No: via morta. En tot cas, jovenívol i animós com era, no defallia i continuava lúcida i bel·ligerant. En una darrera lletra, llarga, del 27 d'octubre de 1976: «El tarradellisme fa estralls». «La gent s'ha begut l'enteniment (i) fins i tot Joan Cornudella, cap del Front Nacional de Catalunya, és un dels tarradellistes més convençuts». «Potser perquè en tot temps hi ha gent que necessita caminadors o un líder que els assenyali el camí que han perdut tot fent política oportunista, quan les circumstàncies del moment són totes unes altres i fent de minimalistes no anirem enlloc i entabanarem la joventut fent-li fer il·lusions revolucionàries a base d'un règim autonòmic que ja va donar tot el que podia donar abans de la guerra, I, amb tot i la seva petitesa d'atribucions, tampoc no l'aconseguiran els que el tenen coll avall. Per tant, ens convé més reivindicar el dret d'autodeterminació ara que el ministre d'Estat del postfranquisme ha signat la Carta Universal de Drets Humans, al cap de 28 anys d'haver estat aprovada. Crec que és preferible exposar-nos a posar a prova la suposada integració dels immigrants quan més aviat millor i no perdre el temps a pidolar noves concessions provincianes o regionals a base d'una llei o d'un Estatut de la República que la monarquia del Juan-Carlos no pot fer seva tal com va dir el titulat comte de Motrico —Areilza— a Josep Andreu i Abelló. Deia: “la monarquia

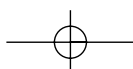


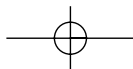


podria fer-se seva una llei igual o semblant a la del 32 si no fos republicana”».

Breu: no ha estat feta justícia amb Miquel Ferrer i, el que és encara pitjor, no ha estat aprofitat el seu mestratge. Res de nou. Amb sort passa a l'àrea d'allò pintoresc en el catalanisme —tornem-hi: negligible— com és el cas, amb gent de l'interior, d'Esteve Albert i Joan Ballester, desconeguts en la seva densa biografia nacionalista. Pel que fa a Ballester una inquietant pregunta: que se n'ha fet d'aquell esplet de joves del País Valencià que amb tanta dedicació i afecte alligonava amb la seva catalanitat total? Grups escollits venien a conèixer la monumentalitat històrica que ens identifica en les arrels i alguns els acompanyàvem fins al Rosselló... No seria sobrer, per a entendre desgraciades situacions actuals, esbrinar on hi hagué equívokes desviacions ideològiques que han desorientat la necessària unitat nacional i, en efecte, fer camí planer a tantes aberracions anticatalanes que hem de patir... Tampoc no seria gens gloriosa la trajectòria que seguiria el pensament de Batista i Roca, el reconeixement del seu valor i la grandesa i exemplaritat de la seva voluntat d'assolir un futur nacional digne, quan decidiria el seu retorn, tot i els bons passos donats inicialment. En l'aspecte personal li ho facilitava, certament, la seva situació econòmica i social, amb un fi que queda inscrit en els annals dels enterraments solemnes. I prou. Passava a l'arxiu. Sense la presència viva del seu mestratge permanent i necessari.

Però tornem allà on érem. En aquell 1968 tan agitat, després del III Aplec de Toluges —28 de juliol— i nou Estagi Pedagògic de l'IEO a Muret —el XVII, setembre— entra en forta crisi la relació del Consell Nacional i la Unió Federalista, amb congrés previst a Lienz. Aquí els maldcaps venien de l'altre cantó: com ja havia passat el 1936 amb la Unió de Nacionalitats, sospitoses interferències de caire nazista s'estaven fent evidents i Batista es va veure obligat a tallar en sec. Tornaríem a l'enfrontament de les dues malures del segle, el comunisme i el feixisme?... No era qüestió de deixar-s'hi arrossegar. A l'octubre torna a Ginebra, ara per fer lliurament d'un nou memoràndum a la sotscomissió de l'ONU per a la lluita contra les discriminacions i protecció de minories, sobre la persecució de la llengua i la cultura catalanes. L'acompanyen dos catalans actius i ben plantats: Robert Comet i Joaquim Maluquer, com veiem en una fotografia feta per la muller del segon... Tot seguit els esplendorosos Jocs Florals de Zuric i una reunió de política nacional no prou ben convocada per Josep A. Gibernau, amb anècdota policial inclosa. Segurament per haver estat interceptada alguna carta a Barcelona o informació d'alguna altra mena igualment equivocada, «el cònsol espanyol a Zuric va cridar un dels catalans residents a Suïssa, probablement amb la intenció de fer-li por, per a dema-



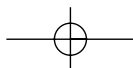


El Consell Nacional Català

nar-li què era aquesta reunió política a la qual jo havia d'assistir». Ho explica Batista a Nadal i Mallol en lletra del 8 de novembre de 1968. I, amb humor, afegeix: «No és la primera vegada que aquests senyors s'interessen per la meva persona». Sovint amb algun agent seguint-lo. Per la nostra banda afegim: quin devesall d'informacions i elements de judici podríem aportar si disposéssim dels milers de reports redactats per tot el cos diplomàtic franquista i enviats al seu Govern en relació a les activitats dels catalans de fora!

A més de contactes, personals i epistolars, amb els més connotats polítics del futur immediat català, com Josep Pallach, Heribert Barrera, Jordi Pujol, Ramon Trias Fargas, Joan Raventós, Anton Cañellas, i incorporacions d'activistes com Francesc Espriu o Pere Figuera, Batista continuava no escatimant temps i dedicació per a ampliar el ventall de relacions internacionals i fer camí. En lletres a Joan B. Cendrós, per exemple, que és potser qui més va donar suport a aquesta projecció del CNC, s'hi poden trobar referències prou indicatives. En relació als esforços per a crear una Comissió Internacional de Juristes per al cas de Catalunya, el 14 de febrer de 1967: «A Ginebra vaig lliurar el Memoràndum del CNC a la UNESCO, al secretari general, Terence Mac Bride. És irlandès i havia conegut En Macià. Va declarar-me que la nostra causa tenia tota la simpatia i acordarem un pla d'acció a base del Memoràndum». Al Consell d'Europa: «He estat a Estrasburg per a establir contactes personals per primera vegada. A la Comissió dels Drets de l'Home han acceptat el Memoràndum i decidit obrir un dossier sobre Catalunya, si bé no podem fer gran cosa puix que Espanya no pertany al Consell d'Europa». Afegeix que la millor acollida l'ha trobada a la Comissió d'Afers Culturals on un dels directors era el suec Sven-Erik Nord que «coneix el nostre problema i està disposat a ajudar-nos». Referent al Govern francès, el dia 21 del mateix mes: «Avui he dinat amb M. Chevassu-Périgny i hem començat a preparar un pla de treball. Ell fou qui em posà en relació amb el conseller diplomàtic del Ministre M. Joxe per a parlar-li dels nostres afers».

En lletra posterior, amb data esborrada: «He tingut una entrevista amb un alt funcionari del Ministeri d'Educació Nacional a París, el qual he trobat molt interessat en els nostres afers, com a partidari de l'Europa de les Ètnies». Remarquem: en dir ètnies, res de folklore o racisme ni integrisme ni res que s'hi assembli, sinó simplement, segons altres terminologies, regions diferenciades, comunitats nacionals, pobles... «M'ha demanat —continua Batista a Cendrós— unes notes sobre el que podria fer-se per ajudar al desvetllament del català al Rosselló i al manteniment de la llengua i la cultura catalanes a Catalunya». La França no jacobina era poc o molt operativa i deixava oberts espais per on poder transitar. És així





com, una vegada més, les autoritats d'Avinyó donen tota mena de facilitats, aquesta vegada cedint la Casa de la Ciutat, perquè el Consell Nacional Català portés endavant la III Conferència Nacional. Seria els dies 24, 25 i 26 de maig de 1969. La convocatòria, impresa en un full groc gran, és redactada amb la terminologia habitual del CNC i hi és indicat que es tracta «d'estendre i reforçar l'estructura del Consell i els seus mitjans d'actuació». Aparentment no se n'havia parlat gaire, però era en realitat el resultat d'innombrables contactes i reflexions en tots aquells llargs mesos precedents.

El desenvolupament de la Conferència, les resolucions aprovades i les Bases de l'Estructura i Funcionament establertes i la composició del Consell Central varen ser divulgades a SINC, les parts essencials també a Ressorgiment de Buenos Aires i també en còpies ciclostilades. Pau Casals i Josep Carner Presidents d'honor, Josep M. Batista i Roca President omplint el buit que havia deixat Salvador Armendares, i entre els diversos càrrecs no hi podien faltar Gaspar Alcoverro —que hi figura com a J. Falcó, sempre amb responsabilitat de les finances—, els més joves Jordi Vilanova i Joan Lucas i Masjoan —com a Antoni Lluç— i aquest home abnegat que era Lluís Esteve. Per part de Mèxic i en representació d'Amèrica va ser designat el doctor Wenceslau Dutrem —figurant com a Eliseo Solanich—, sempre a punt per a viatjar a Catalunya i on calgués. Les resolucions giren a l'entorn de l'alliberament nacional i social, alliberament de les nacions peninsulars, salutació als demòcrates de Portugal, salutació a la Guinea Equatorial en assolir la independència, la Nació Catalana i l'Europa de les Ètnies, amb el «dret de les Terres Catalanes a ésser un dels elements integrants de la Nova Europa». En la ressenya publicada a «SINC» es precisa que «el CNC, organització nacional, no pretén ésser jurídicament un govern a l'exili, sinó, des del punt de vista pràctic, un instrument dinàmic i eficient al servei de la nostra terra i de la nostra llibertat». L'esperit de Toluges es feia palès en terra catalano-occitana i el Consell Nacional Català se'n feia apassionadament receptiu.

# VEU CATALANA

LIBERTAT \* JUSTÍCIA SOCIAL \* FEDERACIÓ EUROPEA

Any IV

Núm. 13, 15 de Gener del 1952

Núm. 33

## L'ECONOMIA D'UNA CATALUNYA INDEPENDENT

per

JOAN VILA

L'aspecte de l'economia catalana, fins al present, s'ha vist de manera parcial i sense el context d'un desenvolupament global de la península Ibèrica i de la Mediterrània. És un aspecte reduït del que, en primer lloc, cal considerar i després, en segon lloc, analitzar i explicar. És un aspecte reduït perquè, fins ara, s'ha parlat de la economia catalana sense tenir en compte el context de la península Ibèrica i de la Mediterrània. És un aspecte reduït perquè, fins ara, s'ha parlat de la economia catalana sense tenir en compte el context de la península Ibèrica i de la Mediterrània.

Una de les principals raons que han condicionat el desenvolupament econòmic de Catalunya és la manca d'una política econòmica pròpia que afavorís i guiesi el desenvolupament de la indústria i dels sectors productius. Aquesta manca de política econòmica pròpia ha condicionat el desenvolupament econòmic de Catalunya i ha fet que aquest desenvolupament sigui més lent i menys eficient que el dels altres països de la península Ibèrica i de la Mediterrània.

Per a desenvolupar l'economia catalana, caldria adoptar una política econòmica pròpia que afavorís i guiesi el desenvolupament de la indústria i dels sectors productius. Aquesta política econòmica pròpia hauria de tenir en compte el context de la península Ibèrica i de la Mediterrània i hauria de ser més eficient que la dels altres països de la península Ibèrica i de la Mediterrània.

Una de les principals raons que han condicionat el desenvolupament econòmic de Catalunya és la manca d'una política econòmica pròpia que afavorís i guiesi el desenvolupament de la indústria i dels sectors productius. Aquesta manca de política econòmica pròpia ha condicionat el desenvolupament econòmic de Catalunya i ha fet que aquest desenvolupament sigui més lent i menys eficient que el dels altres països de la península Ibèrica i de la Mediterrània.

Per a desenvolupar l'economia catalana, caldria adoptar una política econòmica pròpia que afavorís i guiesi el desenvolupament de la indústria i dels sectors productius. Aquesta política econòmica pròpia hauria de tenir en compte el context de la península Ibèrica i de la Mediterrània i hauria de ser més eficient que la dels altres països de la península Ibèrica i de la Mediterrània.

Una de les principals raons que han condicionat el desenvolupament econòmic de Catalunya és la manca d'una política econòmica pròpia que afavorís i guiesi el desenvolupament de la indústria i dels sectors productius. Aquesta manca de política econòmica pròpia ha condicionat el desenvolupament econòmic de Catalunya i ha fet que aquest desenvolupament sigui més lent i menys eficient que el dels altres països de la península Ibèrica i de la Mediterrània.

Per a desenvolupar l'economia catalana, caldria adoptar una política econòmica pròpia que afavorís i guiesi el desenvolupament de la indústria i dels sectors productius. Aquesta política econòmica pròpia hauria de tenir en compte el context de la península Ibèrica i de la Mediterrània i hauria de ser més eficient que la dels altres països de la península Ibèrica i de la Mediterrània.

Una de les principals raons que han condicionat el desenvolupament econòmic de Catalunya és la manca d'una política econòmica pròpia que afavorís i guiesi el desenvolupament de la indústria i dels sectors productius. Aquesta manca de política econòmica pròpia ha condicionat el desenvolupament econòmic de Catalunya i ha fet que aquest desenvolupament sigui més lent i menys eficient que el dels altres països de la península Ibèrica i de la Mediterrània.

Per a desenvolupar l'economia catalana, caldria adoptar una política econòmica pròpia que afavorís i guiesi el desenvolupament de la indústria i dels sectors productius. Aquesta política econòmica pròpia hauria de tenir en compte el context de la península Ibèrica i de la Mediterrània i hauria de ser més eficient que la dels altres països de la península Ibèrica i de la Mediterrània.

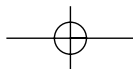
Una de les principals raons que han condicionat el desenvolupament econòmic de Catalunya és la manca d'una política econòmica pròpia que afavorís i guiesi el desenvolupament de la indústria i dels sectors productius. Aquesta manca de política econòmica pròpia ha condicionat el desenvolupament econòmic de Catalunya i ha fet que aquest desenvolupament sigui més lent i menys eficient que el dels altres països de la península Ibèrica i de la Mediterrània.

Per a desenvolupar l'economia catalana, caldria adoptar una política econòmica pròpia que afavorís i guiesi el desenvolupament de la indústria i dels sectors productius. Aquesta política econòmica pròpia hauria de tenir en compte el context de la península Ibèrica i de la Mediterrània i hauria de ser més eficient que la dels altres països de la península Ibèrica i de la Mediterrània.

Finalment, a la pàg. 13

## Espanya, obstacle a l'expansió de Catalunya

El SINC es presenta com una mena de circular, seguint la idea inicial de Perpinyà, però aviat va anar agafant cos, de fet publicació d'una certa consistència en el contingut. Això, cal tenir-ho present, en un temps de l'exili en els quals, fora de Ressorgiment a Buenos Aires i Xaloc a Mèxic, quedava enrere l'època de proliferació de revistes i butlletins. Va circular durant cinc anys amb la regularitat de sortir cada deu dies —els 5, 15 i 25 de cada mes— amb sis planes i feina compartida entre Perpinyà —Lluís Esteve picant els clixés— i Londres —bàsicament Gaspar Alcoverro i Jordi Vilanova— que és on se'n tenia la responsabilitat econòmica. A partir del número 148, del 25 de març de 1970, augmenten les pàgines i passa a sortir mensualment. Parlant de butlletins no seria just deixar de banda, per exemple, Mai no Morirem, d'Angulema, també ciclostilat, amb persistència provada, a partir de desembre de 1952, però SINC es destaca per la seva presència arreu, més freqüència i contingut combatiu, de gran interès polític. Agafem, per exemple, a l'atzar, el número 83, del 15 de maig de 1968. Ultra una informació oportuna sobre una Comissió Nacional Coordinadora —sigla coincident amb el CNC, però també se'n digué simplement Coordinadora Catalana— que s'estava encaminant amb reunions sovintejades a l'interior i a l'exili de França, hi ha la ressenya d'una conferència de Joan Tarrida als Amics de les Nacions Unides de Barcelona, dins el cicle dedicat a «Espanya, Catalunya i Europa». L'encapçalament de la ressenya ja és força eloqüent: «L'articulació dels Països Catalans i l'estructura europea». Segueix un article, presumiblement escrit per Batista i Roca: «Espanya, obstacle a



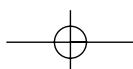
El Consell Nacional Català

---

l'expansió de Catalunya», amb unes afirmacions que les anomenades esquerres, equívocues en llurs finalitats reals, rebutjaven de ple, sense diàleg: «Els interessos econòmics nacionals no es limiten als interessos d'una sola classe, la burgesia. Són els de tot un poble». «Defensar l'economia catalana és defensar els milers d'obriers que en ella troben llur subsistència». L'autor està atent als estudis que es van fent a Catalunya mateix, amb especial menció a Ramon Trias Fargas.

En aquest mateix número, un llarg resum d'informacions, on sovint també es veu la mà de Batista, es rubrica amb el clàssic: «Monarquia? República? Catalunya!» Recordem que el decantament de Batista i Roca en contra de la Monarquia venia de lluny, era sòlid, argumentat i persistent... Però el que volíem remarcar sobre les notícies, informacions i comentaris que llegim a SINC: a més de la curiositat històrica que ara poden oferir, tot i que sovint no es fa més que seguir la premsa o fets que són o poden ser coneguts, comporten el valor afegit de ser anotat amb visió i voluntat nacionalista... A mesura que se n'anava veient l'acceptació i l'eficàcia, també la possibilitat de més redactors, es pensava de convertir-ho en publicació ben impresa i en va sortir Ressorgir, amb el primer número el juliol de 1970, en base a una maqueta del mateix Batista, però no va tenir continuïtat. Va ser per manca de recursos, sempre insuficients, prou acaparats pel mateix SINC i, no oblidem que també es publicava, amb difícil regularitat des de 1954, Vida Nova. Aquest és un dels problemes que queden per dilucidar pel fet de no poder disposar dels arxius a Londres: com es cobrien i s'administraven les despeses que generava el CNC i en general les activitats de Batista i Roca. Quines eren i de qui les ajudes rebudes? Regulars o puntuals? Importants de pocs o poc de molts? Fins on arribaven, fora de la substancial despesa en viatges i hotels, les aportacions personals de Batista i Roca? Ens quedem sense saber fins on ell arribava, però també sense el coneixement dels catalans que li donaven suport econòmic.

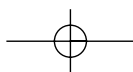
Ressorgir tampoc no va trobar bon encaminament a l'interior, on la distribució resultava molt entrebancada. Batista se'n queixava —el 2 de maig de 1971 a Esteve Albert— en certa manera en general: «No voler passar les nostres publicacions o no distribuir-les un cop han arribat a Barcelona, és sabotatge a l'obra del CNC que només aprofita el franquisme, i els espanyols». I concretament sobre Ressorgir: «La crítica que no diem coses que interessin els joves d'avui no té valor. Primer, perquè allò que ells diuen —els fulls que ens arriben, Oriflama, etc.— fa plorar, i no val la pena de dir les tonteries allunyades de les doctrines nacionals que ja ells diuen i massa que diuen. Segon, perquè ens consta que de Catalunya i de València demanen a molta gent, entre ells En Ballester, exemplars de



Ressorgir»... L'interès del seu contingut pot comprovar-lo qualsevol observador objectiu revisant els números disponibles. En primera pàgina del primer número destaquen, a manera d'índex: «La unificació d'Europa és començada i no podrà interrompre's», i recorden Robert Schuman. «Catalunya no és poble bilingüe», d'un article rebut de l'interior. «Les Regions europees transfrontereres», una llarga nota informativa. També: «El problema nacional català», en referència a una tesi de Jaume Rossinyol de la Universitat de Nantes... Que no deien coses que interessaven als joves? Afirmacions d'aquesta mena només podien sorgir de sectarismes anticatalans amb argumentacions equívokes al seu servei. Figuren com a responsables de la publicació Josep Jové i Lluís Esteve.

A Anglaterra mateix Batista i Roca va tenir sempre bons suports morals, de col·laboració activa i cotització fidel. Noms com Joan Gili i Josep Trueta són prou coneguts. En tot cas, els anys es fan notar i, per exemple, Gaspar Alcoverro, la base més sòlida, no tardaria a sorprendre tothom amb un traspàs dolorós i inesperat. A Mèxic i a l'Amèrica en general aquest procés negatiu seguia inexorable, encara que ara com ara es mantien fermes homes com Nadal i Mallol. A França es continuava amb força inquietud, en bona part alimentada pels contactes cada dia més freqüents amb l'interior: Perpinyà es va convertir, per a Batista, en quarter general i allà hi passava cada vegada més temps, amb un bon nucli de col·laboradors addictes, com és lògic amb forta incidència de l'exili i, vulguis o no, molt marcat per les velles polítiques. A Suïssa, en canvi —amb algunes extensions a les parts més pròximes d'Alemanya— tot era nou. Gent d'ofici, treballadors en els més diversos camps, algun professor, això que se n'ha dit emigració econòmica dels anys cinquanta, en general sense cap mena d'adscripció partidista, catalans de bona mena que s'agrupen sempre que escau o convé, tot i que viuen i treballen dispersos per aquell petit i dens país. És allà on Batista, especialment entre els que s'associen a l'àrea de Zuric, va trobar renovada col·laboració i els més entusiastes aplaudiments, per la seva cultura tan ben administrada, la seva catalanitat plena i el seu fer en el camp de la política nacional i en el de les relacions internacionals.

D'entre aquests catalans de Suïssa —com hem remarcat abans— va destacar aviat Joan Lucas i Masjoan, el 1968 elegit President de Casa Nostra, l'associació que aglutina els catalans residents al país. Abans, en el seu historial patriòtic, hi ha haver promogut el primer gran homenatge nacional al cardenal Vidal i Barraquer. Comptava amb l'eficaç col·laboració de Ramon Granell, mestre, de les comarques de l'Ebre, company de feina a l'empresa industrial Brown Boveri, el suís catalanitzat Ernest Spoerri, Guiu Sobiela, del Capcir, escàpol de la seva terra «per tal de

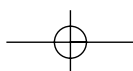


El Consell Nacional Català

no ser cridat a fer la guerra colonial d'Algèria» —premiat als Jocs Florals de Zuric amb un important treball: «Piemont, poble germà»— i Ramon Sugranyes de Franch a Friburg. Joan Lucas no era catòlic ni practicant de cap altra religió, però d'una integritat moral i cívica excepcional, català de pedra picada, com tants altres catalans sorprès en descobrir, un cop fora de Catalunya, fets i personalitats d'un relleu tan important i exemplar en la nostra història moderna. Com podia continuar tot un Vidal i Barraquer només anotat en la confiança i gairebé secret de minories? A Suïssa varen lligar caps amb tot el seny i bon fer que corresponia, i a Barcelona —on vàrem retrobar-nos després d'haver fet coneixença a Suïssa—, assessorats per aquest home sensible, alhora ferreny i valent, que era Ramon Arrufat i pel nou amic d'Òmnium Cultural Enric Gual, l'operació va encaminar-se de la mà d'Anton Cañellas.

Passats els fets, Joan Lucas va explicar l'acte en un opuscle: «Un grup de treballadors catalans residents a Suïssa sentia el deure humà i patriòtic de trencar el silenci mesquí que des de la mort del Cardenal fa 23 anys, ha envoltat el record d'aquest gran pròcer de l'Església catalana i organitzà una reunió de catalans de dins i de fora de Catalunya per retre homenatge fervorós a la memòria del gran patriota». Va ser l'Onze de Setembre de 1966, a la Cartoixa de La Valsainte, sense que hi pogués ser present l'abat Escarré com havia estat pensat, i tot seguit en un hostel proper, a La Roche, amb parlaments de Joan Lucas, en nom del Consell Nacional Català, i de Ramon Sugranyes de Franch, com a amic del Cardenal. Un acte que tindria més endavant la continuïtat deguda, però va avançar-se en el temps i, ultra l'homenatge pròpiament dit, tan merescut i oportú, escau amb tot el relleu fer-ne la remarca següent: hi varen coincidir catalans exiliats de la repressió anarquista el 1936, molts més de la franquista —ni que fossin com a emigrants econòmics—, representants de l'interior, un català del Nord, gent de nova generació... Unitat nacional.

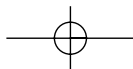
Joan Lucas va passar a ser un dels «braç dret» de Batista en el CNC, representant l'àrea més radical. Venia sovint a Catalunya —amb parades a Perpinyà i on convingués quan les obligacions professionals li ho permetien—, sempre acostat a l'àrea dels incombustibles Ramon Arrufat, Joan Ballester, Josep Planchart... Mantenien molts contactes, cada vegada més amb clergues de la millor catalanitat, seguint amb molta cura les recomanacions de Batista. «Tenint present els grups i personalismes incorregibles de la gent d'allà baix —li escrivia el 19 de desembre de 1970, temps de les vacances de Nadal—, procureu fer les gestions en nom del CNC i quedar bé amb tothom sense prendre posicions a favor dels uns ni dels altres». «És a causa d'aquestes constants crítiques negatives que la gent perd el temps, no fan res de positiu i els comunistes els passen al davant». «Els



amics de Barcelona hauran de decidir si volen deixar el camp lliure als comunistes i portar el país a un desastre com el de 1936-39 o volen emprendre una resolta política nacional. La nostra opinió és que només ens salvarem si reeixim a provocar un ressorgiment nacional i democràtic». El temor a nous xocs violents es va anar esvaint per exagerat, però acabaríem amb un ressorgiment nacional falsejat, a causa del predomini corrosiu d'un comunisme reciclat, ben travat en disciplina i coneixement, decidit a no permetre cap reconstrucció nacional autèntica i definitiva. Estratègies d'àmbit mundial —disfressades de drets individuals i igualitaris— i poc més. Aquest tema, tan decisiu en la història moderna de Catalunya, tenia Batista i Roca certament amoïnat i s'esforçava en contrarestar-lo, des dels continguts i els propòsits d'alliberament i renovació cívica del CNC.

Els darrers mesos de 1970 van ser excepcionalment densos en activitat política, en bona part provocat pel famós Procés de Burgos contra els setze patriotes bascos detinguts. El 29 de novembre el CNC distribueix a la premsa i a les agències d'informació, datat a Barcelona, un comunicat de denúncia sobre aquest procés, que començaria el 6 de desembre. Llegim en el text francès disponible, entre altres acusacions, que el govern espanyol jutja «les basques non pas par leur convictions politiques, mais comme les représentants de la Nation Basque». Es reafirma la «constante solidarité avec les Basques dans notre lutte commune pour la liberté, ainsi que notre solidarité avec les peuples de la Galice et des Illes Canaries», per a concloure declarant «qu'aucun régime nouveau à la Péninsule Ibérique ne pourra compter avec le support de tous nos peuples sans qu'au préalable nous soyent reconnus nos droits à l'autodétermination et l'égalité de droits à toutes les différentes nationalités ibériques».

Alhora, amb paper habitual del SINC i datat a Barcelona i Londres, 15 de desembre, es fa circular un nou manifest, «Al Poble Català» amb el més enèrgic i impulsu antifranquisme i suport abrandat al poble basc, «Per la Independència de la nostra terra i la llibertat de la nostra gent». Tot apuntava cap a un gran trasbals i la gent del CNC mantenien l'alerta per estar a punt en qualsevol eventualitat que aconsellés la presència immediata a Barcelona. Batista i Roca s'estava llavors a Perpinyà i, a més dels components del CNC que allà o a prop residien, hi eren preconvocats altres, entre els quals Joan Lucas... Amb data 16 de desembre publiquen una edició especial de SINC per a reproduir —en basc i en català— un missatge de confraternitat patriòtica rebut d'Euzkadi Ta Askatasuna fent llargues consideracions sobre la identificació basco-catalana i donar notícia d'innombrables mostres de ressò internacional de tot plegat. Això just després d'haver adreçat el següent «Missatge als 320 intel·lectuals cata-



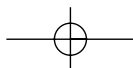
El Consell Nacional Català

---

lans reunits a Montserrat»: «El Consell Nacional Català representant catalans de totes les nostres Terres, de França, Anglaterra, Suïssa, Alemanya i Amèrica està junt amb vosaltres. Tots plegats som a l'avantguarda del nostre poble, recordant l'afusellament del President Companys, cridant tots els catalans a solidaritzar-se amb els patriotes bascos i a mostrar que l'alliberament nacional és a primer terme, encoratja intel·lectuals i tots els catalans a prosseguir l'alçament per Catalunya, la Democràcia i la Llibertat. Amb el Consell Nacional Català, endavant!»

Però el neguit pel possible contingut ideològic dominant en els reunits hi era i d'ací que, el dia 12, per exemple, Batista i Roca escrivia a Joan Lucas: «Convindria convocar-hi els diversos grups activistes que treballen a l'oposició més que no pas els partits polítics. Convindria convocar, entre altres, els capellans, grups de joves i estudiants, intel·lectuals i obrers sempre i quan —ho subratlla— no siguin marxistes». Però el fet, llargament constatable, és que només ells, els marxistes, havien establert prou bases per a poder moure gent en gran nombre i amb la urgència que convingués... Les lletres posteriors de Batista i Roca van il·lustrant amb claredat les preocupacions del CNC sobre les avançades comunistes, ja molt més obertament a l'Assemblea de Catalunya. El 20 de desembre de 1971, que és quan novament Lucas venia a Barcelona: «Ja sabeu que la Coordinadora de Forces Polítiques ha fet una Assemblea i ha posat com a objectiu el retorn de l'Estatut de quaranta anys enrere. És deplorable. Però si els nacionalistes de Catalunya no s'organitzen i no actuen no hi haurà altra sortida que aquesta». Els fonaments del país ja estaven minats i massa gent combregava amb aquella mena de rodes de molí. Vivíem moments molt durs per a la gent inquieta, amb amenaces i detencions i fins i tot estats d'excepció, però era inaudit que un poble alcés la veu retrocedint tant en la formulació d'objectius!

«Ens estem posant camises de força!», concordàvem, perplexos i queixosos, amb Joan Ballester i altres amics. Tot i no haver-nos-hi involucrat, hi érem i hi seríem miserablement arrossegats. «Estic segur —afegeix Batista a Lucas en aquella lletra del 20 de desembre de 1971— que Arrufat ho deu veure igual». I tant! No érem pas pocs els que no es varen deixar ensarronar, però sense encertar, de fet gens, a neutralitzar aquella nova malura per a la catalanitat. L'operació estava molt ben muntada, no era pas res improvisat, sinó producte d'anys de minuciosa preparació treballant sobre «material» desestructurat, castigat per l'exili, l'opressió, la deseducació, vulnerable... El 8 d'octubre de 1973, després de parlar-ne molt amb uns i altres, Batista constata que són molts «els que no saben res de l'Assemblea», que hi ha «els que en són membres o són membres dels partits que hi participen i que voldrien que el CNC hi participés i els que

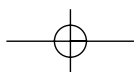




ens aconsellen vivament que el CNC no s'hi emboliqui». «Les raons principals que al·leguen els d'aquest darrer grup són que l'Assemblea és un muntatge inspirat i dirigit pels comunistes, que no interessa que el CNC es barregi amb ells i que convé per a la causa catalana que hi hagi una veu independent com ho és la nostra que mantingui netament la posició independentista de Catalunya». L'Assemblea obeïa a estratègies internacionals en les quals Catalunya era un (petit) component més. Cap benefici.

El crit al cel de Batista i Roca arriba el 31 de juliol de 1971, quan envia a Lucas, com feia a d'altres amics i col·laboradors, una «còpia dels acords de la reunió de l'Assemblea» i subratlla «en vermell una frase que tots els companys (a excepció de V.) consideren extraordinàriament perillosa». «V.» era Jordi Vilanova. «Els centres de Poder Popular són els soviets als barris de les ciutats, als pobles, a les comarques, dins les professions...». «la veritable força». Tothom a toc de cornetí. Com va succeir, amb escàndol de tants que hi participaven de bona fe, quan s'en va decidir la dissolució... Més avall puntualitza a l'amic Lucas: «La primera vegada que va aparèixer el principi del "Poder Popular" fou a l'Assemblea d'Intel·lectuals de Montserrat. En aquell moment ja hi va haver gent que vàrem cridar l'atenció sobre els perills d'aquest principi. Però ningú no va voler fer cas del que dèiem. Ara ja ens trobem davant d'un altre pas endavant dels comunistes. Quan els demòcrates catalans es desvetllin i es decideixin a fer quelcom es trobaran amb que els comunistes ja tindran totes les posicions ocupades». No ha estat ben bé així, interpretat com a comunisme internacional pròpiament dit i estructurat, perquè hi ha hagut importants canvis en el món i tota mena de reciclatges en les bases i en els dirigents en aquella onada d'agitació, però encara ara i per qui sap quants anys el país n'ha quedat marcat i condicionat, trasbalsat del tot o capgirat en algunes de les tendències més definidores i més llargament assumides.

Quan es parla d'exili no sempre es fan distincions pertinents que hem anat indicant. Hi insistim. Exili pròpiament dit en l'accepció habitual ho són els que varen passar la frontera el 1939, sense possibilitat o amb molt arriscada possibilitat de retorn. Aquests, però, varen trobar catalans emigrats abans, actius, molts d'ells també exiliats perquè s'havien fet escàpols per no ser allistats a l'exèrcit espanyol o que, deliberadament, havien deixat d'ésser espanyols i ara feien pinya amb els exiliats de la Guerra Civil. Hi havia també, no ho oblidem, catalans exiliats de la barbàrie pseudorepublicana alhora rebutjats per l'altra barbàrie, la franquista. A tot això s'hi varen anar afegint els de l'anomenada emigració econòmica que, tot i que la majoria no es desprenien del passaport espanyol, feien via amb els postulats de l'exili, és a dir, amb la més ben definida catalanitat i antifranquisme. Anotem, com a nom emblemàtic per la seva dedicació, d'entre els



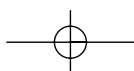

---

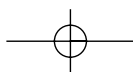
El Consell Nacional Català

que sí que es varen treure el passaport del damunt, Gabriel Ventosa, gendre de Ramon Arrufat... I cal completar-ho recordant una altra «modalitat», en aquest cas molt individualitzada: aquells que no varen exiliar-se el 1939, perquè encara eren massa joves o pel que fos, fermes a la resistència o que s'hi varen incorporar més endavant i varen fugir evitant caure a les mans de la repressió: ja hem parlat de Robert Comet —que els primers anys cinquanta m'estava incorporant al seu grup—, Lluís Esteve, Manuel Viusà... No varen ser quatre dies, sinó una època interminable.

Tots tres, aquests darrers, d'una manera o altra incorporats a l'òrbita de Batista i Roca, comptant-hi més o no tant el CNC. Manuel Viusà va fer camí llarg com a artista pintor, però sempre a primera línia en el combat nacionalista. Qui s'encarregarà de fer-ne la biografia adient?... És ell, per exemple, qui va fer un primer llibre consistent —més endavant ampliat i millorat— dedicat a Lluís Companys. Ho va fer en forma de revista: Som, publicada amb la cobertura de Jaume Cornudella, bé que donant el seu propi domicili de París com a adreça editorial, confegit i imprès d'una manera una mica rudimentària per ell mateix. Era el primer número, 1965, en completar-se el vint-i-cinquè aniversari del seu afusellament. Un segon número, el 1966, va ser més de política general anti-franquista i un tercer, amb un gruix notable i dades inèdites, il·lustra molt bé la trajectòria nacionalista i personal de Francesc Macià. Però a l'hora de parlar del CNC, escau més fer referència al primer número, perquè és en relació del President Màrtir i és partint precisament d'una iniciativa de Manuel Viusà que correspon remarcar com una de les gestions de més alt relleu d'entre tantes de les que va portar endavant Josep M. Batista i Roca: el reconeixement, per part del Govern alemany, de la seva responsabilitat en la detenció de Lluís Companys i posterior afusellament perpetrat per l'odi espanyol. En parlarem més endavant.

Un dels temes als quals va recórrer Batista més d'una vegada, des de diversos angles, va ser el de la decadència d'Espanya. Un primer treball imprès apareix al número 13 de Vida Nova, el desembre de 1957: «Les idees de Toynbee i la decadència d'Espanya». Ultra altres comentaris i estudis, com és ara sobre canvis demogràfics, a finals de 1968 publica l'opuscle «La desintegració d'Espanya i les idees de Toynbee» —imprès a Perpinyà, 48 pàgines— amb un començament reproduït a SINC del 25 de setembre. L'anàlisi que l'historiador (Batista) fa mereix una atenció especial. Però com a perspectiva de futur immediat del polític ha resultat errada. No solament no s'ha produït la «desintegració» previsible, sinó que hem anat a parar a una nova cohesió, amb pseudoautonomies incloses, amb greus perills per a la recuperació nacional catalana, llavors fet i fet ben encaminada malgrat el franquisme. I és que hi ha hagut





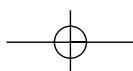

---

 Espanya, obstacle a l'expansió de Catalunya
 

---

factors que trasbalsarien de manera accelerada l'esquema decadent. Castella, nervi i medul·la de l'Espanya per ells inventada —difícilment sostenible—, anava i continuaria anant coixa, però forts corrents migratoris engreixarien espectacularment Madrid i l'entorn —més del que ell preveia—, formant una gran regió. Catalans inclosos, gent preparada i emprenedora. Llavors mateix, a l'hora de l'observació —potser amb més voluntat que no pas suficient objectivitat— l'Espanya/Madrid començava a rebre immensos beneficis d'haver jugat a guanyador: els Estats Units de l'Amèrica del Nord i haver-s'hi subordinat. Renunciaven definitivament al feixisme —no pas al franquisme, encara ara ben viu!— i s'adcrivien amb decisió a la recuperació nacional, via Madrid i per a Madrid.

I a aquell Madrid artificial i car inventat per Felip II, no pas negligit per la República, que el veia indispensable per a «vertebrar» la seva Espanya, aviciat pertot arreu i en tots els sentits pel franquisme, ha succeït un Madrid encara més artificial i més car, creat pels fills de la dictadura i el totalitarisme, afavorit fins a l'infinit per l'esperit piraterístic i especulatiu de l'espanyol tradicional, mesetari i rapinyaire. En la serena anàlisi de Carles M. Espinalt: país de caciques, inquisidores, pícaros y soplones, que va fer un ple durant el franquisme que no s'acabava mai, ahora instal·lant a Catalunya un model aberrant d'intervencionisme inquisitorial, autoritari i de corrupció... Els temps els han anat a favor —temps amb l'ètica civil desbancada i expansió financera de fidalgos dinamitzats—, aconseguint fortes concentracions de capital, comunicacions modernes i pràctiques d'especulació amb vestimenta legal —país de leyes—, oficial, semioficial i oficialitzada. En el número anterior de SINC —15 de setembre de 1968— un dels articles de Batista no signats és «Catalunya, colònia d'Espanya». Just. Una colònia que, inopinadament, ha progressat molt, com és fàcilment constatable. És a dir, en conseqüència, una colònia de gran rendiment, controlada i manipulada cada dia més, ni que sigui «autonòmicament». I un tema que li era car, per la seva alta i profunda significació: l'Església de Tarragona substituïda per l'Església de Toledo... Al cap i a la fi: «Espanya, obstacle a l'expansió de Catalunya». En el que no errava Batista i Roca i era emblema del Consell Nacional Català, era en la urgència d'encaminar el reforçament nacional per a marcar distàncies a temps. «Preparem-nos a tallar amarres», també llegim en un altre escrit no signat publicat en aquell número de SINC del 15 de setembre de 1968. Perquè el que sí que era clar és que, llavors, l'Espanya franquista trontollava. S'imposava, doncs, preparar una Catalunya catalana ben fonamentada.





# ressorgir

Nº 2

1970 - Setembre 1970

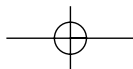
PER UNA POLÍTICA  
AL SERVEI  
DELS PAÏSOS CATALANS

- 411: Les marxes en defensa de l'Alt Pirineu i Aran.
- 412: El catalanisme i l'immigració: l'exemple de Catalunya.
- 413: Les tropezadas de la ocupación catalana.

## Homenatge a Batista i Roca

Fent referència a tensions existents entre Tarradellas i Aguirre, Miquel Ferrer comentava a Nadal i Mallol —12 de gener de 1959— que no eren de caràcter polític, sinó que tenien «rels econòmiques que van des dels préstecs d'Aguirre a Companys fins als subsidis d'Aguirre a la vídua de Companys exiliada a França, abandonada per Tarradellas». Cap mena d'ajut oficial havia intervingut en la seva vida ni hi intervindria. Finalment, amb un retard explicable, Batista i Roca hi va posar remei amb caràcter vitalici. Ella vivia modestament i amb dignitat, ben integrada a sectors de la vida parisenca, per exemple a l'entorn de la vídua de l'occità Vincent Auriol, exPresident de la República Francesa, però a causa de problemes de salut va passar a una situació que tendia massa a deteriorar-se. És així com, en un moment donat, Manuel Viusà, en bona col·laboració amb Josep Saumell, decideix promoure una subscripció discreta, espontània i regular, de manera que diversos catalans li fessin arribar ajuts econòmics. Algú va cometre l'error, potser per a emmedallar-se'n o només per manca de delicadesa, de parlar-ne públicament, però el cas és que Viusà també ho havia fet saber a Batista —que per altra banda coneixia bé Carme Ballester— i, per començar, va reaccionar com li era habitual: comprometre's a una xifra més alta del que eren les primeres aportacions. No ho va fer en nom propi, sinó del Consell Nacional Català, amb una assignació anual i pagament cada tres mesos.

Un primer pagament, corresponent al darrer trimestre de 1968, la vídua Companys el va rebre amb un xec bancari de 1.250 francs, enviat per Manuel Valls de Gomis des de Perpinyà. Un segon, també des de

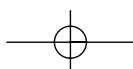


El Consell Nacional Català

Perpinyà, l'envia el mateix Batista el 17 de febrer de 1969... El primer l'annuncia Batista el 3 de desembre i Carme Ballester n'acusa rebut el dia 10, amb una lletra molt emotiva, que, de passada, permet assabentar-nos que, amb quinze anys, havia freqüentat la família Batista al carrer de la Princesa... La lletra de Batista a la vídua Companys, en la part central, és redactada així: «El Consell Nacional Català ha pres la decisió de posar a disposició de V. la quantitat de mig milió de francs antics cada any, o sigui la quantitat de 125.000 antics francs (1.250 Frs. nous) cada trimestre. Ens sentim molt honorats de poder-li fer aquesta ofrena, no sols per la consideració que V. mateixa es mereix, sinó en record del seu espòs el President Lluís Companys envers el qual tots els catalans tenim un deute, pel sacrifici de la seva vida, que mai no li podrem correspondre degudament. La nostra única recança és no poder fer més».

Des del punt de vista moral és una decisió que honora el CNC —tant com denuncia implícitament els de la legalitat autonòmica republicana espanyola— i ens honora tots plegats, catalans nacionals. Però què significava en termes de poder adquisitiu en aquella època? Era, pel que es diu, una aportació substancial, que va tenir la continuïtat que corresponia al compromís adquirit. Però no satisfieia Batista i Roca, convençut que es podia elevar la categoria simbòlica i econòmica del reconeixement de la ignomínia soferta: alhora que concretava aquest ajut català directe, va posar-se tot seguit en contacte amb l'ambaixador plenipotenciari que, quan convenia, veia a París, en aquest cas per a iniciar gestions prou ben avalades prop de les autoritats alemanyes. En lletra, des de Perpinyà, del 24 de febrer de 1969 —ultra parlar d'altres temes i de la projectada III Conferència— li envia una nota «sur l'arrestation de notre Président M. Lluís Companys par la Gestapo et sur la situation actuelle de Mme. Companys» per a parlar-ne així que arribi a París, en dinar d'amistat. En la nota no deixa de recordar la participació de Carme Companys a la Resistència Francesa «dans le réseau du "Colonel Lizet", c'est a dir e, du Général Mar gueritte, dont elle possède la médaille octroyée aux membres de ce groupe après la Liberation». Procedent d'Estat Català, nacionalista convençuda, antifeixista decidida, francòfila... Carme Ballester: Carmen Ballesté en el registre civil de l'ocupació espanyola.

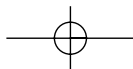
La primera tongada de reconeixement de responsabilitats per part dels alemanys, amb pagament d'indemnitzacions, havia complert les previsions el 1958, però en constatar que anaven apareixent noms nous de diversa índole, el 1965 havia estat creat un nou fons, ara amb un encaminament en aparença menys polític. El cas és que, a efectes burocràtics, calia passar de bon començament, per la Federación Española de Deportados e Internados Políticos, que feia omplir un formulari i en cer-



tificava la validesa amb el corresponent número d'ordre, que seguiria el camí cap a Alemanya. Però un cop establert el número d'ordre, Batista, pel seu compte i amb els bons oficis de l'ambaixador francès, acceleraria el procés intervenint prop del ministre alemany d'Afers Exteriors Willy Brandt. A la Federació actuava de secretari general el cenetista Josep Ester —també un altre català, Albert Foraster— i això, no cal dir, va ajudar-hi. Tant que, a París, hi havia gent coneguda que estava convençuda que tot havia estat obra seva... El procés va ser, en tot cas, relativament lent, però amb resultat molt positiu. Batista i Roca va tenir-ne coneixement puntual, no escatimant passos i consultes, però mai fent-ne ostentació, com era el seu costum. Així que Carme Ballester —signa gairebé sempre Carme Companys— en va ser informada oficialment li escriu. Lletre del 17 d'octubre de 1970, dirigida a Perpinyà, a la qual Batista correspon el 10 de novembre, des de Cambridge, remarcant-li l'agraïment degut als catalans de la Federació i sobretot a l'alt funcionari francès que va portar les gestions per la via més ràpida i eficaç, d'èxit segur: Pierre Bouffanais. Completament: Ambassadeur de France. Ministère des Affaires Etrangères. Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrides —també bon amic dels bascos—, de llarga coneixença.

Batista i Roca coneixia tots els detalls del procés i del dictamen, políticament i d'una manera manifesta prou convincent, però és aquesta la informació divulgada a SINC de març de 1971: «Gràcies a les gestions iniciades pel Consell Nacional Català i reeixides dutes a terme per l'organisme competent per reclamar a favor de les víctimes del nazisme, les autoritats alemanyes han atorgat una indemnització a la senyora vídua del President Companys, consistent en una pensió mensual més les pensions endarrerides a partir de la data de l'afusellament». «La indemnització, una de les més altes atorgades per les autoritats alemanyes, correspon a la categoria de President de Catalunya assimilable a cap d'Estat». «Hom recordarà que el President Companys fou detingut per la Gestapo i lliurat després al Govern espanyol del general Franco». «Les autoritats democràtiques alemanyes han acceptat una responsabilitat pel tort fet pels nazis. És un ferm precedent per a exigir responsabilitats al Govern espanyol per l'afusellament del President de Catalunya». També trista constatació: no havia estat fet res, abans, pels obstinats defensors de la legalitat autonòmica. Tots els honors, doncs, al Consell Nacional Català —correspon bàsicament a Batista i Roca— que ja en temps de Miquel Ferrer maldava per trobar fórmules jurídiques per a dignificar la memòria del President Companys i fer-ne denúncia internacional.

Continuem. SINC era, com el seu nom indica, un Servei d'Informació, però alhora de formació i, en allò que convenia, i venia a

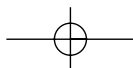


El Consell Nacional Català

tomb, de dignificació nacional. No era només la notícia, sinó també la forma i la intenció en presentar-la. Si es vol, com qualsevol altre mitjà, però en aquest cas amb l'objectivitat necessària per a la ment i el sentiment de la catalanitat més ferma i activa, molt més enllà de qualsevol interès personal o de grup. D'ací que la notícia de les autoritats alemanyes fos donada amb el relleu i la significació que corresponia a l'excepcionalitat, humana i nacional del cas. Amb SINC podem anar acompanyant, d'una manera succinta, fets i problemes catalano-espanyols del moment, activitats catalanistes a Perpinyà, els Aplecs de Toluges, la Universitat Catalana d'Estiu, moviments federalistes, escrits catalanòfils a la premsa estrangera, l'al·locució de Batista i Roca a Ràdio Euskadi adreçada als catalans el Dia de Sant Jordi de 1970, la lletra «Als alcaldes de Catalunya» que el 30 de maig el CNC va enviar a tots ells des de Barcelona amb gran consternació i enrenou polític del governador civil, occitanisme, Gibraltar, Galeusca, tantes altres activitats puntuals del CNC, com són les reunions de la Junta Nacional...

Pel que fa a les lletres als alcaldes hi hagué, inequívocament, la mà agosarada de Josep Planchart, que coneixia tot l'entramat del món municipal i, amb el seu grup —remarquem Jordi Castellà i Josep Pascal—, formes i maneres de passar per la frontera el que convingués. Quan es tracta de la Junta Nacional del CNC reunida per primera vegada a Montpeller — com en noves sessions al Pavelló del Parc de l'Esplanada o, més endavant, al Palau de Congressos de Perpinyà— escau remarcar la presència de Jordi Ventura, que és qui en fa una ressenya introductòria a la informació oficial publicada al número 142 del 5 de gener de 1970. Jordi Ventura havia guanyat el «Premi Batista i Roca» als Jocs Florals de París de 1959 amb «Simó de Montfort: croada contra una llengua». Havien coincidit, com hem vist, a l'Aberri Eguna basc, a Itxasou, el 1963, amb la creació d'Enbata i tan serioses repercussions en l'univers de les minories nacionals. I, a Catalunya mateix, s'havia guanyat un prestigi sòlid com a historiador. De tarannà no sempre fàcil, era d'una excepcional agudesesa intel·lectual i gran força dialèctica. Queda per fer una valoració de la seva personalitat complexa, amb anyades a la Provença i a Veneçuela, també pas per la publicitat i com a professor d'economia a la Universitat Nacionalista sense fissures i occitanista nat.

D'origen, formació i caràcter diferents, el ben assaonat Batista i el jove abrandat Ventura, es trobaven en els punts clau del ser i el voler de la Nació Catalana con un tot diferenciats, independent i cosmopolita: no a Espanya, occitanisme, germanor bascocatalana, europeisme, no a l'Europa dels Estats, inquietud davant d'una Nació Catalana —la seva gent!— que viu a precari, desorientada, capaç de resistir i sobreviure, però no de sal-

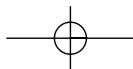




var del tot els reflexos psíquics maltractats per les fenomenals patacades rebudes. Amb plena consciència i coneixement dels obstacles que desballesten els camins, però amb concepcions clares per a mirar de forçar posicions fins i tot allà on les dificultats semblen insuperables. Catalunya no és pròpiament una minoria a Europa —com ho poden ser els eslovens a Itàlia o els catòlics a Bòsnia, però es cerquen aliances amb les que ho siguin per a denunciar les aberracions estatals que podien acabar —i estant acabant, amb Espanya també capdavantera— malforjant una Europa que n'és la negació. Franco se succeïa a si mateix, després de cada crisi, amb vestimenta renovada i un fil conductor en plena vigència: domini i centralisme inqüestionats. Com Espanya se succeeix a si mateixa en cada canvi, amb cridòries i retòriques renovades i un denominador comú compartit per franquistes i antifranquistes: l'Espanya una. O per què és que els estats feien guerres? Per fer-se forts i compactes. Si és a l'hora de fer Europa, més que Europa pròpiament dita, Espanya una i forta a Europa... Batista i Ventura, dues generacions diferents, unes mateixes inquietuds. Des d'una Catalunya, que enraona quan parla, enfrontada amb una Espanya que no renuncia a dominar, parli el que parli, com i de què parli.

En la realitat de la vella Europa el model és prou conegut: Suïssa, amb pobles ben agermanats i relligats en tants aspectes, però diferenciats i autònoms. No es va fer amb quatre dies ni fàcilment, però es va fer. I molts dels punts negatius que se li poden imputar són provocats per l'entorn... Aquest era el camí i, doncs, calia evitar que es tendís a consolidar el que es podia pensar —i es pensava!— com una mena de «Club de Frances», cada una de les quals seria com més «França» possible, és a dir, al cap i a la fi una fórmula d'unió dels estats existents que s'apressarien —s'apressen— a anar col·locant peons inamovibles i establint convenis blindats per a reals intangibilitats de les fronteres... Malauradament, no mancava ni manca gent catalana empeltada de l'estatisme dels mapes escolars que, d'una manera o altra, condiona i arrossega. Situats en aquells anys començava a trobar-se'n alguns instal·lats en la naixent burocràcia «europea», com és el cas, que pot servir de referència, de Josep Sans. Per altra banda, bon informador, immillorable, per a saber qui dirigia i com funcionaven els departaments que s'anaven creant i en quins horaris eren accessibles, però ja amb ostensible incapacitat per a entendre qui, des de fora, volgués intentar actuacions més enllà dels esquemes establerts. La màquina administrativa tendeix a consolidar-se en base a esquemes inamovibles inventats per gent conservadora i qui hi entra s'hi adapta i ho reforça.

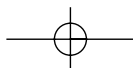
Batista i Roca tenia una extraordinària capacitat de penetració i



El Consell Nacional Català

acostumava a moure's amb deliberada humilitat amb vista a obtenir un coneixement ampli del «camp d'operacions», bo i forçant o fent veure que forçava posicions. I això és el que feia a Brussel·les, no dubtant a exposar-ho, amb complicitat de català, a Josep Sans, «burocràticament» escèptic. Cercava la manera de poder lligar caps entre el que es feia de positiu en matèria de «regions» al Consell d'Europa i el que, en aquest sentit es pogués introduir a la Comunitat Europea. Sabia prou bé que els mecanismes són els que són, però també sabia que les persones afins en un lloc i en un altre poden actuar positivament en i malgrat allò establert en els mecanismes. A més a més, amb urc polític només insinuat, per a involucrar-hi diligències del CNC a Catalunya mateix. Ho trobem en una llarga lletra de l'esmentat Josep Sans, del 23 d'agost de 1971, dirigida a Manuel de Irujo, a qui comenta, sense pensar-s'hi gaire, que Batista no entenia la realitat. Però és precisament perquè l'entenia —i no pas només la realitat d'aquells organismes— que sabia molt bé que no es tractava pas d'arribar i moldre, sinó d'anar agafant posicions arreu on fos possible per a fer-hi notar influències i marcar posicions en els esquemes i projectes existents i previsibles. Batista no tenia mentalitat de funcionari, perquè era un creador polític.

Aquest posar-se al davant dels esdeveniments, l'eficàcia de les seves gestions, la seva presència en tants i tants punts sensibles del món català i allà on hi pogués haver els seus interessos, més la seva erudició extraordinària i gran capacitat diplomàtica —sempre des d'una modèstia i naturalitat que captivaven— feien que cada vegada més fos escoltat i, en qualsevol cas, s'ampliés i s'afermés el respecte que inspirava. Hi ajudaven, és clar, els nombrosos papers que feien circular, de manera creixent utilitzant la plataforma de Perpinyà, i els parlaments que prodigava: en conferències, en àpats amb catalans en ciutats europees, els Aplecs de Toluges, els Jocs Florals... Als d'Amsterdam —amb intervenció bàsica i eficaç de Roser Misiego—, el 13 d'octubre de 1974, va ser llarg, dens, aplaudit, també àmpliament divulgat en un opuscle amb el següent encapçalament, prou significatiu. «La cultura catalana. Lluita i Progrés. Perspectives vers el futur». I els apartats: «Els Jocs Florals. Plebiscit per a la nostra llengua». «Tribut als grans desapareguts». «Què deu Catalunya a Espanya?» «1939. Quin profit n'ha tret Castella?» «El català, única llengua dels catalans». «El triangle català». «Alacant, Bordeus i Trieste: triangle de comprensió del català». «El català i els catalans, llengua i poble europeu». «El nacionalisme castellà». «Quin futur per a l'Estat Espanyol borbònic?»... Batista i Roca, amb el Consell Nacional Català, era un devessall d'idees per a la immediata reconstrucció, en cap cas supeditades a res més que no fos per al millorament nacional, social, cultural i cívic dels catalans en plena llibertat, individual, col·lectiva, com a poble europeu.



L'efervescència política que es vivia, la seguretat —ara sí!— que la fi del franquisme era immediata i el bon acolliment que trobava, sobretot en les reunions de la Junta Nacional, animaven a pensar en la conveniència de convocar una IV Conferència Nacional i se'n parlava. El 1975 Montpeller?... Abundaven les iniciatives i els neguits, també mals senyals, sobretot per la inflacionada presència comunista com a factor nou, però es confiava en la bondat dels propis plantejaments, mantinguts fermes i renovats durant tants anys d'exili i incansables contactes amb gent de l'interior. Batista s'esvera —lletra a Esteve del 24 de juny de 1975— quan veu junts «Pujol, Canyelles, Pallach i Solé Barberà, que és el representant del PSUC», que així «pot controlar el grup d'en Pujol». Li revenia a la memòria la inclusió de Joan Comorera al primer «govern» de la Generalitat un cop arribada la victòria de les democràcies, el 1945?... «La gent, amb gran ignorància —diu—, no es fa càrrec que el comunisme és totalitari». Com el feixisme. El mes següent, novament a Esteve, que ara és a Alsàcia amb la família, sobre la Universitat de Prada: «La sala d'entrada i els corredors està plena de propaganda del PSUC, Partit Comunista Internacional, FRAP, etc. Hi ha hagut una escissió del PSAN i ara hi ha un grup nou que es titula "PSAN Provisional"». Contemporàniament, anirien apareixent inquietuds bel·licistes, d'una manera o altra seguint la imatge basca o reprenent mòduls catalans anteriors, per a les quals —necessàries o no, oportunes o no— la gent catalana no estava gens ben dotada i així va ser evidenciat més d'una vegada. Dispersió gratuïta d'energies.

Els comentaris a Lluís Esteve en la lletra esmentada anaven en aquesta direcció. Afegeix: «Breu: invasió de comunistes espanyols i divisions dels catalans». No en tant que comunisme, amb tota la parafernàlia antiburguesa i protestatària, sinó pel divisionisme català i l'adscripció espanyola de tot plegat. Directament o indirecta. Per això Batista i Roca —l'antropòleg, l'historiador, el polític, el patriota— no es cansava d'aportar dades, reflexions i evidències sobre què havia estat i què era l'home espanyol amb Espanya com a bandera, quin era el seu tarannà i al cap i a la fi les seves pautes de decisió i imposició. Però el català no escolta i un darrere l'altre entrebanquen i fan perdre temps i esforços. És el malfat dels pobles que són a precari? Llavors pot donar-se el cas, en el millor dels casos, que surti el gran dirigent i reconeix l'errada: «Vaig anar a la botiga a comprar un jersei i resulta que encongeix». (Jordi Pujol, soci del CNC en la llista de 1978). Batista i Roca havia insistit durant tota la seva vida, i hi insistia, sobre quin era i com era la botiga on els catalans «s'abasteixen», i pregonava quin era l'antídot per a no reincidir en l'error. Però aplicat per endavant, abans d'hora; caràcter ben fonamentat, visió clara d'on hem estat i on som, saber què es compra i sobretot on es compra. Calia,

doncs, continuar mobilitzant-se a fons per a contrarestar la feblesa i la ignorància.

No ha estat fet amb prou consciència nacional i la necessària fermesa. I quan arribem a les acaballes del 2004 —en aquest segle XXI tan accelerat— el panorama és inquietant: hi ha massa indicis que una determinada Catalunya —la Nació Catalana—, com l'havien anat dissenyant amb inigualada creativitat milers de catalans des de la Renaixença ençà, se'ns està desfent a les mans, per altra banda subordinats a plets electorals d'equívoca interpretació democràtica —espanyols com a majoria, catalans com a minoria— embotits en un muntatge de fets consumats per la violència i la suplantació opressores. I això mentre gent de fora i gent nostra ens proposen una anomenada Constitució Europea que pretén deixar blindades les fronteres actuals i, per tant, condemnant-nos encara més a ser «problema interior» d'Espanya. I aquest és l'interrogant: reprendrem camí, a manera de Nova Renaixença? Expressió recurrent en Josep M. Batista i Roca. Tot i l'ensulsiada i el franquisme, Nova Renaixença. Calia guanyar temps. Freturós d'auscultar el país i parlar-ne a Catalunya mateix, no va esperar que se li obrís la frontera i, el febrer de 1976, tot ben preparat per Lluís Esteve i la complicitat agosarada de Jaume Brullet i Datzira —familiar llunyà, fill de Maria Datzira i Batista— va fer estada clandestina a Montserrat, amb anades quotidianes a Barcelona. Brullet era conductor d'una empresa important d'autocars i, des d'Andorra, va forçar el pas de frontera fins a Ponts, d'on Joaquim Fons el va conduir en cotxe al Monestir. Allà l'acollia bàsicament el P. Prior Hildebrand Miret i també Marc Taxonera, amb plena aquiescència de l'Abat Cassià Just, llavors absent a Roma, a qui Batista li ho agraeix, en nota manuscrita, quan el 26 de febrer donava per acabat el sojorn a l'Abadia. «L'estada —li diu— m'ha permès tenir una sèrie d'interessants i profitoses converses a Barcelona». Una nova entrada clandestina es va produir el mes d'agost, aquesta vegada no a Montserrat.

L'any anterior, incansable en el seu esforç per a reagrupar les millors voluntats del catalanisme, quan preparava la trobada anual de Pau i Treva, escriu a Joan Lucas. Des de París, el 15 de juliol: «Aquest any els actes de Toluges es presenten molt bé». «El dissabte —dia 26— hi haurà un sopar a Perpinyà» i ja ara comptem amb molts inscrits. Té previst fer-hi un «parlament polític d'orientació nacional». I s'esplaia remarcant el gran èxit previst per a la Universitat Catalana d'Estiu, amb «1400 inscrits, dels quals 300 de València». «Un bon contingent d'ells —afegeix— vindran diumenge a Toluges». «Cal aprofitar l'ocasió —conclou— per a donar una balançada nacionalista». Mai s'havia vist a la Catalunya del Nord una concentració festiva i cultural així, amb considerable participa-

ció de joves inquiets, intercanviant afecte i idees, provinents dels més diversos indrets de la Nació Catalana, en gran part de resultes de la persistent tasca proselitista, des de feia una bona vintena d'anys, de Batista i Roca. De primer com el que era, un català actiu, en la darrera fase com a Secretari General i ara com a President del Consell Nacional Català... El que ell no sabia, quan programava les actuacions d'aquell estiu, és que el sopar de germanor d'aquell dissabte, 26 de juliol de 1975 —a l'Hotel Majorca— els bons amics el preparaven en homenatge seu, en haver completat els vuitanta anys, i que es trobaria amb la participació i les adhesions d'una extraordinària significació i afecte.

«És una vetllada d'amistat i cordial germanor». Així la va definir ell mateix en el seu parlament. «Ens hem trobat ací amb vells amics, amics de quan érem més joves que no pas ara, ens hem trobat ací amb catalans que jo coneixia de nom, però que mai no havia vist personalment i que han vingut a aplegar-se a l'entorn d'aquestes taules. Ens trobem tots junts ací perquè hi ha uns ideals que'ns uneixen i és a aquests ideals a que jo faig ofrena de tots els mots d'homenatge que ací s'han expressat. No són per a mi, són per a Catalunya». El malson de la Guerra Civil i el franquisme arribava a la seva fi i la continuïtat nacional s'afermava amb esperit renovat. «No podem oblidar —remarcava en el seu discurs— que aquest segle XX ha portat un malastre damunt de la nostra Terra, més de 50 anys de dictadures militars, amb un curt parèntesi de cinc anys de democràcia i d'autonomia a Catalunya». «Si el poble català, malgrat aquestes adversitats, manté encara la seva personalitat i la seva voluntat de conservar-la i d'ésser lliure vol dir que hi ha una fortitud extraordinària en la Nació Catalana». I repetia els tres grans principis inspiradors: Catalunya, Democràcia i Europa.

«La nostra terra i el seu alliberament —segua— ha d'ésser l'objectiu primer de tots els catalans. Potser en el moment actual, a vegades, un té la impressió de que en molts sectors existeix un excés de preocupació per doctrines i programes polítics, per activitats de partit, més que per la causa nacional la qual resta quelcom a segon terme. Quan hom oblida la realitat, la realitat truca a la porta. Hom parla molt de 'politització' Allò que cal a primer terme és la 'nacionalització' dels esperits. La llibertat nacional és la causa fonamental en la qual s'han de concentrar els esforços de tota la nostra gent. Tant en política com en la guerra no es poden dispersar les forces i s'han de concentrar damunt dels objectius essencials». Cap mena de simpatia pel to totalitari que imprimien els marxistes als seus objectius socials, però més que no pas desacords de fons en les reivindicacions per a reequilibrar la societat, les grans inquietuds en els ambients nacionalistes del Consell Nacional Català s'orientaven per a con-

trarestar els desacords rupturistes de «les idees» que, al cap i a la fi, no actuaven al servei de revolucions socials mínimament factibles, sinó del manteniment d'objectius contraris a l'alliberament nacional català. Inconcebible errada, sinó era directament maldat i manipulació.

«La política a Catalunya —va dient, entre tantes altres coses de l'actualitat de llavors— ens l'hem de fer els catalans. No ens l'han de venir a fer gent de fora de casa. Un dels principis fonamentals de la tàctica política catalana ha d'ésser avui continuar amb la mateixa que durant tot aquest segle ha estat seguida pels partits catalans: no volem sucursalismes a dintre de Catalunya. Volem que la política catalana en tots els seus aspectes la facin els catalans i no seccions sucursals de partits espanyols de qualsevol color que siguin». S'imposa respirar fora del clos espanyol: «Avui tenim quelcom de nou que s'està creant justament a les portes de casa: l'Europa Nova. És un nou ideal per al futur que s'ofereix a tots els catalans. Fins ara havíem estat reclosos dintre de les fronteres de l'Estat espanyol i semblava que havíem de restar perpètuament lligats a un altre poble que no cal anomenar. Però, ara, es desplega davant nostre aquesta gran empresa d'Europa, i els catalans, poble europeu, hi reclamen un lloc, per a contribuir en la seva construcció». Detinguem-nos, per a respirar a fons i sentir-nos reconfortats! Trenta anys després fa de bon retornar-hi, a aquell Perpinyà de 1975, ara amb quasi-democràcia i tot, francament marginats, com una mena de suburbi qualsevol a cap mena de construcció convincent! Respirem fort per a reactualitzar-ne la voluntat i l'optimisme que amb tan sana convicció es podia viure llavors!

Entre els assistents, emblema de continuïtat esplendorosa, hi havia Maria Macià, filla fidelíssima del gran dirigent de l'independentisme català. Hi havia Josep Trueta, personalitat insigne i entranyable amic des dels temps del Consell Nacional de Catalunya de Londres, en plena Guerra Mundial i amb la decisió ferma de retornar definitivament de les malvestats de la Guerra Civil. Hi havia el P. Prior de Montserrat, Hildebrand Miret, portador d'una medalla del Monestir i d'un missatge d'adhesió de l'Abat Cassià Just. El doctor Roquera, primer conseller municipal de Perpinyà, que lliurà a Batista i Roca la Medalla de la Ciutat. No hi mancaven, és clar, Josep Deloncle, Lluís Esteve, Josep Jové. I, entre altres, escau remarcar Joan Cervera, òptim representant del món excursionista, Ramon Trias Fargas, amb tot el seu bagatge de patriota i economista, i Enric Garriga Trullols, que just llavors iniciava amb Batista i Roca el seu gran recorregut en catalanitat i occitanisme... Molts joves amb voluntat de portar a bon terme els saludables projectes embastats amb lucidesa pel Consell Nacional Català des de 1953 a l'Amèrica.

També s'hi varen fer presents els propòsits de retrobament nacional amb un Josep Tarradellas que es feia convincent, manifestats en una clara missiva, propiciada per catalans de bona mena com Salvador Bartolí i benvinguda per un Josep M. Batista i Roca sempre a punt per a donar pas a fórmules d'actuació conjunta que el pragmatisme de cada moment aconsellava. «La nostra primera condició per a obtenir una àmplia unitat catalana i el restabliment de la Generalitat de Catalunya —escrivia Tarradellas, datat el dia 21— ha d'ésser, avui com sempre, el total rebuig a tot sucursalisme, vingui d'on vingui, ja que és contrari a la nostra personalitat nacional». Eren postulats que podien ser de bon seguir. «Cal, doncs —continuava—, que ningú no doni suport a certes propagandes que amaguen el propòsit de convertir les nostres Institucions en un apèndix o en un ajut als partits polítics que obeeixen a directives donades des de fora del nostre país». Tot plegat precisat i completat en reunions posteriors a París, entre Batista i Tarradellas, iniciades el 24 d'octubre. «La posició de Tarradellas —explicava Lluís Esteve a Joan Lucas, el dia 26— és semblant a la de Batista i Roca». Eren idees i capteniments polítics que permetien entreveure amb prou solidesa el principi —ni que fos sense apel·lar de moment a l'independentisme— de bones perspectives de futur, amb perfils moderns i ben definits de la Nació Catalana. Govern Provisional de concentració nacional —sense comunistes ni franquistes, és clar—, interior i exili retrobats, presència de totes les Terres Catalanes.

«L'Europa que veiem per al dia de demà o, potser, sense tant d'optimisme, per demà passat —continuava Batista i Roca en el seu parlament del dia 26 de juliol de 1975 a Perpinyà— serà l'Europa de les Regions. És en ella que la Nació Catalana ha d'ocupar el seu lloc. Hi tenim dret, puix que els catalans som europeus. Si el Rosselló és el cap de pont català dins d'Europa, les Terres Catalanes són una extensió d'Europa dins de la Península i al llarg de les costes del Mediterrani. Ens hem d'obrir camí per a poder allargar les mans a totes les altres regions europees. De manera especial ens cal girar-nos vers l'arc mediterrani que vola de València a Florència, del qual les nostres Terres en són el pilar occidental. Aquest arc mediterrani és a l'ensems la base meridional de l'àrea de la Comunitat Europea». Conceptes que dissenyen un gran ideal de capitalitat, generats per ments privilegiades. Línies mestres d'un pensament nacional, fort i decidit, per a fer-se notar en el conjunt dels pobles, sense encongiments d'ànimes perifèriques, desvalgudes i subordinades. Alhora amb voluntat per a «crear una societat lliure i justa per a tots els homes de totes les classes que la componen, on siguin innecessàries les violències i les lluites socials».

El Consell Nacional Català, amb Miquel Ferrer al davant i des de Mèxic, va aconseguir el punt de maduresa necessari per a presentar-se ben definit com a moviment nacional adient a aquell determinat moment històric: transformacions en el món occidental, consolidació i alhora un primer cansament a l'exili, atonia política i fixació retrògrada en el legalisme institucional de to partidista. Amb la incorporació activa de Josep M. Batista i Roca i participació agosarada de Joan Masot es va arrodonir de manera brillant el propòsit de presència internacional i possibilitats d'acions decisives. Un cop a Londres i la responsabilitat plena de Batista i Roca, es va incrementar la representativitat política més acostada a l'interior, amb millors bases per a un possible pas a Catalunya mateix. Diguem que fa el ple coincidint amb els 80 anys de rotunda catalanitat de Batista i Roca, ara fa pràcticament trenta anys. Un període històric, dens i complicat, que ens ha assegurat la supervivència, però alhora, degut a tantes contrarietats superposades, ens deixa enfonsats en una trampa fenomenal on fa de mal respirar. Fem present tot el que hi havia de confiança en el futur en aquell dia d'homenatge i escoltem el seu clam de català invicte: «Que els catalans marxïn sempre endavant i no es deixin abatut per res ni per ningú! Cal tenir ideals per alçar el nostre poble, avui abatut. Ideals que orientin la seva marxa vers la llibertat».



[www.cnc.cat](http://www.cnc.cat)

## Índex onomàstic

- AGUILÓ, Francesc de S. .... 41, 50  
 AGUIRRE, José Antonio de ..... 45, 62, 76, 88,  
 146, 161, 233  
 AIGUADER, Cristià..... 63  
 AINAUD DE LASARTE, Josep M..... 45, 166  
 ALBA, Jaime ..... 189  
 ALBERT, Esteve ..... 23, 93, 101, 120,  
 129, 155, 166, 175, 210, 219, 224  
 ALBORNOZ, Álvaro de ..... 76  
 ALCÀNTARA I GUSART, Manuel..... 23, 42, 49, 51,  
 61/2, 75, 94  
 ALCOVERRO, Gaspar ..... 83, 180, 184, 195,  
 205, 221, 223, 225  
 ÀLVAREZ, Ricard..... 42  
 AMETLLA, Claudi ..... 18  
 AMEZAGA, Vicente de ..... 88  
 ANDREU, Manuel ..... 29  
 ANDREU I ABELLÓ, Josep..... 218  
 ARAMON, Núria ..... 83  
 ARAMON I SERRA, Ramon ..... 82/3, 183  
 ARIAS, Pius ..... 51, 61, 94, 105, 110  
 ARMENDARES, Salvador ..... 24, 29, 42, 44, 49, 51,  
 62, 69/70, 110, 154, 221  
 ARNÓ, Francesc..... 50  
 ARQUER, Jordi ..... 36, 43, 100, 137,  
 142/4, 156, 173, 198  
 ARROYO I MALDONADO, Josep Lluís ..... 24, 36  
 ARRUFAT, Dolors..... 170  
 ARRUFAT, Ramon..... 31, 107, 170, 226, 228, 230  
 ARTIGAS, Pere ..... 42  
 ARTÍS I BALAGUER, Avel·lí ..... 35  
 ARTÍS-TÍSNER, Avel·lí ..... 31, 110, 134, 138  
 AURIOL, Vincent ..... 233  
 AZAI, Andreu ..... 175  
 BALLERA, Lluís ..... 41  
 BALLESTER, Carme..... 66, 233/35  
 BALLESTER, Joan ..... 32, 136, 166/7, 184, 197/8,  
 210, 219, 224, 226, 228  
 BALTÀ, Miquel A..... 36, 169, 183, 185  
 BARGALLÓ, Maria Dolors ..... 32, 41, 44,  
 49/52, 61, 94, 110  
  
 BARTOLÍ, Salvador .... 38, 44, 78, 100, 102, 205, 243  
 BASSA DE LLORENS, Gràcia ..... 68  
 BATAILLON, Marcel ..... 126  
 BATISTA I ROCA, Concepció ..... 36, 82/3, 185  
 BATISTA I ROCA, Joan ..... 105, 183/4  
 BATISTA I ROCA, Josep M..... 11/5, 20, 22/3, 30, 38,  
 44/8, 64, 71, 77, 81/9, 93/6, 98/9,  
 101/7, 111/2, 115, 117, 119/22,  
 125/9, 132, 137, 139/40, 142/45, 149,  
 151/4, 156, 160/4, 167, 171/8, 180/6,  
 190/8, 209/16, 218/21, 223/31, 233/44  
 BATLLÓ, Josep..... 215  
 BATLLORI, Joan ..... 42  
 BEC, Peire ..... 212  
 BELLPRAT, Enric ..... 48, 206  
 BENITO EMBID, Lluís ..... 190  
 BERDIER, Laura ..... 62  
 BERGÓS, Francesc ..... 50  
  
 BÍLYNSKYJ, B. .... 164, 191  
 BONET, Lluís ..... 84  
 BONET, Narcís ..... 64, 184, 186/7, 205  
 BORJA, Domènec ..... 44  
 BORONAT, Roc ..... 143  
 BOSCH I GIMPERA, Pere..... 11/12, 46/7, 69, 76, 85,  
 87/8, 95, 127, 130  
 BOUFFANAIS, Pierre..... 235  
 BRANDT, J.A. .... 86  
 BRANDT, Willy ..... 235  
 BRIAN TATE, Robert R..... 183  
 BRIDE, Terence Mac..... 220  
 BRIÓ, Josep..... 42, 50  
 BROCH I CASANOVA, Joan..... 41, 48, 193  
 BRU, Sebastià ..... 50  
 BRULLET, Jaume ..... 240  
 BRUNA I FERRANDO, Josep ..... 41  
 BRUNET, Manuel ..... 149  
 BURATTI, Tavo ..... 190  
 BUSQUETS, Joan ..... 42  
 BUSQUETS, Lluís ..... 68  
 CABRÉ I BRU, Josep ..... 42, 44, 50  
 CABRÉ, Rossend ..... 41, 51, 61, 94  
 CALVET, Marius ..... 69  
 CAMARASA, Jaume ..... 90  
 CAMBÓ, Francesc ..... 87, 99, 178  
 CAMELOT, Miquel ..... 191  
 CAMINS GIMÈNEZ, Carles ..... 9  
 CAMP, Jean ..... 191  
 CAMPROUX, Charles ..... 212  
 CAMPS I ARBOIX, Joaquim de..... 29  
 CAMPS I COMA, Josep ..... 29  
 CAMPS I ILLA, Jaume..... 61  
 CAMUS, Albert ..... 126  
 CAÑELLAS, Anton ..... 220, 226, 239  
 CANTURRI, Enric ..... 70  
 CAPDEVILA, Francesc ..... 42  
 CAPDEVILLA, Josep M..... 42  
 CARBONELL I PUIG, Salvador ..... 21, 41, 50/2  
 CARDÓ, Carles ..... 46/7  
 CARDONA, Daniel..... 31, 101, 107  
 CARDONA, Jordi ..... 166  
 CARDONA, Oswald ..... 191  
 CARNER I PUIG-ORIOI, Josep ..... 28, 35, 46, 76,  
 95, 127, 151, 221  
 CARNER I RIBALTA, Josep..... 29, 41, 44, 58,  
 77, 94, 197  
 CARRERAS I ARTAU, Tomàs ..... 81  
 CARRERAS I PALET, Joan ..... 58, 71, 143  
 CARRERAS, Montserrat..... 71  
 CARRION, Ambrosi ..... 63, 103, 173, 205  
 CASACUBERTA, Josep M. de ..... 183, 210  
 CASALS, Pau ..... 44, 46, 50, 68, 75/7,  
 88, 95, 126/7, 151, 211/2, 221  
 CASANOVAS, Joan ..... 113, 156  
 CASANOVAS, Maria..... 152  
 CASANOVES, Manuel ..... 162  
 CASTELAO, Alfonso R. .... 50  
 CASTELLÀ, Jordi ..... 236  
 CASTELLET, Josep M..... 216

CASTELLS, Jaume .....	45
CASTIELLA, Fernando M.....	122
CASTILLO PONSICO, Francesc .....	41
CASTRO BEECHE, Ricardo .....	172
CENDRÓS, Joan B. ....	64, 121, 184, 186/7, 220
CERVERA, Bernat .....	50
CERVERA, Joan .....	64, 242
CERVERA, Leandre.....	166
CERVERA, Ramon .....	41
CHAMSON, André .....	126
CHEVASSU-PÉRIGNY .....	220
CICOGNANI, Amleto Giovanni .....	192
CID I MULET, Joan.....	41
CID, Josep S. ....	193
CLAPÉS, Xavier .....	50
CLARAMUNT, Joaquim.....	42
CLAVÉ I FERRER, Pere .....	41, 50, 52
CLIMENT, Daniel .....	41
CLUA, Pere .....	41, 50, 94
COLL I ALENTORN, Miquel .....	20, 149, 175, 182
COLOMINES, Joan.....	191
COMELADE, Pere .....	190
COMET, Robert .....	89, 93, 105, 151, 196, 205, 219, 230
COMORERA, Joan .....	93, 239
COMPANYNS, Lluís .....	11, 13, 66, 110, 112, 184, 228, 230, 235
COMPTE, Jaume.....	107
CONANGLA I FONTANILLES, Josep.....	41, 44, 50, 71, 80
CORNUDELLA, Jaume.....	230
CORNUDELLA, Joan.....	100/1, 111, 145, 156, 205, 216, 218
COROMINES, Joan.....	127, 200
COSTA I CABRÉ, Manuel.....	44
COSTA I GIMÉNEZ, Artur .....	41, 61, 63, 71, 102, 105, 137, 171, 174, 189, 192/3, 198, 202, 205
CREXELL, Joan .....	139
CUITO, Ferran.....	29, 45
DALÍ, Salvador .....	168, 215
DALMAU, Ignasi .....	99
DARLING, Donald R. ....	85
DATZIRA I BATISTA, Maria .....	240
DELBOUILLE .....	129
DELGADO, Humberto.....	166
DELONCLE, Josep .....	212, 242
DOMÈNECH, J.J. ....	50
DOMINGO, Francesc.....	68
DOT, Antoni .....	69/70
DULLES, John Foster .....	126
DURAN D'OCÓN, Ot.....	76
DURAN I ROSELL, Francesc .....	110
DURAN I SAMPERE, Agustí.....	183
DUTREM, Wenceslau .....	221
EDEN, Anthony.....	76
EISENHOWER, Dwight .....	76, 152
ELIAS, Feliu .....	29
EROLÉS, J. ....	69
ESCARRÉ, Abat Aureli M.....	188/9, 191, 197, 226
ESCLASANS I OLIVELLA, Joan.....	41
ESCOFET, Frederic .....	29
ESCOFET, Isidre .....	42
ESCOLÀ, Josep.....	71, 72, 188
ESTAPÉ, Pere.....	28
ESTELRICH, Joan .....	75, 87, 104, 126
ESTER, Josep .....	235
ESTEVE, Lluís.....	42, 44/5, 50, 72, 78, 96, 100/2, 156, 173, 180, 198, 205/6, 221, 223, 225, 230, 239, 242/3
EVANS, Luther.....	118, 126
FABRA, Pompeu .....	12, 35
FÀBREGA, Pau de la.....	175
FABREGAT, Ramon .....	30, 40, 44, 80, 134, 159
FARAUDO, Enric.....	90
FARRERAS I DURAN, Francesc .....	70
FAUS, Xavier .....	68
FERRER I GUÀRDIA, Francesc .....	148
FERRER, Miquel.....	13, 20/3, 28/30, 35, 37, 40/1, 43/5, 49, 51/2, 61/2, 63, 66, 69/70, 73, 80, 87, 89, 93/4, 101/2, 104, 107, 110/3, 119, 123, 137, 140/2, 144/7, 151/2, 154/6, 160, 165/6, 173/6, 185/7, 198, 205, 207, 210, 216/19, 233, 235, 244
FIGUERA, Pere.....	220
FIGUERAS, Armonia.....	124
FIGUERAS, Esperança .....	148
FIGUERES, Josep .....	159
FOLCH, Josep .....	70
FONS, Joaquim .....	240
FONT, Jaume .....	82, 119
FONT, Marian .....	42, 50
FONTAN, François.....	161
FONTANALS, Josep M.....	29, 77
FONTCUBERTA, Pere.....	192
FORASTER, Albert.....	235
FORNAGUERA I PINEDA, Miquel .....	42
FORNAGUERA I RAMON, Miquel .....	41
FRAGINALS, Jordi .....	44
FRANGIONI, Enric .....	45, 50, 68, 90
FRONJOSÀ, Joan .....	42
FULLANA, Miquel .....	212
FUSTER, Joan .....	166
GABARRÓ, Pere.....	184
GALÉS, Manuel .....	50, 70
GALÍNDEZ, Jesús de.....	77
GALLEGOS, Rómulo .....	127/8
GALVÃO, Capitã .....	166
GAMARRA, Antonio.....	88
GAMELIN, Maurice-Gustave .....	99
GARCIA I CAPDEVILA, Eduard .....	41
GARGANTA, Joan de .....	42
GARIDOU I ROIG, Enric .....	190
GARRIGA I TRULLOLS, Enric .....	164, 207, 242
GASOL I MITJAVILA, Joan .....	42
GASSOL, Ventura .....	99, 145, 156
GAUDÍ, Antoni .....	215
GAUSACHS, Lluís .....	205
GERHARD, Carles.....	69, 70
GIBERNAU, Josep A.....	77, 192, 211, 219
GILABERT, Antoni.....	41, 52, 90
GILABERT, Tomàs .....	36, 41, 90, 98
GILI, Joan.....	103/4, 184, 225
GIRAL, José .....	76
GIRÓ, Marcel .....	192
GOIOGANA, Iñaki .....	85
GOMILA, Gumersind .....	43
GORDÓN ORDÁS, Félix .....	76
GRANELL, Ramon.....	205, 225
GRAU, Gilbert.....	205, 211

GRAU, Josep .....	205
GUAL, Enric .....	166, 226
GUANSÉ, Domènec .....	63, 138, 142
GUARNER, Vicenç .....	69
GÜELL, Comte de .....	46
GÜELL, Eusebi .....	215
GUINART, Miquel .....	23, 29, 35, 45, 50, 68, 75, 89, 120, 140, 145, 175
GUIRAUD, Josep .....	50, 205
GUITER, Enric .....	42, 98, 205
HÉRAUD, Guy .....	173, 185
HERNÁNDEZ I ROIG, Joan .....	151, 205
HERTER, Christian .....	171
HICKMAN, Josu .....	177/8
HIERRO GAMBARELLA, Luis .....	172
HURTADO, Amadeu .....	29
IRISARRI, José Luis de .....	49, 62
IRLA, Josep .....	14/5, 19, 66/8
IRUJO, Manuel de .....	13, 84/5, 88, 130, 146, 177/8, 238
ISERN I VENTURA, Silvestre .....	42
JOHANNSEN, Svend .....	122
JOVÉ, Josep .....	225, 242
JOXE, Louis .....	128, 220
JUANOLA, Joaquim .....	107, 128, 198, 212
JUNQUEIRA, Carlos .....	166
JUST, Abat Cassià .....	240, 242
JUST, Juli .....	76
LAIN ENTRALGO, Pedro .....	87
LANDABURU, Francisco Javier de .....	88, 129/30
LEIZAOLA, Jesús M. de .....	177/8
LIZASO, José Ignacio de .....	84/5
LLARDENT, Ferran .....	42, 61, 66, 110
LLOPIS, Rodolfo .....	177
LLORENS I BASSA, Joan .....	42, 50
LORENZO, Blanca .....	158
LUCAS I MASJOAN, Joan .....	107, 193, 206, 221, 225/9, 240, 243
MACIÀ, Francesc .....	19, 31, 38, 40, 71, 80, 98/9, 101/2, 133, 136, 147, 151, 153, 156, 170, 178, 182, 190, 200, 220, 230
MACIÀ, Maria .....	242
MADARIAGA, Julen K. De .....	162/3
MADARIAGA, Salvador de .....	59, 75/6
MALUQUER, Joaquim .....	196, 219
MARCO, Ricard .....	190
MARGARIT, Frederic .....	42, 44, 58, 108
MARIMON, Enric .....	41
MARÍN, Miquel .....	94
MARQUERITE, General .....	234
MARQUÈS, Francesc de P. ....	42, 44, 50, 68, 90
MARTÍNEZ BARRIO, Diego .....	76
MARTÍNEZ SEQUERO, Jesús .....	44
MAS I FERRATGES, Ramon .....	158
MAS I PERERA, Pere .....	146
MASFERRER, Francesc M. ....	81, 87
MASOT, Joan .....	23, 31, 79, 96, 99/102, 105/6, 108, 110/5, 17/8, 136, 142/5, 147, 151, 154/6, 160/1, 163, 172/3, 175, 187, 198, 205, 244
MASPONS I ANGLASELL, Francesc .....	64, 81, 120
MASSÓ I LLORENS, Manuel .....	81
MATEU, Miquel .....	104
MENANT, Guy .....	128
MERLI, Joan .....	34
MESTRE JOU, Felip .....	187
MILÀ I CAMPS, Pere .....	215
MILLET, Fèlix .....	184, 186/7, 200, 212
MIMÓ, Claudi .....	71
MIRAVITLLES, Jaume .....	50
MIRET, Hildebrand .....	196, 240, 242
MIRÓ, Fidel .....	134
MISIEGO, Roser .....	238
MITJÀ, Pere .....	42, 44, 50
MOLAS, Joaquim .....	216
MONTLLOR, Joan .....	41, 50
MONTLLOR, Pere .....	41
MONTÓN BLASCO, Joan .....	42
MONTSENY, Federica .....	21
MONZÓN, Telesforo de .....	178
MORERA, Àngel .....	46
MORLANS, Celestí .....	63, 138
MUÑOZ I ESPINALT, Carles .....	82, 116, 139, 167, 231
MUNTAL, Joaquim .....	41
MURIÀ I ROMANÍ, Josep M. ....	21, 93, 116, 142
MURIÀ I ROURET, Josep M. ....	116, 142, 158
NADAL I MALLOL, Hipòlit .....	19, 21, 27, 37, 42, 44, 47, 50, 59/60, 67, 80, 101, 123, 137, 146/7, 150, 152, 158, 188, 198, 200, 217/8, 225, 233
NICOLAU D'OLWER, Lluís .....	46/7, 76/7, 81, 87/8, 95, 118, 125, 127
NICOLAU, Joan .....	42
NOEL-BAKER, Francis .....	210
NOEL-BAKER, Philip .....	210
NOGUERES I SAUMELL, Carles .....	42, 44, 50
NOGUÉS, Gabriel .....	42, 50
NOGUÉS, Pere .....	42, 50
NORD, Sven-Erich .....	220
NORINDETH, Norindom .....	118, 126
NOVAIS, José Antonio .....	188
OLIVEIRA, Oliveiros .....	189
OLIVER, Joan .....	108
OLLER, Amadeu .....	107, 128
ONAINDIA, Alberto de .....	88
OÑÓS DE PLANDOLIT .....	189
ORIOI ANGUERA, Antoni .....	194
ORTEGA Y GASSET, Eduardo .....	77
PALACIOS, Alfredo L. ....	153
PALAU I ROCA, Pere .....	41, 52
PALERM I VICH, Àngel .....	94
PALERM I VICH, Joan A. ....	94, 110, 119/20
PALLACH, Josep .....	45/6, 68, 79, 220, 239
PALLEROLA, Domènec .....	42, 44
PANIELLO, Francesc .....	41, 51, 61, 66, 110, 123
PASCAL, Josep .....	236
PASCUAL, Miquel .....	87, 124
PATXOT, Rafael .....	46/7, 50, 86, 95, 127, 218
PERELLÓ, Carles .....	41
PERELLÓ, Marcel·lí .....	41, 51, 61, 93, 111
PERERA, Ramon .....	13
PERRAMON, Llorenç .....	41, 110
PEYPOCH, Ramon .....	28
PEYRÍ I ROCAMORA, Antoni .....	124, 151, 164
PHILIPS, Morgan .....	171
PI I SUNYER, Carles .....	11/5, 19, 50, 67/8, 76/7, 83, 113, 130, 144, 181

PINEDA I FARGAS, Josep.....	36, 41, 44, 133
PINO, Francesc.....	42, 152
PLA, Josep.....	103/5, 154, 188
PLANCHART, Josep.....	133, 156, 166, 198, 202, 210, 226, 235
PLANELLAS-WITZSCH, Mark.....	168
POBLET, Josep M.....	36
POLO, Comissari.....	89, 120
PONS, Joan.....	29
PORQUERES, Ramon.....	45
POU, Jordi.....	173
POUS I PAGÈS, Josep.....	20, 35
PRAT DE LA RIBA, Enric.....	199
PRIETO, Indalecio.....	76
PRIETO, Ramon.....	137, 151, 195
PUIG I FERRATER, Josep.....	76
PUJOL, Albert.....	41
PUJOL, Jordi.....	173, 220, 239
QUADROS, Jânio.....	68
RABASCALL, Joan.....	182
RABAT, Josep.....	42
RAVENTÓS, Joan.....	220
RENART, Joaquim.....	132, 183
REQUENA, Francesc.....	41, 44, 51, 61
REZOLA, José.....	177
RICARD CODINA, Josep.....	42, 50
RIERA LLORCA, Vicenç.....	43, 45, 51, 61, 94, 134
RIERA, Salvador.....	68, 154, 188
RIERA, Francesc.....	70
ROCA, Marian.....	41, 44, 49, 51, 61, 94, 134
ROCA I CABALL, Joan B.....	89
ROCA I HERAS, Josep M.....	81
RODA I VENTURA, Frederic.....	200, 212
RODRÍGUEZ DE BRETANA, Rogelio.....	50
ROIG, Bonaventura.....	41
ROOSEVELT, Eleonor.....	76/7, 112
ROS, Félix.....	162
ROSELL I FIGUERAS, Avenir.....	42, 50, 87, 148
ROSELL I LLONGUERES, Albà.....	148
ROSO I PASCUET, Enric.....	68
ROSO I ROCA, Enric.....	68
ROSSELL, Ricard.....	154
ROSSINYOL, Jaume.....	190, 225
ROURE, Pau.....	212
ROURET, Anna.....	116
ROURE-TORENT, Josep.....	42, 51, 61, 94
ROVIRA I ARMENGOL, Josep.....	42, 50, 87
ROVIRA I VIRGILI, Antoni.....	14, 35, 59, 70
RUBIÓ I BALAGUER, Jordi.....	200
RUBIÓ I TUDURÍ, Marià.....	29, 45
RUBIÓ I TUDURÍ, Nicolau M.....	65
RUBIÓ I TUDURÍ, Santiago.....	143
RUIZ I PONSETÍ, Estanislau.....	20
RURET, Martí.....	70
RUSELL-GEBBETT, Paul.....	183
SABA, H.....	127
SACRISTÁN, Manuel.....	216
SALA, Pelai.....	137
SALAT, Lluís.....	41
SALVAT, Francesc.....	42, 61, 66, 148
SALVAT-PAPASSEIT, Joan.....	139
SANS, Josep.....	238
SARRÀ I SERRAVINYALS, Salvador.....	63, 138
SAUMELL, Josep.....	233
SAURET, Joan.....	50, 145, 156
SBERT, Antoni M.....	76, 156
SCHUMAN, Robert.....	225
SENTÍS, Carles.....	103/4
SERAS, Fivaller.....	152, 156, 158, 187
SERAS, Manelic.....	152, 154
SERAS, Nuri.....	152, 167
SERAS I ISERN, Pere.....	42, 44, 50, 80, 152, 156, 158, 167
SERRA, Antoni.....	120
SERRA, Maria.....	207
SERRA I MORET, Manuel.....	36, 40, 45/7, 50, 68, 76, 79, 89, 95, 113, 127, 145, 146, 156, 173, 216
SERRAILH, Jean.....	126
SKADEGARD, Pavl.....	120/2, 127
SOBIELA, Guiu.....	120, 206, 225
SOLÀ, Nemesi.....	210
SOLDEVILA, Ferran.....	183
SOLÉ I BARBERÀ, Josep.....	239
SOLER I TORNER, Antoni.....	41, 44
SOLER I VIDAL, Josep.....	41, 44, 61, 93, 169
SOLER I VINYES, Martí.....	61, 169
SPOERRI, Ernest.....	225
STEPHENS, Alfonso.....	171
STEVENSON, Adlai.....	171
SUGRANYES DE FRANCH, Ramon.....	127, 226
TALLROTH, Tore.....	129
TARRADELLAS, Josep.....	14, 6/70, 74, 78, 109/10, 112/3, 124, 142, 144/7, 154, 156, 177/8, 181, 216, 233, 243
TARRIDA, Joan.....	223
TASIS, Rafael.....	29, 166
TAXONERA, Marc.....	240
TELL, Eduard.....	151
TERRY, Arthur H.....	183
THOMAS, Norman.....	76
TOMÀS, Ramir.....	36
TOMÀS I PIERA, Francesc.....	41
TOMÀS I PIERA, Josep.....	50
TONA I NADALMAI, Abelard.....	41, 44, 51, 61, 89, 94, 152, 169
TORRENTE, Sergi.....	9
TORRES I PICART, Joan.....	36
TORRES MINOVES, Jaume.....	29
TORRES, Henri.....	126
TORRES, Humbert.....	29, 45
TOYNBEE, Arnold.....	230
TRIADÚ, Joan.....	89, 93, 173, 198, 205
TRIAS FARGAS, Ramon.....	220, 224, 242
TRIAS I PEITX, Josep M.....	127
TRIAS I PUJOL, Antoni.....	41, 46, 50
TRUETA, Josep.....	11/4, 19, 46/7, 93, 103, 117, 184, 225, 242
TURRÓ, Antoni.....	42, 100
VALLS DE GOMIS, Manuel.....	233
VARELA, Fernando.....	76
VELILLA, Abel.....	28
VENTALLÓ, Joaquim.....	170, 210/1
VENTOSA, Gabriel.....	170, 230
VENTURA I SUREDA, Joan.....	77
VENTURA, Jordi.....	161, 215, 236/7
VERGÉS, Fermí.....	12
VERONESE, Vittorino.....	127, 152
VICENS I VIVES, Jaume.....	103/5

VICENS, Lluís.....	41	VIVES, Llorenç.....	42, 50
VICENTE, Josep Lluís.....	187	VOLTÓ, Pere.....	184
VIDAL I BARRAQUER, Francisc.....	225/6	WALKER, Geoffrey J.....	82
VIDAL, Eduald.....	190	XAMMAR, Josep M.....	35
VILA, Aurora.....	64	XICART, Jaume.....	50
VILA, Joan.....	28	XIRAU, Josep.....	145
VILA, Maria.....	63	XIRGU, Margarida.....	35
VILANOVA, Jordi.....	42, 50, 178, 180, 190, 205/6, 221, 223	XURIGUERA, Ramon.....	173, 205
VILANOVA, Martí.....	180, 205	ZAVALA MUÑIZ, Justino.....	87
VILANOVA, Ramon.....	41	ZULUETA, Ferran.....	28, 50
VIUSÀ, Manuel.....	45, 96, 101, 111, 124, 165, 180, 198, 230, 233		

## Arxius consultats

- Archivo del Nacionalismo (Artea, Euzkadi)
- Arxiu Comarcal (Sort)
- Arxiu Nacional de Catalunya (Sant Cugat)
- Biblioteca de Catalunya (Barcelona)
- Josep M. de Casacuberta (Barcelona)
- CEDACC (Perpinyà)
- CEHI - Universitat de Barcelona
- Joan B. Cendrós (Barcelona)
- Miquel Coll i Alentorn (Barcelona)
- Institut d'Estudis Catalans (Barcelona)
- H. Nadal i Mallol (Buenos Aires, Argentina)
- Rafael Patxot (Saint Barthélemy, Suïssa)
- Pen Club Internacional (Austin, USA)
- Fivaller Seras (Buenos Aires, Argentina)
- UFCNE (Flensburg, Dinamarca)
- Joaquim Ventalló (Barcelona)